

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**LİSE GENÇLERİNİN KİŞİLİK GELİŞİMLERİNE OKUL AÇIK
MEKÂNLARININ ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

SİNEM KIZILASLAN

ŞUBAT 2017
TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünce

Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : / /

Tezin Savunma Tarihi : / /

Tez Danışmanı :

Trabzon

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun / / gün ve sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda
DOKTORA TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan :

Üye :

Üye :

Üye :

Üye :

Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Geleceğimizin teminatı gençlerimizin sağlıklı bireyler olarak yetişebilmeleri için en çok vakit geçirdikleri mekânlar arasında yer alan okul açık alanlarının sahip olması gereken özelliklerin araştırıldığı bu tez çalışması KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı doktora programında hazırlanmıştır.

Doktora programına adım attığım ilk günden, daha ders aşamasında, sürekli yönelttiği sorularla çevremi sorgulamamı sağlayan, bu sayede tez konumun olgunlaşmasına yardımcı olan sayın danışmanım Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamın her aşamasında bana duyduğu güvenle beni yüreklendiren, başım sıkıştığında her zaman yanımda olan sayın hocam Doç. Dr. Asu BEŞGEN'e, değerli eleştirileri ile beni yönlendiren sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Tuğba DÜZENLİ'ye teşekkürlerimi sunarım.

Uygulama çalışmalarım sırasında yardımlarını benden esirgemeyen Sayın İngilizce Öğretmenim (lise öğretmenim) Veda YARGIÇ KÖZ'e saygı ve sevgilerimi sunarım. Ayrıca çalışmamın her anında yanımda olan ve beni yönlendiren sevgili arkadaşım Doç. Dr. Nur BELKAYALI'ya sevgilerimi sunarım.

Hayatımın her anında varlıklarından güç aldığım, her zaman yanımda olan hayat arkadaşım Yahya, tez süresince bana okul ödevleri ile eşlik eden Toprak'ım ve tezimin bitimine kadar bilgisayarda oyun oynama planları yapan Yağmur'uma hayatıma kattıkları neşe ve anlamdan dolayı teşekkür ederim...

Sinem KIZILASLAN

Trabzon 2017

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Doktora Tezi olarak sunduğum “Lise Gençlerinin Kişilik Gelişimlerine Okul Açık Mekânlarının Etkisi” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN’in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 03/02/2017

Sinem KIZILASLAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	III
TEZ BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET.....	VII
SUMMARY.....	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
TABLolar (ÇİZELGELER) DİZİNİ.....	XIII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Araştırma Probleminin ve Yaklaşımının Ortaya Koyulması.....	1
1.1.1. Lise Gençlerinin Tanımlanması.....	10
1.1.2. Kişilik.....	16
1.1.2.1. Kişilik Gelişiminde Fiziksel Çevrenin Önemi.....	18
1.1.3. İhtiyaç Kavramı.....	28
1.1.3.1. Ergenlik Dönemi İhtiyaçları.....	29
1.1.4. Etkinlik.....	37
1.1.5. Okul Açık Mekanları.....	41
1.1.5.1. Okul İklimi.....	42
2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	48
2.1. Araştırma Tasarımının Geliştirilmesi.....	48
2.2. Çalışma Alanının Seçilmesi ve Tanımlanması.....	51
2.3. Birinci Aşama: Çalışma Yapılacak Okulların ve Mekânsal Özelliklerinin Belirlenmesi.....	52
2.3.1. Görsel Analiz Süreci.....	54
2.3.2. Çalışma Alanı Olarak Seçilen Okulların Özellikleri.....	55
2.4. İkinci Aşama: Fiziksel Boyutun Belirlenmesi (Okul Bahçelerinin Fiziksel Yeterliliklerinin Belirlenmesi).....	75
2.4.1. Anket Süreci (Açık Uçlu Sorular).....	77

2.5.	Üçüncü Aşama: Sosyal Boyutun Belirlenmesi (Öğrencilerin Okul Bahçesini Beğeni Durumları ve Öğrencilerin Yaptıkları Aktiviteleri Sevme Durumlarının Belirlenmesi).....	78
2.5.1.	Anket Süreci (5’li Likert Ölçeği).....	80
2.5.1.1.	Açımlayıcı Faktör ve Güvenirlilik Analizi.....	81
2.6.	Dördüncü Aşama: Elde Edilen Tüm Verilerin Değerlendirilmesi.....	82
3.	BULGULAR.....	83
3.1.	Birinci Aşama: Çalışma Yapılan Okulların Mekansal Özelliklerinin Belirlenmesi.....	83
3.2.	İkinci Aşama: Fiziksel Boyutun Belirlenmesi (Okul Bahçelerinin Fiziksel Yeterliliklerinin Belirlenmesi).....	86
3.3.	Üçüncü Aşama: Sosyal Boyutun Belirlenmesi (Öğrencilerin Okul Bahçesini Beğeni Durumları ve Öğrencilerin Yaptıkları Aktiviteleri Sevme Durumlarının Belirlenmesi).....	113
3.3.1.	Güvenirlilik Analizi.....	115
3.3.2.	Ankette Yer Alan Kişisel Bilgilere İlişkin Analizler.....	117
3.3.3.	Okulların Soru Gruplarına Göre Analizleri.....	119
3.3.4.	Tutum Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	128
3.3.4.1.	Tutum Puanlarının İlişki Analizi.....	129
3.3.4.2.	Tutum Puanlarının Kişisel Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumu.....	132
4.	İRDELEME.....	147
4.1.	II. Aşamada Sorulan Açık Uçlu Sorulara Verilen Cevapların İrdelenmesi.....	147
4.1.1.	III. Aşamada (Likert Ölçeğine) Verilen Cevapların İrdelenmesi.....	157
4.1.2.	II. Aşama ve III. Aşamadan Elde edilen Verilerin İlişkilendirilmesi.....	158
5.	SONUÇLAR.....	162
6.	ÖNERİLER.....	167
6.1.	Okul Açık Alanlarındaki Mekânların Birbiri İle Olan İlişkisi.....	170
6.2.	Oturma Alanlarının Sahip Olması Gereken Özellikler.....	171
6.3.	Diğer Mekansal Özellikler.....	172
6.4.	Okul Tasarımında Farklı Meslek Disiplinlerinin Rolü.....	177
7.	KAYNAKLAR.....	178
8.	EKLER.....	186
	ÖZGEÇMİŞ	

Doktora Tezi

ÖZET

Lise Gençlerinin Kişilik Gelişimlerine Okul Açık Mekânlarının Etkisi

Sinem KIZILASLAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Ali ÖZBİLEN
2017, 185 Sayfa, 3 Ek Sayfa

Ergenlik, kişilik gelişiminde önemli bir dönemdir. Bu nedenle ergenlikle ilgili birçok kuramda kişilik gelişimi üzerinde durulmaktadır. Kişilik gelişiminde etkili olan birçok faktör vardır. ‘Fiziki çevre’ de bu faktörlerdendir. Literatürde okulların sahip olması gereken özellikler ‘okul iklimi’ kavramı ile açıklanmıştır. Bu çalışma kapsamında ise okul ikliminin fiziksel ve sosyal boyutları üzerinde durulmuştur. Okul ikliminin fiziksel ve sosyal boyut açısından yeterli olduğu okullarla bu boyutların kısmen yeterli ve/veya yetersiz olduğu okulların karşılaştırması yapılarak öğrencilerin kişilik gelişimleri üzerindeki etkilerinin saptanması bu çalışmanın amacıdır. Çalışmanın uygulama kısmı dört aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada çeşitli özellikleri değerlendirilerek çalışma yapılacak okullara karar verilmiştir. İkinci aşamada çalışma yapılan okulların öğrenci ihtiyaçlarını karşılama oranları belirlenmiştir. Üçüncü aşamada okul bahçelerinin yeterlilikleri ve öğrenci etkinlikleri arasındaki ilişki ortaya koyulmuştur. Son aşama da ise elde edilen bütün veriler bir arada değerlendirilerek okul açık alanlarının lise gençlerinin kişilik gelişimine etkisi belirlenmiştir. Sonuç olarak okul açık alanlarının öğrenci ihtiyaçlarını karşılama oranlarının ne derece önemli olduğu ve fiziksel - sosyal boyut açısından olumlu bir okul iklimine sahip okulların öğrencilerin kişilik gelişimlerini olumlu etkileyen faktörlerden biri olduğu ortaya koyulmuştur. Geliştirilen çalışma modeli ile lise gençlerinin kişilik gelişimlerinin hangi okul ortamları ile desteklenebileceği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kişilik Gelişimi, Gençlerin İhtiyaçları, Okul Açık Mekânları.

PhD. Thesis

SUMMARY

The Affect of School Open Spaces to High School Students' Personality Development

Sinem KIZILASLAN

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Landscape Architecture Program
Supervisor: Assoc. Prof. Ali ÖZBİLEN
2017, 185 Pages, 3 Appendix Pages

Adolescence is an important period in personality development. For that reason, personality development is emphasized in many theories about adolescence. There are many factors that are effective in personality development. Physical environment is one of these factors. The specialities that the schools should have are explained by the concept of “School Climate” in literature. This study is emphasized on the physical and social dimensions of “School Climate”. The purpose of this study is to determine the effects of School Climate on the personality development of students by making a comparison between the schools which are adequate from physical and social dimensions and the schools which are partly or not adequate from physical and social dimensions of school climate concept. The application part of this study consists of four phases. In the first phase of the study, the schools where the application was going to be done were decided by evaluating various specialities of them. In the second phase, the rates of meeting the student needs of the schools were determined. In the third phase, the relationship between the adequacy of school gardens and student activities were determined. In the last phase of the study, effect of open school areas to the personality development of high school youth was determined by evaluating all the data obtained. As a result of the study, the importance of the need of school open areas to fulfil the student needs and the schools which have a favourable school climate from physical and social dimensions are one of the factors that have a positive effect on the personality development of the students were proven. The kind of school environment that would support the personality development of high school youth was introduced with the developed working model.

Key Words: Personality Development, The Needs Of Youths, Open School Places.

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1. Araştırmaya temel oluşturan kavramlarla, İnsan - Çevre İlişkisi (Özbilen, Basılmamış ders notları, 2010)'nin ilişkilendirilmesi	4
Şekil 2. Araştırma sorunu.....	5
Şekil 3. Sınıf dışı öğrenmenin kişiye katkıları (Malone, 2008).....	6
Şekil 4. Araştırma modelinin temel kavramları.....	9
Şekil 5. Lise gençlerinin özellikleri	15
Şekil 6. Lefebvre'nin Sosyal çevre konsepti (Gotsch, 2001)	18
Şekil 7. Karşılıklı belirlemecilik – Birey, bireyin davranışı ve çevre etkileşerek diğer bileşenleri etkiler ve değiştirir (Carlson, Buskist, & Martin, 2000; Gerrig & Zimbardo, 2012).....	20
Şekil 8. McCrae And Costa (1996, 1999, 2003) – Beş Faktör Teorisi' ne göre kişilik sisteminin işleyişini gösteren şema (Feist & Feist, 2006).	21
Şekil 9. Ergenlik dönemi olumlu/olumsuz kişilik özellikleri	25
Şekil 10. Olumlu ve olumsuz kişilik özelliklerinin modele eklenmesi.....	27
Şekil 11. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi (Maslow, 1943).....	28
Şekil 12. İhtiyaçlarını karşılayan bireyin özellikleri (Higgins, Hall, Wall, Woolner, & McCaughey, 2005).....	32
Şekil 13. Ergenlik dönemi ihtiyaçları.....	34
Şekil 14. Davranışın meydana geliş şeması (Ercoskun & Nalçacı, 2005)	34
Şekil 15. Ergenlik dönemi ihtiyaçlarının modele eklenmesi	36
Şekil 16. Okul açık alanları için İhtiyaç-Etkinlik-Mekân Şeması	39
Şekil 17. Etkinliklerin modele eklenmesi.....	40
Şekil 18. Okul İklimi boyutları.....	45
Şekil 19. Fiziksel çevre bağlamında okul iklimi boyutlarının modele eklenmesi	46
Şekil 20. Araştırmada yanıtlanmaya çalışılan sorular ve araştırmanın varsayımı	47
Şekil 21. Trabzon Ortahisar'da Bulunan Liseler – Ortalama Açık Alanları ve Öğrenci Sayıları.....	52
Şekil 22. I.Aşamamın amacı ve elde edilecek bulgular	53
Şekil 23. Merkez Fen Lisesi – Plan görünüşü	55
Şekil 24. Merkez Fen Lisesi' ne genel bakış	56
Şekil 25. Trabzon Fen Lisesi – Bahçe ana girişinden okul ana girişinin görünümü.....	57
Şekil 26. Trabzon Fen Lisesi – Okul ana girişinden bahçe ana girişinin görünümü.....	57

Şekil 27. Merkez Fen Lisesin'nden Görünümler – Oturma ve Gezinti Alanları	58
Şekil 28. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi plan görünüşü.....	59
Şekil 29. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi' ne genel bakış.....	60
Şekil 30. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi - Ana Giriş	61
Şekil 31. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi – Bahçe ana girişinden okul ana girişinin görünüşü	61
Şekil 32. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi – Ön bahçe-otoparktan görünüş	62
Şekil 33. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi – Gezinti yolundan görünüş.....	62
Şekil 34. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi – Arka bahçe-basketbol sahasından görünüş	62
Şekil 35. Kanuni Anadolu Lisesi plan görünüşü	63
Şekil 36. Kanuni Anadolu Lisesi' ne Genel Bakış	64
Şekil 37. Kanuni Anadolu Lisesi - Ön Giriş - Güvenlik kulübesinden görünüm	65
Şekil 38. Affan Anadolu Lisesi plan görünüşü.....	66
Şekil 39. Affan Anadolu Lisesi – Spor alanından görünüş	66
Şekil 40. Erdoğan Anadolu Lisesi plan görünüşü	67
Şekil 41. Erdoğan Anadolu Lisesi'ne genel bakış.....	68
Şekil 42. Erdoğan Anadolu Lisesi – Ana giriş ve oturma alanlarından görünüm	69
Şekil 43. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi plan görünüşü	70
Şekil 44. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'ne genel bakış	71
Şekil 45. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Ön bahçeden görünüş	72
Şekil 46. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Gezinti alanından görünüş	72
Şekil 47. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Ana girişten görünüş	72
Şekil 48. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Spor alanından görünüş	73
Şekil 49. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Yarı açık oturma alanından görünüş.....	73
Şekil 50. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Girişten görünüş.....	74
Şekil 51. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Ana girişten görünüş	74
Şekil 52. II. Aşamamın amacı ve elde edilecek bulgular	76
Şekil 53. Öğrencilerin cevaplandığı açık uçlu sorular	77
Şekil 54. III. Aşamamın amacı ve elde edilecek bulgular	79
Şekil 55. Anket sürecinin değerlendirme aşamaları.....	81
Şekil 56. IV. Aşamamın amacı, teknik özellikleri ve sonuçları.....	82
Şekil 57. I.Aşamamın özeti	84
Şekil 58. I.Aşamadan elde edilen bulguların kavramsal çatkiyla ilişkisi	85
Şekil 59. Öğrencilere sorulan soruların ergenlik dönemi ihtiyaçlarıyla ilişkilendirilmesi	86
Şekil 60. Ankete katılan öğrencilerin karşılaştırmalı cinsiyet analizi	87

Şekil 61. Güvenliğe yönelik soruya verilen cevapların karşılaştırmalı analizi.....	89
Şekil 62. Yalnız kalma ihtiyacına yönelik soruya verilen cevapların karşılaştırmalı analizi	91
Şekil 63. Yalnız kalma ihtiyacına yönelik aktivitelerin karşılaştırmalı analizi	93
Şekil 64. Sosyalleşme ihtiyacına yönelik cevapların karşılaştırmalı analizi	96
Şekil 65. Sosyalleşme ihtiyacına yönelik aktivitelerin karşılaştırmalı analizi.....	98
Şekil 66. Özgürlük ihtiyacına yönelik cevapların karşılaştırmalı analizi	100
Şekil 67. Özgürlük ihtiyacı ile sosyalleşme ve yalnız kalma ihtiyaçlarının ilişkisi	104
Şekil 68. Öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri cevapların oranları (Fiziksel boyutu)	108
Şekil 69. Öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar	109
Şekil 70. II. Aşamamın özeti	110
Şekil 71. II. Aşamadan elde edilen bulguların kavramsal katkıyla ilişkisi	112
Şekil 73. III. Aşamada bulunan soru gruplarının birbiri ile ilişkilerinin incelenmesi.....	143
Şekil 74. III. Aşamamın özeti	145
Şekil 75. III. Aşamadan elde edilen bulguların kavramsal katkıyla ilişkisi.....	146
Şekil 76. Merkez Fen Lisesi güvenlik kulübesinde görünüm.....	147
Şekil 77. Tefvik Serdar Anadolu Lisesi güvenlik kulübesinde görünüm.....	147
Şekil 78. Merkez Fen Lisesi sınır elemanlarından görünüm	148
Şekil 79. Tefvik Serdar Anadolu Lisesi sınır elemanlarından görünüm	148
Şekil 80. Merkez Fen Lisesi gezinti alanından görünüm (Yalnız kalma ihtiyacının giderildiği mekânlara örnek).....	150
Şekil 81. Tefvik Serdar Anadolu Lisesi gezinti alanından görünüm	150
Şekil 82. Merkez Fen Lisesi gezinti alanından görünüm (sosyalleşme İhtiyacının giderildiği mekânlara örnek).....	151
Şekil 83. Merkez Fen Lisesi oturma alanından görünüm (sosyalleşme ihtiyacının giderildiği mekânlara örnek).....	152
Şekil 84. Tefvik Serdar Anadolu Lisesi gezinti alanından görünüm (sosyalleşme ihtiyacının giderildiği mekânlara örnek1)	152
Şekil 85. Tefvik Serdar Anadolu Lisesi gezinti alanından görünüm (sosyalleşme ihtiyacının giderildiği mekânlara örnek2)	152
Şekil 86. Tefvik Serdar Anadolu Lisesi oturma alanından görünüm (sosyalleşme ihtiyacının giderildiği mekânlara örnek)	154
Şekil 87. Merkez Fen Lisesi voleybol sahasından görünüm (sosyalleşme İhtiyacının giderildiği mekânlara örnek).....	154

Şekil 88. Merkez Fen Lisesi basketbol sahasından görünüm (sosyalleşme İhtiyacının giderildiği mekânlara örnek).....	155
Şekil 89. IV. Aşamamın özeti.....	160
Şekil 90. IV. Aşamadan elde edilen bulguların kavramsal çatkiyla ilişkisi	161
Şekil 91. Eğitim yapısı – Çevre ilişkisi.....	170
Şekil 92. Görsel Hâkimiyet ve görsel korunmaya ilişkin kavramlar (Mumcu, 2009)	171
Şekil 93. Lise gençlerinin okul dış mekân kullanımını ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki	172

TABLULAR DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Temel kişilik kuramlarının özeti (Carlson, Buskist, & Martin, 2000).....	19
Tablo 2. Sosyo-çevresel olanaklılık için 34 başlık (Clark & Uzzell, 2006).....	33
Tablo 3. Araştırma yapılacak okulların özellikleri (☺: Var/Yeterli ☹:Var/Yetersiz ☹:Yok).....	83
Tablo 4. Ankete katılan öğrencilerin cinsiyet oranları.....	88
Tablo 5. Öğrencilerin okullarını güvenli görme oranları	90
Tablo 6. Öğrencilerin okul bahçelerinde yalnız kalmaya olanak sağlayan alanları yeterli görme oranları	92
Tablo 7. Öğrencilerin okul bahçesinde yalnız kalmayı seçtiklerinde yaptıkları aktivitelerin oranları	94
Tablo 8. Okul bahçesinde yalnız kalmaya yönelik mekânların azalması ve soruya cevap verilmeme oranı arasındaki ilişki	95
Tablo 9. Öğrencilerin sosyalleşme ihtiyacına yönelik verdikleri cevapların oranları.....	97
Tablo 10. Sosyalleşme ihtiyacına yönelik aktivitelerin oranları.....	99
Tablo 11. Özgürlük ihtiyacına yönelik cevapların oranları.....	101
Tablo 12. Özgürlük ihtiyacına yönelik aktivitelerin oranları.....	102
Tablo 13. Özgürlük ihtiyacına yönelik aktivitelerin oranları	103
Tablo 14. Okul Bahçesinde en çok istenen ama yapılamayan aktivitelerin karşılaştırmalı analizi	105
Tablo 15. En çok istenen ama yapılamayan aktivitelerin oranları	106
Tablo 16. Öğrencilerin kişisel bilgilerine yönelik oluşturulan soru grubu.....	113
Tablo 17. Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik oluşturulan soru grubu	113
Tablo 17' nin devamı. Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik oluşturulan soru grubu.....	114
Tablo 18. Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik oluşturulan soru grubu.....	114
Tablo 19.Öğrencilerin okul bahçesinde olmasını istedikleri aktivitelere/donatılara yönelik oluşturulan soru grubu.....	114
Tablo 20. AFA ve Güvenirlilik Analizi Sonuçları	116
Tablo 21. Ankete katılanların kişisel bilgilerinin okullara göre karşılaştırılması	117
Tablo 21'in devamı	118
Tablo 22. Okullara göre öğrencilerin cinsiyet, yaş ve sınıf dağılımı	118
Tablo 23. Öğrencilerin okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum ifadelerine katılım durumları	120
Tablo 24. Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum ifadelerine katılım durumunun okullara göre dağılımı.....	121

Tablo 25. Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutumu ifadelerine katılım durumu	123
Tablo 26. Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutumu ifadelerine katılım durumunun okula göre dağılımı	124
Tablo 27. Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum ifadelerine katılım durumu	126
Tablo 28. Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum ifadelerine katılım durumuna göre dağılımı	127
Tablo 29. Tutum puanlarının betimsel istatistikleri	128
Tablo 30. Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum, okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutumu ve okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	129
Tablo 31. Okul ayrımında okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum, okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutumu ve okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi	130
Tablo 32. Okulu Fen Lisesi ile Tevfik Lisesi olan grupların tutum puanları açısından karşılaştırılması	132
Tablo 33. Okul Gruplarının İkili Karşılaştırılması.....	133
Tablo 34. Kız ile Erkek Gruplarının Tutum Puanları Açısından Karşılaştırılması	136
Tablo 35. Farklı Yaş Gruplarının Tutum Puanları Açısından Karşılaştırılması	137
Tablo 36. Yaş Gruplarına Göre İkili Karşılaştırma Analizi	138
Tablo 37. Sınıfları farklı olan grupların tutum puanları açısından karşılaştırılması	139
Tablo 38. Sınıf gruplarına göre ikili karşılaştırma analizi.....	140
Tablo 38'in devamı. Sınıf gruplarına göre ikili karşılaştırma analizi	141
Tablo 39. Kız ile erkek gruplarının liseler arasında tutum puanları açısından karşılaştırılması	142

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Araştırma Probleminin ve Yaklaşımının Ortaya Koyulması

Bir toplumun geleceğe güvenle bakabilmesi sağlıklı bireyler yetiştirilmesiyle mümkündür. Sağlıklı insanların yetişebilmesi sosyal, ekonomik, kültürel gibi birçok değişkene bağlıdır. “Çevre” de bu değişkenler arasındadır. Çevre, belli bir yaşam ortamında canlıların yaşamı üzerinde etkili olan fiziksel, kimyasal ve biyotik faktörlerin bütünlüğüdür (Yücel, 2006). Canlıların içinde yaşadığı varlığını, özelliğini ve niteliğini fiziksel olarak algıladığı ortama fiziksel çevre denir (Yücel, 2006).

Kişilik, insanın kendisi ve çevresi ile uyumunu sağlayan, onu diğer insanlardan farklı kılan, özel ve tek yapan tipik karakteristikleridir (Silah, 2005). İnsanın çevresi ile olan uyumuyla ilgili kuramlarından biri P-E fit teory (P:Person, E:Environment)’dir. Burada kişi-çevre uyumu kavramı; bireyin ihtiyaçları ve çevrenin kaynakları, sunduğu fırsatlar arasındaki uyuma düzeyi olarak tanımlanmıştır (Edwards, Caplan, & Harrison, 1998). İnsanın çevresine uyum sağlayabilmesi o çevrenin kişinin ihtiyaçlarını karşılamasına bağlıdır (Ercoşkun & Nalçacı, 2005) ve kentsel mekânlar kullanıcısının ihtiyacını karşılamalıdır (İnceoğlu & Aytuğ, 2009).

Bu bağlamda olumlu kişilik özelliklerinin kazandırılabilmesi için kullanıcısının ihtiyaçlarını karşılayan çevrelerin gerektiğini söyleyebiliriz.

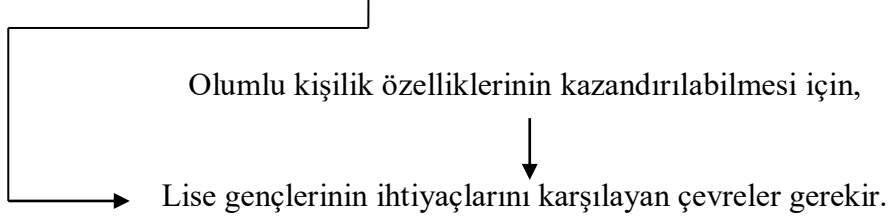
Olumlu kişilik özelliklerinin kazandırılabilmesi için,

Kullanıcısının ihtiyaçlarını karşılayan çevreler gerekir.

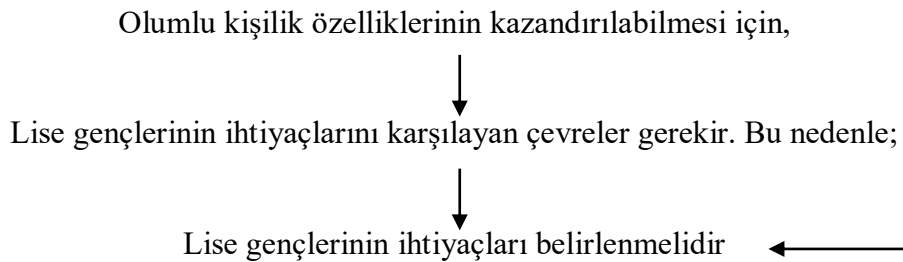
Ergenlik, kimlik geliştirmede önemli bir dönemdir ve ergen “ben kimim?”, “hangi hareket doğru?”, “nasıl davranmalıyım?” sorularına cevap arar (Kulaksızoğlu, 2001; Dodson, 1997; Cloutier, 1982). Bu sorularla kişi kendini sorgular ve kişiliğine yön vermeye başlar. Bireyin düzenli ve mutlu bir yaşam sürebilmesi ve toplum içinde bir yer kazanabilmesi, sağlıklı bir kişilik gelişimi ile olanaklıdır (Temel & Aksoy, 2001). Bu

açıklamalardan yola çıkarak tez kapsamında “kullanıcı” olarak ergenlik döneminde olmaları (ergenlik döneminin -yukarıda açıklandığı gibi- kişilik gelişiminde önemli bir dönem olması) nedeniyle Lise Gençleri ele alınacaktır.

Kişilik, temeli fizyolojik ve biyolojik olan psikolojik bir olgudur, (Gerrig & Zimbardo, 2012; Milli Eğitim Bakanlığı, 2012) ve davranışların hareket noktasıdır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012). Buna ek olarak kişilik, bireyin özel (characteristic) (Silah, 2005; Kulaksızoğlu, 2001) ve ayırıcı (distinctive) davranışlarını (Gerrig & Zimbardo, 2012; Carlson, Buskist, & Martin, 2000; Cüceloğlu, 2011) içermektedir. Özeldir çünkü bireyin sıklıkla yaptığı ya da en tipik davranışlarını temsil eder. Ayırt edicidir, çünkü bu davranışlar kişiyi başkalarından ayırır (Morgan, 1991). (Kişilik bireye özgü olduğu için ayırt edicidir; zaman boyutu içinde bireyin benzer durumlarda davranışının pek değişmemesi ile tutarlıdır; kişiliği çok sayıda birimden oluşan bir sistem olduğunu düşünürsek sistemin her biriminin birbiriyle uyum içinde olması – yani iyi kalpli, yardım sever, sakin bir kişinin uysal, ailesine bağlı olması gibi – yapılaşmış olması anlamına gelir (Gerrig & Zimbardo, 2012; Carlson, Buskist, & Martin, 2000; Cüceloğlu, 2011).

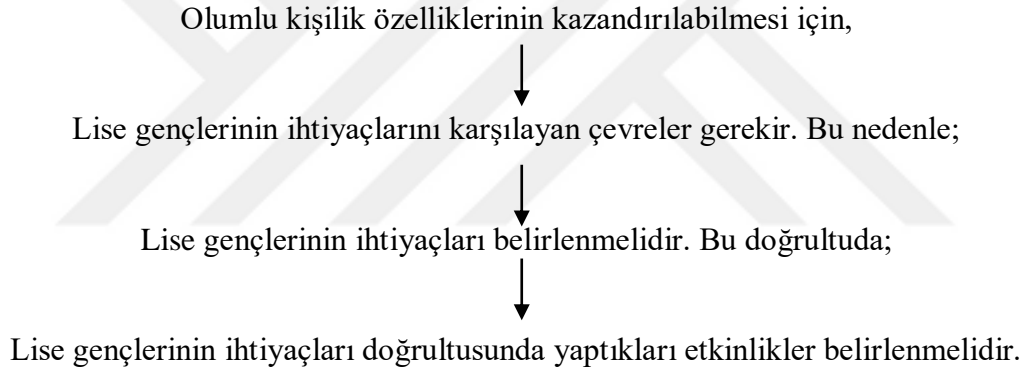
İnsan davranışlarını anlamak için davranışların gerisindeki nedenleri yeterince anlamak gerekir. Her davranışın gerisinde giderilmeye çalışılan bir yoksunluk ve bu yoksunluğun oluşturduğu bir gerilim vardır (Ercoşkun & Nalçacı, 2005). İhtiyaçların yeterince anlaşılıp karşılanması, bireyin kişiliği üzerinde olumlu bir etkinin oluşmasında katkı sağlayabilecektir (Ercoşkun & Nalçacı, 2005).

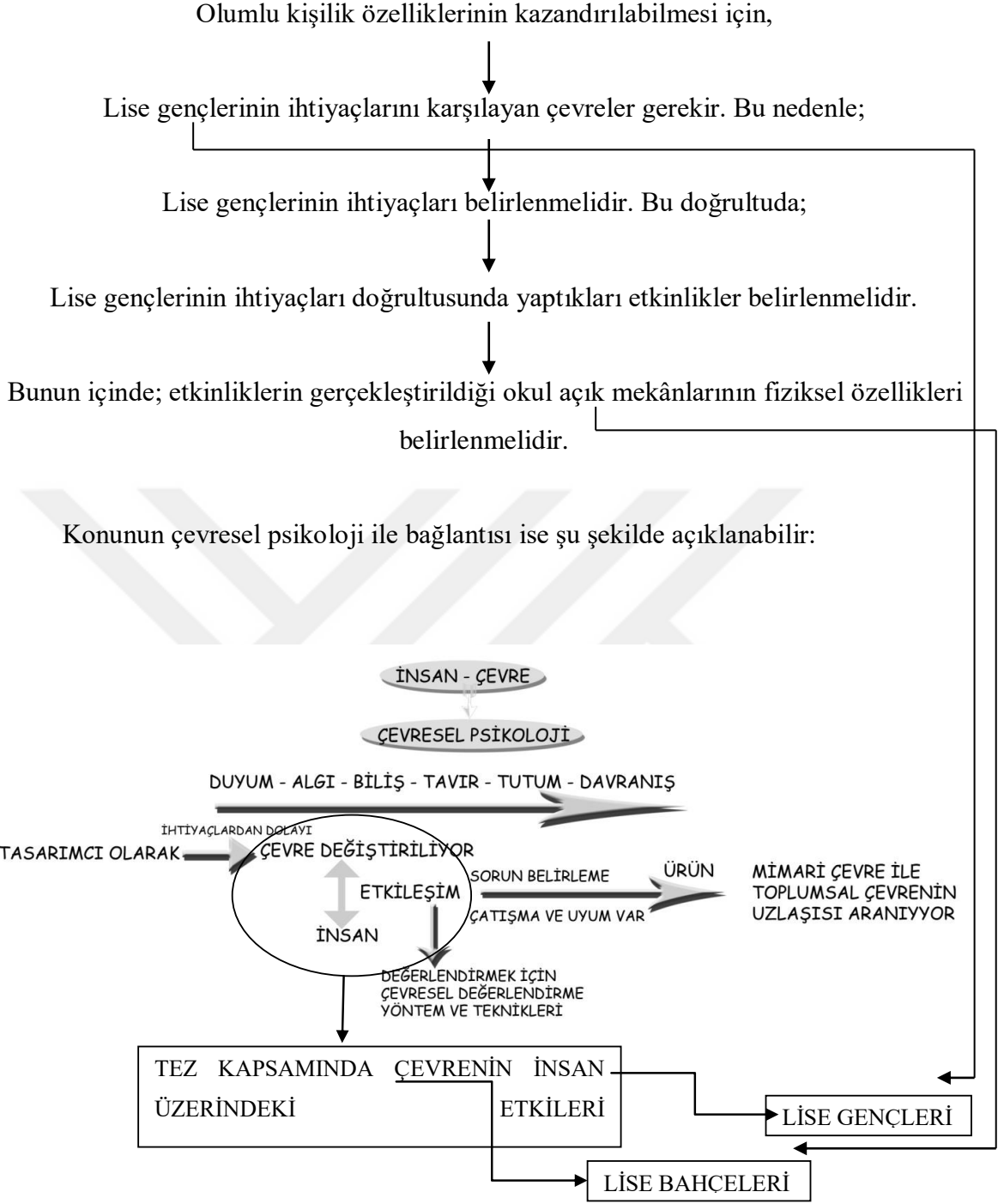
İhtiyaçların her insanda farklı olması, kişisel farklılıkların ve davranış farklılıklarının oluşmasına neden olmaktadır (Ercoşkun & Nalçacı, 2005; Eripek, 1998). Buradan yola

çıkarak öğrencilerin ihtiyaçlarının -genel olarak- sınıflandırılması gerektiğini söyleyebiliriz (İleriki bölümlerde detaylandırılarak açıklanacaktır).

İyi bir kent, kullanıcılarına çeşitli etkinlik olanakları sağlar. Böylece kent daha yaşanır daha mükemmel hale gelir. İnsanların yaptıkları etkinlikler üç gruba ayrılır. Bunlar; zorunlu aktiviteler (ulaşım), isteğe bağlı aktiviteler (iklim koşulları uygunsa ve fiziki çevre kişinin dikkatini çekiyorsa gerçekleşen etkinliklerdir) ve sosyal aktivitelerdir (insanların bir arada gerçekleştirdiği oturmak, diğerlerini izlemek... gibi etkinliklerdir) (Fairley, Flehr, Nash, Parrish, & Patterson, 2002; Erdönmez & Akı, 2005). İsteğe bağlı ve sosyal etkinlikler kentin kalitesini etkileyen etkinliklerdendir (Fairley, Flehr, Nash, Parrish, & Patterson, 2002). Bu etkinlikleri okul ortamları için yorumlayacak olursak, bir mekânın kullanıcılarına ihtiyaçları doğrultusunda etkinlik çeşitliliği sağlaması gerektiğini söyleyebiliriz.

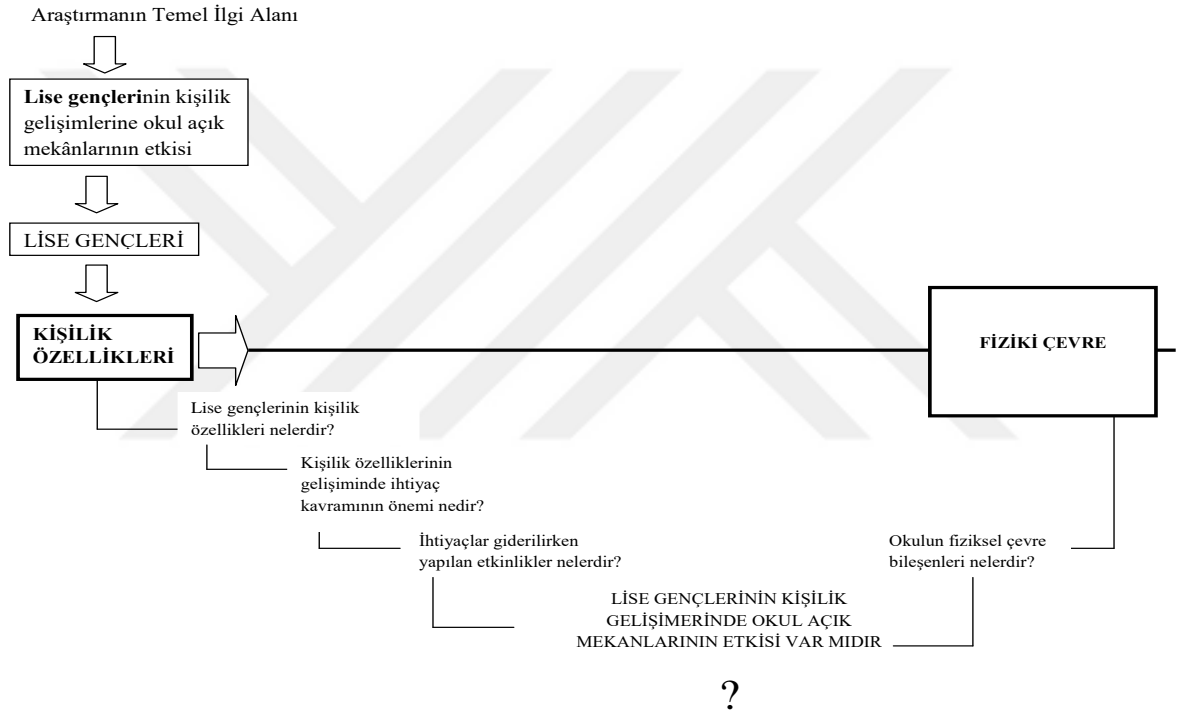
Mekânların hangi etkinliklerle ilişkili olduğunu, hangi fiziksel değişkenler ya da donanımlara sahip olduğunu ve alanın konseptini bilmeden bir mekânı tam olarak tanımlayamayız ve insanların bu fiziksel çevrede hangi davranışlarda bulunacaklarını bilemeyiz (Canter & Stringer, 1975). Mekân; temeli insan davranışlarına, sosyal ilişkilere, duygu ve düşüncelere dayanan; bu kavramların anlam bulduğu bir merkezdir (Steadman, 2002). Konumuz lise gençleri olduğuna göre, “mekan” olarak ele almamız gereken yerler, (lise gençlerinin en çok vakit geçirdikleri yerler olan) –okullar-dır. Bu nedenle gençlerin zamanlarının büyük bir kısmını geçirdikleri okul açık mekânlarının çevresel özelliklerinin iyi belirlenmesi gerekir.

Şekil 1. Araştırmaya temel oluşturan kavramlarla, İnsan - Çevre İlişkisi (Özbilen, Basılmamış ders notları, 2010)'nin ilişkilendirilmesi

İnsan-çevre etkileşimini araştırmaya yönelik çalışmalar genellikle üç soruyu ele alır;

- 1) İnsanlar çevrelerini nasıl şekillendirirler – belirli bölgeleri şekillendirme, değişik boyutlarda, bireyler ve gruplar olarak, insanların hangi özellikleri ile ilgilidir?
- 2) Fiziksel çevrenin insanlar üzerindeki etkisi ne ölçüde ve nasıldır?
- 3) Bu iki yönlü etkileşimde insanları ve çevreyi bağlayan mekanizmalar nelerdir (Rapoport, 1986). Bu çalışma kapsamında da fiziksel çevrenin (okul açık alanlarının) kullanıcılarına (lise gençlerine) etkisi araştırılacaktır.

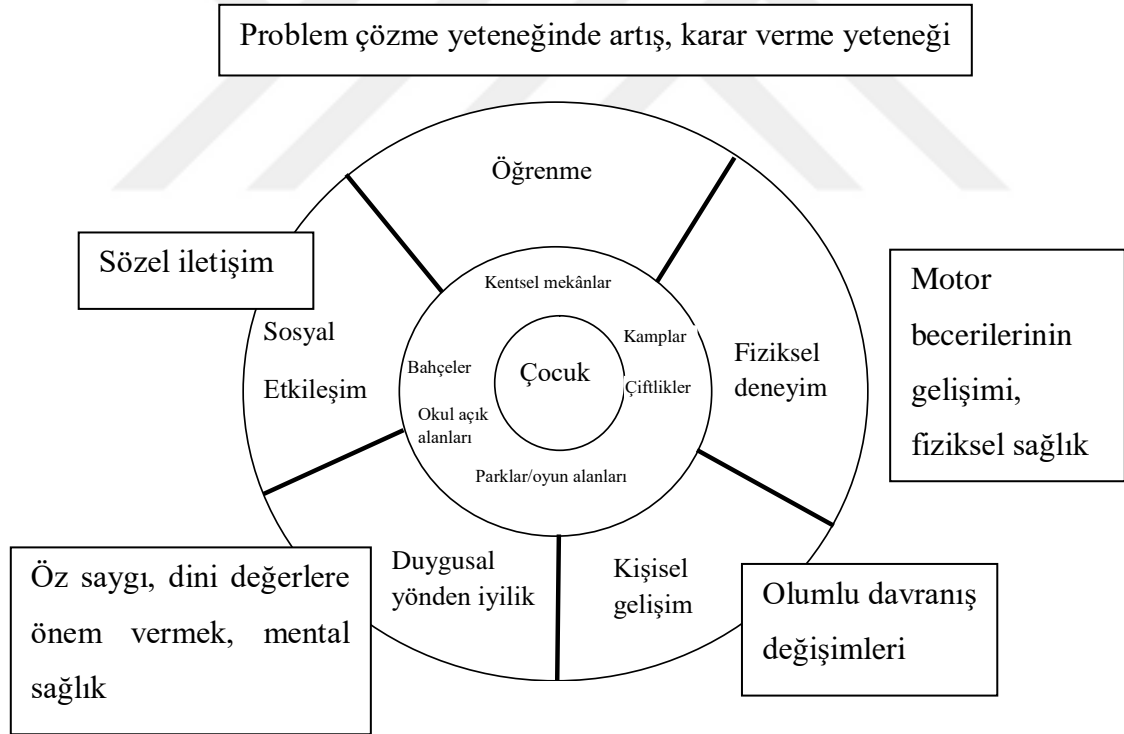
Şekil 2. Araştırma sorunu

Buna göre çalışmada tanımlanan sorun şu şekildedir:

Eğitim sisteminin getirdiği ezberci, uygulamadan uzak yaklaşımla öğrenciler derslerinin neredeyse tamamını iç mekânda işlemektedir. Böylece gençlerin dış mekân kullanımı sadece ders araları ve öğle araları ile sınırlı kalmaktadır. Özellikle üniversite sınavı yaklaştıkça, bu kısıtlı zaman dilimleri bile iç mekânda (soru/test çözerek) değerlendirilmektedir. Okul hayatının neredeyse tamamını kapalı mekânda geçirmesi beklenen gençlerin, bu şekilde sağlıklı bir psiko-sosyal gelişim göstermesi (çevresiyle

ruhsal olarak sağlıklı iletişim kurması) beklenemez. Uygulamadan uzak, sadece sınıf içinde yapılan eğitim birçok yönü ile eleştirilmektedir. Ezberci eğitim; kapasitesini kullanamayan, sorgulamayan (Güven, 2005; Taşdelen, 2012), eleştirmeyen, sunulanı olduğu gibi kabul eden (Taşdelen, 2012), özgüveni olmayan, sorunlara çözüm üretmeyen (Sekin, 2008) bireyler yetiştirir.

Sınıf dışı öğrenme (Learning outside the class – LotC)’ye ilişkin yararlar resmi (formal) eğitim araştırmalarında ‘öğrenme getirileri’ resmi olmayan (non-formal) eğitim araştırmalarında ise çocuk/genç gelişimi olarak adlandırılmaktadır. Bütün bu araştırmalar sınıf dışı öğrenmenin çocuğun öğrenme (cognitive domain), fiziksel deneyim (physical domain), sosyal etkileşim (social interaction), duygusal yönden iyilik (emotional wellbeing) ve kişisel ilgi alanı (personal domains) üzerinde önemli katkıları olduğunu göstermiştir (Malone, 2008). Bu katkılar aşağıda gösterilmiştir:

Şekil 3. Sınıf dışı öğrenmenin kişiye katkıları (Malone, 2008)

Dış mekânda öğrenme; problem çözme yeteneğini artırır (Praetorius, 2006; Malone, 2008; Sekin, 2008), saygı görmek, özsaygının gelişmesini sağlar (Thorp & Townsend,

2001; Malone, 2008; Sekin, 2008), sosyal etkileşim becerilerini arttırır (Malone, 2008; Thorp & Townsend, 2001), motor becerilerini geliştirir (Malone, 2008), olumlu davranışlar edinilmesine yardım eder (Malone, 2008).

Bu bağlamda çalışmanın varsayımı aşağıdaki gibidir:

Gençlerin sağlıklı psiko-sosyal gelişimleri için okul açık mekânlarını kullanma ve bu mekânlarda bazı ihtiyaçlarını giderme gereksinimleri vardır. Sosyalleşme de bu ihtiyaçlar arasındadır. Sosyalleşme, çeşitli sosyal çevre etkileri ile kişinin bazı tutum ve davranışları öğrenmesi, benimsemesi, çevresine uyum yapmasıdır. Her canlı varlık gibi, insan da - yaşayabilmek için- çevresindeki fizikî ve sosyal çevreye uyum yapmak zorundadır. Günümüzde sosyalleşmeyi izah etmek için disiplinler arası metotlarla araştırmalar yapmak gerekmektedir. Çünkü sosyalleşme çok karmaşık, çok boyutlu, çok faktörlü bir olgudur; tek tarafa önem veren teorilerle anlaşılabilir (Ergün, 2009).

Ayrıca, okul yapısının fiziki koşulları ile öğrenci performansı arasında önemli ve dolaylı bir ilişki vardır (Şensoy & Sağsöz, 2015). Yani okul açık alanlarının fiziki açıdan öğrenci ihtiyaçlarını karşılar nitelikte olması hem sağlıklı bir psiko-sosyal gelişim hem de akademik yönden başarılı bireyler yetiştirilmesini sağlayacaktır. Sosyal biliş teorisine göre DeVries ve Kohlberg (1987), bilginin sosyal ve fiziksel çevreyle olan etkileşimler sonucu oluştuğunu ve çocuğun bu yeni bilgiyi geçmiş deneyimlerini kullanarak yeniden yapılandırıldığını belirtmiştir (Güven, 2005).

1.Varsayım:

Ergenlik döneminde, dış mekânda karşılanması beklenen temel ihtiyaçları, okul dış çevreleri karşılamakta yetersiz kalmaktadır.

2.Varsayım

Okul açık alanlarının mekânsal çeşitliliği (öğrenci ihtiyaçlarını karşılayacak mekânlar olması) arttırılarak öğrencilerin olumsuz kişilik özelliklerine eğilimleri azaltılabilir. (Okul açık alanlarının fiziksel ve sosyal boyutunun yeterli olması kişilik gelişimini olumlu yönde etkilemekte midir? Okul açık alanlarının fiziksel ve sosyal boyutunun yetersiz olması kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemekte midir?)

Bu bağlamda çalışma kapsamına yanıtlanmaya çalışılan sorular ise şu şekildedir:

- 1- Lise gençlerinin olumlu ve olumsuz kişilik özellikleri nelerdir?
- 2- Lise gençlerinin okul dış mekân ihtiyaçları nelerdir?

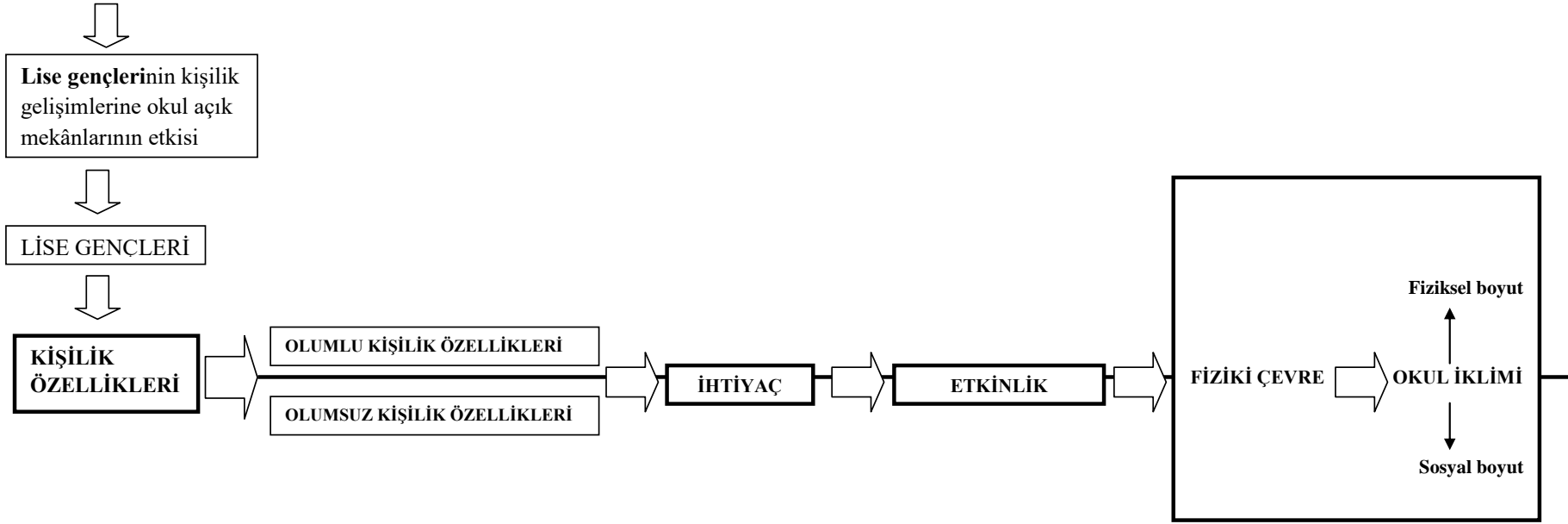
3- Lise gençleri okul açık alanlarındaki ihtiyaçlarını karşılayabilmek için hangi etkinliklerde bulunmaktadırlar?

Bu doğrultuda araştırmanın teorik katkıları ortaya koyulacaktır. Bu teorik katkı doğrultusunda araştırmada “Lise Gençlerinin Kişilik Yapılanması” temel kavram olarak belirlenmiş, gençlerin olumlu ve olumsuz kişilik özellikleri belirlenerek bu kişilik özelliklerinin hangi ihtiyaçlar doğrultusunda belirdiği ve bu ihtiyaçları hangi etkinliklerle giderdikleri saptanacaktır.

Yukarıda belirtildiği gibi; okul açık mekânlarının lise gençlerinin kişilik özelliklerine etkisinin belirlenebilmesi için lise gençlerinin kişilik özellikleri, kişilik özelliklerinin gelişiminde ihtiyaç kavramının önemi, ihtiyaçların giderilmesi için yapılan etkinlikler ve bu etkinliklerin gerçekleştirildiği mekân özellikleri belirlenmelidir.

Konunun daha iyi anlatılabilmesi için yukarıda söz edilen lise gençleri, kişilik, ihtiyaç, etkinlik ve okul açık mekânları kavramları detaylandırılarak açıklanacaktır. Buradan yola çıkarak araştırma modelinin temel kavramları aşağıdaki gibidir.

Araştırmanın Temel İlgil Alanı

Şekil 4. Araştırma modelinin temel kavramları

1.1.1. Lise Gençlerinin Tanımlanması

Lise gençlerinin ergenlik döneminde olmaları nedeniyle kişilik gelişimlerinin önemli bir döneminde olduklarını söylemek mümkündür (Kulaksızoğlu, 2001; Dodson, 1997; Cloutier, 1982). Bireyin düzenli ve mutlu bir yaşam sürebilmesi ve toplum içinde bir yer kazanabilmesi, sağlıklı bir kişilik gelişimi ile olanaklıdır (Temel & Aksoy, 2001). Kişiliği, toplumsal çevre ve etkileşim ile açıklamaya çalışan Alport, kişiliği bireyin içinde olan ve onun çevresi ile kendisine özgü uyumunu sağlayan psikolojik sistemin dinamik organizasyonu olarak tanımlar. İnsanların ekonomik, toplumsal ve siyasal ilişkilerinin tümüne toplumsal çevre denir ve insanların birbirleriyle olan resmi olmayan tüm ilişkileri toplumsal çevreyi oluşturur. Bu anlamda toplumsal ve fiziksel çevre birbirini tamamlayan iki kavramdır (Yücel, 2006). Çevremize uyum sağlama süreci ve bu sürecin ürünü olan uyum eylemlerimiz, kişiliğimizi oluşturur (Temel & Aksoy, 2001). Okul bahçeleri; (birincil kullanıcıları olan) öğrenciler ile çevre, gerçekleştirilen faaliyetler, kültür ve gelenek arasındaki etkileşimin gerçekleştiği mekânlardır (Casey, 2003).

Bireylerin diğer bireylerle nasıl iletişim kuracaklarını öğrenmelerinde toplumsallaşma önemli bir araçtır. Toplumsallaşma süreci öğrenme ile birlikte ilerlemektedir (Demir, 2012). Okul bahçeleri de toplumun parçalarıdır (Casey, 2003) ve öğrencilerin sosyal öğrenme ve gelişim alanlarıdır (Casey, 2003).

Birleşmiş Milletler (2005)'e göre 15–24 (Humphrey, 2002)'ye göre 13-19 yaş arasındakiler gençtir. Yörükoğlu (1989)'a göre gençlik, çocuklukla erişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir. Ergenlikle başlayan hızlı büyüme, gençlik çağının sonunda bedensel, cinsel ve ruhsal olgunlukla biter. Gençlik tatlı hayallerin, tutkuların ve idealizmin filizlendiği, sıkı arkadaşlıkların, ilk sevgilerin yaşandığı dönemdir. Yeniliğe ve ileriye doğru atılımların yapıldığı, kendini kanıtama ve kendi kimliğini ortaya koyma çabalarının yaşandığı dönemdir (Turan, 2007). Bu nedenle okul açık alanlarında kız-erkek iletişimine olanak sağlaması gerekir. Bu, oturma alanlarının ve gezinti alanlarının varlığı ile mümkün olacaktır. Gençlerin kendilerini göstermesi (başarı elde etmesi) ise çeşitli spor aktivitelerine katılmaları ile mümkün olacaktır. Güven (2006)'nın da vurguladığı gibi “Sportif oyunlara bir ekip üyesi olarak katılmak çocukta yardımlaşma, beraber çalışma, diğer ekip elemanlarına ve oyun düzenine saygılı olma gibi duyguları geliştirmektedir (Çelik & Şahin, 2013)”.

Sinanoğlu ve Turan'a göre genç: toplumsal olarak kimlik edinme sürecini yaşayan ve henüz toplumsal rolü belirlenme aşamasındaki bireydir (Tuncay, 2000). Yani genç toplumdaki yerini bilememektedir. Bunu öğrenmesinin yolu da çeşitli etkinliklerde farklı görevler almaları ile mümkün olacaktır. (Okul bahçesinde düzenlenen bir sergide görev almak, okul bahçesinin temizliğinde görev almak veya okul bahçesindeki bitkisel düzenlemelerde bir sorumluluk üstlenmek gibi...) Bu şekilde genç, hangi alanda daha başarılı ve yetenekli olduğunun da farkına vararak bir anlamda kendini keşfedebilecektir. Ders dışı aktivitelerin çeşitli amaçlara hizmet ettiğini belirten Erdönmez & Akı (2005) bunları; fiziksel gelişim, yenilik arayışı, değişik deneyimler edinme, kendini sınama, kendini geliştirme, yaratıcı olma, sosyalleşme ihtiyacı, dinlenme-rahatlama ihtiyacı, yarışma güdüsünü tatmin şeklinde özetlemiştir. Bu aktiviteler; sanatsal aktiviteler (sinema, tiyatro...), entelektüel aktiviteler(kitap, konferans...), sosyal aktiviteler (toplantılar), pratik aktiviteler (bahçecilik, el işleri...) ve fiziki aktiviteler (spor, yürüyüş...) (Büküşoğlu & Bayturan, 2005) şeklinde sınıflandırılmıştır.

Ergenlik, çocukluk döneminin bitişiyle başlayan ve fizyolojik olarak erişkinliğe ulaşıncaya kadar geçen bir gelişim dönemidir. Ergenlerde, duyguların yoğunluğunda artış ve istikrarsızlık görülür. Duygusal dalgalanmalar, karşı cinse âşık olma, mahcubiyet ve çekingenlik, aşırı hayal kurma, tedirginlik ve huzursuzluk, yalnız kalma isteği, çalışmaya karşı isteksizlik ve çabuk heyecanlanma gibi duygular yoğun yaşanır. Ergenlik döneminin en belirgin özelliklerinden biri kendi kendini yönetme yeteneğidir. Ergen kimlik arayışı ve çatışması içindedir. Okul, meslek seçimi ve geleceğiyle ilgili kararları bu dönemde alır ve yoğun gelecek kaygısı yaşarlar. Bu dönemde arkadaşlık ilişkileri öne çıkmıştır. Yanlış arkadaşlıklar riskli davranışlara güdüleyici olabilir. Anti sosyal davranışlar ve suça meyil bu dönemin karakteristik davranış bozukluklarıdır. Erikson bu dönemi "Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası"nın yaşandığı dönem olarak adlandırmıştır. Bu dönem çocukluk ve yetişkinlik dönemi arasındaki, belirgin ve bilinçli bir evreyi ifade eder. Ergen, bir kimlik geliştirme dönemi ve krizi içindedir. Bu dönemde soyut ve eleştirel düşünme, cinsel roller, karşı cinse yönelik ilgi, sosyal ve politik konulara ilgi, arkadaşlarla iletişim, meslek seçimi gibi konular ön plandadır ve bunlar kimlik gelişimi için önemlidir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012).

Ergenlik, çocuklukla yetişkinlik arasında kalan bir “ara dönemdir” (Kulaksızoğlu, 2001). Ergenlik, bireyin uç noktalarda duygu dalgalanmaları ve öngörülemeyen zor davranışlarla tanımlanan, yaşamın benzersiz çalkantılı bir dönemi, başka bir deyişle “öfke ve stres” dönemidir (Gerrig & Zimbardo, 2012). Okul temelli stres kaynakları akademik ve sosyal olmak üzere ikiye ayrılır. Bu stres kaynaklarından – madde kullanımı - görülebilir ve önlenabilir stresörler grubuna girmektedir (Eryılmaz, Ergenlik döneminde stres ve başa çıkma, 2009). Öfkenin, olumsuz duygulanımlardan (Eryılmaz & Öğülmüş, Ergenlikte öznel iyi oluş ve beş faktörlü kişilik modeli, 2010) olmasına karşın insanlar, çevrelerindeki stres faktörlerine uyum sağlama ve başa çıkma kapasitelerini kullanarak gelişirler (Skinner, 1995). Price ve Stuart (2000)’ye göre ergenler, stresörlerin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için davranışsal ve bilişsel stratejileri kullanmak durumundadırlar. Bu noktada strese neden olan yaşam olaylarını kontrol etmek için ergenler, ne kadar fazla çeşitli strateji kullanırlarsa onlar için, o kadar yararlı olur (Eryılmaz, 2009). İkinci (2003), ergenlerde temel ihtiyaçların karşılanma düzeyi ile başa çıkma davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, gereksinimlerin karşılanma düzeyi arttıkça aktif plan yapma, dışsal yardım arama, bilişsel yapılandırma gibi başa çıkma stratejilerini kullanmada artış olduğu bulunmuştur (Eryılmaz, 2009).

Kişi toplumun hangi parçasını oluşturduğunu anlamaya çalıştığı için ergenlikte birçok ruh halinden söz etmek mümkündür. Ayrıca değerli olduğunun farkına varamayan birey dış etkenlerden daha çok etkilenir. Parman (2000)’in aktarımına göre, Fransız Psikiyatrist Dolto, ergenliği ikinci doğum olarak tanımlar. Doğum, fetus halinden bebeklğe geçişi, ergenlikte çocukluktan gençliğe geçişi ifade eder. Dolto, ergenlerin tıpkı yaşamın başlangıcındaki bebekler gibi kırılğan ve dayanıksız olduklarını belirtir ve onları kabuk değiştiren istakozlara benzetir. Eğer yaralanırlarsa bu yaranın izini tüm yaşamları boyunca taşırlar. Öyleyse ergenlik, bireyin zayıf ve savunmasız olduğu tehlikeli bir dönemdir (Yavuzer, 2005).

(Durmuş, 2005)’e göre 12-21 yaş, ergenlik dönemi: Kişiliğin oluşma dönemidir. Ergenlik dönemini tam olarak anlayabilmek için ergenlik kuramlarının da incelenmesi gerekir.

Ergenlik kuramlarından bazıları kişilik gelişimi üzerinde çevrenin etkisi olmadığı görüşündedir. Örneğin; Stanley Hall (1844-1924)’a göre ergenlik, insan evrimindeki ilkelikten uygarlığa geçişi simgelemektedir. Bu nedenle ergenlik, çocuklukla yetişkinlik

dönemi arasında çok önemli bir geçiş dönemi olarak düşünülmüştür. Hall, ergenliği bir geçiş ve fırtınalar dönemi olarak nitelemiştir. Hall, çocukluk döneminin doğa ve kalıtım yasalarıyla sınırlı olduğu görüşündedir (Kulaksızoğlu, 2001). (Hall'ın kuramında çevrenin insan üzerinde olan etkisi göz ardı edildiği için çok eleştirilmiş (Cloutier, 1982; Kulaksızoğlu, 2001) ve ABD'de davranışçı okulun kurucularından olan John Watson, kişilik gelişiminde çevrenin kalıttan daha etkili olduğunu öne sürmüştür.) Psikoanalitik kuramına göre de çevrenin kişilik gelişimine etkisi yoktur. Bu kuramın kurucusu Sigmund Freud' dur. Bu kuramda çocukluk dönemine önem verilmiş ergenlik dönemi ikinci plana atılmıştır. Freud çocuğu cinsel dürtülerden oluşan bir yumak olarak görmüştür (Kulaksızoğlu, 2001). (Freud kişinin gelişim sürecinde ergenliği ikinci plana atmış, çevrenin kişi üzerindeki etkilerini göz ardı etmiştir.) Bu kuramlarda ergenlik döneminde cinselliğin ön plana çıkması üzerinde durulmaktadır. Bunun okul ortamlarına yansımaları ise hiç şüphesiz gençlerin karşı cinsle iletişim içine girmek istemeleri olarak karşımıza çıkacaktır.

Bazı ergenlik kuramlarında ise kişilik gelişiminde çevrenin de etkisi olduğu üzerinde durulmuştur. Örneğin “Öğrenme kuramı”nın temeli her ne kadar Psikoanalitik Kuram'a dayansa da, bu kuramda hayal kırıklığı, saldırganlık, merak gibi öğrenilmiş veya öğrenilmemiş dürtü ve isteklerin bireyi harekete geçirdiği üzerinde de durulmuştur. Bu dürtü ve isteklerin kültür ve çevreyle şekillendiği savunulmuş ve sosyalleşmenin önemi vurgulanmıştır (Kulaksızoğlu, 2001).

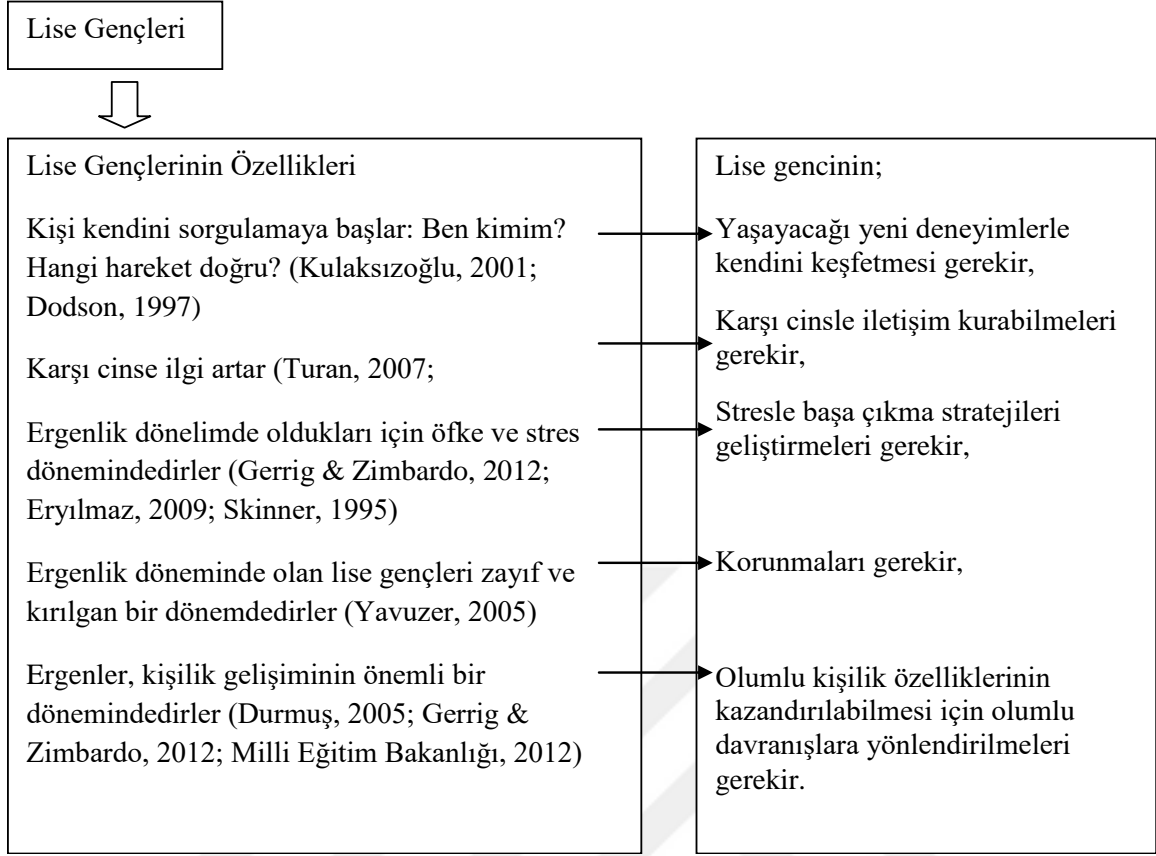
Sullivan, Psikoanalitik görüşteki cinselliğin hayattaki en önemli dürtü olduğu yolundakini iddiasını eleştirmiş ve kişilerarası ihtiyaçların karşılanmasının çok daha önemli olduğunu varsayımını ortaya atmıştır (Kulaksızoğlu, 2001). (Sullivan'a göre insanların en önemli ihtiyacı güvenlidir.) Lewin'e göre ise davranış kişinin çevresi ile etkileşimi sonucunda ortaya çıkar (Kulaksızoğlu, 2001). (Yaş, zekâ, cinsiyet, özel yeteneklerin yanında aile, arkadaşlar, yaşanılan çevre gibi çevresel faktörler de davranışlara etki eder.) Antropoloji Kuramı'na göre ise kültürel etkiler sonucunda cinsel dürtülerin bastırılmaması durumunda ergenlik döneminde fırtına ve stresten söz edilemez (Kulaksızoğlu, 2001). Spranger ise, 'bireysel değişebilirlik' adlı bir kuram öne sürmüştür. Bu kurama göre ergenliğin zor bir dönem olup olmaması ergenin kişiliği ile ilgilidir (Kulaksızoğlu, 2001). Erikson'a göre ise ergenlik döneminde kazanılması gereken temel özellik kimlik gelişimidir (Atak, 2011). Ergenlik döneminde sosyal, bedensel ve zihinsel değişimler sonucunda birey kendi kimliğini oluşturmaya çalışır (Kulaksızoğlu, 2001).

Erikson, kimlik keşfi konusunda ergenin aşk, iş ve dünya görüşü olmak üzere üç temel alanda denemelerde bulunduğunu ve bu denemelerin kimlik keşfi sürecinin motoru olduğunu ifade etmiştir (Atak, 2011).

Kişiliğin oluşumu ve gelişiminde etkili olan çevresel ve kalıtımsal etmenlerden hangisinin daha etkili ve bu etkenlerin nasıl olduğu soruları pek çok araştırma ve incelemeye karşın günümüzde hala tam olarak yanıtlanmış durumda değildir (Temel & Aksoy, 2001). Yukarıda da belirtildiği gibi Stanley Hall, Freud ve Erikson'un kuramlarında kişilik gelişimde kalıtım önemliken; Sullivan'a göre kişilerarası ihtiyaçların karşılanması ve Lewin'e göre ise kişilik gelişiminde çevre daha etkilidir.

İnsan gelişiminde Ekolojik Yaklaşım ise; biyolojik yaklaşım (ergenlik gelişiminde genetik etmenler önemlidir) ya da sosyolojik yaklaşımdan (ergenlik gelişiminde çevre kalıtımdan daha önemlidir), gelişimi hazırlayan kaynak olarak mutlaka bir kutbu diğeri aleyhine öne çıkarmamasıyla ayrılır (Cloutier, 1982).

Genel olarak; her ne kadar ergenlik kuramları kişilik gelişimi üzerinde çevresel mi yoksa kalıtımsal mı etmenlerin daha etkili olduğu konusunda ikiye ayrılmış olsa da, bütün kuramlar ergenlikte karşı cinse eğilimin arttığı yönündeki görüşte birleşmektedir. Öyleyse ergenlik kuramlarında öne çıkan başlıklar: cinsel dürtüler, güvenlik, sosyal etkileşim ve ergenlerin kendilerini sorgulamasıdır. Yani; lise gençlerinin özelliklerini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

Şekil 5. Lise gençlerinin özellikleri

Toparlamak gerekirse gençlik, çocukluk ile yetişkinlik arasında bir geçiş dönemini kapsayan; 12-15 yaş grupları arasındaki ergenlik gelişmesi ve ilk gençlik dönemi olarak devam eden biyolojik olarak genç denilen 15-25 yaş dilimindeki insanlardan oluşmaktadır (Tuncay, 2000)

Gelişim psikolojinde 12 yaş öncesini çocukluk, 12-18 yaş arası çocukluktan çıkan ve yetişkinliğe hazırlanan ergenlik dönemi, 18-30 yaş arası ise genç yetişkinlik olarak ele almaktadır (Gardiner & Gander, 1993). Özetlemek gerekirse; 14 – 18 yaş aralığında bulunan, eğitimsel seviyede lise çağındaki kişiler -lise gençlerini- ni oluşturur. Bu grupta yer alan insanların en önemli özelliği ise çocukluktan çıkarak yaşama daha bilinçli bakmaya başladıkları ergenlik döneminde oldukları için kişilik gelişimlerinin önemli bir evresinde olmaları ve kendilerini topluma kabul ettirmeye çalışan, toplumun önemli bir parçası olmalarıdır.

Ergenlik, insanda bireyin yetişkine özgü ayrıcalıklarının kendisine verilmediğini hissettiği zaman başlayan ve yetişkinin tüm gücü ve toplumsal konumu toplum tarafından bireye verildiği zaman sona eren gelişim dönemidir (Temel & Aksoy, 2001). Yetişkinler kendi davranışlarından sorumlu tutulabilecekleri olgunluktadırlar, kendi kararlarını özgürce alabilirler (Mezirow, 2000).

1.1.2. Kişilik

Kişilik, bireyin doğuştan getirdiği özellikleri ve içinde yaşadığı çevrenin etkileşimiyle oluşur (Kulaksızoğlu, 2001; Silah, 2005; Temel & Aksoy, 2001; Cloutier, 1982). Yavuzer (2003)'e göre ihtiyaçlarının uygun bir şekilde karşılanması sonucu birey kendi benliğini değerli bir varlık olarak algılar. Çevresini de değer veren, güvenilir bir çevre olarak değerlendirir (Ercoşkun & Nalçacı, 2005)

Bu bağlamda sağlıklı bir kişilik gelişimi (gençlerin olumlu davranışlara yönelik göstermeleri, olumsuz-kendilerine ve/veya çevrelerine zararlı olabilecek davranışlardan uzak durmaları) için okul açık alanlarının da gençlerin kişilik gelişimini destekler nitelikte olması gerektiğini söyleyebiliriz. Okul çevrelerinde gençlerin olumlu kişilik özelliklerine eğilimlerinin artırılması ise ergenlik dönemi ihtiyaçlarının karşılanması ile olanaklıdır (Bu ihtiyaçların neler olduğu 'Ergenlik Dönemi İhtiyaçları' başlığı altında açıklanmıştır).

Kişilik, her bireyin kendine özgüdür. Kişiyi başkalarından ayırt edicidir (Silah, 2005; Kulaksızoğlu, 2001; Gerrig & Zimbardo, 2012). Kişiliği oluşturan özellikler bir bütündür ve süreklilik gösterir (Kulaksızoğlu, 2001). Kişilik özellikleri sürekli gelişme içindedir (Carlson, Buskist, & Martin, 2000), kişilik yaşam süreci içinde yavaş yavaş oluşur, katıdır ve kolay değişmez (Morgan, 1991; Cüceloğlu, 2011; Eripek, 1998).

İnsan hayatını etkileyen en önemli iki temel değişkenden birisi kalıtım, diğeri ise içinde yaşadığı çevrenin etkileridir (Kulaksızoğlu, 2001). Bilişsel ve kimlik gelişiminde genellikle bu gelişim alanlarında olgunlaşma ve çevreyle etkileşimin önemli olduğu kabul edilir. Ancak bunlardan hangisinin daha önemli olduğuna ilişkin (Kalıtım mı?- Çevre mi?) görüş farklılıkları vardır. Örneğin; Mussen (1973)'ün tek yumurta ve ayrı yumurta ikizleri ile yaptığı çalışmalar (Kulaksızoğlu, 2001), Sulloway (1996)'nın ailedeki doğum sırası ile ilgili yaptığı çalışmalar (Gerrig & Zimbardo, 2012) ve Sheldon (1954)'ün bireylerin bedensel yapılarına göre kişilik tiplerini belirlediği (Cüceloğlu, 2011) çalışmalar genetik ve biyolojik faktörlerin kişiliğin gelişiminde etkili olduğunu göstermektedir.

Ayrıca Freud’ da kişilik kuramında id, üst benlik ve egodan bahsetmektedir ve ona göre id, kalıtımsal dürtü ve arzuları içerir (Gerrig & Zimbardo, 2012; Cüceloğlu, 2011). Yani Freud’ a göre de kişilik üzerinde genetik mirasın etkisi vardır. Hatta Hall (1904)’e göre toplumda istenen karakter özelliklerinin içselleştirilerek genetik olarak diğer nesillere aktarılması mümkündür (Bu düşünce Darwin’in ‘Origin of Species’ (1859) teoreminin etkisiyle ortaya çıkmıştır) (Gullotto, Adams, & Markstrom, 2000).

Ailesel, sosyal ve kültürel faktörler ise çevresel faktörler olarak değerlendirilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012). Bireysel davranışlarımızın çoğunda yaşadığımız çevredeki hâkim kültürün yansıması vardır. Yemek yeme biçimi, temizlik alışkanlığı, giyim tarzı, dili kullanma ve konuşma biçimi, çalışma ve zamanı kullanma biçimi, dini inanışlarımız ve kalıp yargılarımız hep kültürümüzün etkisinde kalır (Kulaksızoğlu, 2001). Bu bağlamda kişiliği ‘öğrenilmiş bir davranış’ olarak düşünmek mümkündür. Albert Bandura (1977)’ye göre kişilik, başkalarının davranışını taklit ve gözleme yoluyla öğrenilmiş davranışlar örüntüsüdür (Cüceloğlu, 2011; Gerrig & Zimbardo, 2012). Birey, belli bir toplumda diğer insanlarla sürekli bir sosyal alışveriş ve etkileşim içinde yaşar. İçinde yaşanılan her toplumun kendine özgü bir kültür yapısı, yaşama biçimi, töre ve gelenekleri, amaç ve tutumları vardır. Çocuk, içinde yaşadığı toplumdan ve kültürden etkilenir (Silah, 2005). Tez kapsamında ise çevresel faktörler içinde yer alan, fiziksel çevrenin kişilik üzerindeki etkileri araştırılacaktır.

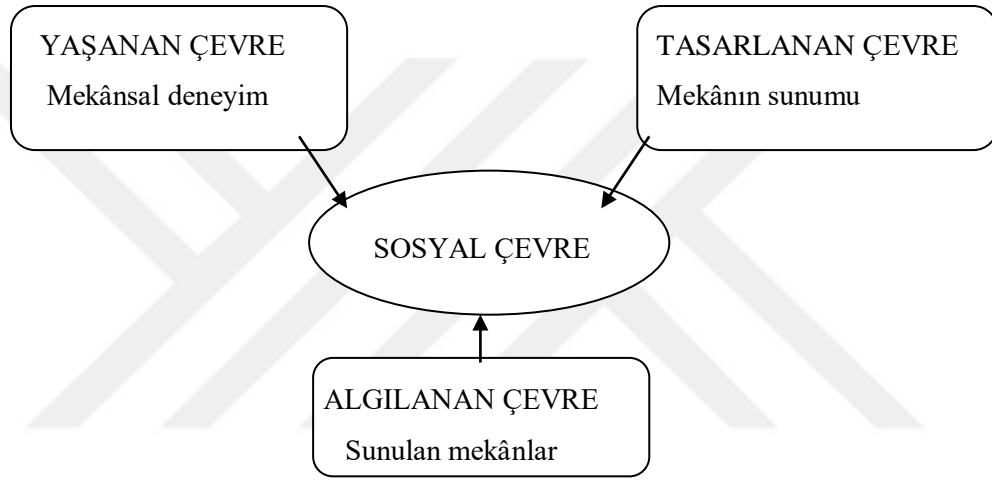
Fiziksel çevrenin kişilik gelişimi üzerindeki etkileri anlatabilmek için öncelikle fiziksel ve sosyal çevrenin açıklanması gerekmektedir. Genel bir tanımla çevre, insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen ya da süreç içinde dolaylı ya da dolaysız bir etkide bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamıdır. Bu açıdan bakılırsa çevrenin kapsamadığı hiçbir alan ve süreç kalmamaktadır (Karakon, 2010).

Çevre ikiye ayrılır:

1. Fiziksel çevre
 - a. Doğal çevre (dağlar, denizler, ormanlar vb.)
 - b. Yapay çevre (yollar, parklar, binalar vb.)
2. Sosyal çevre (insansal çevre, gruplar, sosyal etkileşimler, gelenekler, toplum, kültür vb.)

1960'lı yıllardan sonraları, Psikoloji' de ve bütün Sosyal Bilimlerde, artık gerçek yaşam koşullarının bir laboratuvar ortamından çok daha karmaşık olduğu gerçeği anlaşılmaya başlanmıştır. Çevre, artık edilgen bir arka plan değildir. Çevre psikolojisi; edilgen olmayan bir çevrede insan ve mekân ilişkilerini, etkileşimini, gerçek yaşam ortamlarında incelemeye çalışır. Çevreyi basit uyaranlar olmaktan daha karmaşık olarak görür (Karadayı, 2001).

Sosyal çevre diğer çevrelerin dengesidir ve değişkenlere karşı duyarlıdır. Eğer bu denge kaybolursa mekânsal krizler başlar (Gotsch, 2001).

Şekil 6. Lefebvre'nin Sosyal çevre konsepti (Gotsch, 2001)

Bu şemada ana geleneksel ve alternatif modeller tek bir konsept altında toplanmıştır. Burada alan (space) insan grupları tarafından tasarlanan özel mekânlardır, fiziksel elemanların biri kendiliğinden diğerini meydana getirmektedir. Sosyal çevre gerçek çevredir ve kendi alt parçaları olan deneyimle ve sunumla var olan ünitelerdir (Şentürk ve Kovacheva). Bu bağlamda fiziksel ve sosyal çevre birbirinden ayrı düşünülemez.

1.1.2.1. Kişilik Gelişiminde Fiziksel Çevrenin Önemi

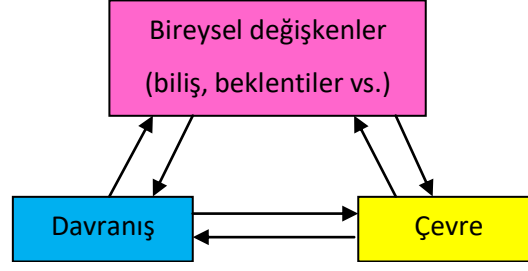
Kişilik gelişiminde her ne kadar fiziksel çevrenin etkileri araştırılacak olsa da, bunu sosyal çevreden bağımsız olarak düşünemeyiz. Çünkü toplumsal ve fiziksel çevre birbirini tamamlayan iki kavramdır (Yücel, 2006).

Kişilikle ilgili birçok teori vardır: Psikodinamik teoriler (Sigmund Freud, Alfred Adler, Carl Jung, Karen Horney, Erik Erikson), Humanistik teoriler (Abraham H. Maslow, Carl Rogers), Treyt teorileri (Gordon Allport, Hans Eysenck, Raymond Cattell), Sosyal öğrenme teorileri (Albert Bandura, Julian Rotter, Walter Mischel), Psikobiyolojik teoriler (Hans Eysenck). Bu teorilerin özetleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Temel kişilik kuramlarının özeti (Carlson, Buskist, & Martin, 2000)

Teori	Öncüleri	Temel Vurgusu	Temel dayanağı	Temel kısıtlamaları
Treyt (Özellik)	Allport, Cattell, Eysenck	Bireyin özellikleri kişiliğini belirler	Uzun süreçlerdeki stabil davranışlara odaklanır, özellikleri objektif olarak ölçmek ister	Çok tanımlayıcıdır; kişiliğin etkilenebileceği değişkenleri göz ardı eder
Psikobiyolojik	Eysenck, Zuckerman	Kişilik gelişiminde genlerin, beyin ve sinir sisteminin etkisi	Kişilik gelişiminde biyoloji ve çevrenin etkileşimine vurgu yapar	Kişilik üzerinde genlerin etkisini korelasyon yöntemi ile belirler
Sosyal Öğrenme	Bandura, Mischel, Rotter	Kişilik, davranış ve onları algımızın toplamının bir sonucudur	Direk davranış çalışmaları üzerine odaklanır ve titiz denemelere vurgu yapar	Kişilik gelişiminde biyolojik etkileri göz ardı eder; açıklayıcıdan çok tanımlayıcıdır
Psikodinamik	Freud, Jung, Adler, Horney, Erikson	Bilinçsiz psikik çatışma; fikir ve arzular üzerindeki baskı	Davranış bilinçli dış güçler tarafından etkilenebilir	Temel konsepti deneysel olarak test edilemez
Humanistik	Maslow, Rogers	İnsan doğasının pozitif yönlerini ve daha iyi insan nasıl olabileceğini vurgular	Tedavi edici amaçlı kullanılışlıdır	Belirsiz ve test edilemeyen konseptler içerir; temelde tanımlayıcıdır

Bu teorilerden bazıları kişiliğin genetik kökenli olduğunu savunurken bazıları da kişilik gelişimi üzerinde çevrenin etkisi olduğunu savunur. Örneğin; Sosyal Öğrenme Kuramı (Carlson, Buskist, & Martin, 2000) kişilik gelişimi üzerinde çevrenin etkisi olduğunu savunmuştur. Bunu, “karşılıklı belirlemecilik” ile açıklamıştır. Bandura’ya göre (Sosyal öğrenme kuramı) kişilik; davranış, (fiziksel ve sosyal) çevre ve bireysel değişkenlerin karşılıklı etkileşimi sonucunda meydana gelir. Bu etkileşim aşağıda şematize edilmiştir (Carlson, Buskist, & Martin, 2000).

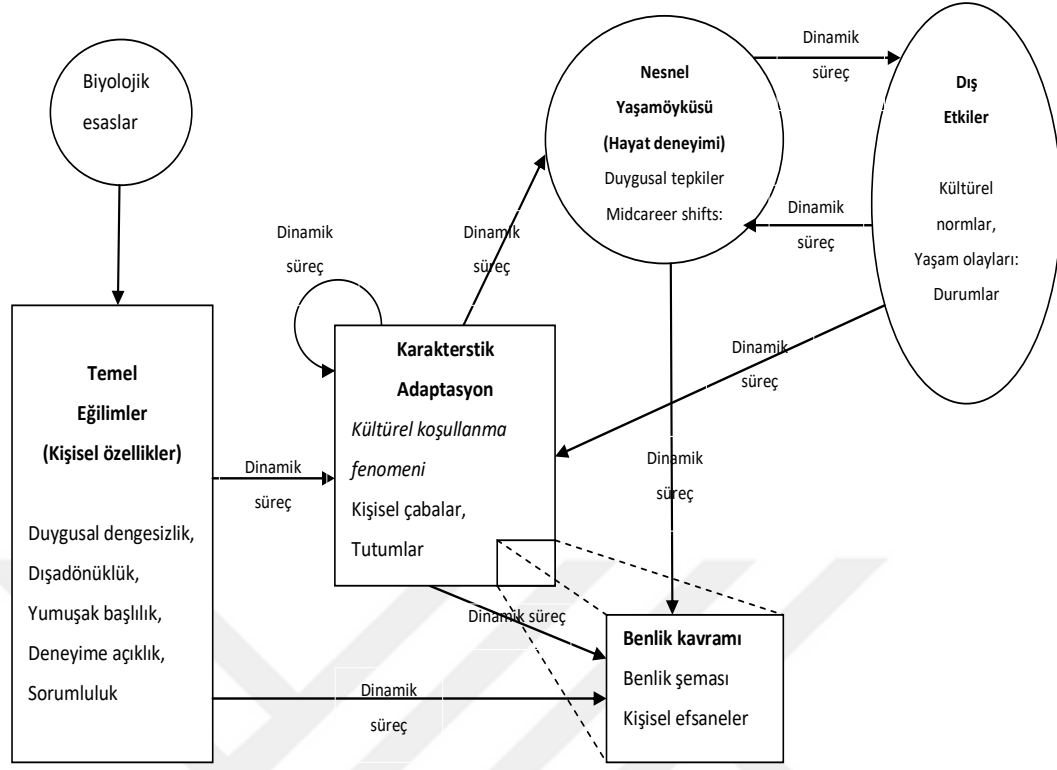
Şekil 7. Karşılıklı belirlemecilik – Birey, bireyin davranışı ve çevre etkileşerek diğer bileşenleri etkiler ve değiştirir (Carlson, Buskist, & Martin, 2000; Gerrig & Zimbardo, 2012)

Bu şemayı açıklayacak olursak:

Bizim aktivitelerimiz çevreyi etkileyebilir. Çevre de davranışlarımızı etkiler. Çevreyi değiştirmeye çalışabiliriz veya bu değişimler düşüncelerimizi etkileyebilir. Örneğin (bireysel değişkenlerden olan) çalışmaya istekli birini gürültülü bir çevre, diğerlerini etkilediğinden daha fazla etkileyecektir (Yılmaz, Sevüktekin, Kılınç, & Gören, 2006).

Çevrenin işlevsel analizi de temelini sosyal öğrenme kuramı (Bandura,1969; Mischel, 1968)'den alır. İnsanların davranışları değişik sosyal ve fiziksel çevrelere göre farklılık gösterir (Prohansky, Ittelson, & Rivlin, 1976).

Bazı teorilere göre ise çevrenin kişilik gelişimi üzerinde direkt etkisi yoktur. Örneğin Eysenck (1990)'a göre kişilik gelişimi dörtte üç biyoloji kökenliyken çevrenin etkisi sadece dörtte birdir (Feist & Feist, 2006).

Şekil 8. McCrae And Costa (1996, 1999, 2003) – Beş Faktör Teorisi'ne göre kişilik sisteminin işleyişini gösteren şema (Feist & Feist, 2006).

Bu şema (Feist & Feist, 2006) tarafından aşağıdaki gibi açıklanmaktadır:

Beş Faktör Teorisi (Five Factor Theory – FFT) üç ana (temel) ve üç çevresel (ikincil) bileşenden meydana gelmektedir. Yukarıdaki şekilde ana bileşenler dikdörtgenle, çevresel bileşenler elipslerle gösterilmiştir. Oklar dinamik süreçleri (zaman içinde değişebilen) ve okların yönleri nedensel etkileri göstermektedir. Örneğin nesnel yaşamöyküsü karakteristik adaptasyonların sonucunda meydana gelir; biyolojik esaslar, temel eğilimlerin (kişisel özelliklerin) tek nedenidir (Feist & Feist, 2006). FFT'nin esas bileşenleri Karakteristik adaptasyonla ilişkilidir, yani zamanla kazanılan kişilik yapıları insanların çevreleriyle uyumu (kişiden beklenen davranışta bulunması) sonucunda gelişir. Kişisel özellikler ve karakteristik adaptasyon arasındaki fark, esneklikleridir. Kişisel özellikler değişmezken, karakteristik adaptasyonlar dış etkilerle (kazanılan beceriler, alışkanlıklar, tutumlar ve kişinin çevresindeki diğer insanlarla etkileşimiyle) değişebilmektedir. Benlik kavramı da bir karakteristik adaptasyondur fakat önemli bir bileşen olduğu için yukarıdaki şemada

kendi kutucuğuna sahiptir. İnanışlar, tutumlar ve duygular kişinin karakteristik adaptasyonudur ve bunlar kişinin belli bir durumda nasıl davranacağını etkiler. Çevresel (ikincil) bileşenler: Beş faktör teorisine göre kişilik özellikleri biyoloji temellidir. Yani kişiliğin temel özellikleri genler, hormonlar ve beyin yapılarıyla alakalıdır. Bu teori kişiliğin oluşumunda çevresel faktörlerin direk etkisi olmadığını savunur, fakat bu çevresel faktörlerin kişilik oluşumunda etkisi olmadığı anlamına gelmez. Sadece kişilik oluşumunda çevrenin direk etkisi olmadığını savunur. Nesnel yaşam öyküsüne göre kişinin düşünceleri, duyguları ve yaptığı her şey yaşam öyküsü ile alakalıdır (Her davranış bir birikim sonucunda meydana gelir). İnsanlar kendilerini sürekli, kişilik sistemlerini etkileyen, belli bir fiziksel veya sosyal konumda bulurlar. (Dış etkiler de önemli olan soru kişinin fırsatlar veya talepler karşısında nasıl davrandığıdır. Bu davranışlar iki şeyin görevidir: karakteristik adaptasyon ve bunların çevre ile olan etkileşimi.) McCrae ve Costa'ya göre davranış, karakteristik adaptasyon ve çevresel etkilerin etkileşimi sonucunda meydana gelir (Feist & Feist, Theories of personality 6th edition, 2006). Bir özellik kişilik kuramı olan beş faktör modeline göre, insanlar duygu, düşünce ve davranış örüntülerini etkileyen özelliklere sahiplerdir ve bu özellikler beş temel boyutta sınıflanabilir. Beş faktör sınıflamasına göre, bu özellikler dışadönüklük, duygusal dengesizlik, yumuşak başlılık, sorumluluk ve deneyime açıklık olarak adlandırılmaktadır. Beş faktörden birincisi olan duygusal dengesizlik (nörotizm), kaygı, depresyon ve öfke gibi olumsuz duyguları yaşama eğilimidir. Duygusal dengesizliği olan (nörotik) bireyler kaygı yaşama eğilimi ile karakterize edilirler. Duygusal dengesizlik eğilimi düşük olanlar ise tam tersine rahat ve sakin kişilerdir. İkinci bir kişilik boyutu olan dışadönüklüğün temel özellikleri sıcaklık, girişkenlik, atılganlık, heyecan arama ve olumlu duygular yaşama eğilimidir. Dışadönük olmayanlar ise oldukça sessiz ve çekingen davranışlarla karakterize edilirler. Deneyime açıklık olarak adlandırılan üçüncü kişilik boyutu, entelektüel etkinliklere katılma, yeni duygu ve düşüncelere açık olma eğilimini temsil etmektedir. Deneyime açıklık, bir bakıma, entelektüel ilgi, estetik duyarlık, hayal gücü, esneklik ve geleneksel olmayan tutumlarla ilişkilidir. Deneyime açıklığı yüksek olanlar tutucu olmama özelliğine sahiplerdir.

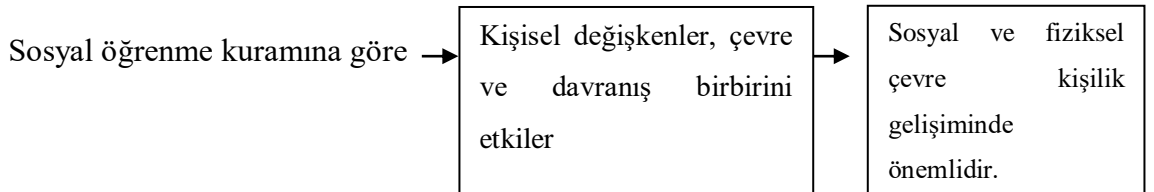
Dördüncü boyut olan yumuşak başlılık, prososyal davranış eğilimine sahip olmaktır. Yumuşak başlı kişilerin en belirgin özellikleri insancıl, arkadaşça, sıcak ve hoşgörülü olmalarıdır. Kişiliğin beşinci faktörü olan sorumluluğu temsil eden temel özellikler ise liderlik, öz disiplin, amaç yönelimlilik, yeterlik, düzenlilik, görev bilinci, üretkenlik ve kararlılıktır (Çivitçi & Arıcıoğlu, 2012).

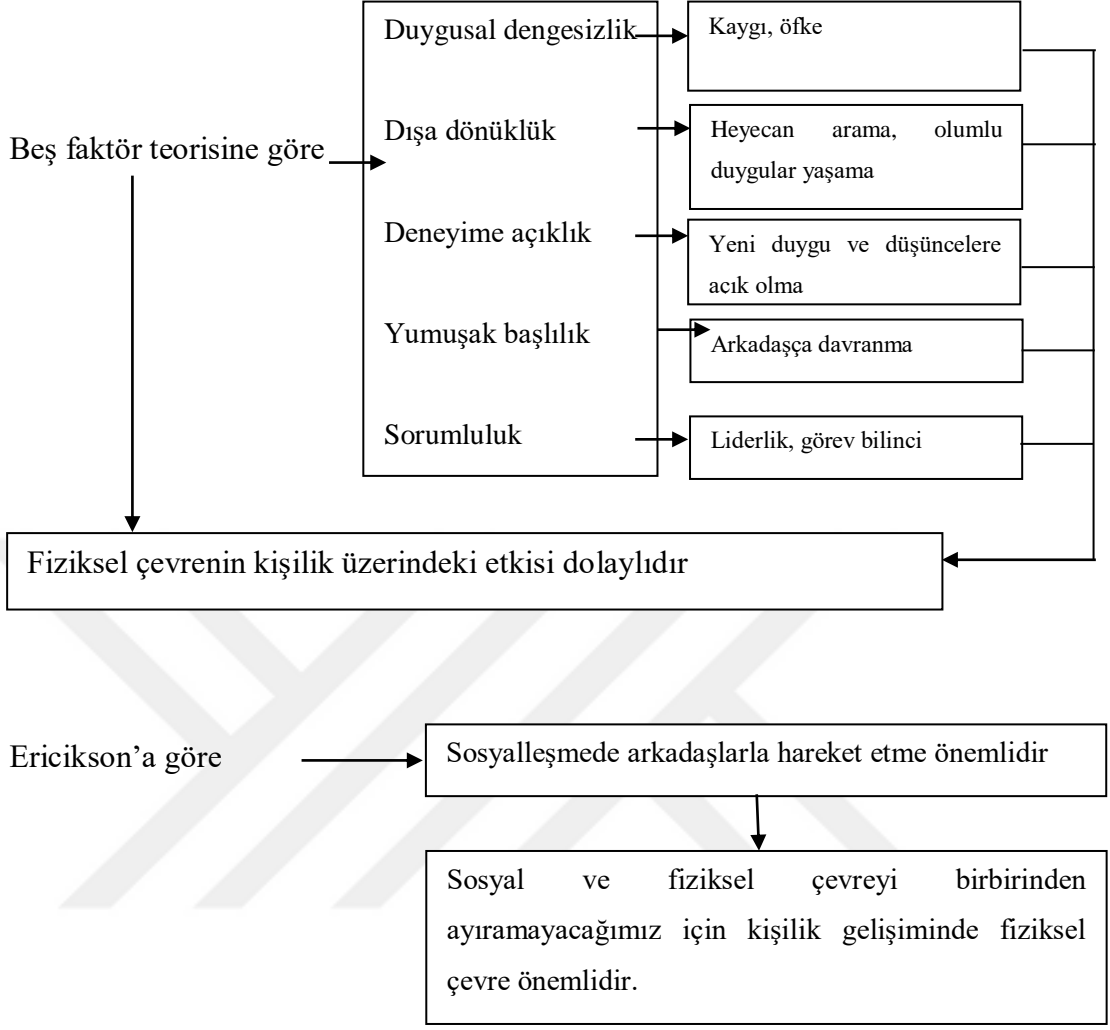
İnsanların kişilik (psiko-sosyal) gelişimlerini açıklayan ve bunlar içerisinde en bilineni ve yaygın olarak kullanılanlardan biri de Erikson'un geliştirdiği kuramdır. (Bu kuramda kişilik gelişimi üzerinde çevrenin ve genetiğin etkisi üzerinde durulur.)

Erikson bireyin psiko-sosyal gelişimini doğumdan ileri yaşlara değin uzanan sekiz evrede incelemektedir. Birbiriyle ilişkili olan bu evrelerin her birinde birey, o evreye adını veren gelişim krizleri ile karşılaşmaktadır. İleriki evrelere sağlıklı olarak geçebilmek için bireyin bulunduğu evrenin gelişim krizini başarı ile aşması gerekmektedir(Eripek, 1998). Bu dönem Erickson'un modelinde 12-20 yaş arasını kapsar. Genç bu dönemde kimlik arayışı içindedir. Hızlı fiziksel ve fizyolojik değişimiyle baş etmeye çalışırken bir yandan da gelecekteki eğitimi, kariyeri hakkında yeni kararlar verme durumundadır. Erikson kimliği, cinsel, mesleki ve kişisel-sosyal alanlarında incelemiştir. Gençlik döneminde olumlu kimlik kazanmada önemli olan etkenler; düşünce sistemi (soyut, eleştirel düşünme), cinsel rolleri benimseme, karşı cinse duyulan ilgi, meslek seçimine yönelme, sosyal, ekonomik, politik konulara ilginin artması, akran grubu içinde daha mutlu olma ve onlarla hareket etme, genç benmerkezci düşünme (egosantrizm)'dir. Bunlar içinde akran ve arkadaşlarla hareket etme sosyalleşme açısından oldukça önemlidir. Bu evrede genç çevresinde güvendiği kişiyi model olarak alır. Arkadaşlık ilişkilerinin en yoğun yaşandığı dönemdir. Bu arkadaşlarıyla ya da model aldığı kişilerle; bazı etkinliklere olanak (imkân) sağlayan çevrelerde ilişki kurabilirler dolayısıyla çevrenin etkinlikler için olanaklı oluşu sosyal ilişkilerini ve kimlik kazanımlarını etkiler (Düzenli, 2010). Erikson'a göre insan hayatında kişilik gelişiminde ergenlik dönemi çok önemlidir. Ergenlikteki en önemli değişim "kimlik karışıklığı" olarak adlandırdığı değişimdir (Kulaksızoğlu, 2001).

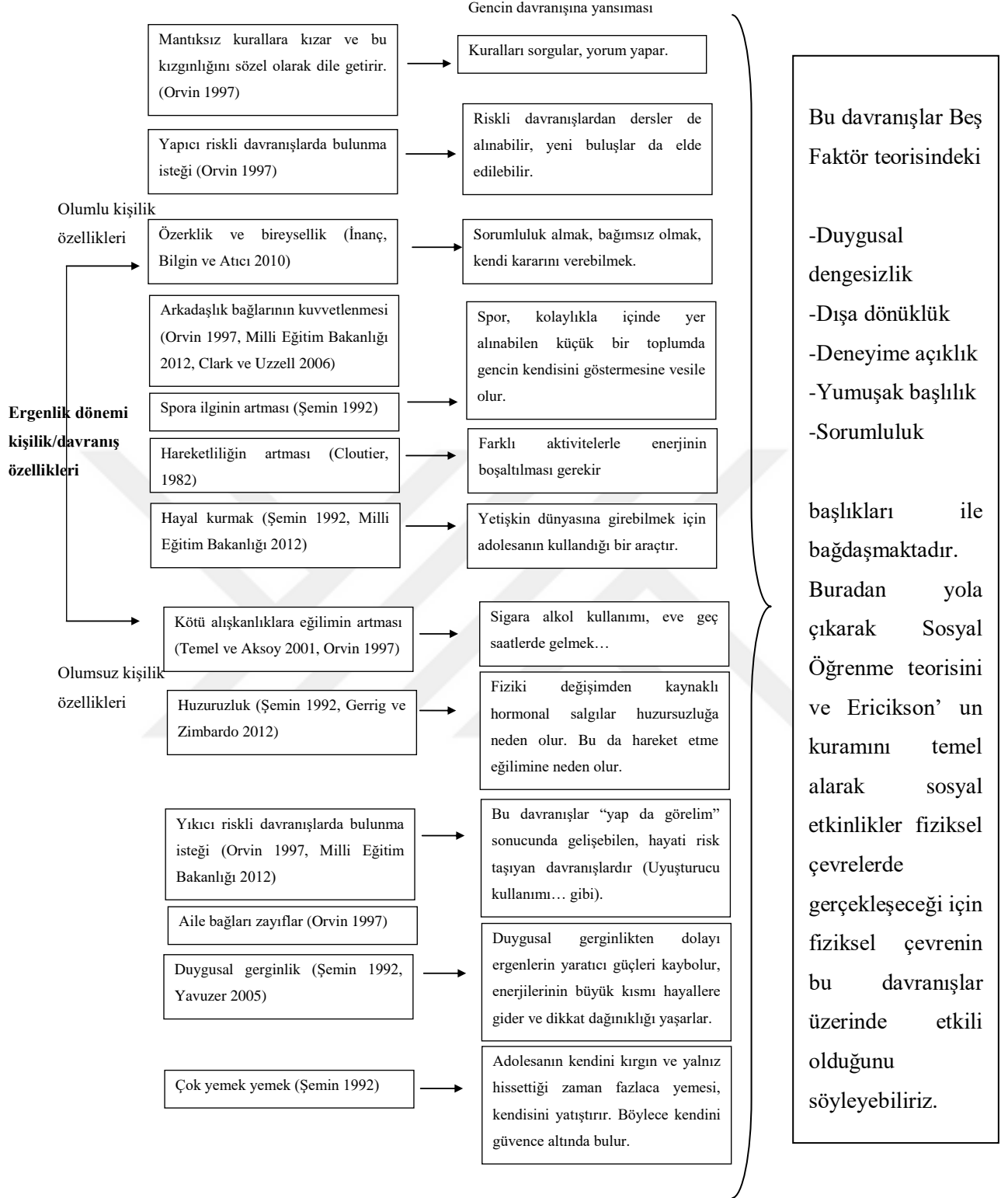
Bazı açılardan ergenlik kendini arama ve bulmaya çalışma sürecidir. Ergenlik dönemine girmeden hemen önce bir şeyler olur ve çocuklar için yeni bir dünyanın kapıları açılır. Eskiden doğru ya da yanlış diye tanımladıkları şeylere net sınırlar çizmenin zor olduğunu görürler (Orvin, 1997).

Bu bağlamda;

Bu teorilere göre; gerek genetik faktörlerle gerekse çevresel faktörlerle ergenin davranışlarında ve kişiliğinde değişimler meydana geldiğini söylemek mümkündür. Ergenlik döneminde bireyde meydana gelen olumlu ve olumsuz kişilik değişimleri aşağıda özetlenmiştir.

Şekil 9. Ergenlik dönemi olumlu/olumsuz kişilik özellikleri

Bilge (1990)'a göre; davranışçı psikologlara göre davranışların amacı, dürtülerin oluşturduğu gerilimi azaltmaktır. Onlara göre, başlangıçta açlık, susuzluk gibi birincil fizyolojik dürtüler bireyi davranışa yönlendirmektedir. Zamanla öğrenme yoluyla kazanılan başarıma, sevilme gibi toplumsal güdüler de davranışların nedeni olmaktadır. Gerilimi azaltmada başarılı olan davranışların ileride yinelenme olasılığı artmaktadır (Ercoskun & Nalçacı, 2005).

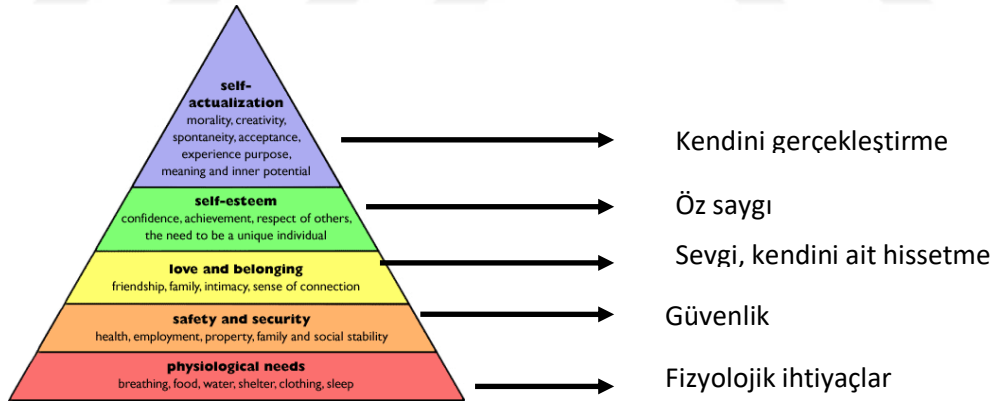
Şekil 10. Olumlu ve olumsuz kişilik özelliklerinin modele eklenmesi

1.1.3. İhtiyaç Kavramı

İnsan, anlaşılması oldukça güç bir canlıdır. Bu yüzden insanın nasıl davranacağını önceden kestirmek zordur. İnsanın davranışlarının altında yatan ve her insanda farklı olan ihtiyaçlar bilinerek bu ihtiyaçlara uygun davranış örüntüleri geliştirilirse bireyin anlaşılması güç olan davranış yapısı daha iyi anlaşılır ve şekillendirilebilir (Ercoşkun & Nalçacı, 2005).

Maslow' a göre insanların içgüdüsel olarak bazı temel ihtiyaçları vardır ve bu ihtiyaçları gidermeye yönelik olarak davranış sergilerler (Feist & Feist, Theories of personality 6th edition, 2006). Kişiliği oluşturan temel faktörler arasında saydığımız "Çevresel faktörler" kişinin ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgilidir. Bu noktada devreye Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi girmektedir.

Maslow' a göre ihtiyaçlarımızı belirli bir sıra ile karşılarız.

Şekil 11. Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisi (Maslow, 1943)

İnsanlar, bedensel ihtiyaçlarını karşılamadan sosyalleşemezler, ya da sosyalleşmeden kendi yeteneklerinin farkına varıp kendilerini tatmin edemezler. Maslow'a göre insanların birçoğu yaşamlarının sonuna kadar kendini gerçekleştirme basamağına ulaşamazlar. Fakat iyi bir kişilik oluşumunun temelleri sağlıklı bir şekilde atılabilirse insanların bu basamağına ulaşma şansları da artmış olacaktır.

Maslow üst düzeydeki ve alt düzeydeki ihtiyaçları şu şekilde birbirinden ayırmıştır:

Üst seviyedeki ihtiyaçlar kendini göstermeye başladıkça, bu ihtiyacın belirmeye başladığı birey de psikolojik yönden o kadar doyuma ulaşan bireyi ifade eder.

Fizyolojik ve güvenlik ihtiyacı bebeklik döneminde, ait olma, sevgi ve saygı ihtiyacı ergenlik döneminde kendini gösterir. Kendini gerçekleştirme ihtiyacı (insanların sadece %2'si bunu başarabilir) (Maslow A. , 1943) ise orta yaşlarda kendini göstermeye başlar. Alt düzeydeki ihtiyaçların karşılanmaması üst düzeydeki ihtiyaçların karşılanmamasından daha büyük sorunlar ortaya çıkarır. Çünkü temel ihtiyaçların karşılanmaması bireyde eksikliklere yol açar. Düşük seviyedeki ihtiyaçlar daha önemli olsa da yüksek seviyedeki ihtiyaçlar büyüme ve gelişimle alakalı olduğu için sağlıklı bir yaşam için önemleri çok büyüktür. Yüksek seviyedeki ihtiyaçlar daha çok psikolojik ihtiyaçlardır ve mutlu, doyuma ulaşarak yaşamayı sağlar (Feist & Feist, Theories of personality 6th edition, 2006). Üst seviyedeki ihtiyaçlar sosyal, ekonomik ve politik yönden daha iyi koşullar gerektirir (Schultz, 2006).

1.1.3.1. Ergenlik Dönemi İhtiyaçları

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisini temel alacak olursak, öğrencilerin güvenlik ihtiyaçları karşılandıktan sonra sosyalleşmeye yönelik ihtiyaçlarının belirmeye başlayacağını söyleyebiliriz.

Öyleyse sağlıklı bir psiko-sosyal gelişim için öncelikle mekânın *güvenli* olması gerektiğini söyleyebiliriz. Nasar (2008)'e göre güvenlik bir mekânın kullanım tercihini etkileyen faktörler arasındadır (Nasar, 2008). Okullar, gün geçtikçe daha güvensiz ortamlar hâline gelmekte ya da insanlar böyle algılamaktadır. Oysa güvenli olmayan bir ortamda sağlıklı eğitim-öğretimden söz edilemez (Memduhoğlu & Taşdan, 2007). Kendilerini güvende hisseden öğrencilerin olduğu okullarda olumsuz davranışların daha düşük düzeyde ortaya çıkmaktadır (Çalık, Kurt, & Çalık, 2011).

Öğrencilerin kendilerini okul bahçesinde güvende hissedebilmeleri için öncelikle okulun bulunduğu yerin (semt ve mahallenin) güvenli olması gerekir. “Güvensizlik hissi” ya da “suç korkusu” olarak tanımlanan kentsel mekânda suça maruz kalma korkusu, Lab (2000)'e göre, suçun neden olduğu birçok hukuksal, ekonomik ve mekânsal problemin

yanı sıra ortaya çıkan en önemli problemlerden bir tanesidir (Ataç, 2007). Mekânın suçun gelişimine olanak sağlayan karakteristik özellikleri fiziksel (mekânı sadece fiziksel yapısı ile ifade eden özellikler) ve sosyal özellikler (mekânı içerisinde yaşayanlarla tanımlayan özellikler) olarak da ayrılabilir. Hideg ve Manchin (2007), Greene (2003), Wekerle ve Whitzman (1995)'e göre mekânı belirleyen fiziksel özellikler duvarlarda grafiti olup olmadığı, belirlenen alandaki terk edilmiş binaların varlığı, vandalizm ile zarar gören kent mobilyalarının varlığı, yetersiz ışıklandırma, çöp ya da kirletici unsurların rahatsızlık verecek kadar çok ve yaygın olması, binaların kötü kalite ya da harabe durumda olması, bina pencerelerindeki demir parmaklıkların yoğunluğu, kör noktalar olarak tanımlanan başkaları tarafından görülebilen fakat herhangi bir kişinin çevresini rahatlıkla göremeyeceği noktasal alanların varlığı ile karma kullanımların yer almadığı yerlerde akşam saatlerinde sokak ya da caddelerin tenhalaşması ya da sabah saatlerinde aşırı kalabalığın yaşandığı yerler olarak sıralanabilir. Hideg, Manchin (2007)'ye göre mekânı güvensiz olarak tanımlayan sosyal özellikler ise; sokakta yaşayan evsizlerin varlığı, kavga ya da çatışmaların yaşanıyor olması, kişiler arasındaki komşuluk ilişkilerinin zayıf olması, etnik ya da ırkçılık çatışmalarının olması gibi etkenlerdir (Ataç, 2007).

Buradan da anlaşılacağı gibi öğrencilerin kendilerini okul bahçesinde güvende hissedebilmeleri için okulun sahip olması gereken bazı özellikleri vardır (Yani öğrenci bu ihtiyacını karşılamak için bir şey yapamaz. Bu, okul tarafından karşılanması gereken – temel- ihtiyaçtır. Güvenlik kameraları, sınır duvarları... örnek olarak verilebilir.)

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'ne göre kişide güvenlik ihtiyacı karşılandıktan sonra sosyalleşmeye yönelik ihtiyaçlar belirlemeye başlar.

Okul eğitimi, toplumdaki tüm bireylerin arzu edilen bireysel karakterlerin gelişimi için fırsatlar sunar (Pehlivan & Ada, 2011).

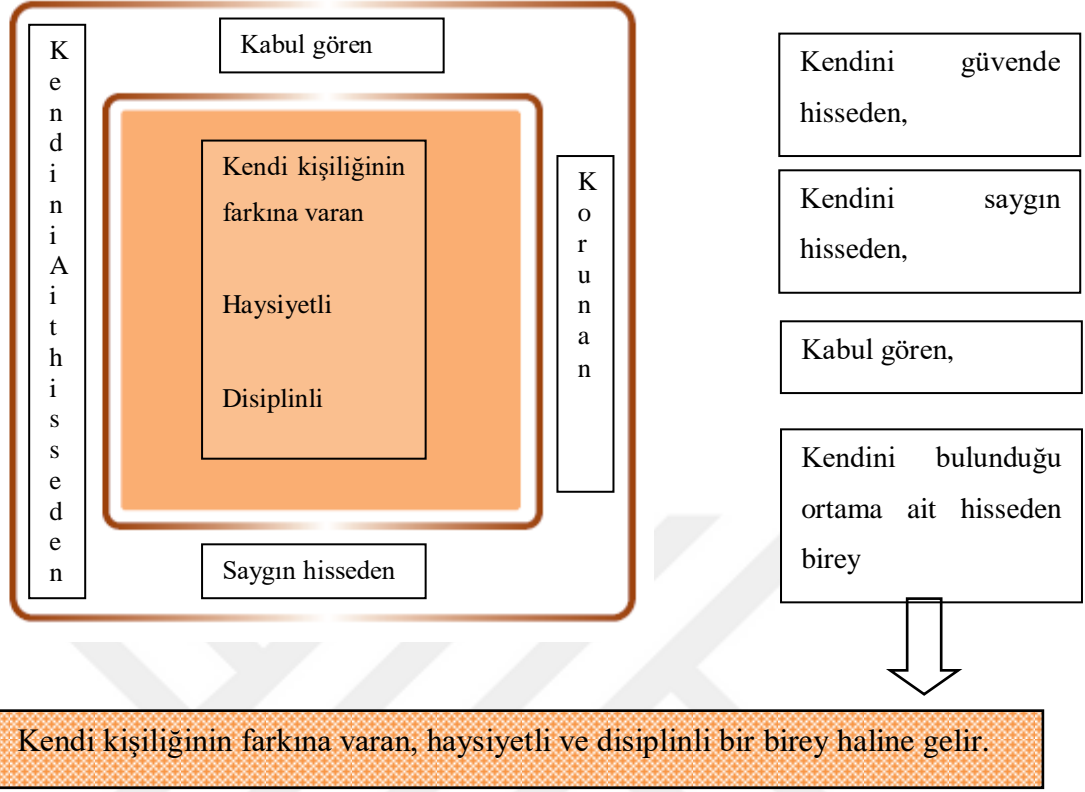
Sosyal bir çevre olmadan 'insan' olunmaz (Ergün, 2009). İnsanlar arası ilişkiler ve yardımlar olmadan temel insanî beceriler kazanılmaz. Sosyal interaksyondan (karşılıklı ilişki) sapmalar kişilerin bilgisel ve duygusal hayatına büyük zararlar vermektedir (Ergün, 2009).

Sosyalleşme, bireyin bir sosyal gruba katılması olgusudur. Birey bir gruba girerken o grupta geçerli olan sosyal normları, o grup içinde girişte ve ilerde alacağı rolleri, ulaşacağı sosyal mevkileri, bu rol ve yerlerin kendisinden beklediği davranış, beceri ve yetenekleri, grubun kültürünü oluşturan değerleri, inançları öğrenip benimsemek durumundadır (Ergün, 2009).

Sosyalleşme çocuktaki başarı motivasyonunu artırır, bireyde sonsuz bir şevk ve arzu çeşitliliği yaratır. Ancak bu arada başarı arzusunun kontrol edilecek sosyal sınırlar da çok iyi gösterilmelidir. Sosyalleşme, başkalarının ilgi ve ihtiyaçlarını kabul edip saygı göstermeyi ("empati") de çocuklarda bir özellik olarak yerleştirmeye çalışır. Başkaları yetenek ve beceri yönünden ne kadar zayıf olsa bile onların haklarını, ihtiyaç ve çıkarlarını tanımayı ve saygı göstermeyi çocuklara ancak sosyalleşme öğretebilir.

Sosyalleşmenin sosyal ve fiziksel çevre şartlarına bağlılığı üzerindeki araştırmalar da devam etmektedir. İnsanın sosyal gelişimini, sosyal çevrebilim ile açıklamak isteyenlere göre, insan davranışlarının ön koşulları ve sınırları bireyin içinde yaşadığı fiziksel, sosyal ve ekonomik çevre şartları tarafından belirlenir.

Sosyal gelişme bireyin temel sosyal ihtiyaçlarını çevrenin karşılama düzeyine bağlı hassas bir süreçtir. Bu süreçte kişi kabul görmek, duygusal ve fiziksel olarak korunmak, akranları tarafından saygı görmek ve kendilerini grubun bir parçası hissetmek (Loukas, 2007) isterler. Bu ihtiyaçlar karşılandığında kişi sağlıklı ve pozitif birey olarak yetişir (Higgins, Hall, Wall, Woolner, & McCaughey, 2005). Zaten Maslow'a göre de "psikolojik ve güvenlik ihtiyacı karşılandıktan sonra sevgi ve aidiyet ihtiyacı belirmeye başlar" (Maslow A. , Motivation and personality, 1954). Çevresi ile iyi iletişim kuran kişilerin şiddet içerikli davranışlarda daha az bulunduğu ortaya koyulmuştur (Kim & Cho, 2015). Öyleyse, okullarda "iyi iletişime olanak sağlayan ortamlar oluşturulması gerekir" (Higgins, Hall, Wall, Woolner, & McCaughey, 2005; Naker, 2007). Gençlerin yaşam çevrelerinin onların şiddet davranışları üzerinde etkili olduğu ve gençlere yönelik mekânların düzenlenmesi ile bu davranışların azaltılabileceği ortaya koyulmuştur (Kim & Cho, 2015). Bu bağlamda gençlerin birbirleri ile iletişim kurabilecekleri mekânlar oluşturulması gerektiğini söyleyebiliriz.

Şekil 12. İhtiyaçlarını karşılayan bireyin özellikleri (Higgins, Hall, Wall, Woolner, & McCaughey, 2005)

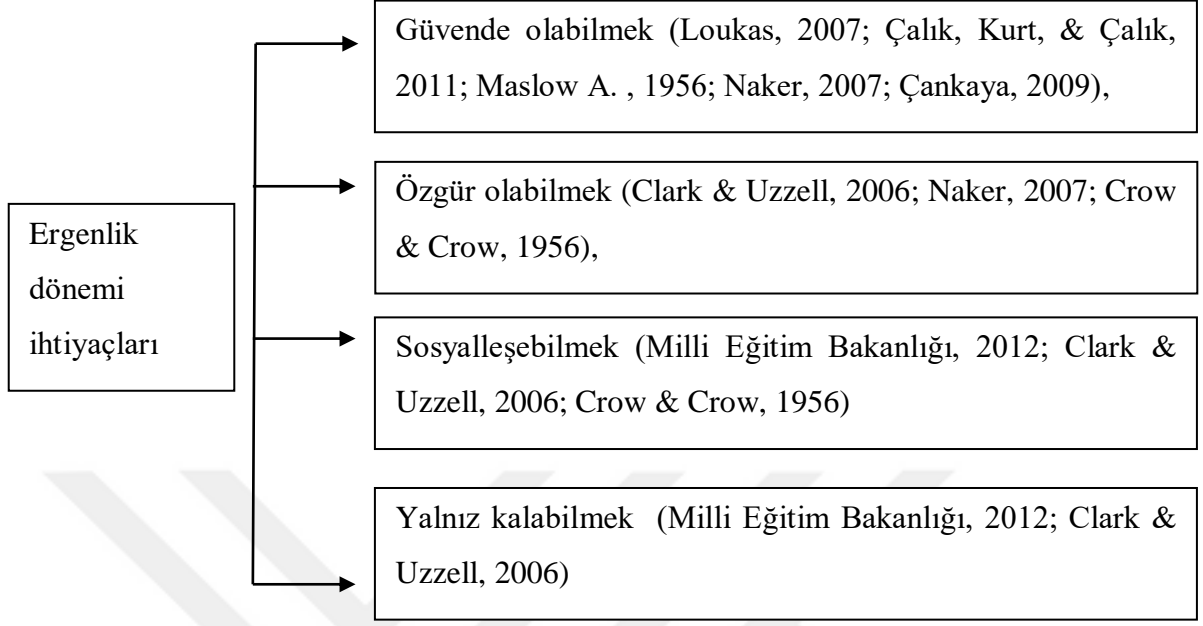
Sosyoloji açısından bakıldığında eğitim, sosyalleşmenin özel bir görünümü, özel bir şekli olarak anlaşılıyor. Çünkü eğitim, belli amaçlar doğrultusunda kişide belirli davranış yatkınlıklarını geliştirmek veya istenmeyen bazı davranış ve alışkanlıkları değiştirmek ("davranış modifikasyonu") olarak görülmektedir (Ergün, 2009).

Öğrencilerin açık mekân ihtiyaçları belirlenirken öncelikle gençlerin tercih ettikleri mekânların özellikleri belirlenmelidir. (Clark & Uzzell, 2006)' e göre sosyo-çevresel olanaklılıkla ilgili yapılan birçok çalışmadan sonra gençlerin tercih ettikleri alanların sahip olması gereken özellikler 34 başlık altında toplanmıştır:

Tablo 2. Sosyo-çevresel olanaklılık için 34 başlık (Clark & Uzzell, 2006)

1	İnsanlardan uzak durabilmek	18	Barış içinde olabilmek
2	Aktif olarak hareket edebilmek	19	Yakın arkadaşlarla olabilmek
3	Yalnız kalabilmek	20	Benzer insanlarla olabilmek
4	Eğlenebilmek	21	Kendin olabilmek
5	Ailenin beklentilerinden uzak kalabilmek	22	Kendi kendine eğlenebilmek
6	Arkadaşlarının beklentilerinden uzak kalabilmek	23	Kendini güvende hissetmek
7	Arkadaş baskısından uzak kalabilmek	24	Arkadaşlarından uzak kalabilmek
8	Aile baskısından uzak kalabilmek	25	Ailenden uzak kalabilmek
9	Eğlenebilmek için özgür olabilmek	26	Akranlarından uzak kalabilmek
10	Mutlu olabilmek	27	Boş boş gezinebilmek
11	Kendini oraya ait hissetmek	28	Kendini özgürce ifade edebilmek
12	Mekânın gençlere ait olduğunu hissetmek	29	En iyi arkadaşınla/arkadaşlarıyla özel zaman geçirebilmek
13	Genel olarak gençler tarafından kullanılan bir alanda olmak	30	Üzgünken zaman geçirebileceğin bir alan olması
14	Mekânı kendi kontrolü altında hissetmek	31	Arkadaşlarıyla buluşabilmek
15	Alanda kendi kişisel mekânının olması	32	Yeni insanlarla tanışabilmek
16	Mekânda gürültü yapabilmek	33	Rahatlayabilmek
17	Kendi düşündüğü kişi olabilmek	34	Yeni davranışları deneyimleyebilmek

Yukarıda açıklanan ihtiyaçları özetleyecek olursak gençlerin; güvende olabilmeye (Loukas, 2007; Çalık, Kurt, & Çalık, 2011; Maslow A. , 1956; Naker, 2007; Çankaya, 2009), özgür olabilmeye (Clark & Uzzell, 2006; Naker, 2007; Crow & Crow, 1956), sosyalleşebilmeye (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012; Clark & Uzzell, 2006; Crow & Crow, 1956) ve yalnız kalabilmeye (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012; Clark & Uzzell, 2006) ihtiyaçları vardır.

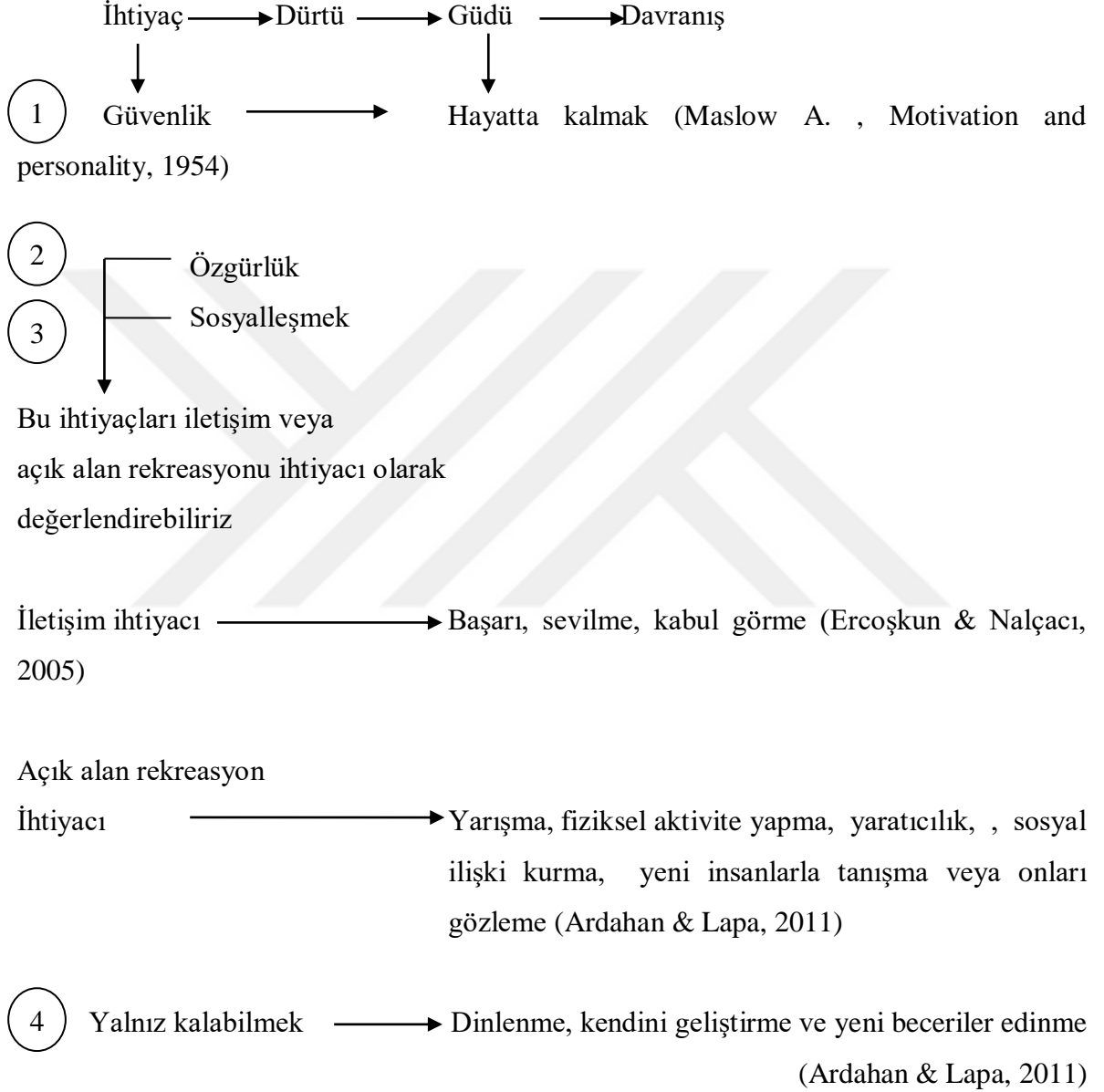
Şekil 13. Ergenlik dönemi ihtiyaçları

Baymur (1994)'e göre ihtiyaçların giderilmesi gerekir ve birey bunu sağlayacak davranışlarda bulunma zorunluluğunu duyar. İşte eksikliğin duyulmasına ihtiyaç; bu eksikliği gidermek için organizmada beliren güce dürtü (drive), organizmanın ihtiyacı gidermek için belli bir yönde etkinlik göstermesi eğilimine de güdü (motif) denir. Güdüler de birtakım davranışlara yol açar. Bu süreç aşağıdaki gibi formüle edilebilir (Ercoşkun & Nalçacı, 2005).

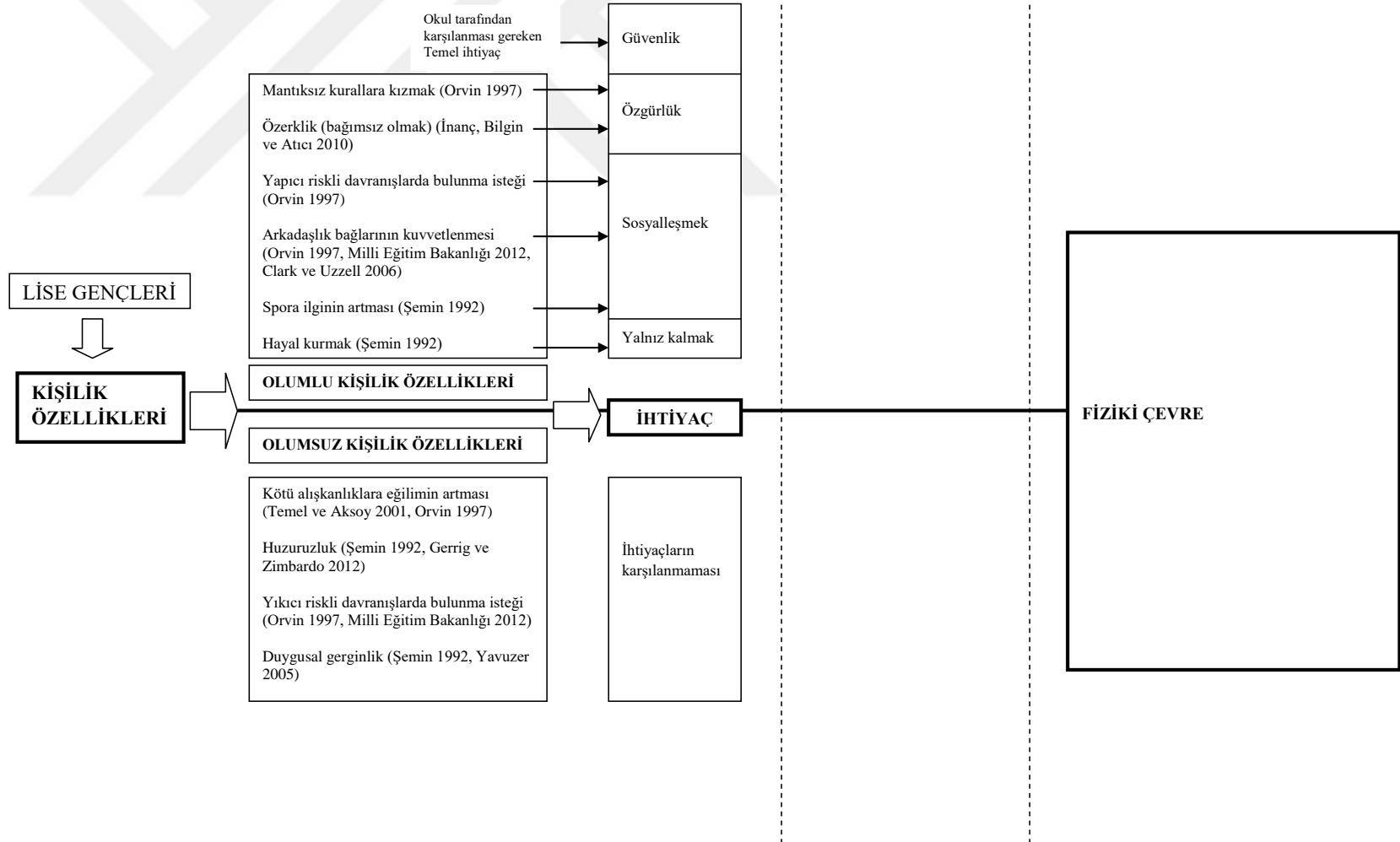
İhtiyaç → Dürtü → Güdü → Davranış

Şekil 14. Davranışın meydana geliş şeması (Ercoşkun & Nalçacı, 2005)

Bu çalışmada literatür araştırması ışığında belirlenen güvenlik, özgürlük, sosyalleşmek ve yalnız kalabilmek ihtiyaçlarının hangi güdülerle davranışlara dönüştüğü aşağıda gösterilmiştir.

Bu güdülerin hangi davranışlara yol açtığı ise -Etkinlik- bölümünde anlatılacaktır.

Şekil 15. Ergenlik dönemi ihtiyaçlarının modele eklenmesi

1.1.4. Etkinlik

Gençlerin ders dışı zamanlarda hangi ihtiyaçlarını gidermek için hangi etkinlikleri yaptıklarının bilinmesi olumsuz davranışların engellenmesi (Torkildsen, 2005) açısından önemlidir. Çünkü lise gençleri yaşları itibari ile yaşamlarının en hareketli (Cloutier, 1982) en aktif dönemlerindedirler. Sahip oldukları enerjileri, ihtiyaçları doğrultusunda doğru yönde değerlendirilebilirse, olumlu kişilik özellikleri kazandırılmış olur (Örneğin; sahip olunan enerji - çevrenin uygun donatılara sahip olması ile - spor aktivitelerine kaydırılabilirse, gencin hem sosyalleşme hem de özgürlük ihtiyacı karşılanmış olacaktır. Böylece enerjisini harcamak isteyeceği zararlı ortam ve alışkanlıklardan uzak duracaktır). Yani gençlerin, fiziki çevre tarafından, enerjik yapılarına uygun olarak yönlendirilmeleri gerekir.

Ders dışı zamanlarda yapılan etkinliklerin özellikleri şu şekildedir:

Boş zaman etkinlikleri olumsuz davranışları önler,

Boş zaman etkinlikleri dinlenme, eğlenme ve gelişim amaçlı yapılır,

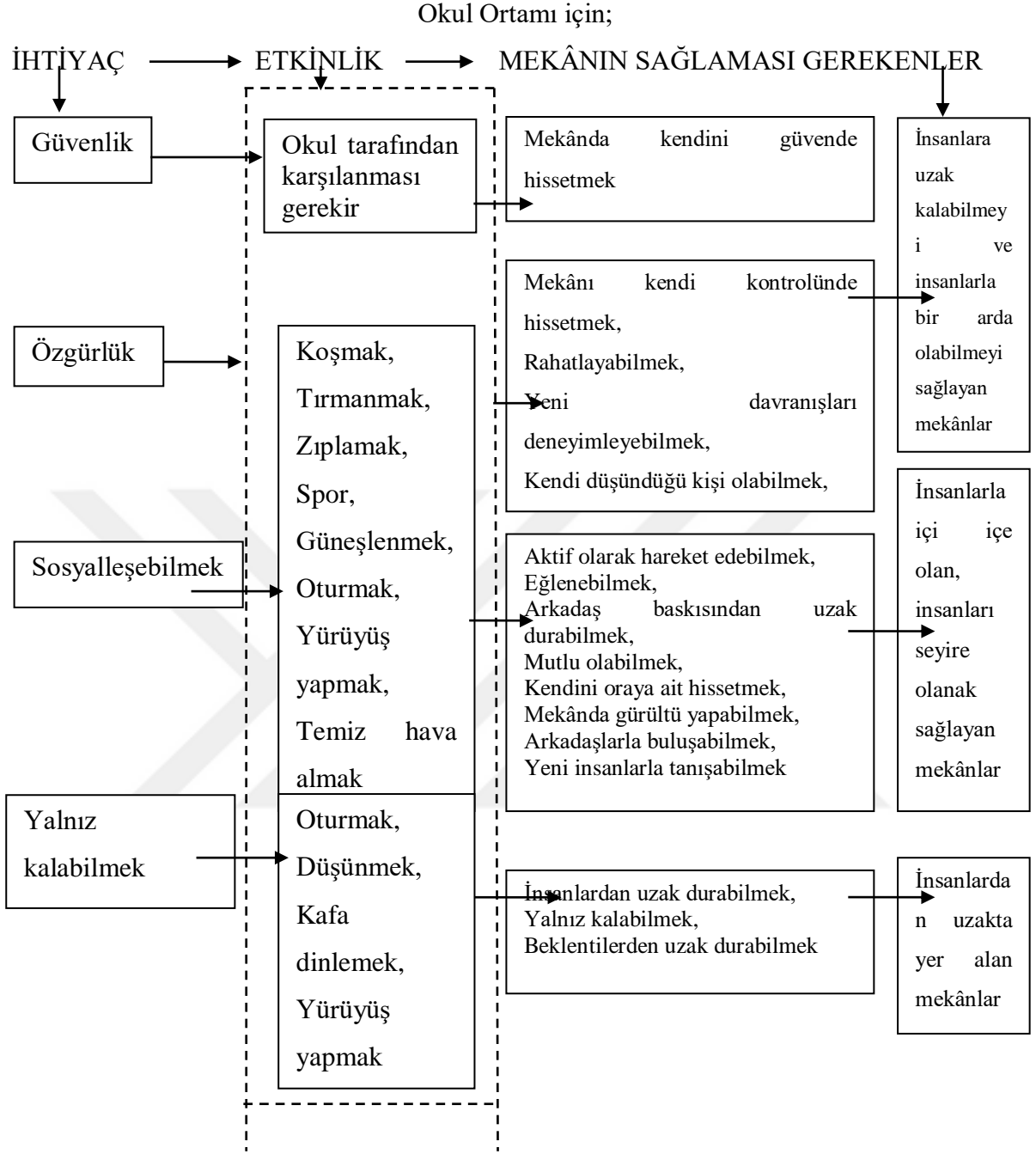
Boş zaman etkinlikleri evde yapılanlar (hobiler, eğlenceye yönelik etkinlikler), dış mekanda yapılanlar (spor, konser), özel etkinlikler (toplantılar, konser, sinema), rekreasyon amaçlı olanlar (kamp, piknik) ve turizm şeklinde gruplandırmıştır (Torkildsen, 2005).

Ders dışı etkinlikler Savi (2008)'in aktarımına göre öğrencinin okula bağlanmasını sağlayan özellikler arasındadır. İsteğe bağlı olan aktiviteler, kişinin isteğine ve aynı zamanda mekânın uygun olduğu yerlerde gerçekleşebilmektedir. Bu aktiviteye, yürüyüş yapmak, temiz hava almak, oturmak, güneşlenmek örnek olarak verilebilir (Erdönmez & Akı, 2005). Ayrıca gençlerin aktif yapılarına uygun olarak da koşmak, zıplamak, tırmanmak, spor (Casey, 2003) örnek olarak verilebilir.

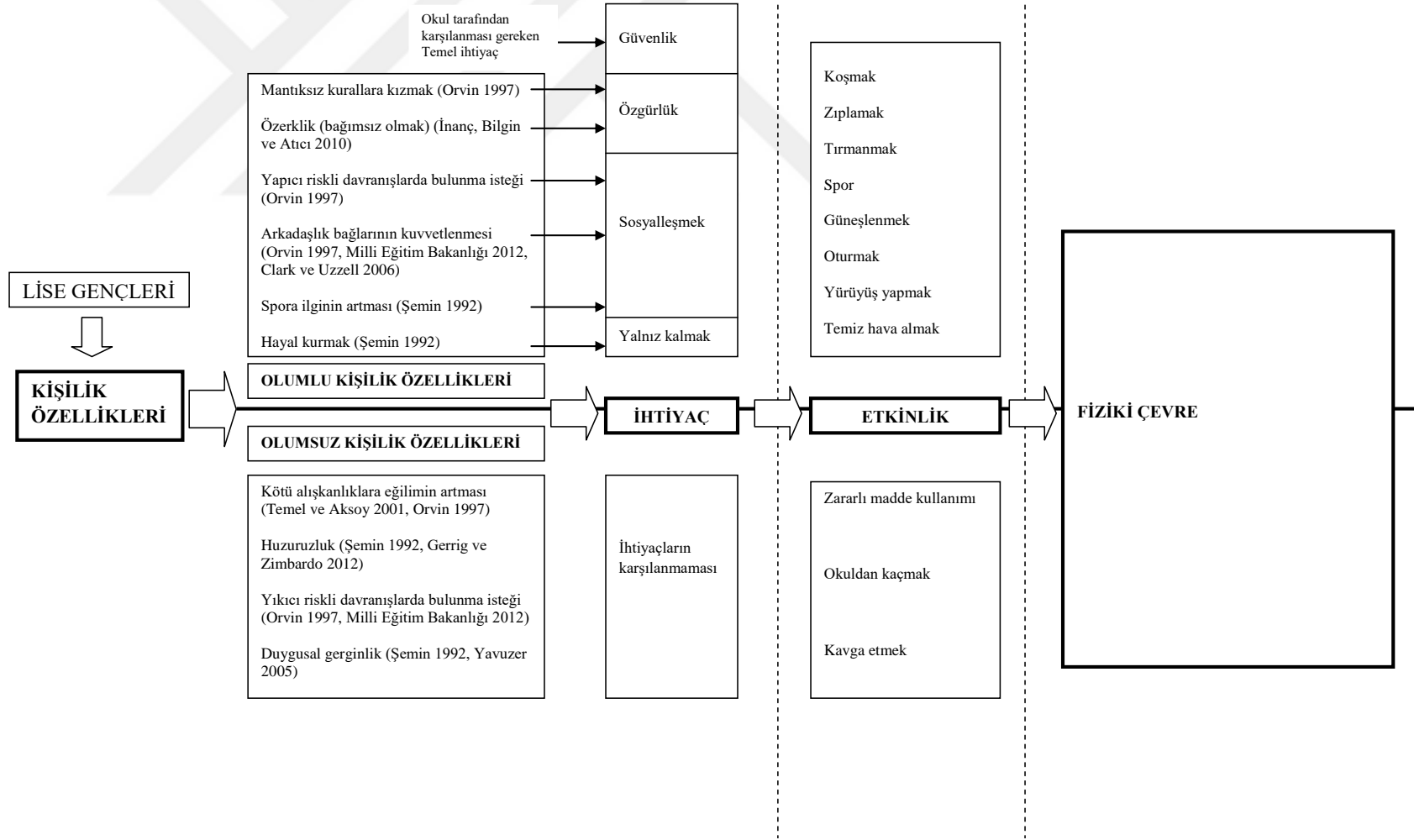
Öğrencilerin okullarda ders dışı zamanlarını değerlendirebileceği fiziki yeterliliğin olmaması onların olumsuz etkinliklerde bulunmasına sebep olabilmektedir. Savi (2008)'in aktarımına göre okuldan kaçma, madde kullanımı (Cotton, 1996), Welsh (2000)'e göre öğrencilerin zorba davranışlara maruz kalmaları (Çankaya, 2009), kavga etmek (Loukas, 2007) gençlerin olumsuz etkinlikleri arasındadır.

Mekânın üç bileşeni vardır: fiziksel ortam, insan aktiviteleri, insanların bu aktivitelere bağlı sosyal ve psikolojik süreçleri (Steadman, 2002).

Öyleyse ergenlik dönemi ihtiyaçlarını, gençlerin etkinliklerini ve mekânın bu etkinlikler için sağlaması gereken özellikleri aşağıdaki gibi özetleyebiliriz: Öğrencilerin kendilerini 'Güvende' hissedebilmeleri okul tarafından sağlanabilir (Güvenlik kameraları, güvenlik görevlileri ile). Öğrencilerin kendilerini özgür hissedebilmeleri ise diğer bütün ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlıdır (Uygulama aşamasında okul ortamında öğrencilerin kendilerini nasıl özgür hissedebileceği tekrar sınanacaktır). Sosyalleşme ve yalnız kalmaya yönelik bazı ihtiyaçlar (oturmak, yürüyüş yapmak...) birbirinin aynı gibi gözükse de, arkadaşlarla birlikte yapılanlar sosyalleşmeye, arkadaşlarla birlikte yapılmayanlar ise yalnız kalma ihtiyacını gidermek amacıyla yapılan etkinliklerdendir. İnsanlar sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için insanlarla bir arada olmak durumundadırlar. Yani mekan, insanlara sohbet etme, seyir, spor ... yapabilmelerini sağlayan donatılarla düzenlenmelidir. Aynı şekilde yalnız kalma ihtiyacına yönelik olarak da mekân, kullanıcılarının insanlardan uzak durabilmelerini (insanlardan çeşitli düzenlemelerle yalıtılmaya) sağlayan donatılarla düzenlenmelidir.

Şekil 16. Okul açık alanları için İhtiyaç-Etkinlik-Mekân Şeması

Şekil 17. Etkinliklerin modele eklenmesi

1.1.5. Okul Açık Mekânları

Çevresel psikoloji, fiziksel uyarıların duyuşsal etkileri ve fiziksel uyarıların davranış ve sosyal etkileşim üzerindeki etkilerini konu alır (Mehrabian & Russell, 1974). Buna göre, genel bir tanımla çevre; insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen ya da süreç içinde dolaylı ya da dolaysız bir etkide bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamıdır. Bu açıdan bakılırsa çevrenin kapsamadığı hiçbir alan ve süreç kalmamaktadır (Karakon, 2010). Çevre kişi ve grubu saran tüm dolaydır; mekân ise bu çevre içinde kişi, grup veya örgütün etkinliklerini gerçekleştirdiği işlemsel, algısal, davranışsal ‘yer’dir (Gür, 1996).

İnsan çevresi ile sürekli iletişim halinde olup, iki yönlü bir etkileşimi belirleyerek, evrensel sistemin bağımlı alt parçaları olan insan çevre sistemini oluşturur. Bu sistem parçaları bir bütün olarak, onu tanımlayan insanla birlikte düşünüldüğünde anlam kazanmaktadır. İnsan da tüm etkinliklerini, çevresi ile etkileşiminin bir ürünü olarak belirler. Evrende hiçbir şey çevresi olmaksızın düşünülemez; en basit somut bir öğeden, en karmaşık soyut bir kavrama kadar, her bir tanımlama da çevresel referanslara gereksinim duyduğu günlük yaşamda açık olarak görülmektedir (Özbilen, 1983).

Öğrencilerin sağlıklı kişilik gelişimleri için yalnızca bir yapı(bina) olarak okulun varlığı yeterli değildir.

Bir yapının okul olabilmesi için bütçe ve düşünce yönünden bağımsız olmalıdır, uygun bir okul programına ve kaliteli bir müfredata sahip olmalıdır (Cotton, 1996). Ayrıca öğrencinin arkadaşları ile ders dışında yaptığı faaliyetler de önemlidir. Konu kapsamında, bizim için, yapılacak olan aktivitelerin dış mekânda gerçekleşecek olanları önemli olduğu için, okul bahçelerinin önemini vurgulamak gerekmektedir.

Okul bahçeleri;

- Sosyal öğrenme ve gelişim alanlarıdır,
- Dış dünyanın yansımasıdır,
- Kendi kültür ve geleneği ile ayrı bir dünyadır,
- Oyun alanıdır,
- Okul ve toplumun bir parçasıdır,
- Kapalı sınıf sisteminin açık alana yansımasıdır (Casey, 2003).

İyi bir okulun sahip olması gereken özellikler literatürde -okul iklimi (school climate)- terimi ile açıklanmaktadır.

1.1.5.1. Okul İklimi

Okullarımız, çeşitli yollarla, bize akademik çalışmanın çok daha fazlasının sunulduğu minyatür toplumsal sistemleri oluşturmaktadır. Okul iki temel işlevi yerine getirir, “yaşamsallık gerçekleştirimi (maintenance-actualization) – öğrenciye sosyal ve duygusal alanda kendini geliştirme olanağını kazandırmayı amaçlar” ve “beceri eğitimi-kültür aktarımı (skills training-cultural transmission) – bireyin toplumun ekonomik yönden bağımsız ve üretken bir üyesi olabilmesi için gerekli beceri ve bilgileri edinmesini amaçlar” (Temel & Aksoy, 2001). Öyleyse okulları sadece akademik başarıları yönünden değerlendirmek yanlıştır. Günümüzde ise okullarla ilgili yapılan çalışmalar genel olarak akademik başarıya odaklanmıştır. Oysa iyi bir akademik başarı; kişinin sosyal, kendine güvenen, psikolojik açıdan sağlıklı bir birey olduğunu göstermez.

Literatürde iyi bir okulun sahip olması gereken özellikler “okul iklimi (school climate)” ile anlatılmaktadır. Okul çevresinin ortaya çıkardığı tutum ve davranışlar okul iklimi olarak tanımlanabilir. Her ne kadar bu terimi anlatmak için kısa bir tanım yeterli olmasa da birçok araştırmacı okul ikliminin fiziksel, sosyal ve akademik boyutları olduğu üzerinde hem fikirdir. Fiziksel özellikler kapsamında; okul binası ve sınıfların özellikleri, okul büyüklüğü ve öğretmen öğrenci oranı, okuldaki derslik organizasyonu, kaynak yeterliliği ve güvenlik yer almaktadır. Sosyal boyut kapsamında ise öğrencilerin öğretmenler, idareciler ve kendi aralarındaki iletişim incelenmektedir. Akademik boyutta ise öğrencilerden beklenen ve öğrencilerin gösterdiği başarı düzeyleri yer almaktadır (Loukas, 2007). (Bu çalışma ‘fiziksel özellikler’ yapılacaktır.)

Eğitim araştırmacıları okulun en ayırt edici ve karakteristik özelliği olarak okulun sahip olduğu iklime ve okul ikliminin önemine sık sık vurgu yapmaktadırlar. İklim, öğretmenlerin okulda yaptıkları çalışmalar gibi tüm insani unsurların oluşturduğu bir çevredir. Odada bulunan hava gibi iklim de örgütte meydana gelen her şeyi kuşatır ve etkiler. Norton (1984)’e göre okul iklimi okulun bulunduğu durumun ve olması gereken durumun belirlenmesinde önemli bir rol oynar. İklim; problem çözme, güven, karşılıklı saygı, tutumlar ve yeni fikirleri temsil eder. Basit bir ifadeyle okulun örgütsel iklimi, üyelerin davranışlarını etkileyen ve bir okulu diğerinden ayırt eden iç özellikler bütünüdür.

Okul iklimi bir bakıma okulun bireysel kişiliğidir (Doğan, 2012; Welsh, 2000). Öyleyse öğrencilerin davranışları, okulun sahip olduğu dış mekân aktivite çeşitliliği ve öğrencilerin okuldaki ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi okul iklimi içinde sayabileceğimiz bileşenler arasındadır.

Bir okulu diğerinden ayıran ve okulun her bir üyesinin davranışını etkileyen okul içi ve çevreyle ilgili nitelikler okulun iklimidir (Çalık, Kurt, & Çalık, 2011). Welsh (2000)'e göre okul iklimi, okul sistemi içerisindeki bireylerin tutumları, duyguları ve davranışlarıyla ilişkili faktörlerden meydana gelir. Öğrencilerin okul iklimini algıları akademik başarılarını, davranışlarını ve duygusal durumlarını etkilemektedir. Öğrencilerin okula bağlılıkları kendilerini oraya ait hissetmeleri ve diğer öğrencilere yakınlıklarına bağlıdır (Loukas, 2007). (Öğrencilerin diğerleri ile olan iletişimlerini yaptıkları aktivitelere ve dolayısıyla fiziki çevreye bağlı olduğu için okul dış mekânlarının önemi tekrar vurgulanmaktadır.)

Kendini bulunduğu ortama ait hissetmenin nasıl olacağı konusunda değişik görüşler vardır:

- Şiddet önleme ve çatışma çözme programları uygulayarak okul güvenliğinin artırılması ve kişilerarası iletişimi geliştirmek,
- Öğrenciler arasındaki rekabet baskısının azaltılması,
- Öğrenci karar verme becerilerinin artırılması, bireysel ve toplumsal sorumluluk projelerine teşvikin sağlanması (Loukas, 2007).

Demek ki; okul bahçelerinde olumlu sosyal ilişkiler kurulabilmesi için, ergenlik dönemi ihtiyaçlarında belirlendiği gibi öğrencinin okulu güvenli buluyor olması gerekir. (İyi bir okul iklimi için fiziksel boyutta ilk ölçüt güvenlik olarak tespit edilmiştir.)

Ayrıca Cotton (1996)'nın yaptığı araştırmaya göre okul büyüklüğü ile okul dışı aktivitelere katılım arasında da ters yönlü bir ilişki vardır. Okul büyüklüğü arttıkça öğrencilerin ders dışı aktivitelere katılım oranı azalmaktadır. Burada okul büyüklüğünden kasıt hem öğrenci sayısı hem de okulun fiziki büyüklüğüdür. Okul büyüklüğü ile ilgili yapılan çalışmalar şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Araştırmacıların çoğu büyük okulun mu yoksa küçük okulun mu daha ideal olduğuna karar verememişlerdir. Fakat çoğunun hemfikir olduğu nokta ortaöğretim kurumlarında 400-800 öğrencinin ideal sayı olduğudur.
- Küçük okullarda öğrencilerin kendilerini okula ait hissetme düzeyleri daha fazladır.
- Küçük okullarda öğretmenlerin davranışları daha pozitiftir.

- Küçük okullarda velilerin okula ilgisi daha yüksektir (Cotton, 1996).

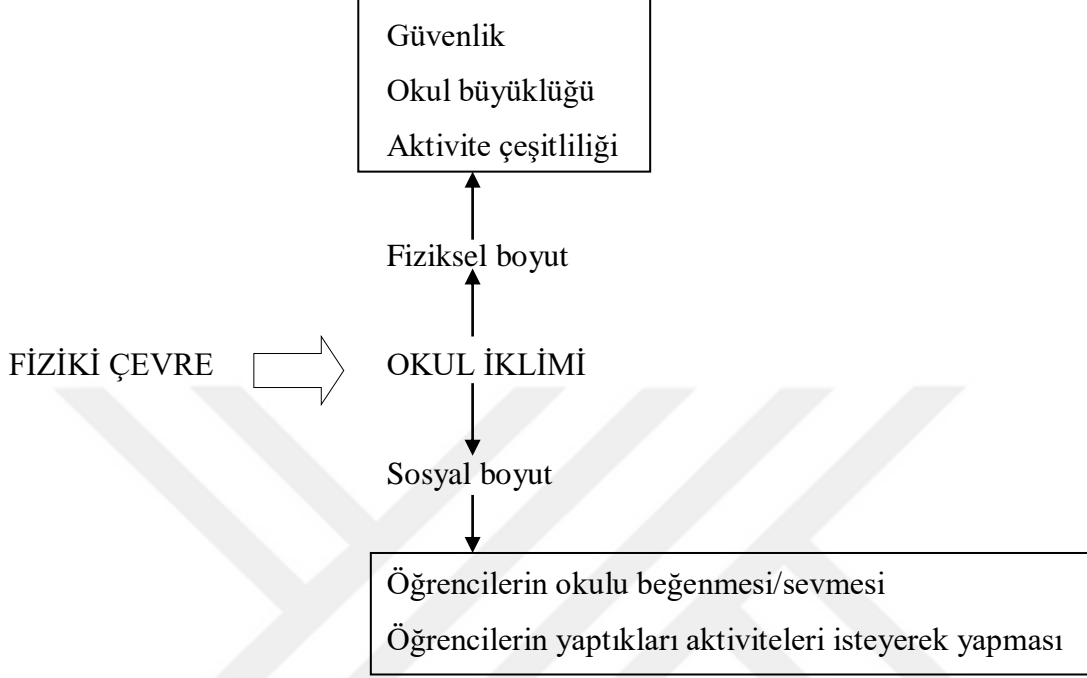
Ayrıca; Guire (1989), Gregory and Smith (1987), Stockard and Mayberry (1992) yaptıkları çalışmalarda küçük okulların öğrenci davranışları üzerinde, öğrencilerin değişik aktivitelere katılımları üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu saptamışlardır. Bir diğer önemli nokta ise büyük okullarda aktivite çeşitliliğinin sanılanın aksine pek de fazlaşmadığıdır (Cotton, 1996).

Buradan da anlaşılacağı gibi iyi bir kişilik gelişimi için okulların fiziki yönden çok büyük olmamaları ve öğrenci sayısının çok fazla olmaması önerilmektedir. (İyi bir okul iklimi için fiziksel boyutta ikinci kriter -okul büyüklüğü- dür. Bunun alt başlıkları ise okulun fiziki büyüklüğü ve öğrenci sayısıdır.)

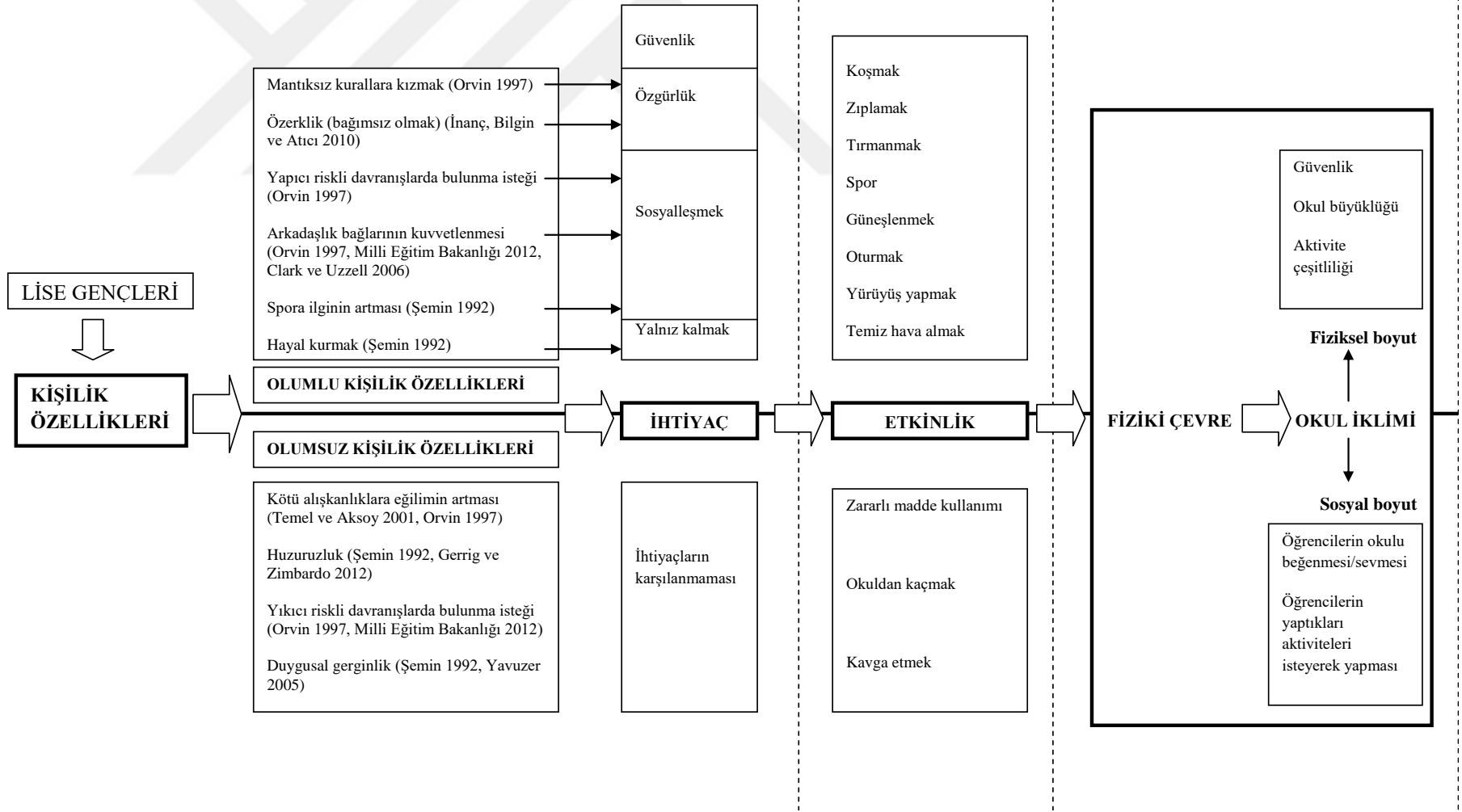
Ders dışı aktivitelere katılım ile olumlu davranış sergileme ve sosyalleşme arasında önemli bir ilişki vardır (Cotton, 1996). Öğrencilerin ders dışı aktivitelere katılımı da hiç şüphesiz alternatif etkinliklerin varlığı ile mümkün olacaktır. Loukas (2007) araştırmasında aktivite çeşitliliğini, okul ikliminin fiziksel boyutları altında sıralandığı kaynak varlığı şeklinde tanımlamıştır. Yani öğrencilerin psiko-sosyal ihtiyaçlarına yönelik aktivite çeşitliliği öğrencilere sunulmalıdır. (İyi bir okul iklimi için fiziksel boyutta üçüncü ölçüt kaynak varlığı yani aktivite çeşitliliğidir.)

Okul iklimine yönelik yapılan çalışmalar arasında okul ikliminin sosyal boyutuna ilişkin olanları da vardır. Bu çalışmalar (Aldridge, Fraser, Fozdar, Ala'i, Earnest, & Afari, 2015) (Güçlü, 2013) (Bayar & Uçanok, 2012) sosyal aktivitelere katılımın gençlerin olumlu davranışları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Okulların en önemli problemlerinden biri olarak görülen dışlanmışlık algısı (Welsh, 2000) nın ortadan kaldırılmasının en etkin çözümlerinden biri sosyal aktiviteler, yani öğrenci (olumlu) iletişiminin artırılmasıdır. (Güçlü, 2013)'ye göre de gençlerin ders dışı zamanlarını değerlendirmeleri devlet politikası olarak görülmelidir. Yani gençlere olumlu iletişim kurabilecekleri sosyal aktivite çeşitliliği sağlanmalıdır. Öğrenci ihtiyaçlarına yönelik olarak ne kadar farklı aktivite çeşitliliği öğrenciye sunulursa öğrenci de bu aktiviteleri zorunluluktan değil, seçme şansı olduğu için, isteyerek yapacaktır. Bu da öğrencinin okulu yeterli görmesi ve okulunu sevmesi ile mümkündür. Loukas (2007) öğrencilerin okul hakkındaki duygularının önemli olduğunu belirtmiştir. Yani öğrencilerin okulu sevmeleri önemlidir. (İyi bir okul iklimi için sosyal boyutta ilk ölçüt öğrencinin okulu beğenmesi/yeterli görmesi ikinci ölçüt ise yaptığı aktiviteyi isteyerek yapmasıdır.)

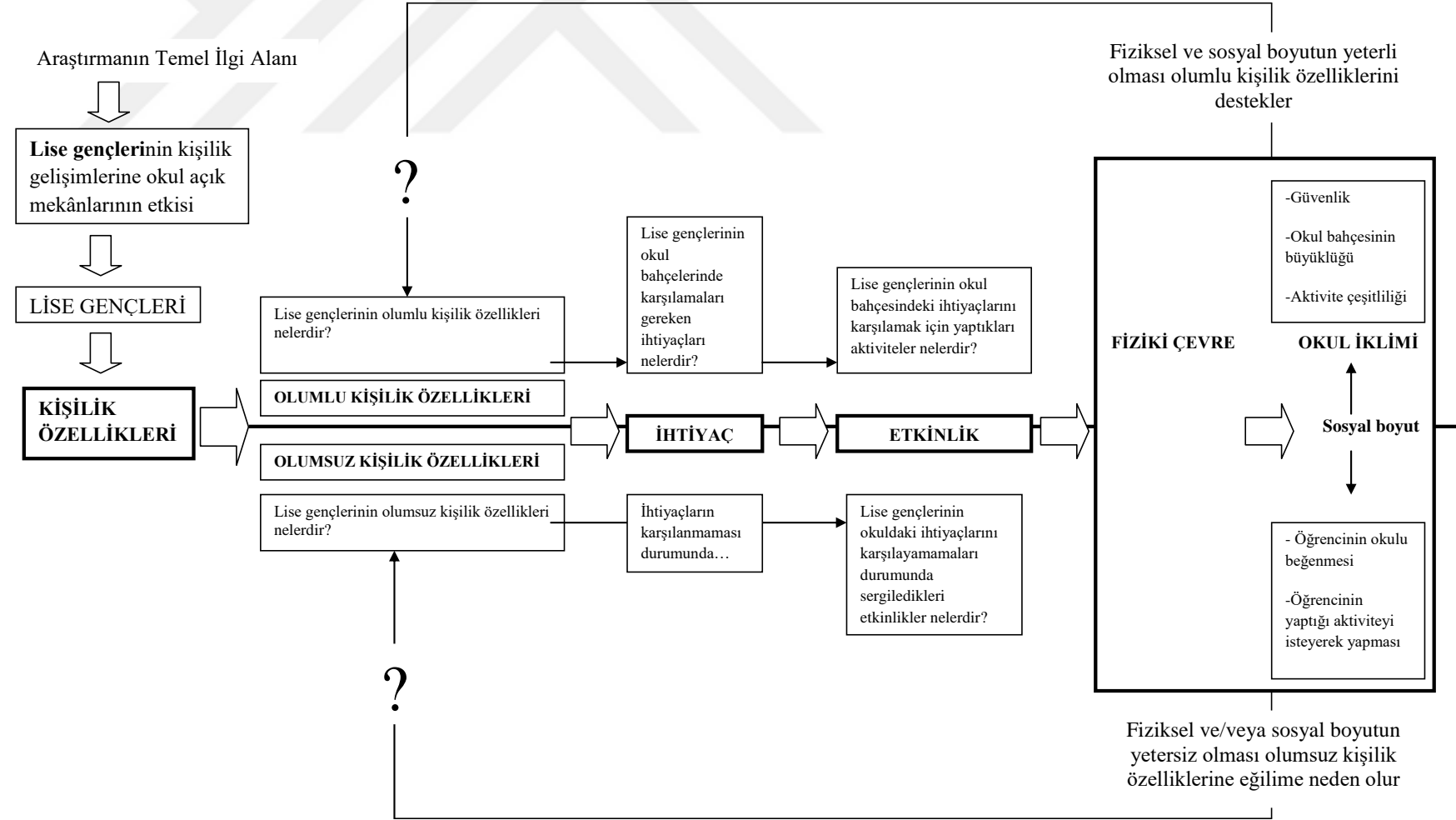
Okul iklimi boyutlarının hepsini aynı anda ölçmek mümkün değildir (Loukas, 2007).
Bu nedenle çalışma kapsamında belirlenen boyutlar aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

Şekil 18. Okul İklimi boyutları

Şekil 19. Fiziksel çevre bağlamında okul iklimi boyutlarının modele eklenmesi

Şekil 20. Araştırmada yanıtlanmaya çalışılan sorular ve araştırmanın varsayımı

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1. Araştırma Tasarımının Geliştirilmesi

Ergenlik döneminde olmaları nedeniyle yaşamlarının belirleyici bir döneminde olan lise gençlerinin dış mekânda karşılaşmaları gereken bazı ihtiyaçları vardır. Kişilik gelişiminde ihtiyaçları karşılamanın rolü büyük olduğu için gençlerin okullarda ihtiyaçlarını ne derecede karşılayabildiklerinin ve okulların hangi özelliklerinin bu ihtiyaçları karşılamada rolü olduğunun saptanması bu çalışmanın amacıdır. Araştırmanın temel varsayımı ise; okullar öğrencilere sağladığı etkinlik çeşitliliği doğrultusunda öğrenciler dış mekân ihtiyaçlarını karşılar.

Öğrencinin okul bahçelerinde yaptıkları aktiviteleri ne derecede istekli yaptığı okulun öğrencinin dış mekân ihtiyacını karşılamada ne denli başarılı olduğunun göstergesidir. Çünkü bir etkinliğin istekli yapılması, kullanıcısının o etkinliği gerçekleştirdiği ortamı o derece sevmesi, benimsemesi, kendini oraya ait hissetmesi demektir.

Özetle bu bölümde, "Lise gençlerinin kişilik gelişimlerine okul açık mekânlarının etkisi" isimli doktora tez çalışması araştırma yöntemi, "Lise gençlerinin okul açık alanlarında yaptıkları etkinlerin bulunmasına yönelik davranış ölçeğinin geliştirilmesi, uygulandığı evren, örneklem ve uygulama sonucu elde edilen verilerin değerlendirmesine yer verilmiştir.

Çalışmanın temel aşamaları şu şekilde planlanmıştır:

- Araştırma yapılacak okulların belirlenmesi ve okulların mekânsal özelliklerinin saptanması
- Öğrencilere okul güvenliği ve okulda yaptıkları aktivitelere yönelik açık uçlu sorular sorulması (Açık uçlu sorular sorulmasındaki amaç; öğrencinin kısıtlanmaması, kendini özgürce ifade etmesinin sağlanmasıdır. Deneğin kendini ifade ederken kendi cümleleri ile - gerekirse kâğıda notlar düşerek - neler hissediyorsa aynen yansıtması amaçlanmıştır.)

- Açık uçlu sorulardan alınan cevaplara dayanan 5'li Likert ölçeğinin hazırlanması ve öğrencilerin okullarının bahçelerini yeterli görme durumları ile yaptıkları aktivitelerin ilişkisinin belirlenmesi

Bu veriler ışığında araştırma modeli aşağıdaki gibidir:

1. Çalışma Yapılacak Okulların ve Mekânsal Özelliklerinin Belirlenmesi

Trabzon ilindeki liselerin; okul bahçesinin büyüklüğüne, öğrenci sayısına ve mekânsal özelliklerine göre çalışma yapılacak okullara karar verilmesi

2. Okul Bahçesinin Fiziksel Boyutunun Ortaya Koyulması (Okul Bahçesinin Yeterliliğinin Belirlenmesi)

ANKET (Açık Uçlu Sorular)

- . Belirlenen ergenlik dönemi ihtiyaçlarına göre okul bahçesinin fiziksel boyutunun belirlenmesi
- . Öğrencilerin okul bahçesinde yaptıkları etkinliklerin belirlenmesi

3. Okul Bahçesinin Sosyal Boyutunun Ortaya Koyulması (Okul Bahçesinin Yeterliliği ile Öğrencilerin Yaptıkları Aktivitelerin ve Öğrencilerin Okul Bahçesinden Beklentilerinin Birbiri ile İlişisinin Ortaya Koyulması)

ANKET (5li Likert Ölçeği)

- . Okul bahçesinin sosyal boyutunun belirlenmesi ve okul Bahçesinin Yeterliliği, Öğrencilerin Yaptıkları Aktiviteler ve Öğrencilerin Okul Bahçesinden Beklentileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi

4. Bütün Verilerin Bir Arada Değerlendirilmesi

2.2. Çalışma Alanının Seçilmesi ve Tanımlanması

Lise gençlerinin kişilik gelişimlerine okul açık alanlarının etkisinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, örneklem seçiminde öncelikle bazı değişkenleri sabit tutmak amaçlanmıştır. Literatür kısmında belirtildiği gibi kişilik gelişimini etkileyen ailesel, sosyal, kültürel, çevresel birçok faktör bulunmaktadır. Bu nedenle çalışma yapılacak okulların aynı ilçede yer almasına karar verilmiştir. Trabzon' un en büyük ve en kalabalık ilçesi olan Ortahisar (Merkez İlçe), çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Çalışma örneklemini Trabzon Ortahisar'a bağlı liselerde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır (Ortahisar' a bağlı toplam 23 lisede eğitim-öğretim gören yaklaşık 17.500 öğrenci bulunmaktadır). Trabzon Milli Eğitim Müdürlüğü'nden elde edilen verilere göre okulların öğrenci sayıları aşağıdaki gibidir. Bu sayılara göre kişi başına düşen ortalama açık alan miktarları tabloda verilmiştir.

Okul Adı	Öğrenci sayısı	Ortalama açık alan miktarı (m2)	Kişi başına düşen ortalama açık alan miktarı(m2)
TRABZON – ORT AHİSAR - 88.Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi	867	1600	2
TRABZON - ORTAHİSAR - Affan Anadolu Lisesi	692	(eksik veri)	
TRABZON - Atatürk meslek ve Teknik Anadolu lisesi	555	480	1
TRABZON - ORTAHİSAR - Çağlayan Adnan Menderes Anadolu Lisesi	304	3120	10
TRABZON - ORTAHİSAR - Trabzon Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	515	3200	6
TRABZON - ORTAHİSAR - Kanuni Anadolu Lisesi	827	2300	3
TRABZON - ORTAHİSAR - Pelitli Ahmet Can Bali Anadolu Lisesi	335	1500	5
TRABZON - ORTAHİSAR - Trabzon Anadolu İmam Hatip Lisesi	886	(eksik veri)	
TRABZON - ORTAHİSAR - Trabzon Merkez Fen Lisesi	450	11200	25
TRABZON - ORTAHİSAR - Trabzon Spor Lisesi	210	900	5
TRABZON - ORTAHİSAR - Trabzon Sosyal Bilimler Lisesi	290	1600	6
TRABZON - ORTAHİSAR - Zübeyde Hanım Mesleki ve Teknik Anadolu L	1146	3200	3
TRABZON - ORTAHİSAR - Fatih Sultan Mehmet Anadolu Lisesi	1006	7000	7
TRABZON - ORTAHİSAR - Trabzon Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2260	4200	2
TRABZON - ORTAHİSAR - Erdoğan Anadolu Lisesi	721	3500	5
TRABZON - ORTAHİSAR - İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1354	3000	3
TRABZON - ORTAHİSAR - Gazi Anadolu Lisesi	684	(eksik veri)	
TRABZON - ORTAHİSAR - 80. Yıl Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1005	(eksik veri)	
TRABZON - ORTAHİSAR - Ortahisar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1174	2750	2
TRABZON - ORTAHİSAR - Tefik Serdar Anadolu Lisesi	783	2900	4
TRABZON - ORTAHİSAR - Yavuz Sultan Selim Anadolu Lisesi	1274	(eksik veri)	
TRABZON - ORTAHİSAR - Trabzon Çamlık Özel Eğitim Meslek Lisesi	54	1500	30
TRABZON - ORTAHİSAR - Soğuksu Anadolu İmam Hatip Lisesi	330	(eksik veri)	
Toplam Öğrenci Sayısı	17.581		

Şekil 21. Trabzon Ortahisar’ da Bulunan Liseler – Ortalama Açık Alanları ve Öğrenci Sayıları

2.3. Birinci Aşama: Çalışma Yapılacak Okulların ve Mekânsal Özelliklerinin Belirlenmesi

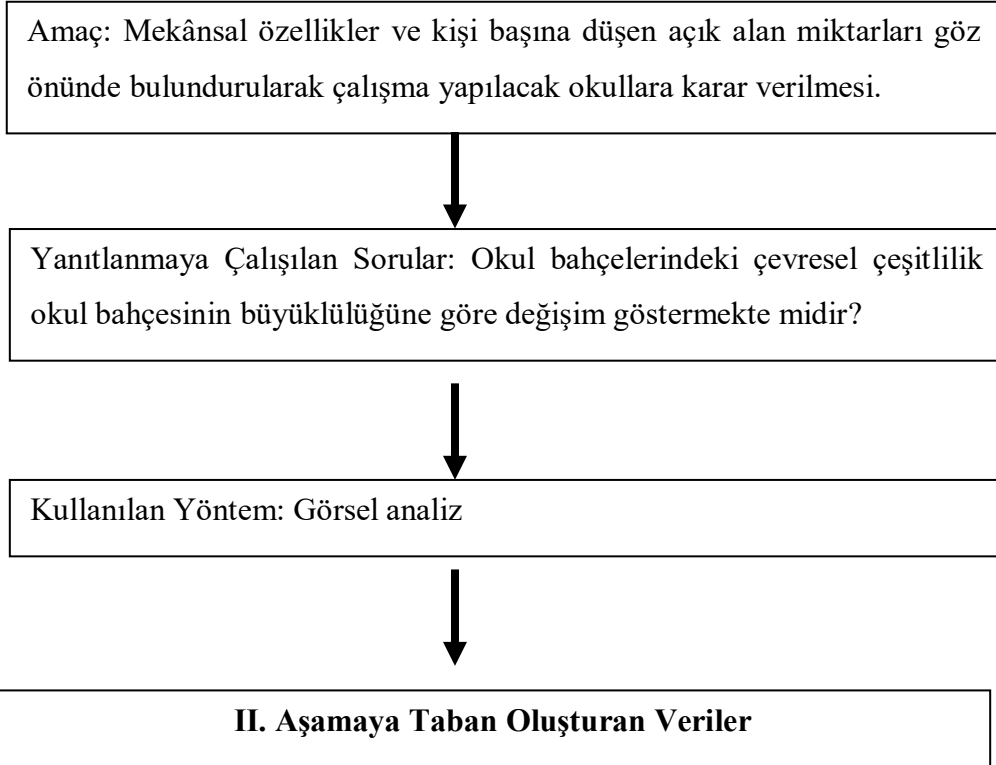
Örnekleme belli kurallara göre, belli bir evrenden seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir. Araştırmalar çoğunlukla örneklem kümeler üzerinde

yapılır ve elde edilen sonuçlar ilgili evrenlere genellenir (Karasar, 2005). Örneklem seçiminde okulların sahip oldukları açık alan miktarları ilk kriter olarak belirlenmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Yapıları Asgari Standartları Kılavuzu'na göre okul açık alanlarında kişi başına düşen alan minimum 15 m² (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013) olmalıdır. Trabzon Ortahisar'da liselerde bu standarda uyan okullar; Çamlık Özel Eğitim Meslek Lisesi (30 m²) ve Merkez Fen Lisesi (25 m²) dir. Bu değere göre standardın üzerindeki okulları temsil amaçlı bu iki okul da çalışma alanı olarak seçilebilir. Merkez Fen Lisesi daha merkezi bir konumda yer alması ve öğrenci sayısının daha fazla olması nedeni ile örneklem olarak seçilmiştir.

Standardın altında kalan okullar için örneklem seçiminde, okulların sahip oldukları açık mekân çeşitliliğine dikkat edilmiştir (spor sahalarının varlığı, yeşil alanların varlığı vb). Açık mekân çeşitliliği fazla olan ve az olan okullar çalışma alanı olarak seçilmiştir. Yani, “amaçlı örnekleme yönteminden, aykırı durum örnekleme yöntemi seçilmiştir. Aykırı durum örnekleme, örneklemin problemle ilgili olarak birbirine aykırı (uç) durumlardan, örneklerden oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2009)”.

I.Aşama

Şekil 22. I.Aşamamın amacı ve elde edilecek bulgular

2.3.1. Görsel Analiz Süreci

Görsel çevre kavramı çevredeki materyalle ilişkilidir. Görsel çevreyle ilgili sorunlar değerlendirilirken, toplumdaki ayrı olarak düşünülemez. Toplum çeşitlilik gösterir ve her toplumun görsel peyzaja bağlı olarak farklı davranışları vardır. Çünkü kişilerin görsel algıya bağlı olarak davranışları; eğitim durumlarına, sosyal statülerine ve mesleklerine göre farklılık gösterir (Kamichaitytė & Janušaitis, 2004).

Peyzaj, ister kırsal olsun, ister kentsel olsun görerek algıladığımız çevrelerdir. Yani peyzaj, görmekle alakalıdır. Peyzaj sözcüğü çevredeki, fiziksel yapıları ve işlevsel anlamları kapsar (Jackle, 1987). Peyzaj algısının %87'sini görsel algı oluşturmaktadır (Bell, 1996). Ayrıca (Kaptanoğlu, 2008)'in yaptığı aktarıma göre peyzajın görsel analizi:

- Peyzajı oluşturan önemli doğal ve insan yapısı elemanları tanımlamak,
- Elemanları, tasarım öge ve ilkeleri açısından analiz etmek,
- Peyzajda görsel açıdan belirgin birimleri tanımlamak esaslarını içermektedir.

Piaget'e göre çocuklar çevresel farkındalığı dört aşamada geliştirirler: duyuşal hareket (sensorymotor), işlem öncesi (preoperational), somut işlemler (concrete operational), soyut işlemler (formal operational). Soyut işlemler dönemi 11 yaş sonrasında denk gelir ve genç bu dönemde çevreden elde ettiği verileri açık bir şekilde anlamaya başlar (Jackle, 1987). Buradan yola çıkarak eğitim seviyesi olarak lise de olan gençlerin çevreden etkilenme düzeylerinin fazla olduğunu söylemek mümkündür. Yani lise gençleri çevrelerinden aldıkları verileri analiz etme yeteneğine sahiptir. Bu nedenle çevre, onların yönlendirilmesinde önemli bir faktör olabilir.

Okul bahçelerinin kullanıcılarını yönlendirmesi, okul bahçelerinin sahip olduğu mekânsal çeşitlilikle mümkündür. Yani lise gençlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak mekânsal çeşitliliğin olması, okul bahçelerinin yeterliliği açısından önemlidir.

Bu bağlamda çalışma yapılacak okullarda gezinti yollarının, spor sahalarının, açık/yarı açık oturma mekânlarının ve yeşil alanların varlığı okulların çevresel çeşitlilik açısından değerlendirileceği temel ölçüt olarak belirlenmiştir.

2.3.2. Çalışma Alanı Olarak Seçilen Okulların Özellikleri

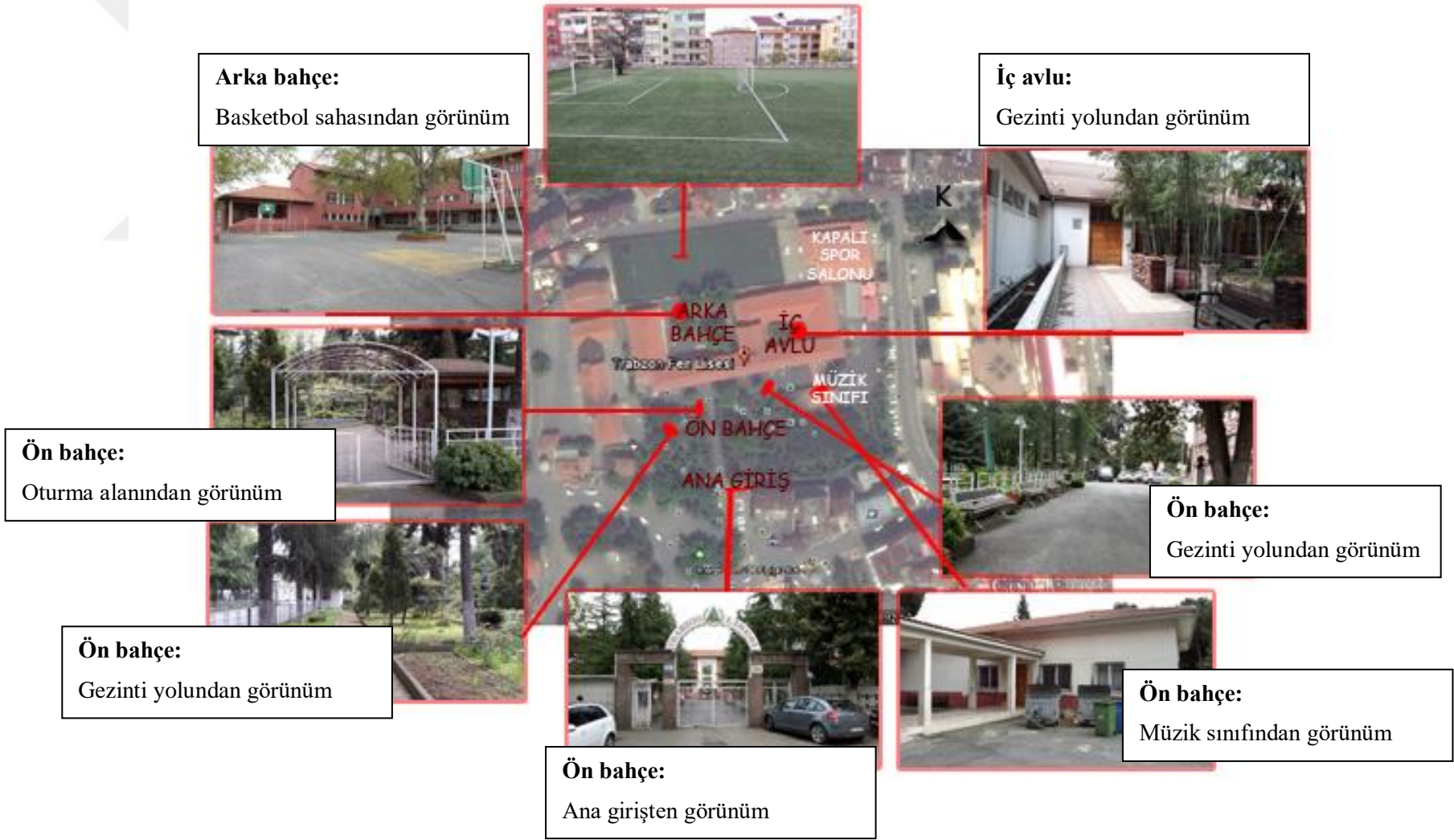
Çalışma yapılan okullardan ilki Merkez Fen Lisesi'dir.

Merkez Fen Lisesi; Kavak Meydanı'na yer alan, 450 öğrencisi bulunan, tam gün eğitim öğretim veren ve statüsünde (Trabzon-Ortahisar genelinde) puanı en yüksek olan okuldur. Yaklaşık açık alan miktarı 11200 m² dir.

Uygu görüntüsünden de görüldüğü üzere Merkez Fen Lisesi ana yol kenarında konumlandırılmıştır. Yerleşim alanları, eğitim yapıları ve ticari yapılar arasında yer almaktadır. Her ne kadar yoğun bir yapılaşma içinde sıkışmış olsa da, geniş yeşil alan varlığı okul sınırlarında tampon görevi görmektedir. Okulun arka bahçesi üç tarafı binalarla çevrili olduğu için avlu niteliğindedir. Ön bahçe otopark alanı olarak kullanılmaktadır. Yeşil alan daha çok ön bahçe de ve sınır bölgelerinde yoğunlaşmıştır.

Şekil 23. Merkez Fen Lisesi – Plan görünüşü

Şekil 24. Merkez Fen Lisesi'ne genel bakış

Aşağıda Merkez Fen Lisesi'nin Ön Bahçesinden görünüm yer almaktadır. Ana girişin sağında ve solunda geniş bir yeşil alana sahip olan okulun bu kısımlarında açık ve yarı açık oturma mekânları yer almaktadır. Ön bahçe güneyde yer almasına rağmen (arka bahçeye göre daha az rüzgâr almasına ve daha güneşli olmasına rağmen) otopark alanı olarak kullanılmaktadır.

Şekil 25. Trabzon Fen Lisesi – Bahçe ana girişinden okul ana girişinin görünümü

Şekil 26. Trabzon Fen Lisesi – Okul ana girişinden bahçe ana girişinin görünümü

Aşağıda Merkez Fen Lisesi'nin gezinti yollarından ve oturma alanlarından görünüm yer almaktadır. Bu alanlar ön bahçede yer almaktadır. Ön bahçede gezinti yolları, oturma duvarları, açık ve yarı açık oturma mekânları ve bolca yeşil alan bulunmaktadır. Yeşil alanlar okulun sınırlarında görsel perde oluşturmaktadır.

Şekil 27. Merkez Fen Lisesi'nden Görünümler – Oturma ve Gezinti Alanları

Çalışma yapılan ikinci okul Tefvik Serdar Anadolu Lisesi'dir.

Tefvik Serdar Anadolu Lisesi; Erdoğan Mahallesi'nde yer alan, tam gün eğitim öğretim veren 783 öğrencisi bulunan, yaklaşık 2900 m² açık alana sahip bir okuldur.

Bu okul yerleşim alanları arasında sıkışık kalmıştır (Mahalle arasında yer almaktadır). Her ne kadar ana yola yakın gibi görünse de, anayolla okul arasında kot farkı olduğu için ana yoldan okula ulaşım sağlanamamaktadır. Okul sınırlarında tampon bölge oluşturabilecek bir yeşil alandan söz etmek mümkün değildir. Ayrıca çevre yapılarla okul bahçesi arasında herhangi bir görsel perdeden de söz etmek mümkün değildir. Arka bahçe

otopark alanı olarak kullanılmaktadır. Ön bahçe öğrencilerin daha çok sosyalleşme amacı ile kullandıkları alandır.

Şekil 28. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi plan görünüşü

Şekil 29. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'ne genel bakış

Aşağıda da görüldüğü gibi eğitim yapısının Ana Girişi arka bahçede, otopark alanıyla ilişkilidir. Otopark ve Ana Giriş güneyde yer almaktadır.

Şekil 30. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi - Ana Giriş

Aşağıda okul arka bahçesinden ve sınır duvarlarından görüntüler yer almaktadır. Okul arka bahçesi otopark olarak kullanılmaktadır. Sınır duvarlarında bilinçli bir bitkilendirmeden söz etmek mümkün değildir. Bitkilendirme işlevsel veya estetik kaygılarla değil, gelişigüzel yapılmıştır (Çoğu yerde kendiliğinden yetişen bitkiler yer almaktadır).

Şekil 31. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi – Bahçe ana girişinden okul ana girişinin görünüşü

Şekil 32. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi – Ön bahçe-otoparktan görünüş

Şekil 33. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi – Gezinti yolundan görünüş

Aşağıda oyun alanından görünüm yer almaktadır. Bu okul, sınır elemanları olmayan, oyun alanı çizgileri olmayan ve döşeme malzemesi oyun alanı için uygun olmayan bir basketbol sahasına sahiptir. Gelişigüzel büyümüş yabani otlar da bahçenin bakımsız olduğunu göstermektedir.

Şekil 34. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi – Arka bahçe-basketbol sahasından görünüş

Çalışma yapılan üçüncü okul Kanuni Anadolu Lisesi'dir.

Kanuni Anadolu Lisesi; Kemer kaya Mahallesi'nde yer alan, 827 öğrencisi olan, yaklaşık 2300 m² açık alanı olan, tam gün eğitim öğretim veren bir okuldur.

Yerleşim alanları ve ticari yapılar arasında yer alan bu okul arka girişi sayesinde olsa da ana yolla bağlantılıdır. Ön bahçe eğitim yapısının biçiminden dolayı avlu niteliğindedir. Bu nedenle okul binası, çevresi ile hem görsel hem de fiziksel perde görevi görmektedir.

Şekil 35. Kanuni Anadolu Lisesi plan görünüşü

Şekil 36. Kanuni Anadolu Lisesi' ne Genel Bakış

Aşağıda okul ana girişinden bir görünüm yer almaktadır. Burası güvenlik kulübesi ve okul binası ile çevrelenen Ön Bahçedir. İç avlu niteliğinde olan bu mekân çevresinden (yerleşim mekânlarından) izole olmuş durumdadır. Burası öğrencilerin sosyalleşme amacı ile kullandıkları alandır.

Şekil 37. Kanuni Anadolu Lisesi - Ön Giriş - Güvenlik kulübesinden görünüm

Çalışma yapılan dördüncü okul Affan Anadolu Lisesi'dir.

Affan Anadolu Lisesi; Bahçecik Mahallesi'nde yer alan, 692 öğrencisi olan, tam gün eğitim öğretim veren bir okuldur.

Ana yol ile ilişkili olan bu okul yerleşim alanları ile çevrelenmiştir. Arka bahçe öğrencilerin sosyalleşmeye yönelik olarak kullandıkları alandır.

Şekil 38. Affan Anadolu Lisesi plan görünüşü

Aşağıda okul spor sahasından ve sınır elemanlarından görüntüler yer almaktadır. Okulda öğrencilerin aktif olarak kullanabilecekleri yeşil alan bulunmamaktadır.

Şekil 39. Affan Anadolu Lisesi – Spor alanından görünüş

Çalışma yapılan beşinci okul Erdoğan Anadolu Lisesi'dir.

Erdoğan Anadolu Lisesi; Erdoğan Mahallesi'nde yer alan, 721 öğrencisi olan, yaklaşık 3500 m² açık alanı olan, tam gün eğitim öğretim veren bir okuldur.

Ana yolla ilişkili olan bu okulun etrafı yerleşim alanlarıyla çevrenmiştir. Okulda oturma alanları çevresinde yeşil alanlar bulunmaktadır. Ön bahçe ve arka bahçe öğrencilerin sosyalleşme ihtiyaçlarını karşıladıkları mekânlardır.

Şekil 40. Erdogdu Anadolu Lisesi plan görünüşü

Aşağıda okul ana girişinden ve oturma alanlarından ve sınır duvarlarından görüntüler yer almaktadır. Kot farkı nedeni ile oluşan sınır duvarları kısmen de olsa okulun çevresi ile (yerleşim alanları ile) olan etkileşimini kesmektedir. Okul bahçesinde, bahçenin değişik yerlerinde konumlandırılmış oturma elemanları bulunmaktadır.

Şekil 42. Erdoğan Anadolu Lisesi – Ana giriş ve oturma alanlarından görünüm

Çalışma yapılan son okul Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'dir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi; İnönü Mahallesi'nde yer alan, 1174 öğrencisi olan, yaklaşık 2750 m² açık alanı olan, yarım gün eğitim öğretim veren bir okuldur. (Bu okulda öğrencilerin tenefüslerde bahçeye çıkması yasaktır.)

Yeşil alanları, açık ve yarı açık oturma mekânları ile geniş bir bahçeye sahip olan bu okulun açık alan miktarı, öğrenci sayısının fazla olması nedeni ile kişi başına düşmesi gereken açık alan miktarının altında kalmaktadır. Bu okul; eğitim yapıları, yerleşim alanları ve ana yolla çevrilidir.

Şekil 43. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi plan görünüşü

Şekil 44. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'ne genel bakış

Aşağıda okulun yeşil alanlarından ve sınır elemanlarından görüntüler yer almaktadır. Geniş yeşil alanların, gezinti yollarının ve oturma mekânlarının olduğu bu okul bahçesi sosyalleşmeye ve yalnız kalabilmeye olanak sağlayan alanlara sahiptir.

Şekil 45. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Ön bahçeden görünüş

Şekil 46. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Gezinti alanından görünüş

Şekil 47. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Ana girişten görünüş

Aşağıda okulun iç avlusunda yer alan spor sahalarından ve yarı açık oturma mekânlarından görüntüler yer almaktadır.

Şekil 48. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Spor alanından görünüş

Şekil 49. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Yarı açık oturma alanından görünüş

Aşağıda okulun girişlerinden görüntüler yer almaktadır. Okul bahçesi, yeşil alanlarla ve sınır duvarları ile çevresinden izole edilmiş durumdadır (Böylece öğrencilerin okul çevresinden olumsuz etkilenmeleri önlenmiştir).

Şekil 50. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Girişten görüntü

Şekil 51. Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi – Ana girişten görünüş

2.4. İkinci Aşama: Fiziksel Boyutun Belirlenmesi (Okul Bahçelerinin Fiziksel Yeterliliklerinin Belirlenmesi)

İkinci aşamada, okul ikliminin fiziksel boyutunun ölçülmesi amaçlanmıştır. Fiziksel boyutun belirlenebilmesi için ilk ölçüt güvenlidir. Bu nedenle öğrencilere öncelikle temel ihtiyaç olan -güvenlik- sorulmuştur (Öğrencilere kendilerini okulda güvende hissedip hissetmedikleri sorulmuştur).

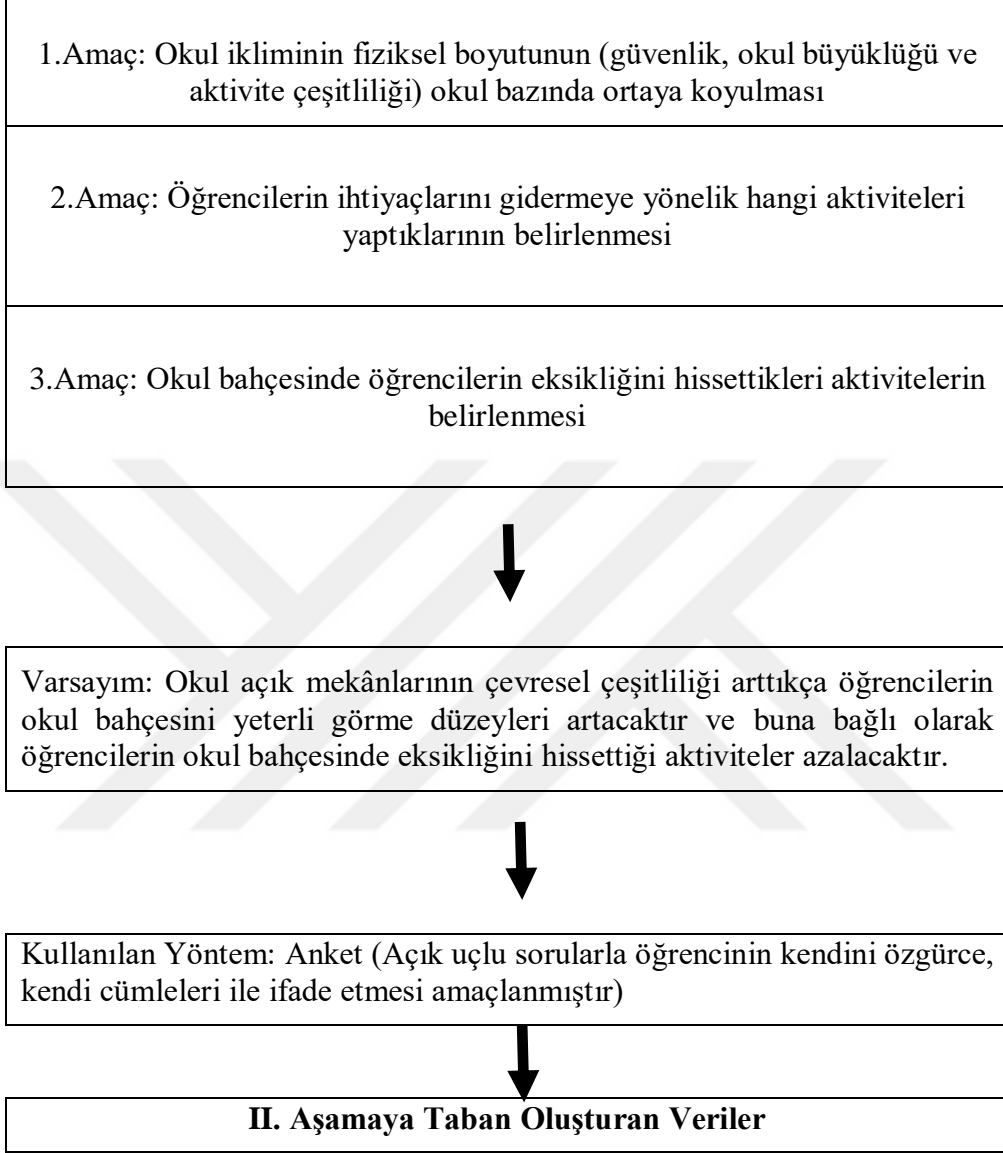
Okul bahçesinin fiziksel boyutunun belirlenebilmesi için ikinci ölçüt bahçenin büyüklüğüdür. Öğrencilere okul bahçesinde; sosyalleşmek, yalnız kalmak ve özgür olabilmek ihtiyaçlarını gidermeye yönelik yeterli mekân bulunup bulunmadığı sorulmuştur.

Okul bahçesinin fiziksel boyutunun belirlenebilmesi için son ölçüt aktivite çeşitliliğidir. Öğrencilere yukarıda bahsedilen ihtiyaçları gidermek için okulda hangi aktiviteleri yaptıkları sorulmuştur.

Bu aşamada, okul bahçesinin fiziksel boyutunun belirlenmesine ek olarak öğrencilerin okul bahçesinden beklentileri, okul bahçesinde en çok yapmayı istedikleri etkinlikler de öğrencilere sorulmuştur.

İkinci aşamanın amacı ve elde edilecek bulgular aşağıda özetlenmiştir.

II. AŞAMA

Şekil 52. II. Aşamamın amacı ve elde edilecek bulgular

2.4.1. Anket Süreci (Açık uçlu sorular)

Ölçeğin uygulanacağı öğrenci sayısı (Açık uçlu sorularda 300, Likert ölçeğinde 400 olmak üzere) toplam 700 olarak belirlenmiştir. [17.500 öğrenci için ± 0.05 örnekleme hatasıyla 378 kişiye anket uygulaması yapılması yeterlidir (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2004)].

Anket, bilgi toplama yöntemlerinden biri olarak, araştırmaya konu olan bireylerin başkaları tarafından gözlenemeyen davranışlarını ortaya çıkardığı uyarım, yansıma, tutum, düşünce ve yaşantılarına ilişkin bilgileri toplamada oldukça etkilidir (Özoğlu, 1992). Anket çalışmaları, problemlerin cevabını mevcut zaman içinde aramakta; araştırmacı problemleri ve çözüm yollarını mevcut ve doğal durumları içinde betimlemeye çalışmaktadır (Kaptan, 1992).

Bu amaçla öğrencilere, literatür kısmında belirlenen temel ergenlik dönemi ihtiyaçlarına yönelik sorular sorulmuştur. Açık uçlu sorularla okulların öğrenci tarafından güvenli görülüp/görülmediği ve öğrencilerin hangi aktiviteleri yaptıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. (Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisinde güvenlik temel ihtiyaç olduğu için öncelikle bu ihtiyacın karşılanıp/karşılanmadığına bakılmıştır.)

Veri toplama amacıyla açık uçlu sorular yazılabilmektedir. Sorular deneğin cevabını istediği gibi yazmasını isteyen açık uçlu veya deneğe çoklu seçeneklerden birini seçmesini isteyen kapalı uçlu olabilir (Erdoğan İ. , 2003). Açık uçlu sorularla okulların öğrenci tarafından güvenli görülüp/görülmediği ve öğrencilerin hangi aktiviteleri yaptıklarının belirlenmesi (Okul öğrencilerine anket uygulaması yapılmıştır. Konu kapsamında her okulda 50' şer öğrenciye 5 sorudan oluşan açık uçlu sorular sorulmuştur. Sorular, daha önce belirlenen “güvenlik, yalnız kalabilmek, sosyalleşebilmek ve özgür olabilmek” ihtiyaçlarına karşılık gelecek şekilde hazırlanmıştır.)

Buna göre öğrencilere sorulan sorular aşağıdaki gibidir:

Sizce okul bahçesi güvenli midir?
Okul bahçesinde arkadaşlarınızla vakit geçirebileceğiniz yeterli mekân var mıdır? Bu mekânlarda en çok ne yapıyorsunuz?
Okul bahçesinde yalnız kalabileceğiniz yeterli mekân var mıdır? Bu mekânlarda en çok ne yapıyorsunuz?
Okul bahçesinde kendinizi özgür hissediyor musunuz? Kendinizi özgür hissetmek için ne yaparsınız?
Okul bahçesinde en çok yapmak isteyip yapamadığınız faaliyet nedir?

Şekil 53. Öğrencilerin cevaplandığı açık uçlu sorular

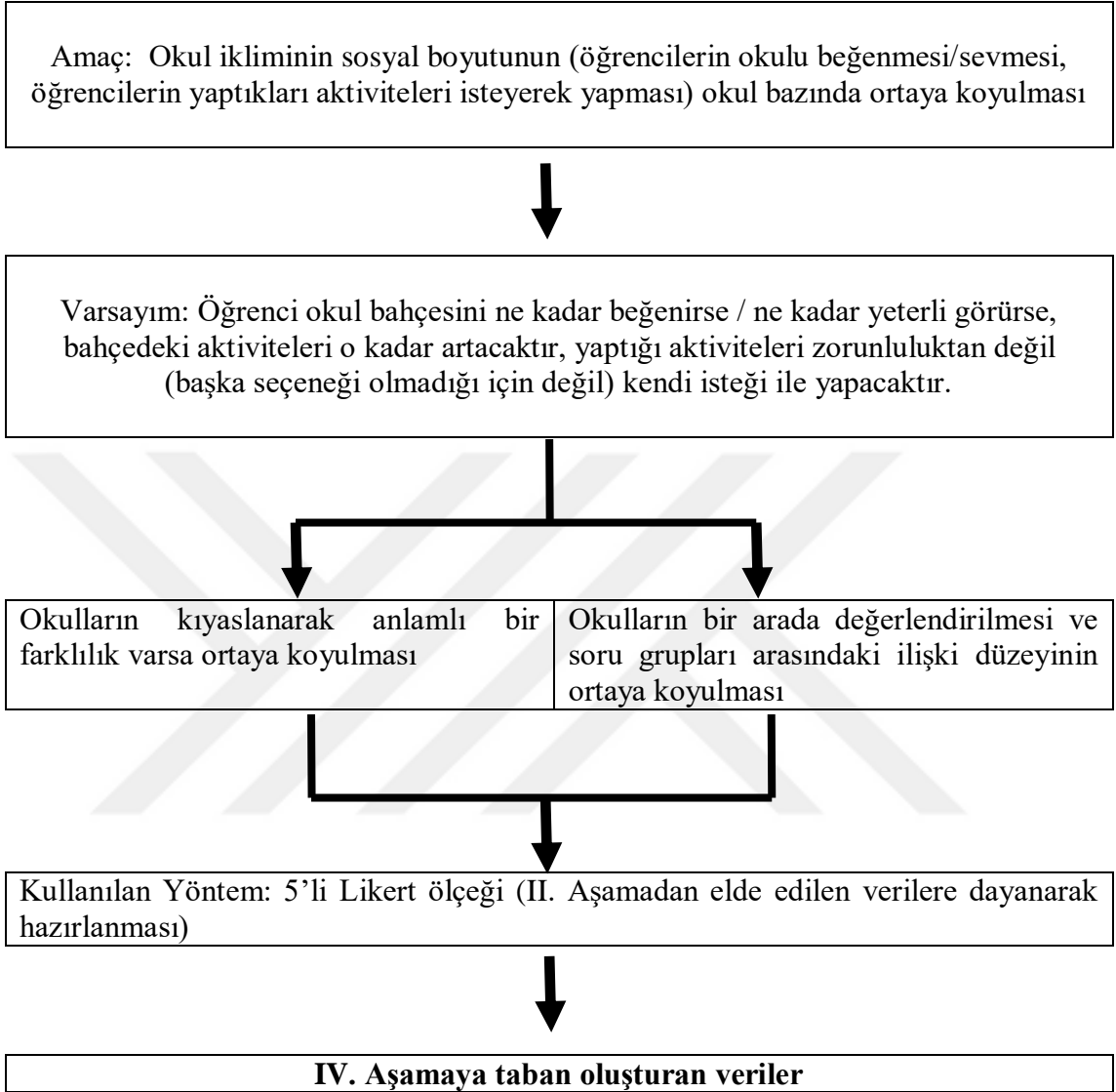
2.5. Üçüncü Aşama: Sosyal Boyutun Belirlenmesi (Öğrencilerin Okul Bahçesini Beğeni Durumları ve Öğrencilerin Yaptıkları Aktiviteleri Sevme Durumlarının Belirlenmesi)

Üçüncü aşamada, okul ikliminin sosyal boyutunun ölçülmesi amaçlanmıştır. Sosyal boyutun belirlenebilmesi için öğrencilerin okul bahçesini beğeni durumları ve okul bahçesinde yaptıkları etkinlikleri sevme durumları belirlenmeye çalışılmıştır.

III. Aşama, II. Aşamada açık uçlu sorulardan elde edilen cevapların; okul bahçesinin fiziksel boyutu, öğrencilerin okul bahçesini beğeni durumları, öğrencilerin okul bahçesinde yaptıkları etkinlikleri sevme durumları ve öğrencilerin okul bahçesinden beklentileri şeklinde soru grupları oluşturularak, 5'li Likert ölçeği ile tekrar öğrencilere yöneltilmesinden oluşmaktadır.

Üçüncü aşamanın amacı ve elde edilecek bulgular aşağıda özetlenmiştir.

III. AŞAMA

Şekil 54. III. Aşamamın amacı ve elde edilecek bulgular

2.5.1. Anket Süreci (5li Likert Ölçeği)

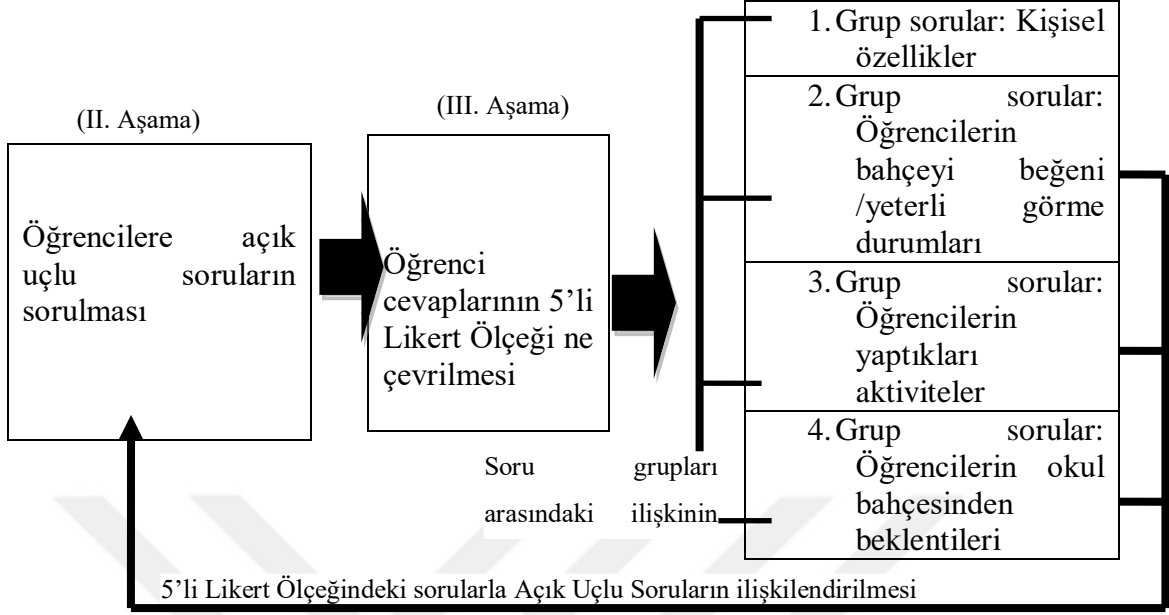
Ölçeğin uygulanacağı öğrenci sayısı 400 olarak belirlenmiştir. [17.500 öğrenci için ± 0.05 örnekleme hatasıyla 378 kişiye anket uygulaması yapılması yeterlidir (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2004)].

Öğrencilerin 2. Kısımda açık uçlu sorulara verdikleri cevapların 5’li Likert ölçeğine çevrilmesi (Öğrenci aktiviteleri ile öğrencilerin okulu beğeni durumları arasında bir ilişki bulunup bulunmadığının belirlenmesi)

Anket 4 kısımdan oluşacak şekilde planlanmıştır.

- 1.Kısım, öğrencilerin kişisel özelliklerine ilişkin sorulardan oluşmaktadır.
- 2.Kısım, öğrencinin okul bahçesini yeterli bulup/bulmamalarına ilişkin sorulardan oluşturulmuştur (Okul bahçesinin fiziksel boyutuna yönelik sorular bulunmaktadır). Bu sorulara tamamen katılıyorum/katılıyorum/kararsızım/kısmen katılmıyorum/katılmıyorum cevaplarından birini vermeleri istenmiştir.
- 3.Kısım, öğrencilerin okul bahçesini sevmе/beğenme durumlarından oluşan sorulardan oluşmaktadır. Bu sorulara tamamen katılıyorum/katılıyorum/kararsızım/kısmen katılmıyorum/katılmıyorum cevaplarından birini vermeleri istenmiştir.
- 4.Kısım, öğrencilerin okul bahçesinde olmasını istedikleri donanımlardan (açık uçlu sorulardan elde edilen verilere göre) oluşmuştur. Bu kısımdaki soruların öğrencilerin bir önceki aşamada verdikleri cevaplardan hazırlanmasındaki amaç öğrencinin kendi verdiği cevapların yeniden sınanmasıdır. Bu sorulara tamamen katılıyorum / katılıyorum / kararsızım / kısmen katılmıyorum / katılmıyorum cevaplarından birini vermeleri istenmiştir.

Anket sürecinin şematik anlatımı aşağıdaki gibidir:

Şekil 55. Anket sürecinin değerlendirme aşamaları

2.5.1.1. Açıklayıcı Faktör ve Güvenirlik Analizi

Ölçeğin yapı geçerliğini istatistiksel olarak tespit etmek için açıklayıcı faktör analizi tekniği kullanılmaktadır. Ölçeğin öncelikli olarak, faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Bartlett testi yapılmaktadır. KMO katsayısı örneklemin büyüklüğünü test etmek için hesaplanmaktadır. Kaiser, bulunan değer 1'e yaklaştıkça mükemmel, .50'nin altında ise kabul edilemez (.90'larda mükemmel, .80'lerde çok iyi, .70'lerde ve .60'larda vasat, .50'lerde kötü) olduğunu belirtmektedir (Tavşancıl, 2005). Faktör analizinde evrendeki dağılımın normal olması da beklenmektedir. Bu da Bartlett testiyle incelenmektedir. Bu kapsamda KMO testi ölçüm sonucunun 0.50 ve daha üstü, Bartlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir. Faktör analizi işleminde ölçek maddelerinin faktörlere atanması ya da ölçekten çıkarılması işlemlerinde faktör yükü değerlerine bakılmaktadır. Faktör yükü değeri, maddelerin faktörlerle olan ilişkisini açıklayan bir katsayıdır. Her bir maddenin faktör yükünün 0,30'dan küçük olduğu ya da söz konusu maddenin faktör yüklerinin iki farklı faktördeki değerlerinin farkının 0,10'dan küçük olması durumunda (binişiklik) madde ölçekten çıkarılarak analiz işlemine devam edilir.

2.6. Dördüncü Aşama: Elde Edilen Tüm Verilerin Değerlendirilmesi

Dördüncü aşamada, okul ikliminin sosyal boyutu ve fiziksel boyutu arasındaki ilişkinin ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Dördüncü aşamanın amacı ve elde edilecek bulgular aşağıda özetlenmiştir.

IV. AŞAMA

Şekil 56. IV. Aşamanın amacı, teknik özellikleri ve sonuçları

3. BULGULAR

3.1. Birinci Aşama: Çalışma Yapılan Okulların Mekânsal Özelliklerinin Belirlenmesi

Araştırma yapılan okulların özelliklerini şu şekilde özetlemek mümkündür:

Tablo 3. Araştırma yapılacak okulların özellikleri (☺: Var/Yeterli ☹:Var/Yetersiz ☹:Yok)

	Okul bahçesinin büyüklüğü	Okul bahçesinin fiziksel özellikleri				
		Gezinti yolları	Spor sahaları	Oturma Mekânları		Yeşil alan
				Açık	Yarı açık	
Merkez Fen Lisesi	☺	☺	☹	☺	☺	☺
Tevfik Serdar Anadolu Lisesi	☹	☹	☹	☹	☹	☹
Kanuni Anadolu Lisesi	☹	☹	☹	☺	☹	☹
Erdoğan Anadolu Lisesi	☹	☹	☹	☺	☹	☺
Affan Anadolu Lisesi	☹	☺	☹	☺	☹	☺
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	☹	☺	☹	☹	☹	☺

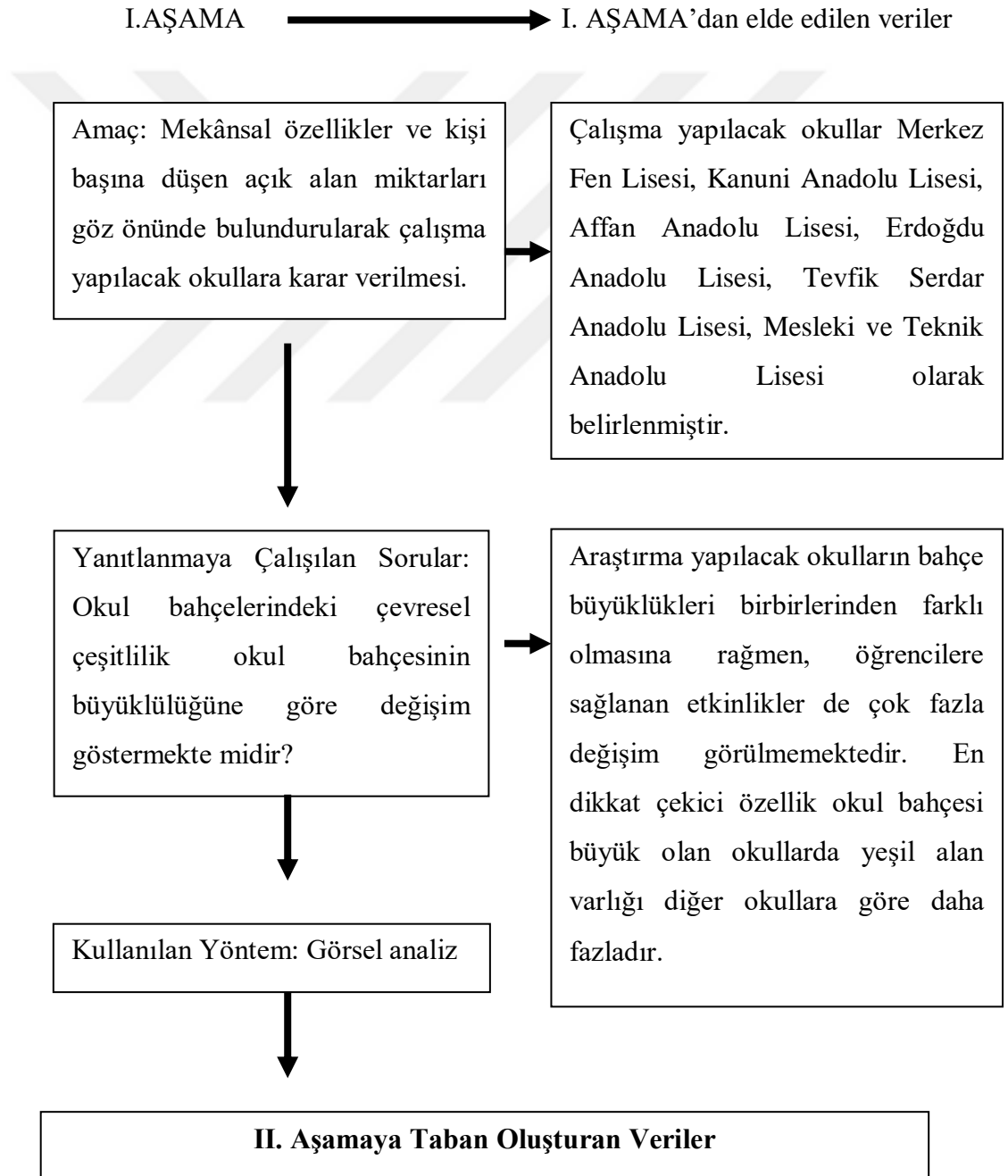
Merkez Fen Lisesi, okul bahçesinin en büyük (standartlara uygun) olduğu okuldur. Buna rağmen bahçede 1 adet basketbol sahası ve 1 adet voleybol sahası bulunmaktadır. Öğrencilerin sosyalleşme amaçlı kullandıkları arka bahçede oturma birimleri yetersizdir. Yeşil alan açısından ise oldukça zengin bir bahçeye sahiptir. Ayrıca bahçede yarı açık oturma mekânları ve gezinti yolları da vardır.

Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nin okul bahçesi ise oldukça küçüktür. Bahçede 3-4 tane oturma birimi ve 1 adet basketbol sahası bulunmaktadır. Herhangi bir gezinti yolundan, yarı açık oturma mekânından ya da yeşil alandan söz etmek mümkün değildir.

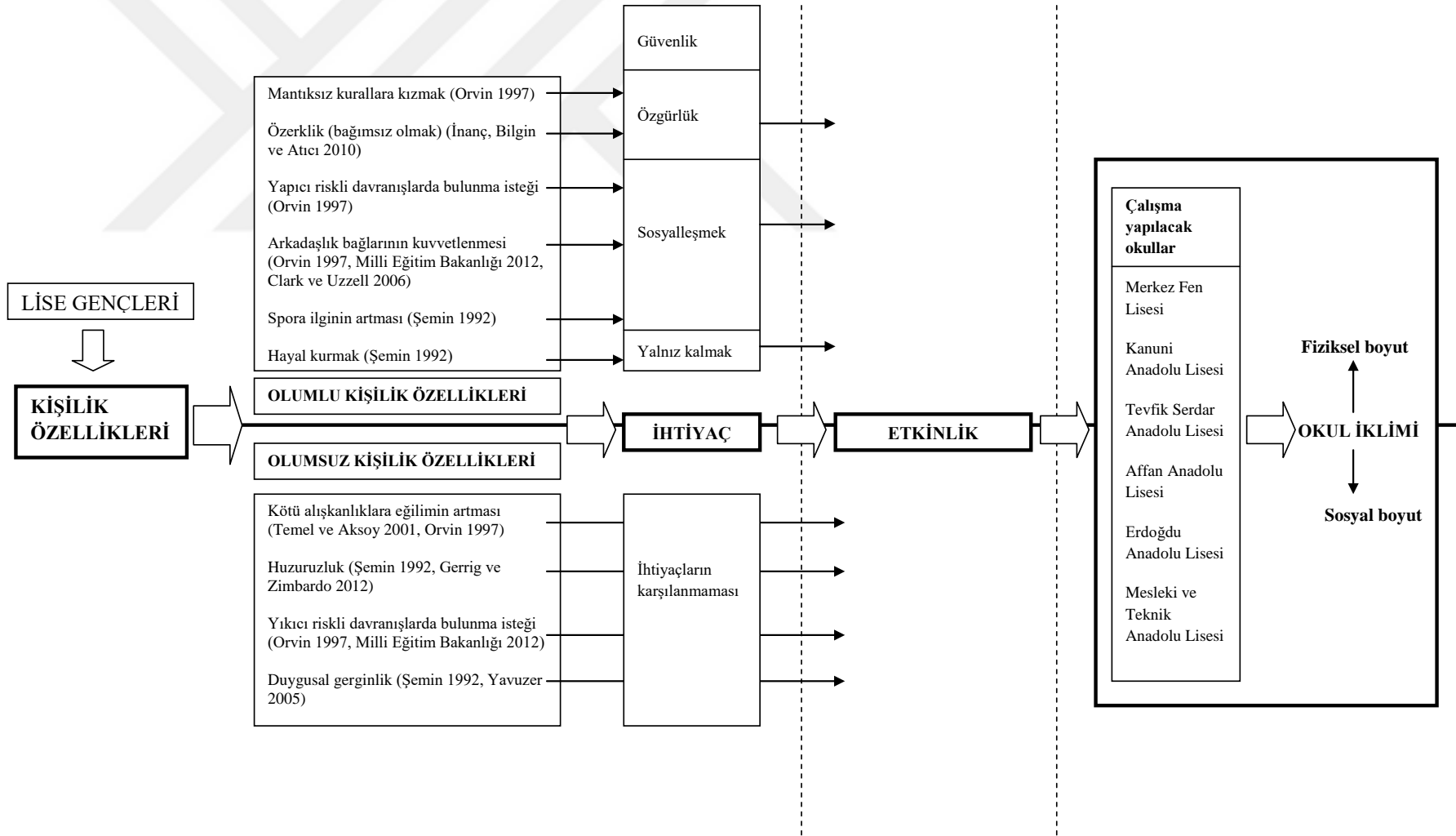
Erdoğan Anadolu Lisesi ve Affan Anadolu Lisesi de Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nin bahçesine benzer özelliktedir. Fakat bu okulların bahçelerinde yeşil alan miktarı ve oturma birimleri daha fazladır (daha yeterlidir).

Kanuni Anadolu Lisesi bahçesi gezinti yolları ve yarı açık oturma mekânlarına sahip olmasa da diğer özellikler yönünden kısmen de olsa daha iyi durumdadır.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi okul bahçesi yönünden şanslı bir okuldur. Her ne kadar bahçe büyüklüğü yeterli olmasa da bahçede oturma birimleri, yeşil alan, yarı açık oturma mekânları mevcuttur. Fakat bu okuldaki temel problem yarım gün eğitim öğretim verdiği için (sabahçı ve öğleci öğrenci gruplarına zamandan tasarruf sağlamak amacıyla) derslerin blok işlenmesi bu nedenle öğrencilerin bahçeyi kullanacak zamanlarının olmamasıdır. Kısıtlı 1-2 ders arası süresinde ise öğrencilerin güvenlik gerekçesi(!) ile bahçeyi kullanması yasaktır.

Şekil 57. I.Aşamamın özeti

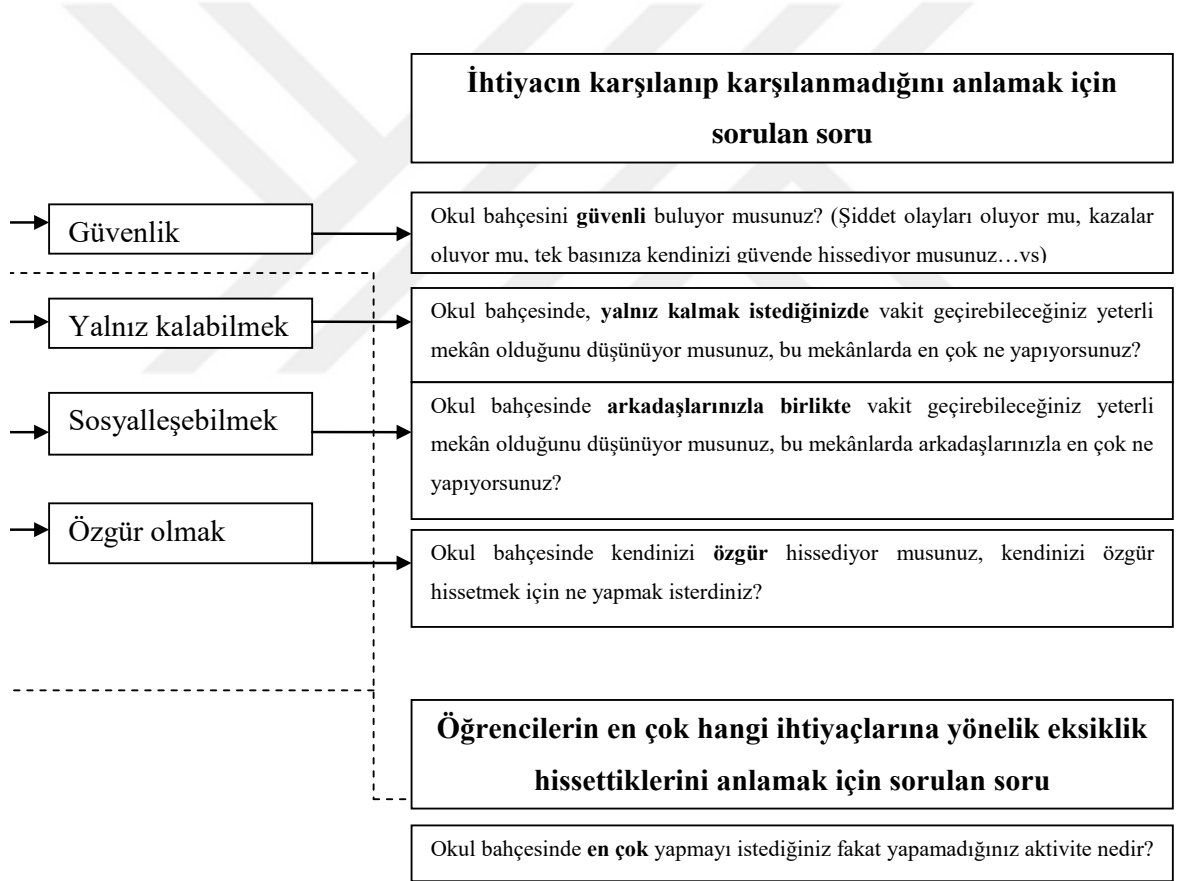

Şekil 58. I.Aşamadan elde edilen bulguların kavramsal çatkiyla ilişkisi

3.2. İkinci aşama: Fiziksel Boyutun Belirlenmesi (Okul Bahçelerinin Fiziksel Yeterliliklerinin Belirlenmesi)

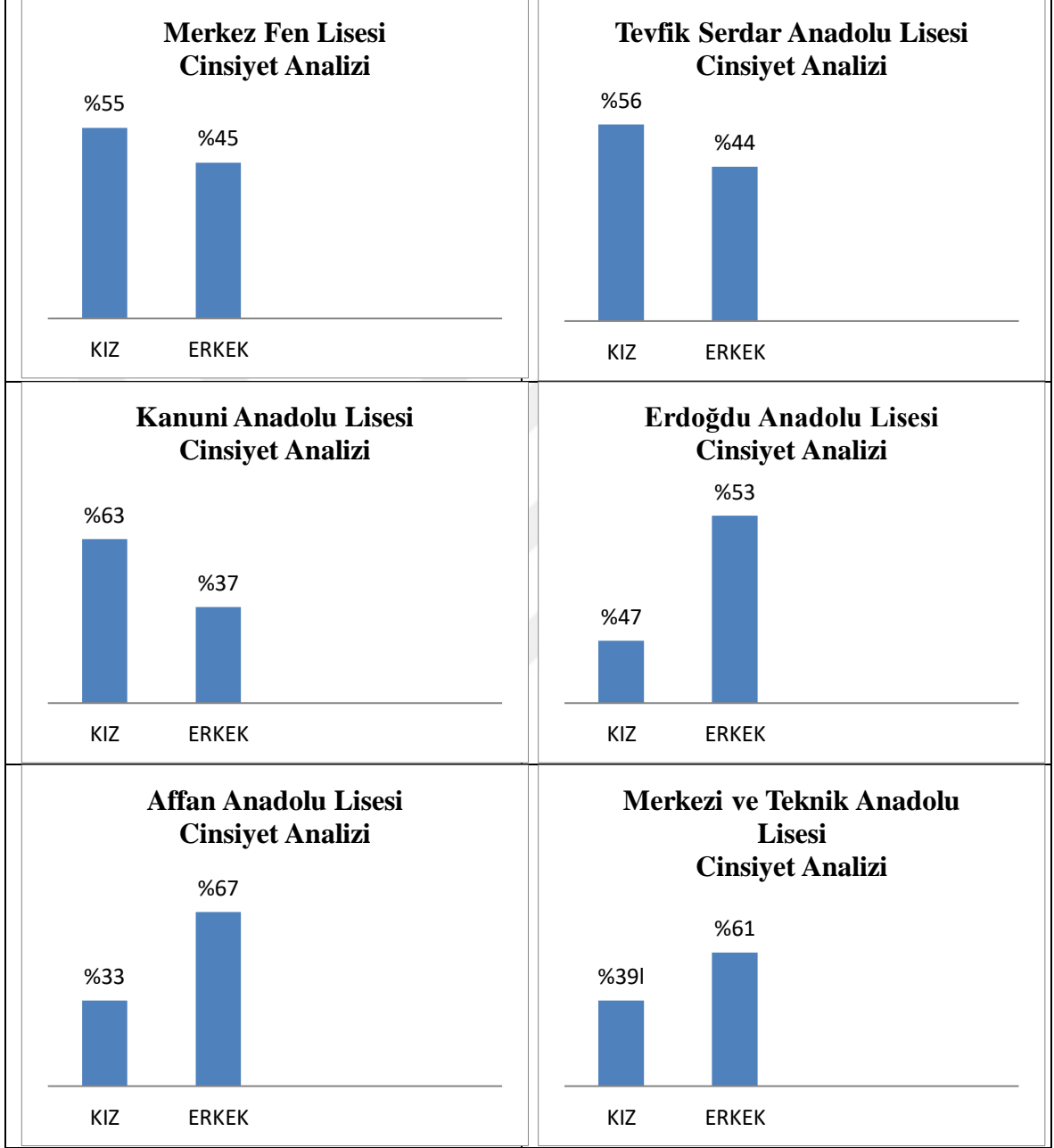
İkinci aşamada, okul ikliminin fiziksel boyutunun ölçülmesi amaçlanmıştır. Fiziksel boyutun belirlenebilmesi için öğrencilere okul bahçesini yeterli görme durumları sorulmuştur. Sonrasında ise öğrencilerin ihtiyaçlarını gidermek için yaptıkları etkinlikler sorulmuştur.

Öğrencilerin –literatür kısmında belirlenen ergenlik dönemi ihtiyaçlarına göre cevaplandıkları sorular aşağıdaki gibidir:

Şekil 59. Öğrencilere sorulan soruların ergenlik dönemi ihtiyaçlarıyla ilişkilendirilmesi

İkinci aşamada ankete katılan öğrencilerin karşılaştırmalı cinsiyet analizi aşağıdaki gibidir:

Şekil 60. Ankete katılan öğrencilerin karşılaştırmalı cinsiyet analizi

İkinci aşamada ankete katılan öğrencilerin cinsiyet oranları aşağıdaki gibidir:

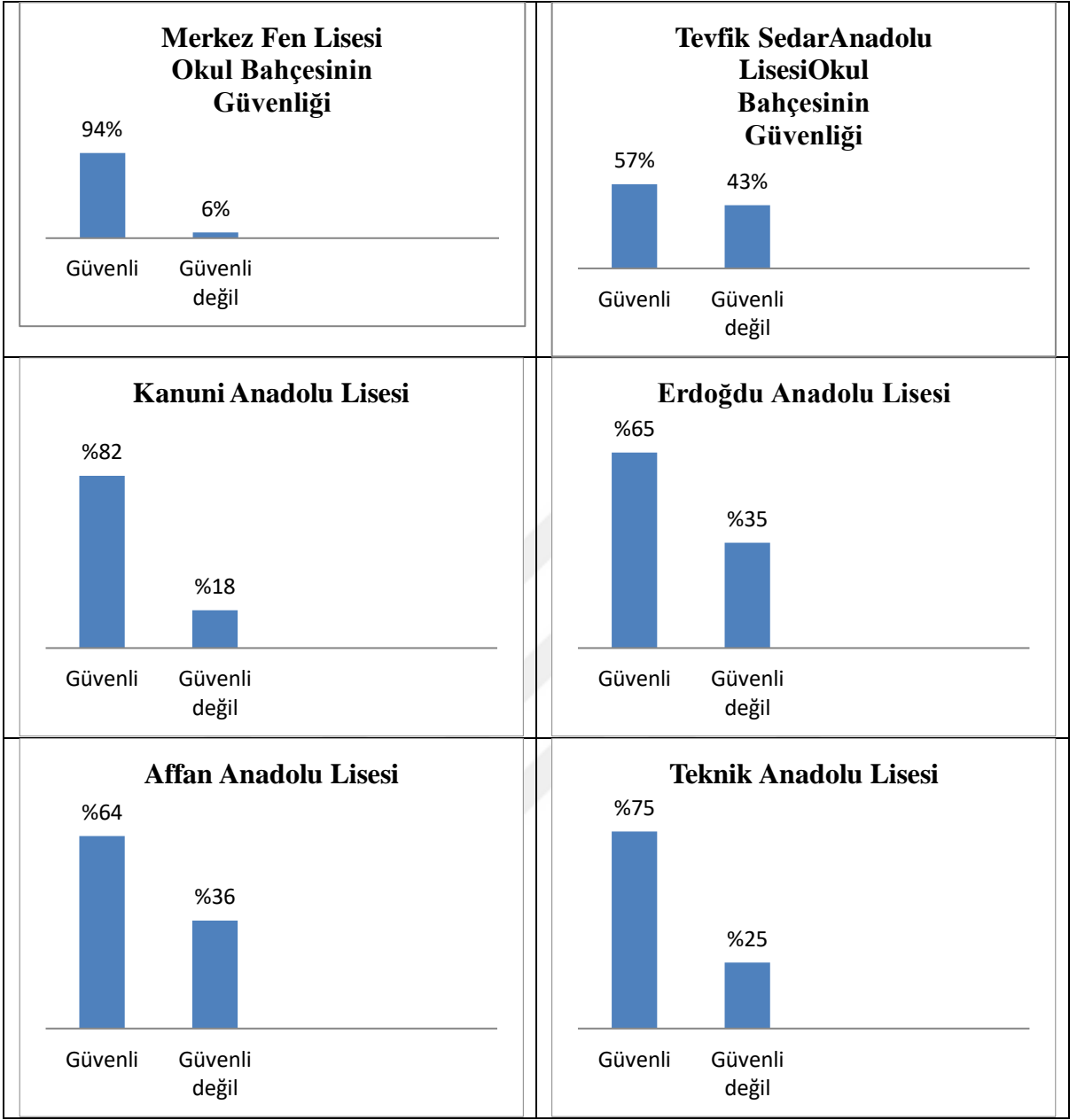
Tablo 4. Ankete katılan öğrencilerin cinsiyet oranları

Ankete katılan öğrencilerin yüzdeleri	Kız	Erkek
Merkez Fen Lisesi	%55	%45
Tevfik Serdar Anadolu Lisesi	%56	%44
Kanuni Anadolu Lisesi	%63	%37
Erdoğan Anadolu Lisesi	%47	%53
Affan Anadolu Lisesi	%33	%67
Teknik Anadolu Lisesi	%39	%61

Çalışma yapılan okullarda ankete katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları şu şekildedir:

Merkez Fen Lisesi'nde ankete katılan öğrencilerin %55'i, Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %56' sını, Kanuni Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %63' ü, Erdoğan Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %47' si, Affan Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %33' ü, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %39'u kızdır. Merkez Fen Lisesi'nde ankete katılan öğrencilerin %45 i, Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %44' ü, Kanuni Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %37' si, Erdoğan Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %53' ü, Affan Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %67' si, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %61' i erkektir.

Öğrencilerin okul bahçesinin güvenliği ile ilgili soruya verdikleri cevapların karşılaştırmalı analizi aşağıdaki gibidir:

Şekil 61. Güvenliğe yönelik soruya verilen cevapların karşılaştırmalı analizi

Öğrencilerin okul bahçesinin güvenliği ile ilgili soruya verdikleri cevapların oranları aşağıdaki gibidir:

Tablo 5. Öğrencilerin okullarını güvenli görme oranları

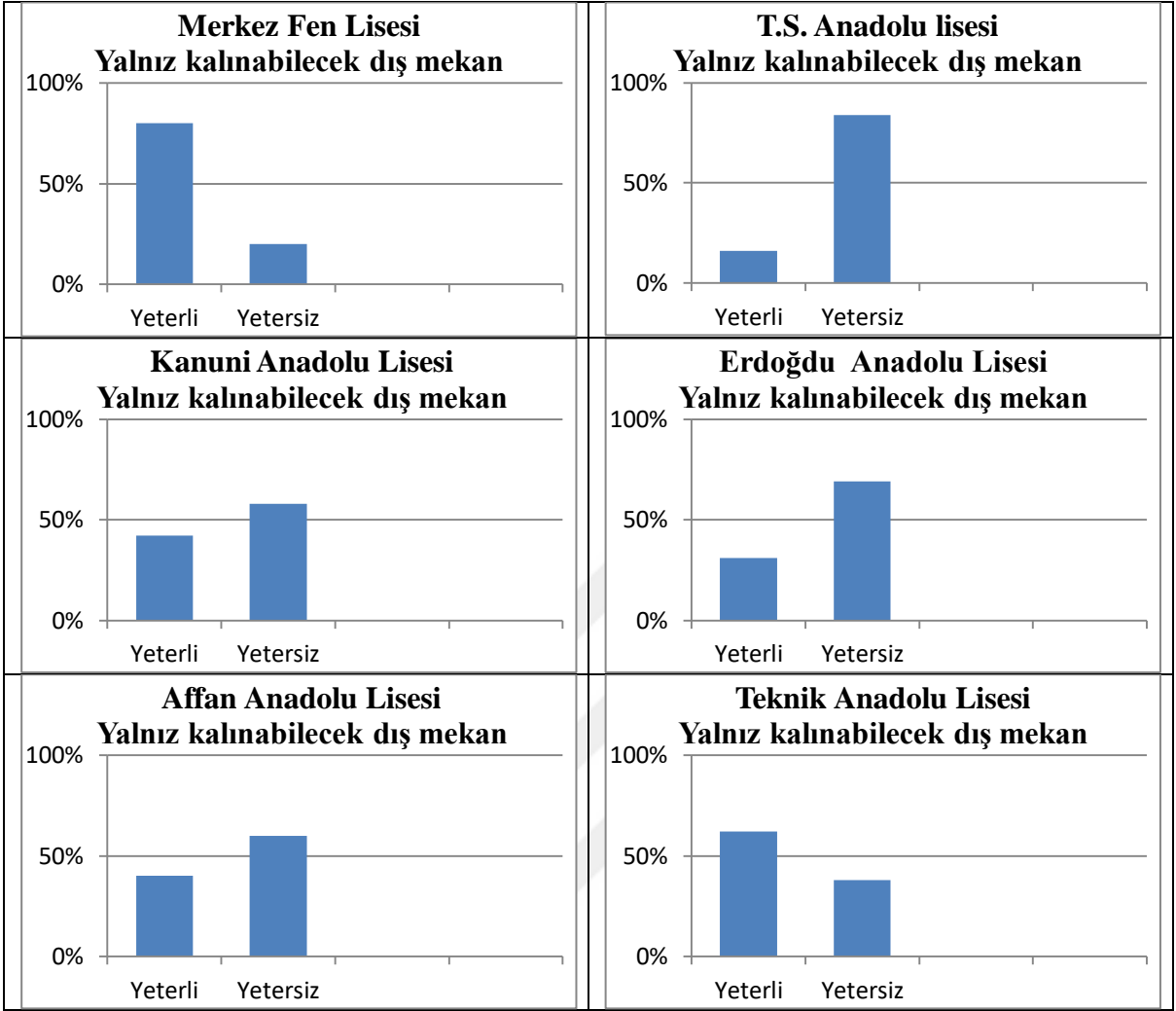
Okul bahçelerinin öğrencilere göre güvenlik durumu	Güvenli	Güvenli değil
Merkez Fen Lisesi	%94	%6
Tevfik Serdar Anadolu Lisesi	%57	%43
Kanuni Anadolu Lisesi	%82	%18
Erdoğan Anadolu Lisesi	%65	%35
Affan Anadolu Lisesi	%64	%36
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	%75	%25

*Öğrencilerin bahçeye çıkmalarının yasak olduğu okulu belirtir

Merkez Fen Lisesi'nde öğrencilerin %94 ü, Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %57' si, Kanuni Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %82' si, Erdoğan Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %65' i, Affan Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %64' ü, Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %75' i okul bahçesini güvenli bulduklarını söylemişlerdir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre güvenlik ihtiyacı giderilmeden diğer ihtiyaçların belirmeye başlamayacağını söylemiştik. Yani üst seviyedeki ihtiyaçların belirebilmesi için öncelikle alt seviyedeki ihtiyaçların giderilmesi gerekir. "Güvenlik" de karşılanması gereken temel ihtiyaçlardandır ve öğrencilerin cevaplarına göre okul bahçelerinin – güvenli – olduğunu söylemek mümkündür.

Öğrenciler, kendilerini güvende hissettikleri bir okul bahçesine sahip olduklarına göre dış mekânda vakit geçirebilecekleri alanları inceleyebiliriz.

Öğrencilerin okul bahçesinde yalnız kalmabilecek mekân yeterliliğine ilişkin soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

Şekil 62. Yalnız kalma ihtiyacına yönelik soruya verilen cevapların karşılaştırmalı analizi

Merkez Fen Lisesi'nde öğrencilerin %80'i, Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %16' sı, Kanuni Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %42'si, Erdoğdu Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %31'i, Affan Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %40'ı, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %62'si okul bahçesinde yalnız kalabilecekleri yeterli mekân olduğunu belirtmişlerdir.

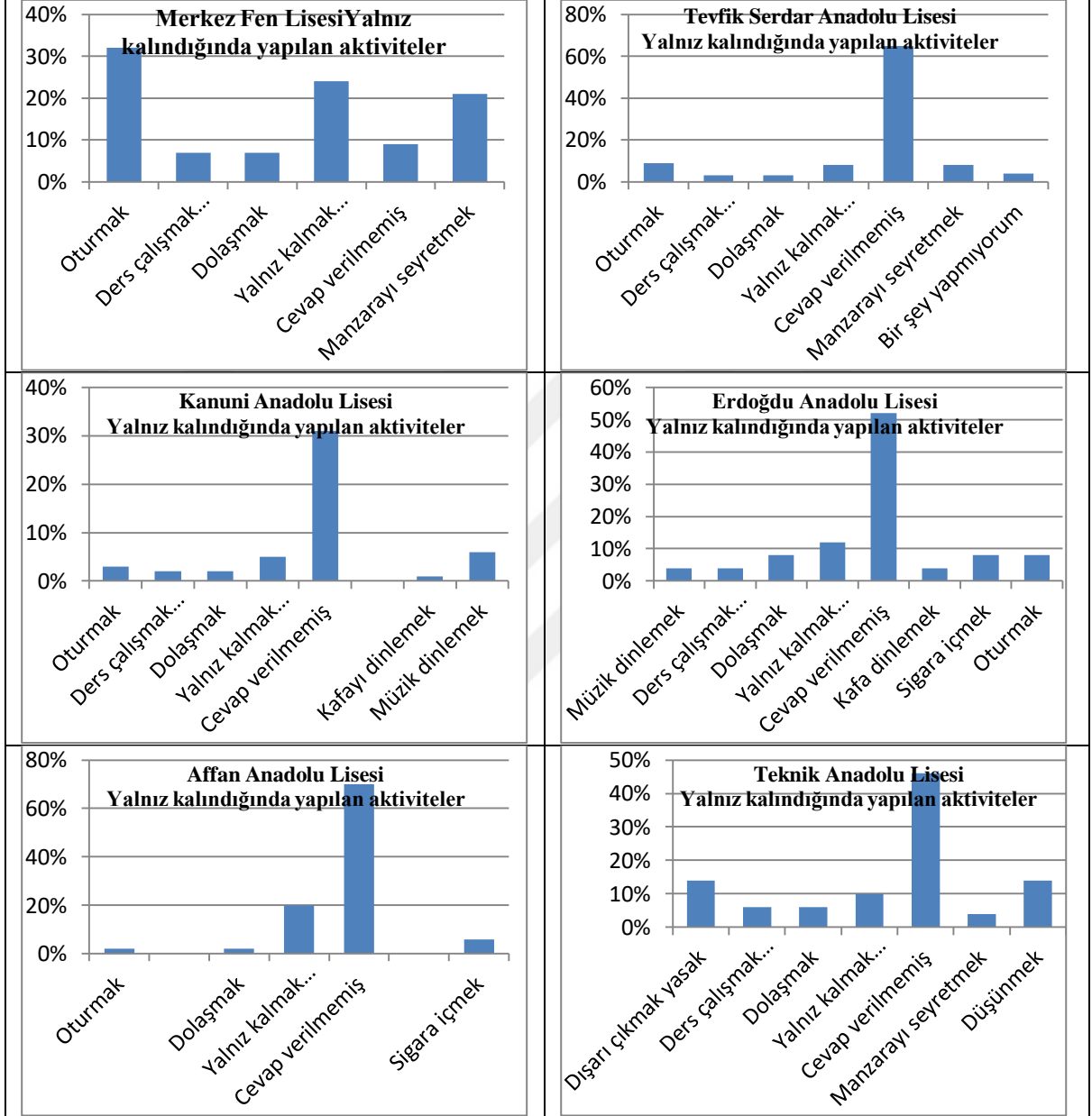
Öğrencilerin okul bahçesinde yalnız kalmaya olanak sağlayan alanları yeterli görme oranları aşağıdaki gibidir:

Tablo 6. Öğrencilerin okul bahçelerinde yalnız kalmaya olanak sağlayan alanları yeterli görme oranları

Okul bahçelerinde yalnız kalınabilecek mekânların yeterlilik durumu	Yeterli	Yeterli değil
Merkez Fen Lisesi	%80	%20
Tevfik Serdar Anadolu Lisesi	%16	%84
Kanuni Anadolu Lisesi	%42	%58
Erdoğan Anadolu Lisesi	%31	%69
Affan Anadolu Lisesi	%40	%60
*Teknik Anadolu Lisesi	%62	%38

*Öğrencilerin bahçeye çıkmalarının yasak olduğu okulu belirtir

Öğrencilere okul bahçesinde yalnız kaldıklarında en çok hangi aktiviteleri yaptıkları sorulduğunda alınan cevaplar aşağıdaki gibidir.

Şekil 63. Yalnız kalma ihtiyacına yönelik aktivitelerin karşılaştırmalı analizi

Öğrencilerin okul bahçesinde yalnız kalmayı seçtiklerinde yaptıkları aktivitelerin oranları aşağıdaki gibidir:

Tablo 7. Öğrencilerin okul bahçesinde yalnız kalmayı seçtiklerinde yaptıkları aktivitelerin oranları

Okul bahçelerinde yalnız kaldığında yapılan aktiviteler	Manzarayı seyretmek	Oturmak	Ders çalışmak	Dolaşmak	Yalnız kalmak istemiyorum/Bir şey yapmıyorum	Kafa dinlemek/Düşünmek	Sigara içmek	Müzik dinlemek	Cevap verilmemiş
Merkez Fen Lisesi	%21	%32	%7	%7	%24	-	-	-	%9
Tevfik Serdar Anadolu Lisesi	%8	%9	%3	%3	%12	-	-	-	%65
Kanuni Anadolu Lisesi	-	%6	%4	%4	%10	%2	-	%12	%62
Erdoğdu Anadolu Lisesi	-	%8	%4	%8	%12	%4	%8	%4	%52
Affan Anadolu Lisesi	-	%2	-	%2	%20	-	-	%6	%70
*Teknik Anadolu Lisesi (%14 Dışarı çıkmak yasak demiştir)	%4	-	%6	%6	%10	%14	-	-	%46

*Öğrencilerin bahçeye çıkmalarının yasak olduğu okulu belirtir

Yalnız kaldığında yapılan aktivitelere yönelik cevaplara bakıldığında tabloda ilk dikkati çeken veriler - Merkez Fen Lisesi hariç – tüm okullarda, soruya cevap verilmeme oranının yüksekliğidir.

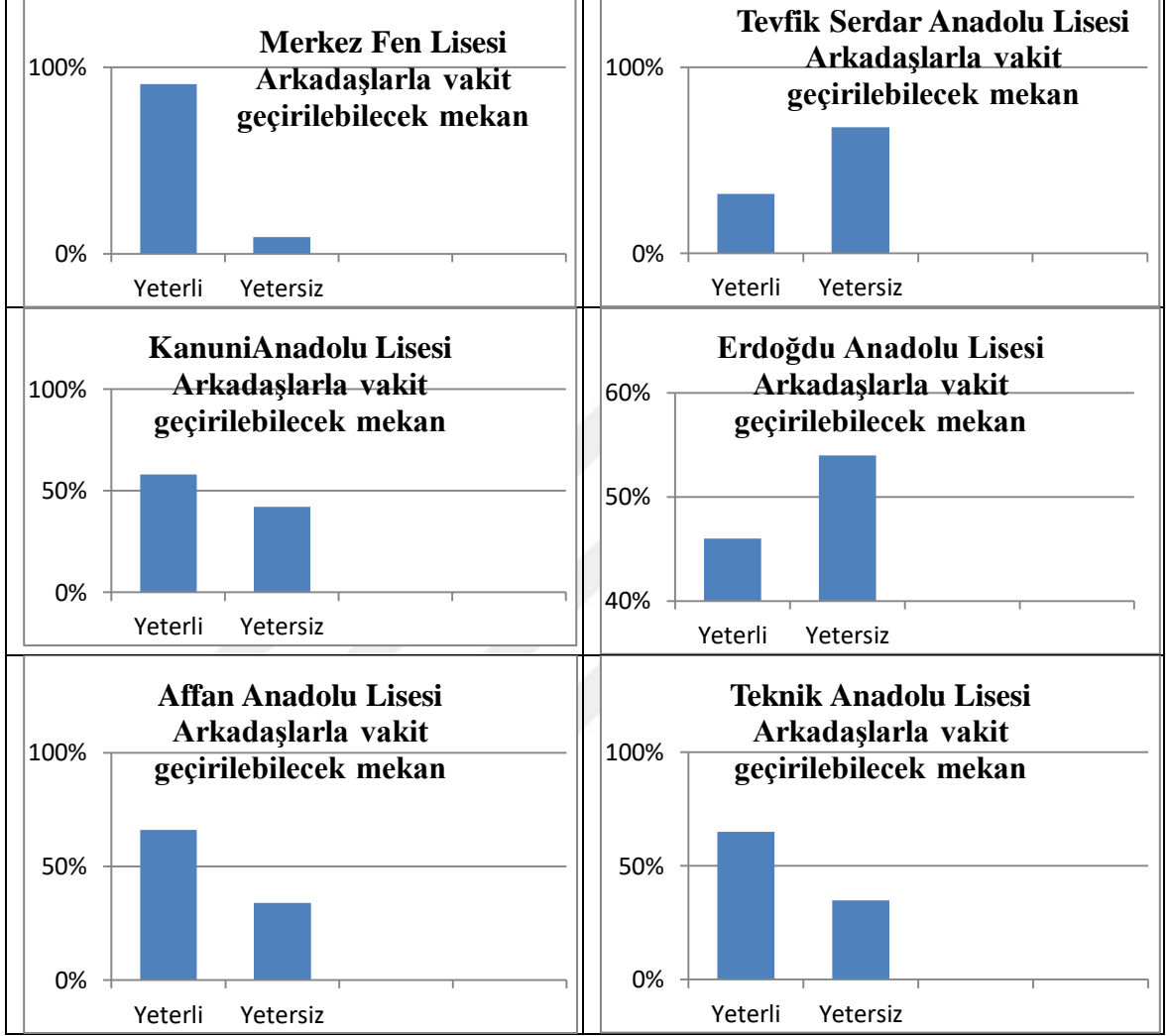
Tablo 8. Okul bahçesinde yalnız kalmaya yönelik mekânların azalması ve soruya cevap verilmeme oranı arasındaki ilişki

Okul bahçelerinde yalnız kalınabilecek mekânların yeterlilik durumu	Öğrencilere göre yalnız kalınacak mekân yetersizlik oranları	Soruya cevap verilmeme oranı
Merkez Fen Lisesi	%20	%9
Tevfik Serdar Anadolu Lisesi	%84	%65
Kanuni Anadolu Lisesi	%58	%62
Erdoğan Anadolu Lisesi	%69	%52
Affan Anadolu Lisesi	%60	%70
* Teknik Anadolu Lisesi	%38	%46

*Öğrencilerin bahçeye çıkmalarının yasak olduğu okulu belirtir

Bu verilere göre öğrencilerin okul bahçesinde yalnız kalınabilecek yeterli alan olmaması düşüncesi arttıkça öğrencilerin yalnız kalma ihtiyacına yönelik olarak ne yapabileceklerini bilememektedir. Yani okul bahçelerinin yalnız kalma olanağını sağlamaması durumunda öğrenciler bu ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri davranışları tanımlayamamaktadır. (Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin bahçeye çıkmaları yasaktır). Dikkat çeken diğer nokta ise Erdoğan Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin % 8' inin sigara içtiklerini belirtmeleridir. Ergenlik döneminde öğrencilerin zararlı maddelere eğilimlerinin artabileceğini literatür kısmında açıklamıştır. Yukarıdaki tablolardan da anlaşılacağı üzere öğrencilerin dış mekânda yalnız kalma ihtiyaçlarının karşılanmaması – mekânların onlara yalnız kalmaya yönelik değişik olanakları sunmaması durumunda – öğrencilerin zararlı alışkanlıklara daha yatkın hale gelebileceklerini söylemek mümkündür.

Öğrencilerin sosyalleşme ihtiyacına yönelik soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

Şekil 64. Sosyalleşme ihtiyacına yönelik cevapların karşılaştırmalı analizi

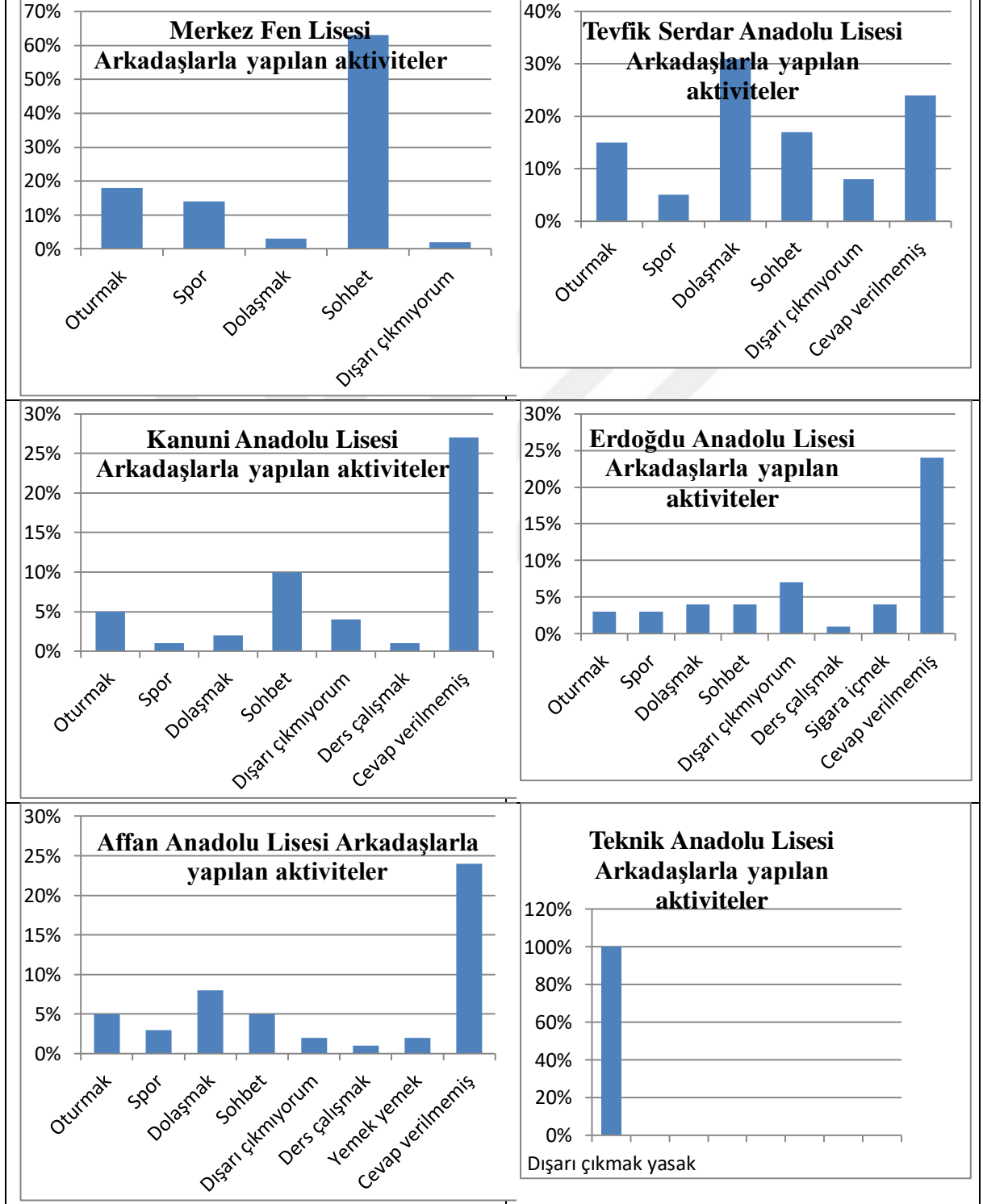
Öğrencilerin sosyalleşme ihtiyacına yönelik soruya verdikleri cevapların oranları aşağıdaki gibidir:

Tablo 9. Öğrencilerin sosyalleşme ihtiyacına yönelik verdikleri cevapların oranları

Okul bahçelerinde arkadaşlarla vakit geçirilebilecek mekânların yeterlilik durumu	Yeterli	Yeterli değil
Merkez Fen Lisesi	%91	%9
Tevfik Serdar Anadolu Lisesi	%32	%68
Kanuni Anadolu Lisesi	%58	%42
Erdoğan Anadolu Lisesi	%46	%54
Affan Anadolu Lisesi	%66	%34
*Teknik Anadolu Lisesi	%65	%35

*Öğrencilerin bahçeye çıkmalarının yasak olduğu okulu belirtir

Öğrencilerin sosyalleşme ihtiyaçlarını gidermeye yönelik yaptıkları etkinliklerin karşılaştırmalı analizleri aşağıdaki gibidir:

Şekil 65. Sosyalleşme ihtiyacına yönelik aktivitelerin karşılaştırmalı analizi

Öğrencilerin sosyalleşme ihtiyaçlarını gidermeye yönelik yaptıkları etkinliklerin oranları aşağıdaki gibidir:

Tablo 10. Sosyalleşme ihtiyacına yönelik aktivitelerin oranları

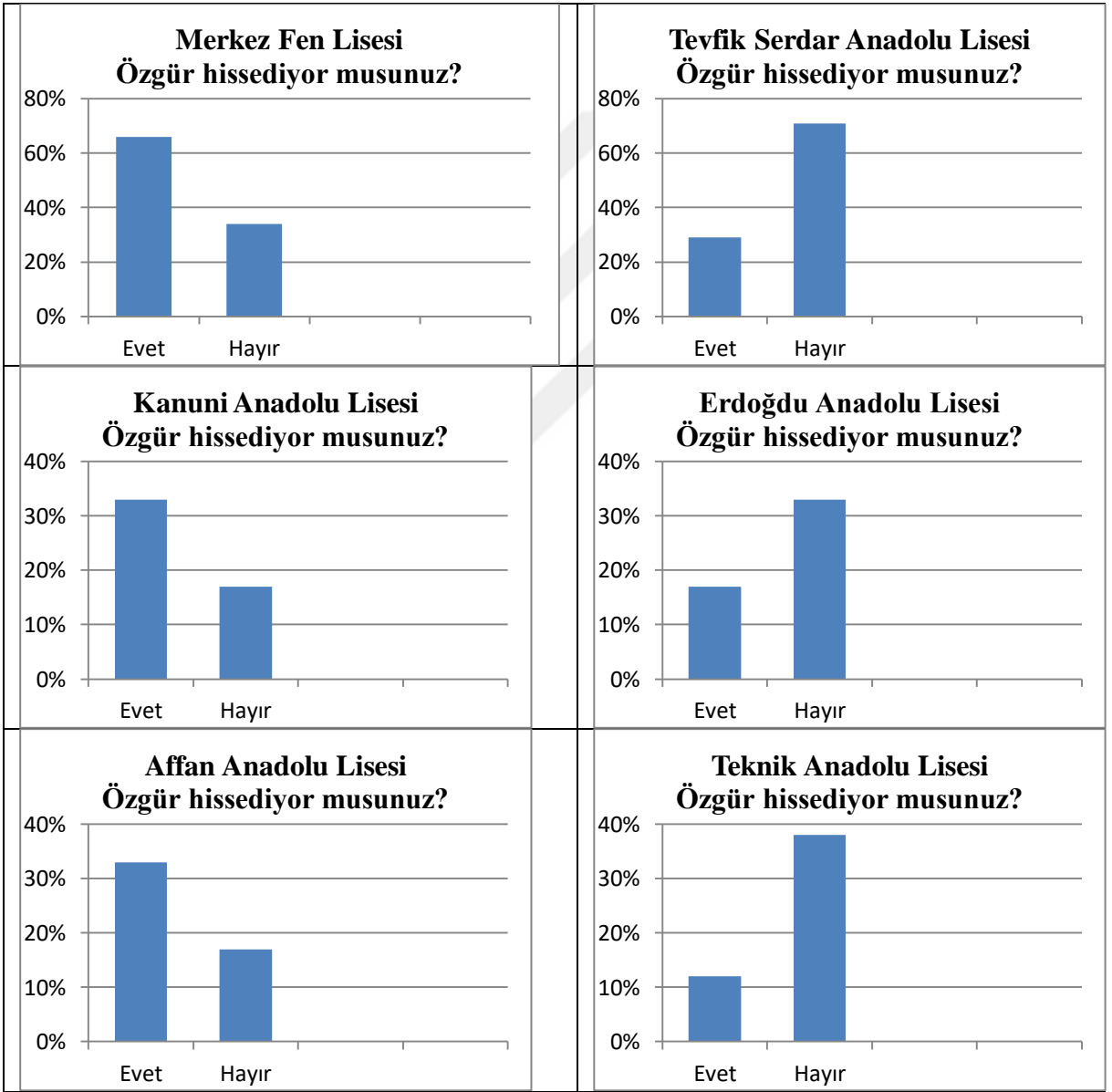
Okul bahçelerinde sosyalleşmeye yönelik yapılan aktiviteler	Sohbet etmek	Oturmak	Spor	Dolaşmak	Dışarı çıkmıyorum	Yemek yemek	Siğara içmek	Ders çalışmak	Cevap verilmemiş
Merkez Fen Lisesi	%63	%18	%14	%3	%2	-	-	-	-
Tevfik Serdar Anadolu Lisesi	%17	%15	%5	%31	%8	-	-	-	%24
Kanuni Anadolu Lisesi	%20	%10	%2	%4	%8	-	-	%2	%54
Erdoğan Anadolu Lisesi	%8	%6	%6	%8	%14	-	%8	%2	%48
Affan Anadolu Lisesi	%10	%10	%6	%16	%4	%4	-	%2	%48
*Teknik Anadolu Lisesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-

*Öğrencilerin okul bahçesine çıkmalarının yasak olduğunu gösterir.

Buradan da anlaşılacağı gibi öğrencilerin okul bahçesinin büyüklüğünü yeterli görme oranları arttıkça, öğrencilerin sosyalleşme olanakları ve sosyalleşmeye yönelik yaptıkları aktiviteler artmaktadır. Ayrıca okul bahçesinin sosyalleşmeye yönelik olanakları azaldıkça, öğrenciler herhangi bir aktivite yapamadığı için soruya cevap verme oranları da azalmaktadır. Dikkat çeken diğer husus ise bahçeye çıkmayı tercih etmeme oranının dış mekân olanaklarının en fazla olduğu Merkez Fen Lisesi'nde en az olmasıdır. Demek ki dış

mekân olanakları ne kadar arttırılırsa öğrencilerin bahçeye çıkma oranları da o derece artış gösterecektir. Ayrıca dış mekân olanakları düşük olan Erdoğan Anadolu Lisesi'nde "sigara içme"ye yönelimin olduğu görülmektedir. Yani öğrencilerin ders dışındaki zamanlarını değerlendirecekleri aktiviteler/mekânlar azaldıkça öğrencilerin zararlı maddelere yönelimi de artış göstermektedir.

Öğrencilerin özgürlük ihtiyacına yönelik olarak verdikleri cevapların karşılaştırmalı analizleri aşağıdaki gibidir:

Şekil 66. Özgürlük ihtiyacına yönelik cevapların karşılaştırmalı analizi

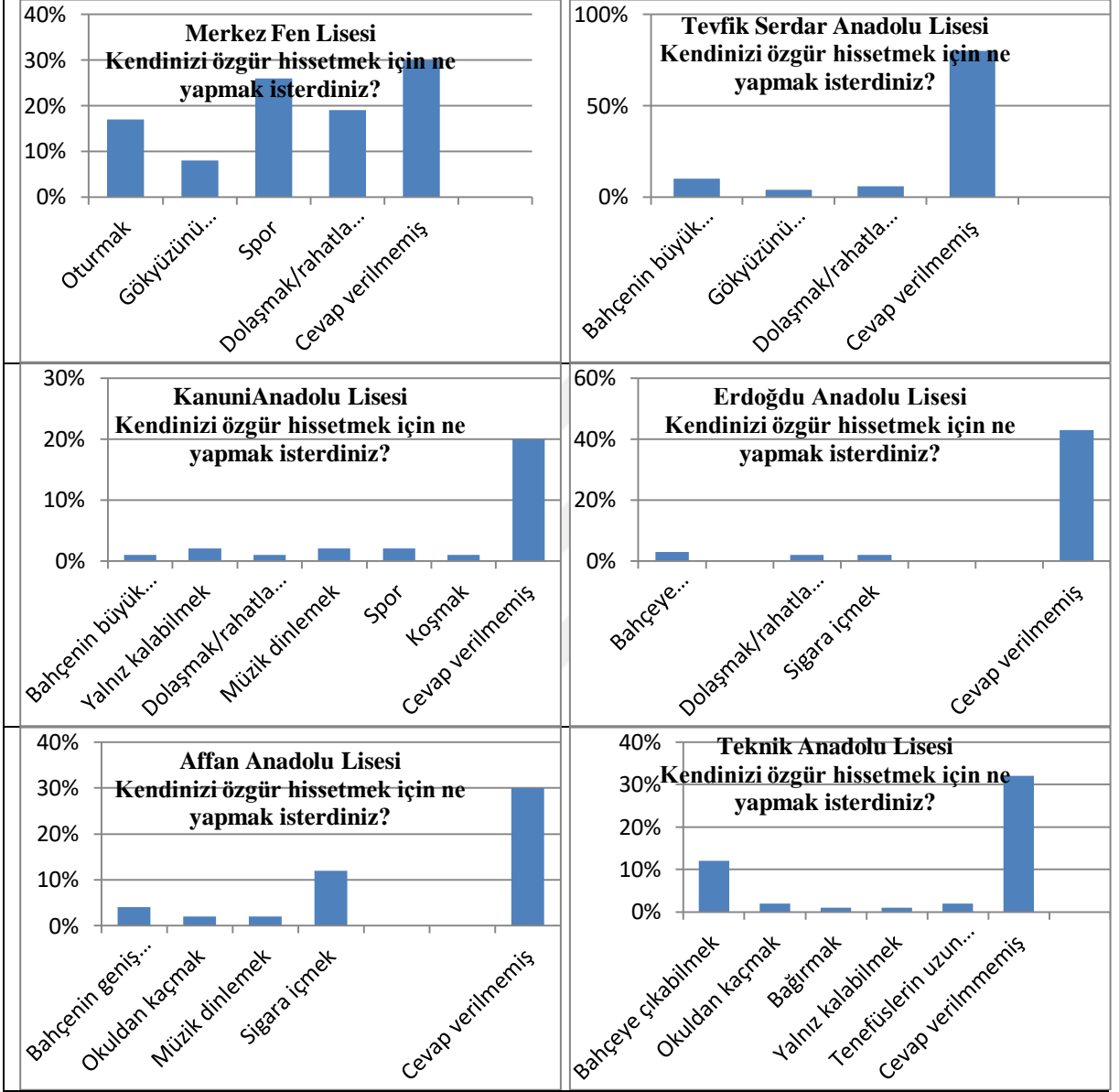
Öğrencilerin özgürlük ihtiyacına yönelik olarak verdikleri cevapların oranları aşağıdaki gibidir:

Tablo 11. Özgürlük ihtiyacına yönelik cevapların oranları

Okul bahçelerinde öğrencilerin kendilerini özgür hissetme oranları	Okul Bahçesinde kendimi özgür hissediyorum	Okul bahçesinde kendimi özgür hissetmiyorum
Merkez Fen Lisesi	%68	%34
Tevfik Serdar Anadolu Lisesi	%29	%71
Kanuni Anadolu Lisesi	%66	%34
Erdoğan Anadolu Lisesi	%34	%66
Affan Anadolu Lisesi	%60	%34
Teknik Anadolu Lisesi	%24	%76

Öğrencilere okul bahçesinde kendilerini özgür hissedip hissetmedikleri sorulduğunda Merkez Fen Lisesi'nde öğrencilerin %66'sı, Tefik Serdar Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %29'u, Kanuni Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %66'sı, Erdoğan Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %34' ü, Affan Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %66'sı, Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %24'ü kendilerini özgür hissettiklerini belirtmiştir.

Öğrencilerin özgürlük ihtiyacına yönelik olarak yaptıkları etkinliklerin oranları aşağıdaki gibidir:

Tablo 12. Özgürlük ihtiyacına yönelik aktivitelerin oranları

Öğrencilerin özgürlük ihtiyacına yönelik olarak yaptıkları etkinlikler aşağıdaki gibidir:

Tablo 13. Özgürlük ihtiyacına yönelik aktivitelerin oranları

Okul bahçelerinde özgürlük ihtiyacına yönelik yapılacak istenenler	Manzara /gökyüzü seyir	Oturmak	Spor	Dolaşmak / koşmak	Bahçenin büyük olması	Yalnız kalabilmek	Sigara içmek	Okuldan kaçmak	Müzik dinlemek/Şarkı söylemek	Cevap verilmemiş
Merkez Fen Lisesi	%8	%17	%26	%19	-	-	-	-	-	%30
Tevfik Serdar Anadolu Lisesi	%4	-	-	%6	%10	-	-	%5	-	%75
Kanuni Anadolu Lisesi	-	-	%7	%6	%4	%7	-	-	%7	%69
Erdoğan Anadolu Lisesi	-	-	-	%4	-	-	%4	-	-	%86
	NOT:%6 bahçeye çıkmadığını belirtmiştir									
Affan Anadolu Lisesi	-	-	-	-	%8	-	%24	%4	%4	%60
*Teknik Anadolu Lisesi	%24 (Bahçeye çıkabilmek ve değişik aktivitelerde bulunmak)				-	%2	-	%4	-	%64
	%4 Tenefüslerin uzun olması									
	%2 Bağırarak									

*Öğrencilerin bahçeye çıkmalarının yasak olduğu okulu belirtir

Öğrencilerin kendilerini okul bahçesinde tam olarak özgür hissetmeleri mümkün değildir. Çünkü okul ortamında disiplinin sağlanabilmesi ve güvenli bir ortam oluşturulabilmesi için uyulması gereken kurallar vardır. Ayrıca sınır duvarları, güvenlik kameraları ve nöbetçi öğretmenler de öğrencilere göre özgürlüğü kısıtlayan faktörlerdir.

Fakat sağlıklı bir eğitim/öğretim gerçekleştirilebilmesi için sayılan bu bileşenlerin olması zorunludur.

Öğrenci cevaplarında dikkat çekici olan, öğrencilerin kendilerini özgür hissetmek için yaptıkları faaliyetler sosyalleşmeye ve yalnız kalmaya yönelik faaliyetlerdir. Öyleyse okul ortamının sosyalleşme ve yalnız kalma olanaklarını sağlaması, özgürlük ihtiyacının karşılanması için - okul ortamında - yeterlidir. Aşağıda da görüldüğü gibi öğrencilerin yalnız kalmaya yönelik ve sosyalleşmeye yönelik alanları yeterli görme oranı arttıkça, kendilerini özgür hissetme oranı da artmaktadır. (Meslek Lisesi ayrı olarak değerlendirilmelidir. Çünkü dış mekân olanakları yüksek olsa bile öğrencilerin bahçeyi kullanması yasaktır. Zaten öğrenciler cevap verirken yeterli alanın olduğunu fakat kullanmalarının yasak olduğunu vurgulamışlardır.)

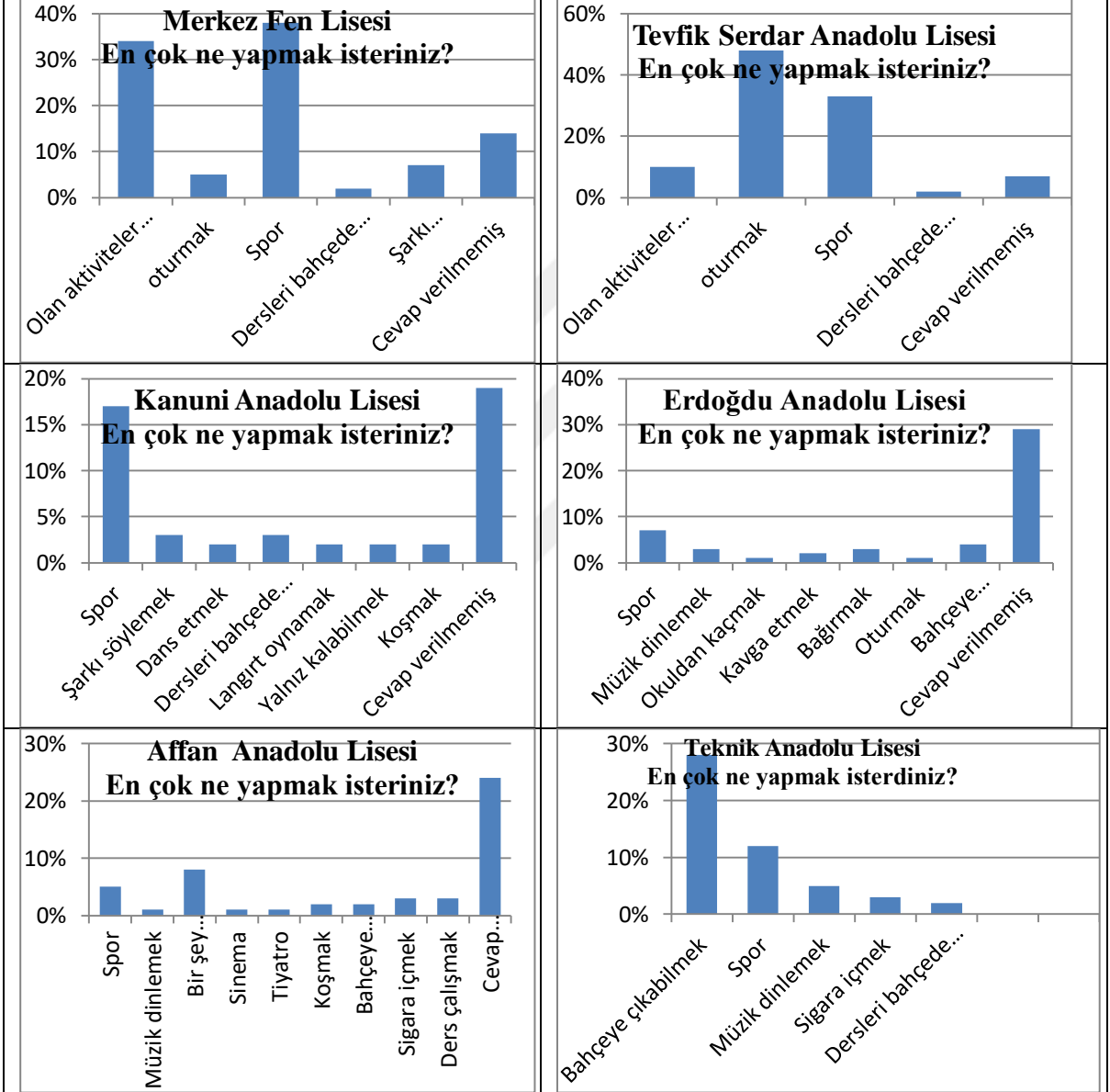
İHTİYAÇLAR	Yalnız kalabilmek	Fen Lisesi	Tevfik Serdar	Kanuni Anadolu	Erdoğan	Affan	Meslek
		%80 Yeterli	%16 Yeterli	%42 Yeterli	%31 Yeterli	%40 Yeterli	%62 Yeterli
Sosyalleşme bilmek	%91 Yeterli	%32 Yeterli	%58 Yeterli	%46 Yeterli	%66 Yeterli	%65 Yeterli	
	Özgür olmak	%66 Özgür hissediyor	%29 Özgür hissediyor	%66 Özgür hissediyor	%34 Özgür hissediyor	%66 Özgür hissediyor	%24 Özgür hissediyor

Şekil 67. Özgürlük ihtiyacı ile sosyalleşme ve yalnız kalma ihtiyaçlarının ilişkisi

Dikkat çeken diğer bir unsur ise Erdoğan Anadolu Lisesi, Affan Anadolu Lisesi ve Teknik Anadolu Lisesi'nde olumsuz kişilik özellikleri olarak sayabileceğimiz okuldan kaçma ve sigara içme eğilimlerinin görülmesidir. Bu okulların ortak özellikleri ise dış mekân olanaklarının yetersiz olmasıdır (Merkezi ve Teknik Anadolu Lisesi'nin dış mekân olanakları diğer iki okula göre daha fazla olmasına rağmen öğrencilerin bahçeye çıkması yasaktır. Yani okul açık alanının sahip olduğu olanaklardan öğrenciler yararlanamamaktadır. Bu nedenle tabloda bu okul ait yüzdeler kırmızı ile gösterilmiştir).

Öğrencilerin okul bahçesinde en çok yapmayı istedikleri ama yapamadıkları etkinlikler aşağıdaki gibidir:

Tablo 14. Okul Bahçesinde en çok istenen ama yapılamayan aktivitelerin karşılaştırmalı analizi

Öğrencilerin okul bahçesinde en çok yapmayı istedikleri ama yapamadıkları etkinlikler aşağıdaki gibidir:

Tablo 15. En çok istenen ama yapılamayan aktivitelerin oranları

Okul bahçelerinde öğrencilerin en çok yapmak istedikleri aktiviteler	Olan aktiviteler yeterli	Oturmak	Spor	/ Dolaşmak koşmak	Dersleri bahçede işlemek	Yalnız kalabilmek	Sigara içmek	Bahçeye çıkmıyorum	Müzik dinlemek/Şarkı söylemek	Cevap verilmemiş
Merkez Fen Lisesi	%34	%5	%38	-	%2	-	-	-	%7	%14
Tevfik Serdar Anadolu Lisesi	%10	%48	%33	-	%2	-	-	-	-	%7
Kanuni Anadolu Lisesi	-	-	%34 %4 Langırt oynamak	%4 %4 Dans etmek	%6	%4	-	-	%6	%38
Erdoğan Anadolu Lisesi	-	%2	%14	-	-	-	-	%8	%6	%58
NOT:%4 kavga etmek, %6 bağırarak, %2 okuldan kaçmak demıştır										
Affan Anadolu Lisesi	-	-	%14	%4	%6	-	%6	%4	%2	%48
Teknik Anadolu Lisesi	%56 (Bahçeye çıkabilmek ve değişik aktivitelerde bulunmak) %24 Spor yapmak				%4	-	%6	-	%10	-

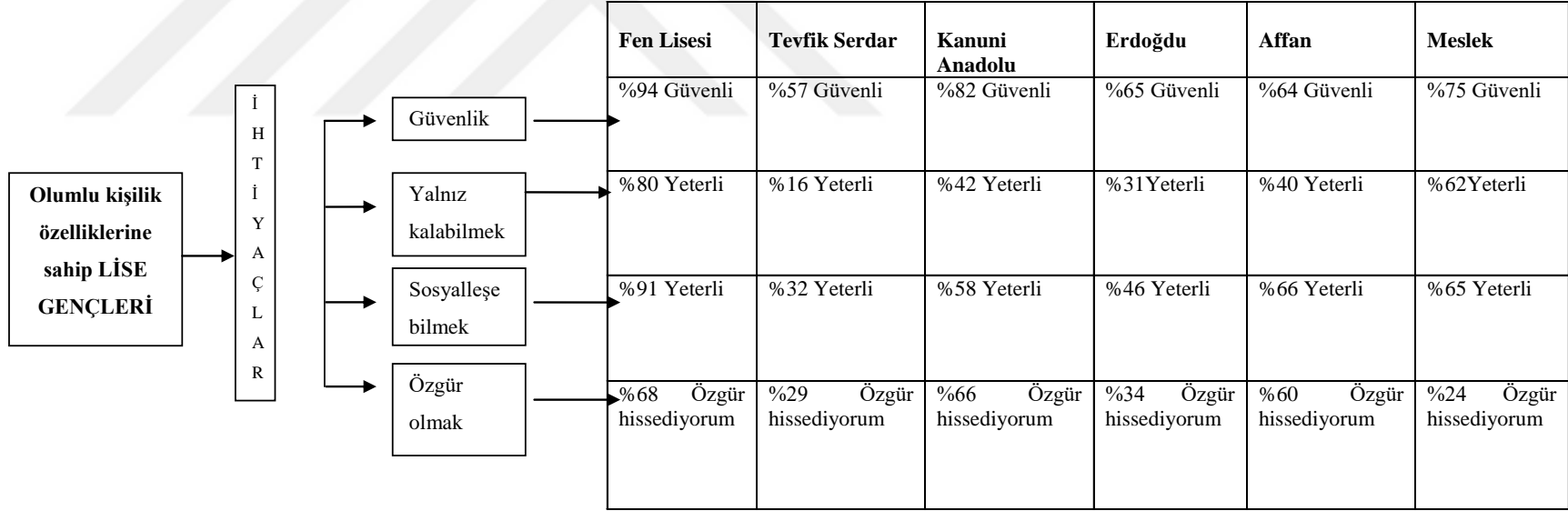
Öğrencilerin okul bahçesinde en çok hangi ihtiyaçlarını gidermede eksiklik yaşadıklarını anlayabilmek için öğrencilere en çok yapmak istedikleri fakat yapamadıkları aktivite sorulmuştur. Öğrencilerin en çok ihtiyaç hissettikleri faaliyet spordur.

Özellikle Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin en çok eksikliğini hissettiği donatı oturma birimleridir. Teknik Anadolu Lisesi'nde ise öğrencilerin en çok istediği şey bahçeye çıkabilmektir. Merkez Fen Lisesi olanakları en iyi olan okul olmasına rağmen öğrencilerin eksikliğini hissettiği aktivitelerin başında – spor – gelmektedir.

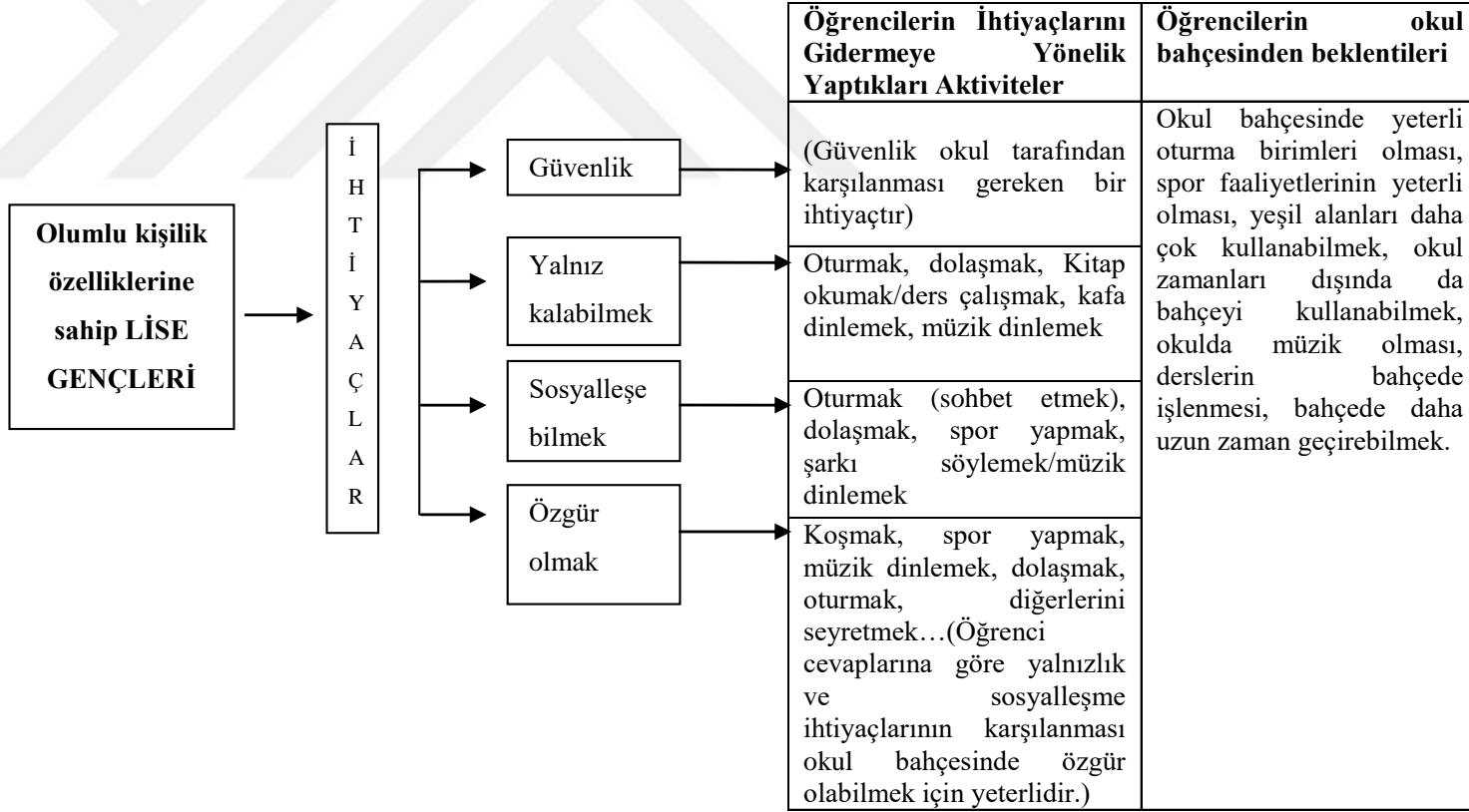
Olumsuz kişilik özelliği olarak saydığımız sigara içmek Affan Anadolu Lisesi ve Teknik Anadolu Lisesi'nde bu soruda da kendini göstermiştir. Ayrıca Erdoğan Anadolu Lisesi'nde düşük oranda da olsa okuldan kaçmaya ve şiddete meyilden söz etmek mümkündür. Oranların düşük olması verilerin önemsiz olduğu anlamına gelmez. Çünkü bu düşük oran aslında bu cevapları yazma cesaretini gösteren öğrencileri temsil etmektedir. Yani aslında bu sorularda orandan çok olumsuz kişilik özelliklerine eğilim olmasıdır.

Genel olarak bir değerlendirme yapıldığında okul açık mekânlarının mekânsal çeşitliliği değişse de öğrencilerin yaptığı aktiviteler değişmemekte, öğrencilerin aktiviteleri yapma oranları değişmektedir.

Öğrenci cevaplarının özeti aşağıdaki gibidir:

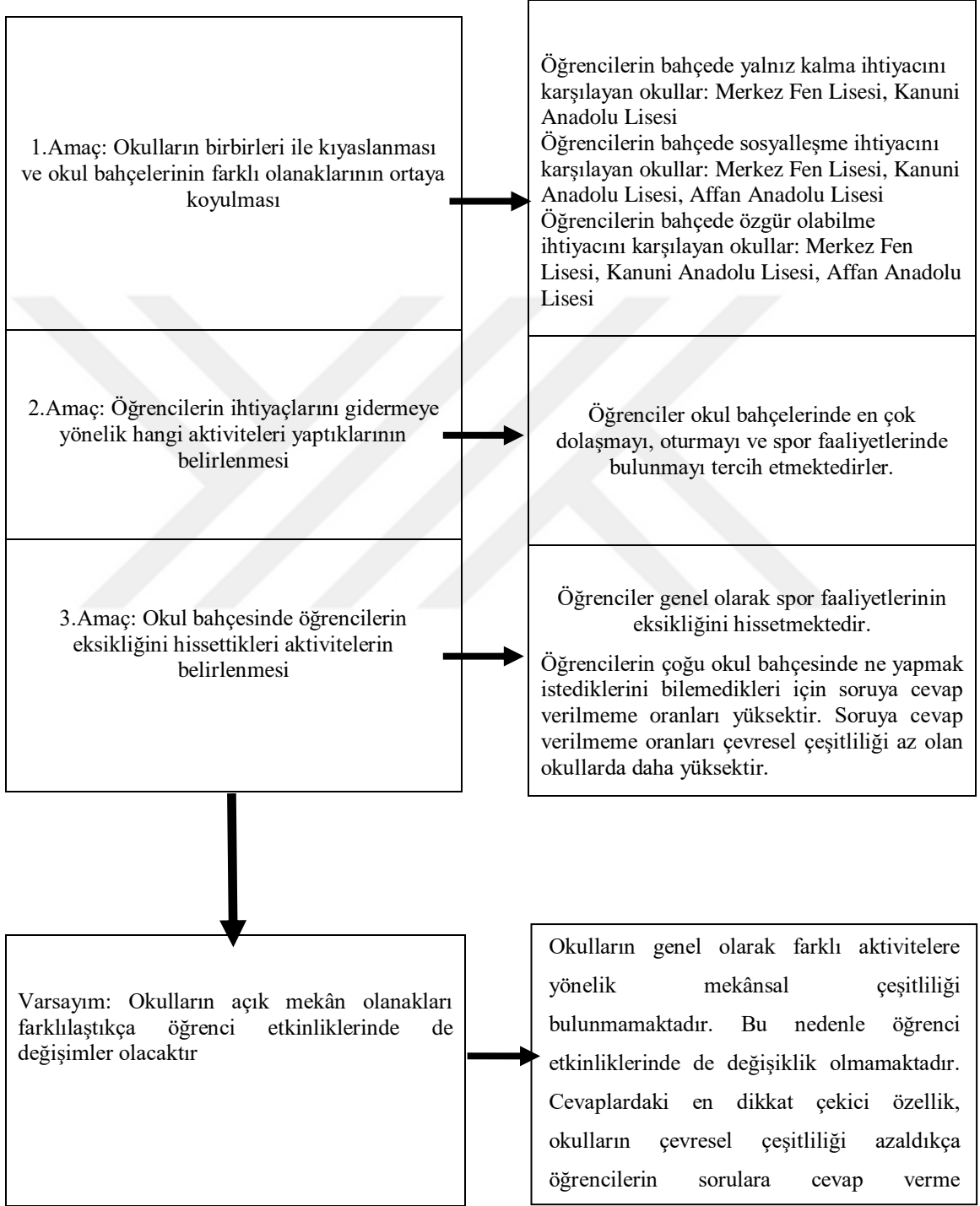
Şekil 68. Öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri cevapların oranları (Fiziksel boyutu)

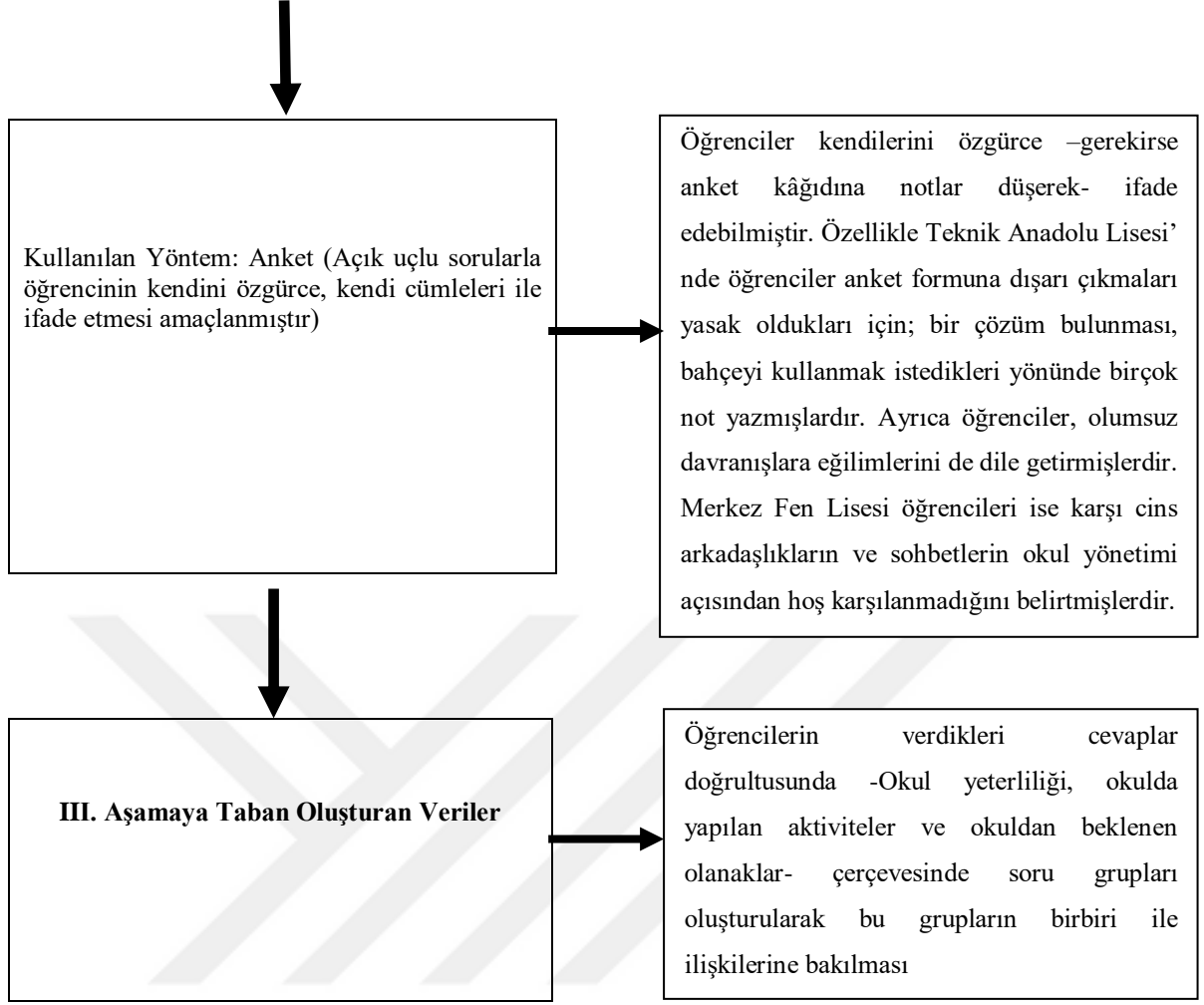
Şekil 69. Öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar

II. AŞAMA

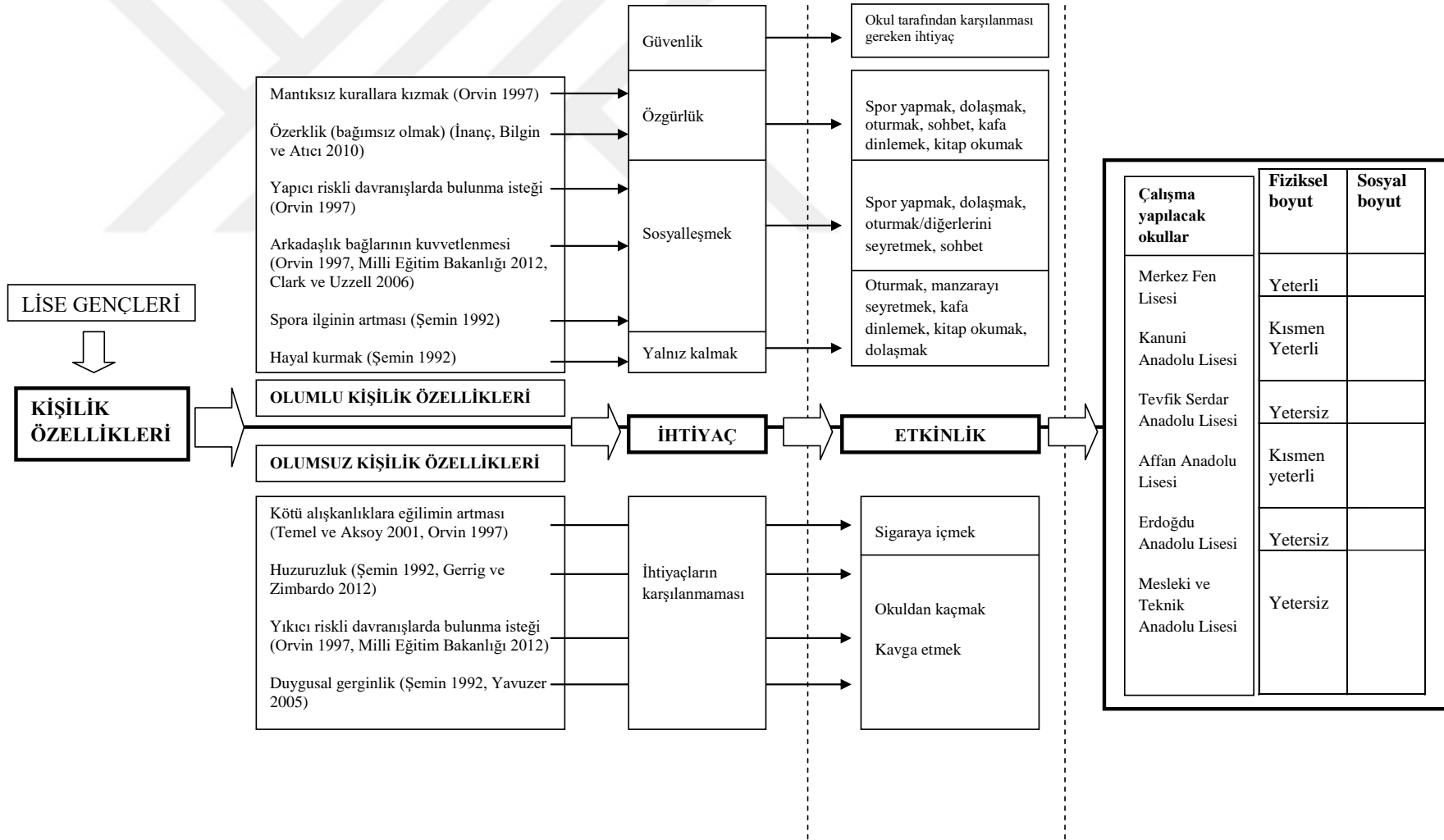
II. AŞAMA'dan elde edilen bulgular

Şekil 70. II. Aşamının özeti

Şekil 70’ in devamı. II. Aşamının özeti

Şekil 71. II. Aşamadan elde edilen bulguların kavramsal katkıyla ilişkisi

3.3. Üçüncü Aşama: Sosyal Boyutun Belirlenmesi (Öğrencilerin Okul Bahçesini Beğeni Durumları ve Öğrencilerin Yaptıkları Aktiviteleri Sevme Durumlarının Belirlenmesi)

Üçüncü aşamada, ikinci aşamadan elde edilen cevaplara göre 5’li Likert ölçeği oluşturulmuştur. Oluşturulan ölçek 4 soru grubundan meydana gelmektedir. İlk grup, öğrenci kişisel bilgilerine yönelik sorulardan; ikinci grup, okul bahçesinin yeterliliğine yönelik sorulardan; üçüncü grup, öğrencilerin okul bahçesinde yapmayı sevdiği aktivitelere yönelik sorulardan; dördüncü grup ise öğrencilerin okul bahçesinden beklentilerine yönelik sorulardan oluşmaktadır.

III.Aşamada öğrencilerin verdikleri cevaplara göre hazırlanan Likert ölçeğindeki sorular aşağıdaki gibidir:

Tablo 16. Öğrencilerin kişisel bilgilerine yönelik oluşturulan soru grubu

1	Cinsiyet
2	Yaş
3	Sınıf

Tablo 17. Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik oluşturulan soru grubu

4	Okul bahçesinin büyüklüğü benim için yeterlidir
5	Okul bahçesindeki spor aktiviteleri benim için yeterlidir
6	Okul bahçesindeki oturma alanları benim için yeterlidir
7	Okul bahçesindeki gezinti yolları benim için yeterlidir
8	Okul bahçesi bence bakımlıdır
9	Okul bahçesinin renkleri bence güzeldir

Tablo 18'nin devamı. Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik oluşturulan soru grubu

10	Okul bahçesinde yaz -kış (sıcaktan, soğuktan, rüzgârdan) etkilenmeden kullanabileceğim alanlar var
11	Spor sahaları, oturma birimleri, yer döşeme malzemeleri bence yaralanmaya neden olacak malzemenin yapılmamış
12	Okul bahçesinde çöp kutuları, aydınlatma armatürleri vb. yeterlidir
13	Okul bahçesi engelli öğrencilerin kullanımına uygundur
14	Okul bahçesinde yeterli miktarda yeşil alan vardır
15	Okul bahçesindeki yeşil alanda istediğim aktiviteleri yapabiliyorum

Tablo 19. Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik oluşturulan soru grubu

16	Okul bahçesinde arkadaşlarımla spor aktiviteleri yapmayı seviyorum
17	Okul bahçesinde arkadaşlarımla oturmayı seviyorum
18	Okul bahçesinde arkadaşlarımla dolaşmayı seviyorum
19	Okul bahçesinde ders çalışmayı/kitap okumayı/müzik dinlemeyi seviyorum
20	Okul bahçesinde hayal kurmayı/kafamı dinlemeyi seviyorum

Tablo 20. Öğrencilerin okul bahçesinde olmasını istedikleri aktivitelere/donatılara yönelik oluşturulan soru grubu

21	Okul bahçesinde süs havuzları, su sesleri olmasını isterim
22	Okul bahçesinde doğayla iç içe olmak isterdim (Kuş sesleri, çiçekler, güzel bir manzara, çimlerde yürümek vb...)
23	Okul bahçesinde müzik olsun isterdim
24	Dersleri bahçede işlemek isterdim
25	Okul zamanları dışında okul bahçesinde değişik faaliyetlerin olmasını isterdim

İstatistikî araştırmalara kaynaklık eden veriler; belirli amaçlarla toplanan benzeri sayısal bilgilerdir (Sürme & Güner, 1999). Bu bağlamda öncelikte okul bazında soru grupları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Okullar arasında anlamlı farklılıklar olmaması durumunda okullar bir arada değerlendirilmiştir.

Verilerin analizi SPSS 21.0 Programı ile yapılmış ve %95 güven ile çalışılmıştır. Çalışmada ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliklerinin belirlenmesi amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi ve Cronbach's testi yapılmıştır.

Çalışmada, Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum, okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum ve okul bahçesinde olması/yapılması istenene yönelik tutum puanları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon testi ile analiz edilirken tutum puanlarının kişisel değişkenlere göre farklılık gösterme durumu t testi ve tek yönlü varyans testi ile analiz edilmiştir. ANOVA sonucu farklılık çıkması durumunda ikili karşılaştırmalar Tukey Testi ile yapılmıştır.

3.3.1. Güvenirlik Analizi

Cronbach's alfa katsayısının 0-1 arasında değiştiği, değerlendirme kriterlerine göre “0.00 < 0.40 ise ölçek güvenilir değil, 0.40 < 0.60 ise ölçek düşük güvenilirlikte, 0.60 < 0.80 ise ölçek oldukça güvenilir ve 0.80 < 1.00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçek” olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir (Tavşancıl, 2005).

Aşağıda bu çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilirlik analizi yer almaktadır. Güvenirlik analizi, okul bahçesinin yeterliliği, öğrencilerin okul bahçesini sevmeye durumları ve öğrencilerin okul bahçesinden beklentileri ile ilgili sorulara uygulanmıştır.

Tablo 21. AFA ve Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Maddeler	Faktör Yüğü	KMO	Açıklanan Varyans	Cronbach's Alfa
Okul bahçesinin büyüklüğü benim için yeterlidir	,736	,840	34,420	,820
Okul bahçesindeki oturma alanları benim için yeterlidir	,725			
Okul bahçesindeki gezinti yolları benim için yeterlidir	,704			
Okul bahçesinin renkleri bence güzeldir	,638			
Okul bahçesindeki spor aktiviteleri benim için yeterlidir	,612			
Okul bahçesi bence bakımlıdır	,592			
Okul bahçesinde yeterli miktarda yeşil alan vardır	,549			
Okul bahçesinde çöp kutuları, aydınlatma armatürleri vb. yeterlidir	,530			
Okul bahçesindeki yeşil alanda istediğim aktiviteleri yapabiliyorum	,520			
Okul bahçesinde yaz -kış (sıcaktan, soğuktan, rüzgârdan) etkilenmeden kullanabileceğim alanlar var	,511			
Okul bahçesi engelli öğrencilerin kullanımına uygundur	,474			
Spor sahaları, oturma birimleri, yer döşeme malzemeleri bence yararlanmaya neden olacak malzemeden yapılmamış	,313			
Okul bahçesinde arkadaşlarımla oturmayı seviyorum	,803	,681	51,040	,747
Okul bahçesinde arkadaşlarımla dolaşmayı seviyorum	,801			
Okul bahçesinde ders çalışmayı/kitap okumayı/müzik dinlemeyi seviyorum	,713			
Okul bahçesinde hayal kurmayı/kafamı dinlemeyi seviyorum	,712			
Okul bahçesinde arkadaşlarımla spor aktiviteleri yapmayı seviyorum	,500			
Okul bahçesinde müzik olsun isterdim	,729	,755	50,211	,752
Okul bahçesinde doğayla iç içe olmak isterdim (Kuş sesleri, çiçekler, güzel bir manzara, çimlerde yürümek vb...)	,717			
Dersleri bahçede işlemek isterdim	,716			
Okul bahçesinde süs havuzları, su sesleri olmasını isterim	,691			
Okul zamanları dışında okul bahçesinde değişik faaliyetlerin olmasını isterdim	,690			

Yapılan analiz sonucunda Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum ölçeği faktör yükleri 0,313 ile 0,736 arasında olan 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin toplam varyansı açıklama yüzdesi 34,420; güvenirlilik katsayısı ise 0,820'dir. Buna göre ölçeğin güvenirlilik düzeyi çok yüksektir. Ayrıca faktör yüklerine baktığımızda öğrencilere göre okul bahçesinin yeterliliğini belirleyen en önemli bileşenlerin başında okul bahçesinin yeterli büyüklükle olması, oturma alanlarının yeterliliği ve gezinti yollarının yeterliliğidir.

Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum ölçeği faktör yükleri 0,690 ile 0,803 arasında olan 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin toplam varyansı açıklama yüzdesi 51,040; güvenirlik katsayısı ise 0,747'dir. Buna göre ölçeğin güvenirlik düzeyi yüksektir. Faktör yüklerine baktığımızda öğrencilerin okul bahçesinde en çok severek yaptıkları aktiviteler arkadaşları ile oturmak, arkadaşları ile dolaşmak ve yalnız kalarak düşünmek (kafa dinlemek) şeklindedir. Buradan da anlayacağımız gibi öğrenciler için en önemli ihtiyaç (başta güvenlik olmak üzere) sosyalleşmedir. Daha sonra ise yalnız kalma ihtiyacı gelmektedir.

Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum ölçeği faktör yükleri 0,690 ile 0,729 arasında olan 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin toplam varyansı açıklama yüzdesi 50,211; güvenirlik katsayısı ise 0,752'dir. Buna göre ölçeğin güvenirlik düzeyi yüksektir Faktör yüklerine baktığımızda öğrencilerin okul bahçesinde en çok istedikleri bileşenlerin başında müzik gelmektedir (Ergenlik döneminde müziğe ilginin arttığını genel bilgilerde vurgulamıştık). Daha sonra süs havuzları gibi peyzaj donatıları ve güzel bir manzara (yeşil alan, doğayla iç içe olabilmek) gelmektedir.

3.3.2. Ankette Yer Alan Kişisel Bilgilere İlişkin Analizler

Ankete katılan öğrencilerin kişisel bilgileri aşağıdaki gibidir:

Tablo 22. Ankete katılanların kişisel bilgilerinin okullara göre karşılaştırılması

		n	%
Okul	Affan Anadolu Lisesi	50	11,8
	Erdoğan Anadolu Lisesi	50	11,8
	Fen Lisesi	100	23,5
	Kanuni Anadolu Lisesi	50	11,8
	Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	100	23,5
	Tevfik Serdar Anadolu Lisesi	75	17,6
Cinsiyet	Kız	211	49,6
	Erkek	214	50,4

Tablo 23'in devamı

Yaş	15	106	24,9
	16	107	25,2
	17	127	29,9
	18	85	20,0
Sınıf	Lise1	100	23,5
	Lise2	98	23,1
	Lise3	101	23,8
	Lise4	126	29,6

Öğrencilerden %49,6'sı kız iken %50,4'ü erkektir. Öğrencilerden 15 yaşındakilerin oranı %24,9; 16 yaşındakilerin %25,2; 17 yaşındakilerin %29,9; 18 yaşındakilerin oranı ise %20,0'dır. Öğrencilerden lise 1'lerin oranı %23,5; lise 2'lerin %23,1; lise 3'lerin 23,8; lise 4'lerin oranı ise %29,6'dır.

Tablo 24. Okullara göre öğrencilerin cinsiyet, yaş ve sınıf dağılımı

		AFFAN Anadolu Lisesi		Erdoğan Anadolu Lisesi		Fen Lisesi		Kanuni Anadolu Lisesi		Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi		Tevfik S. Anadolu Lisesi	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Cinsiyet	Kız	16	32,0	24	48,0	62	62,0	32	64,0	40	40,0	37	49,3
	Erkek	34	68,0	26	52,0	38	38,0	18	36,0	60	60,0	38	50,7
Yaş	15	7	14,0	2	4,0	55	55,0	9	18,0	27	27,0	6	8,0
	16	11	22,0	3	6,0	41	41,0	5	10,0	9	9,0	38	50,7
	17	16	32,0	16	32,0	4	4,0	18	36,0	44	44,0	29	38,7
	18	16	32,0	29	58,0	0	0,0	18	36,0	20	20,0	2	2,7
Sınıf	Lise1	9	18,0	3	6,0	48	48,0	9	18,0	31	31,0	0	0,0
	Lise2	8	16,0	3	6,0	42	42,0	4	8,0	1	1,0	40	53,3
	Lise3	10	20,0	2	4,0	10	10,0	13	26,0	35	35,0	31	41,3
	Lise4	23	46,0	42	84,0	0	0,0	24	48,0	33	33,0	4	5,3

Ankete katılan öğrencilerin; Affan Anadolu Lisesi (%68), Erdoğan Anadolu Lisesi (%52), Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (%60) ve Tevfik Lisesi'nin (%50,7) çoğunluğu erkek iken Fen Lisesi (%62,0) ve Kanuni Anadolu Lisesi'nin (%64,0) çoğunluğu kızdır.

Ankete sonuçlarına göre Fen Lisesi öğrencilerinin (%55,0) çoğunluğu 15 yaşında; Affan Anadolu Lisesi (%32,0) ve Kanuni Anadolu Lisesi öğrencilerinin (%36,0) çoğunluğu 17-18 yaşlarında; Mesleki ve Teknik Lisesi (%44,0) ve Tevfik Lisesi öğrencilerinin (38,7) çoğunluğu 17 yaşında; Erdoğan Anadolu Lisesi öğrencilerinin ise (58,2) çoğunluğu 18 yaşındadır.

Anket sonuçlarına göre Affan Anadolu Lisesi, Erdoğan Anadolu Lisesi (%84) ve Kanuni Anadolu Lisesi (%48) öğrencilerinin çoğunluğu lise 4'te okumakta; Fen Lisesi (%48) öğrencilerinin çoğunluğu lise 1'de; Tevfik Lisesi (%53,3) öğrencilerinin çoğunluğu lise 2'de; Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (%35,0) öğrencilerinin çoğunluğu ise lise 3'te okumaktadır.

3.3.3. Okulların Soru Gruplarına Göre Analizleri

“Okul bahçesinin büyüklüğü benim için yeterlidir” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%37,6) tamamen katılmaktadır.

“Okul bahçesindeki spor aktiviteleri benim için yeterlidir” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%26,8) katılmamaktadır.

“Okul bahçesindeki oturma alanları benim için yeterlidir” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%22,6) katılmaktadır.

“Okul bahçesindeki gezinti yolları benim için yeterlidir” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%29,9) katılmaktadır.

“Okul bahçesinin renkleri bence güzeldir” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%26,1) katılmaktadır.

“Okul bahçesinde yaz -kış (sıcaktan, soğuktan, rüzgârdan) etkilenmeden kullanabileceğim alanlar var” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%41,2) katılmamaktadır.

“Spor sahaları, oturma birimleri, yer döşeme malzemeleri bence yaralanmaya neden olacak malzemedan yapılmamış” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%30,6) katılmaktadır.

“Okul bahçesinde çöp kutuları, aydınlatma armatürleri vb. yeterlidir” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%35,1) katılmaktadır.

“Okul bahçesi engelli öğrencilerin kullanımına uygundur” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%29,2) katılmamaktadır.

“Okul bahçesinde yeterli miktarda yeşil alan vardır” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%34,1) tamamen katılmaktadır.

“Okul bahçesindeki yeşil alanda istediğim aktiviteleri yapabiliyorum” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%23,1) kararsızım cevabını vermiştir.

Tablo 25. Öğrencilerin okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum ifadelerine katılım durumları

	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Okul bahçesinin büyüklüğü benim için yeterlidir	160	37,6	132	31,1	47	11,1	32	7,5	54	12,7
Okul bahçesindeki spor aktiviteleri benim için yeterlidir	67	15,8	91	21,4	102	24,0	51	12,0	114	26,8
Okul bahçesindeki oturma alanları benim için yeterlidir	96	22,6	96	22,6	77	18,1	64	15,1	92	21,6
Okul bahçesindeki gezinti yolları benim için yeterlidir	104	24,5	127	29,9	74	17,4	61	14,4	59	13,9
Okul bahçesi bence bakımlıdır	93	21,9	142	33,4	87	20,5	50	11,8	53	12,5
Okul bahçesinin renkleri bence güzeldir	108	25,4	111	26,1	90	21,2	71	16,7	45	10,6
Okul bahçesinde yaz -kış (sıcaktan, soğuktan, rüzgârdan) etkilenmeden kullanabileceğim alanlar var	43	10,1	63	14,8	86	20,2	58	13,6	175	41,2
Spor sahaları, oturma birimleri, yer döşeme malzemeleri bence yaranmaya neden olacak malzemeden yapılmamış	57	13,4	130	30,6	100	23,5	55	12,9	83	19,5
Okul bahçesinde çöp kutuları, aydınlatma armatürleri vb. yeterlidir	89	20,9	149	35,1	84	19,8	71	16,7	32	7,5
Okul bahçesi engelli öğrencilerin kullanımına uygundur	38	8,9	88	20,7	116	27,3	59	13,9	124	29,2
Okul bahçesinde yeterli miktarda yeşil alan vardır	145	34,1	123	28,9	62	14,6	61	14,4	34	8,0
Okul bahçesindeki yeşil alanda istediğim aktiviteleri yapabiliyorum	72	16,9	98	23,1	98	23,1	69	16,2	88	20,7

“Okul bahçesinin büyüklüğü benim için yeterlidir” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Fen lisesi öğrencileri, “Okul bahçesindeki spor aktiviteleri benim için yeterlidir” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Kanuni Anadolu Lisesi öğrencileri, “Okul bahçesindeki oturma alanları benim için yeterlidir.” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Merkez Fen Lisesi Öğrencileridir. “Okul bahçesindeki gezinti yolları benim için yeterlidir.” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Fen Lisesi öğrencileri, “Okul bahçesi bence bakımlıdır.” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Kanuni Anadolu Lisesi öğrencileri, “Okul bahçesinin renkleri bence güzeldir.” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Fen Lisesi öğrencileri, “Okul bahçesinde yaz – kış etkilenmeden kullanabileceğim alanlar var.” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Kanuni Anadolu Lisesi öğrencileridir. “Spor sahaları, oturma birimleri, yer döşeme malzemeleri bence yararlanmaya neden olacak malzemenin yapılmamıştır.” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Affan Anadolu Lisesi öğrencileri, “Okul bahçesinde çöp kutuları, aydınlatma armatürleri vb. yeterlidir.” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Kanuni Anadolu Lisesi öğrencileri, “Okul bahçesi engelli öğrencilerin kullanımına uygundur.” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Fen Lisesi öğrencileri, “Okul bahçesinde yeterli miktarda yeşil alan vardır.” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Fen Lisesi öğrencileri, “Okul bahçesindeki yeşil alanda istediğim aktiviteleri yapabiliyorum.” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Fen Lisesi öğrencileridir.

Tablo 26. Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum ifadelerine katılım durumunun okullara göre dağılımı

		Affan Anadolu Lisesi		Erdoğan Anadolu Lisesi		Fen Lisesi		Kanuni Anadolu Lisesi		Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi		Tevfik S. Anadolu Lisesi	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Okul bahçesinin büyüklüğü benim için yeterlidir	Tamamen katılıyorum	16	32,0	15	30,0	60	60,0	16	32,0	36	36,0	17	22,7
	Katılıyorum	17	34,0	12	24,0	29	29,0	16	32,0	27	27,0	31	41,3
	Kararsızım	7	14,0	11	22,0	3	3,0	8	16,0	8	8,0	10	13,3
	Kısmen katılmıyorum	4	8,0	1	2,0	6	6,0	2	4,0	13	13,0	6	8,0
	Katılmıyorum	6	12,0	11	22,0	2	2,0	8	16,0	16	16,0	11	14,7
Okul bahçesindeki spor aktiviteleri benim için yeterlidir	Tamamen katılıyorum	6	12,0	1	2,0	25	25,0	13	26,0	15	15,0	7	9,3
	Katılıyorum	19	38,0	5	10,0	25	25,0	11	22,0	15	15,0	16	21,3
	Kararsızım	11	22,0	17	34,0	17	17,0	14	28,0	21	21,0	22	29,3

Tablo 24'ün devamı

	Kısmen katılmıyorum	8	16,0	6	12,0	11	11,0	3	6,0	14	14,0	9	12,0
	Katılmıyorum	6	12,0	21	42,0	22	22,0	9	18,0	35	35,0	21	28,0
Okul bahçesindeki oturma alanları benim için yeterlidir	Tamamen katılıyorum	5	10,0	8	16,0	33	33,0	15	30,0	31	31,0	4	5,3
	Katılıyorum	17	34,0	15	30,0	25	25,0	10	20,0	22	22,0	7	9,3
	Kararsızım	10	20,0	11	22,0	17	17,0	13	26,0	18	18,0	8	10,7
	Kısmen katılmıyorum	7	14,0	5	10,0	15	15,0	6	12,0	13	13,0	18	24,0
	Katılmıyorum	11	22,0	11	22,0	10	10,0	6	12,0	16	16,0	38	50,7
Okul bahçesindeki gezinti yolları benim için yeterlidir	Tamamen katılıyorum	8	16,0	5	10,0	33	33,0	14	28,0	32	32,0	12	16,0
	Katılıyorum	14	28,0	14	28,0	37	37,0	14	28,0	21	21,0	27	36,0
	Kararsızım	12	24,0	13	26,0	8	8,0	10	20,0	16	16,0	15	20,0
	Kısmen katılmıyorum	9	18,0	5	10,0	16	16,0	5	10,0	12	12,0	14	18,7
	Katılmıyorum	7	14,0	13	26,0	6	6,0	7	14,0	19	19,0	7	9,3
Okul bahçesi bence bakımlıdır	Tamamen katılıyorum	11	22,0	11	22,0	29	29,0	16	32,0	21	21,0	5	6,7
	Katılıyorum	18	36,0	14	28,0	38	38,0	13	26,0	36	36,0	23	30,7
	Kararsızım	6	12,0	9	18,0	19	19,0	13	26,0	23	23,0	17	22,7
	Kısmen katılmıyorum	6	12,0	5	10,0	11	11,0	1	2,0	10	10,0	17	22,7
	Katılmıyorum	9	18,0	11	22,0	3	3,0	7	14,0	10	10,0	13	17,3
Okul bahçesinin renkleri bence güzeldir	Tamamen katılıyorum	4	8,0	12	24,0	50	50,0	15	30,0	24	24,0	3	4,0
	Katılıyorum	20	40,0	9	18,0	25	25,0	8	16,0	35	35,0	14	18,7
	Kararsızım	10	20,0	14	28,0	13	13,0	12	24,0	17	17,0	24	32,0
	Kısmen katılmıyorum	10	20,0	8	16,0	11	11,0	12	24,0	13	13,0	17	22,7
	Katılmıyorum	6	12,0	7	14,0	1	1,0	3	6,0	11	11,0	17	22,7
Okul bahçesinde yaz -kış (sıcaktan, soğuktan, rüzgârdan) etkilenmeden kullanabileceğim alanlar var	Tamamen katılıyorum	3	6,0	3	6,0	12	12,0	13	26,0	10	10,0	2	2,7
	Katılıyorum	11	22,0	5	10,0	23	23,0	10	20,0	7	7,0	7	9,3
	Kararsızım	17	34,0	10	20,0	26	26,0	14	28,0	11	11,0	8	10,7
	Kısmen katılmıyorum	8	16,0	4	8,0	18	18,0	4	8,0	15	15,0	9	12,0
	Katılmıyorum	11	22,0	28	56,0	21	21,0	9	18,0	57	57,0	49	65,3
Spor sahaları, oturma birimleri, yer döşeme malzemeleri bence yaralanmaya neden olacak malzemeden yapılmamış	Tamamen katılıyorum	11	22,0	2	4,0	18	18,0	10	20,0	11	11,0	5	6,7
	Katılıyorum	19	38,0	14	28,0	32	32,0	12	24,0	23	23,0	30	40,0
	Kararsızım	6	12,0	14	28,0	25	25,0	12	24,0	25	25,0	18	24,0
	Kısmen katılmıyorum	8	16,0	8	16,0	10	10,0	7	14,0	14	14,0	8	10,7
	Katılmıyorum	6	12,0	12	24,0	15	15,0	9	18,0	27	27,0	14	18,7
Okul bahçesinde çöp kutuları, aydınlatma armatürleri vb. yeterlidir	Tamamen katılıyorum	10	20,0	7	14,0	29	29,0	15	30,0	22	22,0	6	8,0
	Katılıyorum	22	44,0	10	20,0	41	41,0	10	20,0	35	35,0	31	41,3
	Kararsızım	7	14,0	17	34,0	17	17,0	9	18,0	18	18,0	16	21,3
	Kısmen katılmıyorum	8	16,0	8	16,0	12	12,0	12	24,0	14	14,0	17	22,7
	Katılmıyorum	3	6,0	8	16,0	1	1,0	4	8,0	11	11,0	5	6,7

Tablo 24'ün devamı

Okul bahçesi engelli öğrencilerin kullanımına uygundur	Tamamen katılıyorum	3	6,0	2	4,0	13	13,0	6	12,0	12	12,0	2	2,7
	Katılıyorum	15	30,0	10	20,0	16	16,0	18	36,0	20	20,0	9	12,0
	Kararsızım	10	20,0	15	30,0	42	42,0	15	30,0	16	16,0	18	24,0
	Kısmen katılmıyorum	14	28,0	4	8,0	8	8,0	6	12,0	13	13,0	14	18,7
	Katılmıyorum	8	16,0	19	38,0	21	21,0	5	10,0	39	39,0	32	42,7
Okul bahçesinde yeterli miktarda yeşil alan vardır	Tamamen katılıyorum	5	10,0	11	22,0	67	67,0	11	22,0	41	41,0	10	13,3
	Katılıyorum	13	26,0	13	26,0	24	24,0	12	24,0	34	34,0	27	36,0
	Kararsızım	17	34,0	7	14,0	4	4,0	10	20,0	10	10,0	14	18,7
	Kısmen katılmıyorum	10	20,0	11	22,0	4	4,0	10	20,0	9	9,0	17	22,7
	Katılmıyorum	5	10,0	8	16,0	1	1,0	7	14,0	6	6,0	7	9,3
Okul bahçesindeki yeşil alanda istediğim aktiviteleri yapabiliyorum	Tamamen katılıyorum	10	20,0	7	14,0	31	31,0	7	14,0	11	11,0	6	8,0
	Katılıyorum	11	22,0	9	18,0	32	32,0	21	42,0	12	12,0	13	17,3
	Kararsızım	15	30,0	15	30,0	21	21,0	7	14,0	22	22,0	18	24,0
	Kısmen katılmıyorum	11	22,0	6	12,0	11	11,0	7	14,0	16	16,0	18	24,0
	Katılmıyorum	3	6,0	13	26,0	5	5,0	8	16,0	39	39,0	20	26,7

Bu analizlerden anlaşılacağı üzere Merkez Fen Lisesi ve Kanuni Anadolu Lisesi okullarının bahçeleri diğer okul bahçelerine göre daha yeterlidir. Erdoğan ve Tevfik Serdar Anadolu Liseleri mekânsal çeşitliliği en az olan okullardır. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrenciler bahçenin bazı yönlerden orta yeterlilikte olduğunu düşünmektedir. Fakat öğrencilerin ders aralarında bahçeye çıkması yasaktır. Zaten bu okulda bazı dersler blok işlendiği için fazla tenefüs saati de bulunmamaktadır. Ayrıca bu okul yarım gün eğitim öğretim veren bir okul olduğu için öğrencilerin öğle aralarında da bahçeyi kullanmaları mümkün değildir. Bu nedenle analiz sonuçları ne olursa olsun bu okulun bahçesi – öğrenciler bahçeyi kullanamadıkları için – yetersiz olarak değerlendirilecektir.

Tablo 27. Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutumu ifadelerine katılım durumu

	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Okul bahçesinde arkadaşlarımla spor aktiviteleri yapmayı seviyorum	108	25,4	130	30,6	63	14,8	61	14,4	63	14,8
Okul bahçesinde arkadaşlarımla oturmayı seviyorum	182	42,8	130	30,6	49	11,5	36	8,5	28	6,6

Tablo 25' in devamı

Okul bahçesinde arkadaşlarımla dolaşmayı seviyorum	177	41,6	132	31,1	42	9,9	41	9,6	33	7,8
Okul bahçesinde ders çalışmayı/kitap okumayı/müzik dinlemeyi seviyorum	116	27,3	104	24,5	74	17,4	48	11,3	83	19,5
Okul bahçesinde hayal kurmayı/kafamı dinlemeyi seviyorum	119	28,0	102	24,0	77	18,1	55	12,9	72	16,9

“Okul bahçesinde arkadaşlarımla spor aktiviteleri yapmayı seviyorum” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%30,6) katılmaktadır.

“Okul bahçesinde arkadaşlarımla oturmayı seviyorum” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%42,8) tamamen katılmaktadır.

“Okul bahçesinde arkadaşlarımla dolaşmayı seviyorum” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%41,6) tamamen katılmaktadır.

“Okul bahçesinde ders çalışmayı/kitap okumayı/müzik dinlemeyi seviyorum” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%27,3) tamamen katılmaktadır.

“Okul bahçesinde hayal kurmayı/kafamı dinlemeyi seviyorum” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%28) tamamen katılmaktadır.

Buradan da anlaşılacağı gibi öğrenciler genel olarak okul bahçesini kullanmayı sevmektedirler. Yani okul bahçeleri gençlerin dış mekân ihtiyaçlarını karşıladıkları yerler arasındadır (Bu nedenle okul bahçelerinin öğrencilere sunduğu mekânsal çeşitlilik önemlidir).

Tablo 28. Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutumu ifadelerine katılım durumunun okula göre dağılımı

		Affan Anadolu Lisesi		Erdoğan Anadolu Lisesi		Fen Lisesi		Kanuni Anadolu Lisesi		Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi		Tevfik S. Anadolu Lisesi	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Okul bahçesinde arkadaşlarımla spor aktiviteleri yapmayı seviyorum	Tamamen katılıyorum	14	28,0	5	10,0	33	33,0	16	32,0	18	18,0	22	29,3
	Katılıyorum	14	28,0	14	28,0	38	38,0	15	30,0	21	21,0	28	37,3
	Kararsızım	8	16,0	13	26,0	8	8,0	11	22,0	14	14,0	9	12,0
	Kısmen katılmıyorum	12	24,0	8	16,0	9	9,0	5	10,0	19	19,0	8	10,7
	Katılmıyorum	2	4,0	10	20,0	12	12,0	3	6,0	28	28,0	8	10,7

Tablo 26' nın devamı

Okul bahçesinde arkadaşlarımla oturmayı seviyorum	Tamamen katılıyorum	12	24,0	8	16,0	57	57,0	23	46,0	45	45,0	37	49,3
	Katılıyorum	15	30,0	16	32,0	33	33,0	7	14,0	31	31,0	28	37,3
	Kararsızım	9	18,0	14	28,0	6	6,0	6	12,0	11	11,0	3	4,0
	Kısmen katılmıyorum	8	16,0	7	14,0	0	0,0	11	22,0	7	7,0	3	4,0
	Katılmıyorum	6	12,0	5	10,0	4	4,0	3	6,0	6	6,0	4	5,3
Okul bahçesinde arkadaşlarımla dolaşmayı seviyorum	Tamamen katılıyorum	9	18,0	8	16,0	58	58,0	12	24,0	49	49,0	41	54,7
	Katılıyorum	20	40,0	13	26,0	32	32,0	15	30,0	26	26,0	26	34,7
	Kararsızım	10	20,0	10	20,0	4	4,0	8	16,0	7	7,0	3	4,0
	Kısmen katılmıyorum	7	14,0	9	18,0	2	2,0	10	20,0	9	9,0	4	5,3
	Katılmıyorum	4	8,0	10	20,0	4	4,0	5	10,0	9	9,0	1	1,3
Okul bahçesinde ders çalışmayı/kitap okumayı/müzik dinlemeyi seviyorum	Tamamen katılıyorum	8	16,0	9	18,0	38	38,0	17	34,0	31	31,0	13	17,3
	Katılıyorum	14	28,0	7	14,0	31	31,0	14	28,0	23	23,0	15	20,0
	Kararsızım	11	22,0	10	20,0	12	12,0	11	22,0	13	13,0	17	22,7
	Kısmen katılmıyorum	16	32,0	5	10,0	6	6,0	6	12,0	6	6,0	9	12,0
	Katılmıyorum	1	2,0	19	38,0	13	13,0	2	4,0	27	27,0	21	28,0
Okul bahçesinde hayal kurmayı/kafamı dinlemeyi seviyorum	Tamamen katılıyorum	11	22,0	4	8,0	43	43,0	14	28,0	28	28,0	19	25,3
	Katılıyorum	13	26,0	13	26,0	34	34,0	8	16,0	17	17,0	17	22,7
	Kararsızım	15	30,0	9	18,0	10	10,0	14	28,0	19	19,0	10	13,3
	Kısmen katılmıyorum	8	16,0	13	26,0	6	6,0	7	14,0	12	12,0	9	12,0
	Katılmıyorum	3	6,0	11	22,0	7	7,0	7	14,0	24	24,0	20	26,7

“Okul bahçesinde arkadaşlarımla spor aktiviteleri yapmayı seviyorum” , “Okul bahçesinde arkadaşlarımla oturmayı seviyorum” , “Okul bahçesinde arkadaşlarımla dolaşmayı seviyorum” , “Okul bahçesinde arkadaşlarımla dolaşmayı seviyorum” , “Okul bahçesinde ders çalışmayı/kitap okumayı/müzik dinlemeyi seviyorum” , “Okul bahçesinde hayal kurmayı/kafamı dinlemeyi seviyorum” ifadelerine Fen Lisesi öğrencileri en fazla katılım göstermiştir. İkinci sırada ise Kanuni Anadolu Lisesi öğrencileri yer almaktadır.

Buna göre Merkez Fen Lisesi ve Kanuni Anadolu Lisesi öğrencileri diğer okul öğrencilerine göre okul bahçesini kullanmayı daha çok sevmektedirler (Çünkü bu okulların bahçeleri diğer okullara göre daha fazla çeşitliliğe sahiptir). Burada dikkat çeken bir diğer oran ise Tevfik Serdar Anadolu Lisesi öğrencilerinin okul bahçesinde dolaşmayı en çok tercih eden okullar arasında yer alması. Bunun nedeni öğrencilere okul bahçesinin sunduğu tek etkinliğin okul binası etrafında dolaşmak olmasıdır (Öğrenciler başka seçenekleri olmadığı için bu aktiviteyi yapmaktadır). Dolayısıyla okul bahçesinde tek ve zorunlulukla yaptıkları etkinlik dolaşmaktır.

Tablo 29. Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum ifadelerine katılım durumu

	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Okul bahçesinde süs havuzları, su sesleri olmasını isterim	162	38,1	115	27,1	71	16,7	27	6,4	50	11,8
Okul bahçesinde doğayla iç içe olmak isterdim (Kuş sesleri, çiçekler, güzel bir manzara, çimlerde yürümek vb...)	193	45,4	113	26,6	51	12,0	30	7,1	38	8,9
Okul bahçesinde müzik olsun isterdim	168	39,5	95	22,4	73	17,2	32	7,5	57	13,4
Dersleri bahçede işlemek isterdim	198	46,6	85	20,0	55	12,9	37	8,7	50	11,8
Okul zamanları dışında okul bahçesinde değişik faaliyetlerin olmasını isterdim	201	47,3	100	23,5	54	12,7	34	8,0	36	8,5

“Okul bahçesinde süs havuzları, su sesleri olmasını isterim” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%38,1) tamamen katılmaktadır.

“Okul bahçesinde doğayla iç içe olmak isterdim (Kuş sesleri, çiçekler, güzel bir manzara, çimlerde yürümek vb.)” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%45,4) tamamen katılmaktadır.

“Okul bahçesinde müzik olsun isterdim” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%39,5) tamamen katılmaktadır.

“Dersleri bahçede işlemek isterdim” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%46,6) tamamen katılmaktadır.

“Okul zamanları dışında okul bahçesinde değişik faaliyetlerin olmasını isterdim” ifadesine ankete cevap veren katılımcıların çoğunluğu (%47,3) tamamen katılmaktadır.

Bu oranları göre genel olarak Trabzon Merkez İlçe lise öğrencileri okul bahçesinde daha çok vakit geçirmek istemektedir. Ayrıca okul bahçesinde müzik olması ve daha çok yeşil alan olması da öğrenci istekleri arasındadır.

Tablo 30. Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum ifadelerine katılım durumuna göre dağılımı

		Affan Anadolu Lisesi		Erdoğan Anadolu Lisesi		Fen Lisesi		Kanuni Anadolu Lisesi		Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi		Tevfik S. Anadolu Lisesi	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Okul bahçesinde süs havuzları, su sesleri olmasını isterim	Tamamen katılıyorum	15	30,0	17	34,0	29	29,0	27	54,0	40	40,0	34	45,3
	Katılıyorum	14	28,0	15	30,0	35	35,0	7	14,0	25	25,0	19	25,3
	Kararsızım	14	28,0	9	18,0	18	18,0	9	18,0	13	13,0	8	10,7
	Kısmen katılmıyorum	4	8,0	3	6,0	7	7,0	2	4,0	5	5,0	6	8,0
	Katılmıyorum	3	6,0	6	12,0	11	11,0	5	10,0	17	17,0	8	10,7
Okul bahçesinde doğayla iç içe olmak isterdim (Kuş sesleri, çiçekler, güzel bir manzara, çimlerde yürümek vb...)	Tamamen katılıyorum	12	24,0	15	30,0	53	53,0	24	48,0	46	46,0	43	57,3
	Katılıyorum	11	22,0	15	30,0	27	27,0	10	20,0	33	33,0	17	22,7
	Kararsızım	19	38,0	5	10,0	9	9,0	4	8,0	6	6,0	8	10,7
	Kısmen katılmıyorum	5	10,0	8	16,0	5	5,0	8	16,0	2	2,0	2	2,7
	Katılmıyorum	3	6,0	7	14,0	6	6,0	4	8,0	13	13,0	5	6,7
Okul bahçesinde müzik olsun isterdim	Tamamen katılıyorum	7	14,0	12	24,0	48	48,0	20	40,0	46	46,0	35	46,7
	Katılıyorum	11	22,0	15	30,0	23	23,0	6	12,0	24	24,0	16	21,3
	Kararsızım	13	26,0	7	14,0	12	12,0	15	30,0	13	13,0	13	17,3
	Kısmen katılmıyorum	11	22,0	6	12,0	3	3,0	5	10,0	3	3,0	4	5,3
	Katılmıyorum	8	16,0	10	20,0	14	14,0	4	8,0	14	14,0	7	9,3
Dersleri bahçede işlemek isterdim	Tamamen katılıyorum	14	28,0	16	32,0	61	61,0	23	46,0	36	36,0	48	64,0
	Katılıyorum	10	20,0	12	24,0	20	20,0	10	20,0	20	20,0	13	17,3
	Kararsızım	8	16,0	8	16,0	8	8,0	6	12,0	16	16,0	9	12,0
	Kısmen katılmıyorum	9	18,0	8	16,0	4	4,0	5	10,0	10	10,0	1	1,3
	Katılmıyorum	9	18,0	6	12,0	7	7,0	6	12,0	18	18,0	4	5,3
Okul zamanları dışında okul bahçesinde değişik faaliyetlerin olmasını isterdim	Tamamen katılıyorum	11	22,0	18	36,0	66	66,0	20	40,0	42	42,0	44	58,7
	Katılıyorum	18	36,0	13	26,0	23	23,0	6	12,0	27	27,0	13	17,3
	Kararsızım	6	12,0	8	16,0	8	8,0	8	16,0	14	14,0	10	13,3
	Kısmen katılmıyorum	13	26,0	4	8,0	2	2,0	9	18,0	3	3,0	3	4,0
	Katılmıyorum	2	4,0	7	14,0	1	1,0	7	14,0	14	14,0	5	6,7

“Okul bahçesinde süs havuzları, su sesleri olmasını isterim” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler sırasıyla Kanuni Anadolu Lisesi ve Tevfik Serdar Anadolu Lisesi öğrencileri; “Okul bahçesinde doğayla iç içe olmak isterdim (Kuş sesleri, çiçekler, güzel bir manzara, çimlerde yürümek vb.)” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Tevfik Serdar Anadolu Lisesi ve Kanuni Anadolu Lisesi, “Okul bahçesinde müzik olsun

isterdim.” ifadesine en fazla katılı gösteren öğrenciler Merkez Fen Lisesi ve Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, “Dersleri bahçede işlemek isterdim” ifadesine en fazla katılım gösteren öğrenciler Tevfik Serdar Anadolu Lisesi ve Merkez Fen Lisesi, “Okul zamanları dışında okul bahçesinde değişik faaliyetlerin olmasını isterdim” ifadelerine en fazla katılım gösteren öğrenciler Merkez Fen Lisesi ve Tevfik Serdar Anadolu Lisesi öğrencileridir.

Burada dikkat çeken nokta olanaklılık yönünden en iyi ve en kötü olan okulların, okuldan beklenti oranlarının yüksek olmasıdır. Bunun nedeni ise olanağı iyi olan okullarda (Merkez Fen Lisesi) temel ihtiyaçlar karşılandığı için daha üst basamaktaki ihtiyaçların belirmeye başlaması, olanakları kötü olan okullarda (Tevfik Serdar Anadolu Lisesi) ise temel ihtiyaçların giderilmesine yönelik taleplerin olmasıdır.

3.3.4. Tutum Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Tablo 31. Tutum puanlarının betimsel istatistikleri

	n	Minimum	Maximum	X	ss
Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	425	12	60	33,92	9,36
Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu	425	5	25	12,17	4,78

Ankete cevap veren katılımcıların Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum puanı ortalaması $33,92 \pm 9,36$; Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutumu puanı ortalaması $12,17 \pm 4,78$ dir.

Yani Trabzon Ortahisar (Merkez İlçe) lise öğrencilerine göre okul bahçeleri genel olarak yetersizdir.

3.3.4.1. Tutum Puanlarının İlişki Analizi

Tablo 32. Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum, okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutumu ve okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi

			Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum	Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutumu	Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum
Okul yeterliliğine tutum	bahçesinin yönelik	<i>r</i>	1	,414**	,047
		<i>p</i>		,000	,331
		<i>n</i>	425	425	425
Okul bahçesinde yapılan aktivitelere tutumu	yapılan yönelik	<i>r</i>		1	,343**
		<i>p</i>			,000
		<i>n</i>		425	425
Okul olması/yapılması istenenlere tutum	bahçesinde yönelik	<i>r</i>			1
		<i>p</i>			
		<i>n</i>			425

** $p < 0,01$

Yapılan korelasyon analizine göre Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum ile Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($p < 0,05$ $r = ,414$); Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($p < 0,05$ $r = ,331$) bulunmaktadır.

Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum ile Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki ($p < 0,05$ $r = ,343$) bir ilişki bulunmaktadır.

Buradaki ilişkinin pozitif olmasının anlamı okul bahçesinin olanaklılığı ile okul bahçesinde yapılan aktivitelerin sevilme ve okul bahçesinden beklenti arasında bir ilişki vardır (Yani okul olanağı arttıkça okulda yapılan aktivitelerde sevilmektedir. Aynı şekilde okul olanağı arttıkça üst basamaktaki ihtiyaçların karşılanması için okuldan beklentiler de artmaktadır). İlişkinin zayıf olmasının anlamı ise okul bahçesinde yapılan aktivitelerin sevilmesini ve okuldan beklentileri etkileyen birçok faktör vardır (Okul dış mekânlarının çeşitliliği, okul bahçelerini kullanıma teşvik, tenefüs süreleri vb.).

Tablo 33. Okul ayrımında okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum, okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutumu ve okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi

		Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu	Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum
Affan Anadolu Lisesi	Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	1	,488**	,273
	Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu		1	,549**
	Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum			1
Erdoğdu Anadolu Lisesi	Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	1	,423**	-,142
	Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu		1	,114
	Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum			1
Fen Lisesi	Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	1	,330**	,031
	Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu		1	,257**
	Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum			1
Kanuni Anadolu Lisesi	Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	1	,422**	,224
	Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu		1	,361**
	Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum			1
Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	1	,320**	-,078
	Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu		1	,339**
	Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum			1
Tevfik S. Anadolu Lisesi	Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	1	,352**	,038
	Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu		1	,285*
	Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum			1

**p<0,01

Affan Anadolu Lisesi'nde Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum ile Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu ve Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu ile Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum arasında pozitif yönlü orta kuvvetli ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Erdoğdu Anadolu Lisesi'nde Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum ile Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik arasında pozitif yönlü zayıf kuvvetli ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Fen Lisesi'nde Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum ile Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu ve Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu ile Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum arasında pozitif yönlü zayıf kuvvetli ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Kanuni Anadolu Lisesi'nde Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum ile Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu ve Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu ile Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum arasında pozitif yönlü zayıf kuvvetli ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum ile Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu ve Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu ile Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum arasında pozitif yönlü zayıf kuvvetli ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tevfik Lisesi'nde Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum ile Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu ve Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu ile Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum arasında pozitif yönlü zayıf kuvvetli ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Okulları tek tek ele alacak olsak da yapılacak yorum bir önceli analize yapılan yorumla aynı olacaktır. (Buradaki ilişkinin pozitif olmasının anlamı okul bahçesinin olanaklılığı ile okul bahçesinde yapılan aktivitelerin sevilme ve okul bahçesinden beklenti arasında bir ilişki vardır 'Yani okul olanağı arttıkça okulda yapılan aktivitelerde sevilmektedir. Aynı şekilde okul olanağı arttıkça üst basamaktaki ihtiyaçların karşılanması için okuldan beklentiler de artmaktadır'. İlişkinin zayıf olmasının anlamı ise okul bahçesinde yapılan aktivitelerin sevilmesini ve okuldan beklentileri etkileyen birçok faktör vardır (Okul dış mekânlarının çeşitliliği, okul bahçelerini kullanıma teşvik, tenefüs süreleri vb...)

3.3.4.2. Tutum Puanlarının Kişisel Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 34. Okulu Fen Lisesi ile Tevfik Lisesi olan grupların tutum puanları açısından karşılaştırılması

		n	X	ss	F	p
Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	Affan Anadolu Lisesi	50	33,70	7,85	18,649	,000*
	Erdoğdu Anadolu Lisesi	50	37,94	9,25		
	Fen Lisesi	100	28,02	8,31		
	Kanuni Anadolu Lisesi	50	31,64	8,59		
	Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	100	35,09	9,50		
	Tevfik S Anadolu Lisesi	75	39,19	7,18		
	Affan Anadolu Lisesi	50	12,98	3,84		
Erdoğdu Anadolu Lisesi	50	15,42	4,80			
Fen Lisesi	100	9,77	4,41			
Kanuni Anadolu Lisesi	50	12,12	3,62			
Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	100	12,81	4,94			
Tevfik S. Anadolu Lisesi	75	11,84	4,74			
Affan Anadolu Lisesi	50	13,20	3,97	6,902	,000*	
Erdoğdu Anadolu Lisesi	50	12,50	5,38			
Fen Lisesi	100	9,57	3,86			
Kanuni Anadolu Lisesi	50	11,28	5,27			
Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	100	11,26	5,20			
Tevfik S. Anadolu Lisesi	75	9,51	4,06			

* $p < 0,05$

Farklı Lise Grupları İçin Yapılan ANOVA Testine Göre:

Lise grupları ile Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < 0,05$). Affan Anadolu Lisesi'nin ortalama puanı 33,70; Erdoğdu Anadolu Lisesi'nin ortalama puanı 37,94; Fen Lisesi'nin ortalama puanı 28,02; Kanuni Anadolu Lisesi'nin ortalama puanı 31,64; Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin ortalama puanı 35,09; Tevfik S. Anadolu Lisesi'nin ortalama puanı ise 39,19'dur. Buna göre Tevfik Lisesi'nin Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum puanı diğer liselerden fazladır.

Lise grupları ile Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Affan Anadolu Lisesi'nin ortalama puanı 12,98; Erdoğan Anadolu Lisesi'nin ortalama puanı 15,42; Fen Lisesi'nin ortalama puanı 9,77; Kanuni Anadolu Lisesi'nin ortalama puanı 12,12; Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin ortalama puanı 12,81; Tevfik Lisesi'nin ortalama puanı ise 11,84'tür. Buna göre Erdoğan Anadolu Lisesi'nin Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum puanı diğer liselerden fazladır.

Lise grupları ile Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Affan Anadolu Lisesi'nin ortalama puanı 13,20; Erdoğan Anadolu Lisesi'nin ortalama puanı 12,50; Fen Lisesi'nin ortalama puanı 9,57; Kanuni Anadolu Lisesi'nin ortalama puanı 11,28; Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin ortalama puanı 11,26; Tevfik Lisesi'nin ortalama puanı ise 9,51'dir. Buna göre Affan Anadolu Lisesi'nin Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum puanı diğer liselerden fazladır.

Tablo 35. Okul Gruplarının İkili Karşılaştırılması

		Erdoğan Anadolu Lisesi	-4,24000	,290	
		Fen Lisesi	5,68000*	,012	
Affan Anadolu Lisesi		Kanuni Anadolu Lisesi	2,06000	,917	
		Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	-1,39000	,971	
		Tevfik Lisesi	-5,48667*	,031	
			AFF Anadolu Lisesi	4,24000	,290
			Fen Lisesi	9,92000*	,000
Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	Erdoğan Anadolu Lisesi	Kanuni Anadolu Lisesi	6,30000*	,019	
		Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	2,85000	,589	
		Tevfik Lisesi	-1,2466667	,986	
				AFF Anadolu Lisesi	-5,68000*
Fen Lisesi		Erdoğan Anadolu Lisesi	-9,92000*	,000	
		Kanuni Anadolu Lisesi	-3,62000	,307	
		Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	-7,07000*	,000	
		Tevfik Lisesi	-11,16667*	,000	
			X		p

Tablo 33' ün devamı

			AFF Anadolu Lisesi	-2,06000	,917
Kanuni Lisesi	Anadolu		Erdoğan Anadolu Lisesi	-6,30000*	,019
			Fen Lisesi	3,62000	,307
			Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	-3,45000	,363
			Tevfik Lisesi	-7,54667*	,000
Kanuni Lisesi	Anadolu		AFF Anadolu Lisesi	1,39000	,971
			Erdoğan Anadolu Lisesi	-2,85	,589
			Fen Lisesi	7,07000*	,000
			Kanuni Anadolu Lisesi	3,45000	,363
Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	Teknik		Tevfik Lisesi	-4,0966667	,080
			AFF Anadolu Lisesi	5,48667*	,031
			Erdoğan Anadolu Lisesi	1,24666667	,986
			Fen Lisesi	11,16667*	,000
Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	Teknik		Kanuni Anadolu Lisesi	7,54667*	,000
			Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	4,09666667	,080
			Erdoğan Anadolu Lisesi	-2,44000	,200
			Fen Lisesi	3,21000*	,005
Tevfik Lisesi	Affan Anadolu Lisesi		Kanuni Anadolu Lisesi	0,86000	,969
			Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	0,17000	1,000
			Tevfik Lisesi	1,14	,860
			AFF Anadolu Lisesi	2,44000	,200
Affan Anadolu Lisesi	Erdoğan Anadolu Lisesi		Fen Lisesi	5,65000*	,000
			Kanuni Anadolu Lisesi	3,30000*	,021
			Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	2,61000*	,050
			Tevfik Lisesi	3,58000*	,002
Erdoğan Lisesi	Anadolu		AFF Anadolu Lisesi	-3,21000*	,005
			Erdoğan Anadolu Lisesi	-5,65000*	,000
			Kanuni Anadolu Lisesi	-2,35000	,109
			Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	-3,04000*	,000
Fen Lisesi	Anadolu		Tevfik Lisesi	-2,07	,110
			AFF Anadolu Lisesi	-0,86000	,969
			Erdoğan Anadolu Lisesi	-3,30000*	,021
			Fen Lisesi	2,35000	,109
Kanuni Lisesi	Anadolu		Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	-0,69000	,978
			Tevfik Lisesi	0,28	1,000
			AFF Anadolu Lisesi	-0,17000	1,000
			Erdoğan Anadolu Lisesi	-2,61000*	,050
Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	Teknik		Fen Lisesi	3,04000*	,000
			Kanuni Anadolu Lisesi	0,69000	,978
			Tevfik Lisesi	0,97	,851
			AFF Anadolu Lisesi	-1,14000	,860
Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	Teknik		Erdoğan Anadolu Lisesi	-3,58000*	,002
			Fen Lisesi	2,07000	,110
			Kanuni Anadolu Lisesi	-0,28000	1,000
			Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	-0,97	,851

Tevfik Lisesi

Tablo 33' ün devamı

		Erdoğdu Anadolu Lisesi	0,70000	,989
		Fen Lisesi	3,63000*	,001
	AFF Anadolu Lisesi	Kanuni Anadolu Lisesi	1,92000	,504
		Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	1,94000	,319
		Tevfik Lisesi	3,69333*	,002
		AFF Anadolu Lisesi	-0,70000	,989
	Erdoğdu Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	2,93000*	,021
		Kanuni Anadolu Lisesi	1,22000	,883
		Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	1,24000	,790
		Tevfik Lisesi	2,99333*	,029
		AFF Anadolu Lisesi	-3,63000*	,001
	Fen Lisesi	Erdoğdu Anadolu Lisesi	-2,93000*	,021
		Kanuni Anadolu Lisesi	-1,71000	,471
		Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	-1,69000	,246
		Tevfik Lisesi	0,06333333	1,000
		AFF Anadolu Lisesi	-1,92000	,504
	Kanuni Anadolu Lisesi	Erdoğdu Anadolu Lisesi	-1,22	,883
		Fen Lisesi	1,71000	,471
		Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	0,02000	1,000
		Tevfik Lisesi	1,77333333	,490
		AFF Anadolu Lisesi	-1,94000	,319
	Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	Erdoğdu Anadolu Lisesi	-1,24	,790
		Fen Lisesi	1,69000	,246
		Kanuni Anadolu Lisesi	-0,02000	1,000
		Tevfik Lisesi	1,75333333	,291
		AFF Anadolu Lisesi	-3,69333*	,002
	Tevfik Lisesi	Erdoğdu Anadolu Lisesi	-2,99333*	,029
		Fen Lisesi	-0,06333	1,000
		Kanuni Anadolu Lisesi	-1,77333	,490
		Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	-1,7533333	,291

Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum için farklılık yaratan grubun belirlenmesi amacıyla yapılan karşılaştırma testi sonucuna Affan Anadolu Lisesi ile Fen Lisesi, Tevfik Lisesi; Erdoğdu Anadolu Lisesi ile Fen Lisesi ve Kanuni Anadolu Lisesi; Fen Lisesi ile Affan Anadolu, Erdoğdu Anadolu, Mesleki ve Teknik Anadolu, Tevfik Liseleri; Kanuni Anadolu Lisesi ile Erdoğdu Anadolu ve Tevfik Liseleri; Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ile Fen Lisesi; Tevfik Lisesi ile Affan Anadolu, Fen ve Kanuni Anadolu Liseleri grupları arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < 0,05$).

Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum için farklılık yaratan grubun belirlenmesi amacıyla yapılan karşılaştırma testi sonucuna göre Affan Anadolu Lisesi ile Fen Lisesi; Erdoğdu Anadolu Lisesi ile Fen, Kanuni Anadolu, Mesleki ve Teknik Anadolu, Tevfik Liseleri; Fen Lisesi ile Affan Anadolu, Erdoğdu Anadolu, Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri; Kanuni Anadolu Lisesi ile Erdoğdu Anadolu; Mesleki ve Teknik

Anadolu Lisesi ile Erdoğan ve Fen Liseleri; Tevfik Lisesi ile Erdoğan Anadolu Lisesi grupları arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < 0,05$).

Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum için farklılık yaratan grubun belirlenmesi amacıyla yapılan karşılaştırma testi sonucuna göre Affan Anadolu Lisesi ile Fen ve Tevfik Liseleri; Erdoğan Anadolu Lisesi ile Fen ve Tevfik Liseleri; Fen Lisesi ile Affan Anadolu, Erdoğan Anadolu Liseleri; Tevfik Lisesi ile Affan Anadolu ve Erdoğan Liseleri grupları arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < 0,05$).

Tablo 36. Kız ile Erkek Gruplarının Tutum Puanları Açısından Karşılaştırılması

		n	X	ss	t	p
Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	Kız	211	33,94	8,84	,061	,952
	Erkek	214	33,89	9,88		
Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu	Kız	211	11,82	4,73	-1,519	,130
	Erkek	214	12,52	4,82		
Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum	Kız	211	10,51	4,73	-1,816	,070
	Erkek	214	11,35	4,79		

Kız İle Erkek Grupları İçin Yapılan t Testine Göre:

Kız ile erkek grupları arasında Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Kız ile erkek grupları arasında Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Kız ile erkek grupları arasında Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Tablo 37. Farklı Yaş Gruplarının Tutum Puanları Açısından Karşılaştırılması

	n	X	ss	F	p
15	106	30,97	8,50		
Okul Bahçesinin Yeterliliğine	16	32,75	9,71	8,108	,000*
Yönelik Tutum	17	36,43	8,59		
18	85	35,29	9,92		
15	106	10,68	4,19		
Okul Bahçesinde Yapılan	16	11,66	5,07	9,194	,000*
Aktivitelere Yönelik Tutumu	17	12,55	4,52		
18	85	14,09	4,82		
15	106	10,35	4,15		
Okul Bahçesinde	16	10,54	4,85	2,614	,051
Olması/Yapılması İstenenlere	17	10,93	4,59		
Yönelik Tutum	18	12,14	5,48		
15	106	10,35	4,15		

*p<0,05

Farklı Yaş Grupları İçin Yapılan ANOVA Testine Göre:

Yaş grupları ile Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$). 15 yaşındakilerin ortalama puanı 30,97; 16 yaşındakilerin ortalama puanı 32,75; 17 yaşındakilerin ortalama puanı 36,43; 18 yaşındakilerin ortalama puanı ise 35,29'dur. Buna göre 17 yaşındakilerin Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum puanı diğer yaş gruplarından daha fazladır.

Yaş grupları ile Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$). 15 yaşındakilerin ortalama puanı 10,68; 16 yaşındakilerin ortalama puanı 11,66; 17 yaşındakilerin ortalama puanı 12,55; 18 yaşındakilerin ortalama puanı ise 14,09'dur. Buna göre 17 yaşındakilerin Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum puanı diğer yaş gruplarından daha fazladır.

Yaş grupları ile Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 38. Yaş Gruplarına Göre İkili Karşılaştırma Analizi

			X	p
		16	-1,77597	,571
	15	17	-5,46137*	,000
		18	-4,32242*	,015
		15	1,77597	,571
	16	17	-3,68541*	,025
Okul Bahçesinin Yeterliliğine		18	-2,5464541	,300
Yönelik Tutum		15	5,46137*	,000
	17	16	3,68541*	,025
		18	1,13895322	,852
		15	4,32242*	,015
	18	16	2,5464541	,300
		17	-1,1389532	,852
		16	-0,98431	,497
	15	17	-1,87194*	,026
		18	-3,41487*	,000
		15	0,98431	,497
	16	17	-0,8876297	,549
Okul Bahçesinde Yapılan		18	-2,43057*	,005
Aktivitelere Yönelik Tutumu		15	1,87194*	,026
	17	16	0,8876297	,549
		18	-1,5429365	,134
		15	3,41487*	,000
	18	16	2,43057*	,005
		17	1,54293654	,134

*p<0,05

Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum için farklılık yaratan grubun belirlenmesi amacıyla yapılan karşılaştırma testi sonucuna göre 15 yaş ile 17 ve 18 yaş; 16 yaş ile 17 yaş; 17 yaş ile 15 ve 16 yaş; 18 yaş ile 15 yaş grupları arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$).

Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum için farklılık yaratan grubun belirlenmesi amacıyla yapılan karşılaştırma testi sonucuna göre 15 yaş ile 17 ve 18 yaş; 16 yaş ile 18 yaş; 17 yaş ile 15 yaş; 18 yaş ile 15 ve 16 yaş grupları arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo 39. Sınıfları farklı olan grupların tutum puanları açısından karşılaştırılması

			n	X	ss	F	p
Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	Lise1		100	30,25	8,26	7,196	,000*
	Lise2		98	34,54	8,58		
	Lise3		101	35,60	10,46		
	Lise4		126	34,98	9,19		
Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu	Lise1		100	11,05	4,34	6,494	,000*
	Lise2		98	11,58	4,91		
	Lise3		101	12,03	4,73		
	Lise4		126	13,63	4,76		
Okul Bahçesinde Olması/Yapılması İstenenlere Yönelik Tutum	Lise1		100	10,75	4,23	4,926	,002*
	Lise2		98	9,70	4,30		
	Lise3		101	10,82	4,78		
	Lise4		126	12,11	5,28		

*p<0,05

Sınıfları Farklı Olan Gruplar İçin Yapılan ANOVA Testine Göre:

Sınıfları farklı olan gruplar ile Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Lise 1'lerin ortalama puanı 30,25; Lise 2'lerin ortalama puanı 34,54; Lise 3'lerin ortalama puanı 35,60; Lise 4'lerin ortalama puanı ise 34,98'dir. Buna göre Lise 3'lerin Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum puanı diğer sınıflardan fazladır.

Sınıfları farklı olan gruplar ile Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Lise 1'lerin ortalama puanı 11,05; Lise 2'lerin ortalama puanı 11,58; Lise 3'lerin ortalama puanı 12,03; Lise 4'lerin ortalama puanı ise 13,63'tür. Buna göre Lise 4'lerin Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum puanı diğer sınıflardan fazladır.

Sınıfları farklı olan gruplar ile Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Lise 1'lerin ortalama puanı 10,75; Lise 2'lerin ortalama puanı 9,70; Lise 3'lerin ortalama puanı 10,82; Lise 4'lerin ortalama puanı ise 12,11'dir. Buna göre Lise 4'lerin Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum puanı diğer sınıflardan fazladır.

Tablo 40. Sınıf gruplarına göre ikili karşılaştırma analizi

		X	p
	lise2	-4,29082*	,013
lise1	lise3	-5,35396*	,001
	lise4	-4,73413*	,002
	lise1	4,29082*	,013
lise2	lise3	-1,0631441	,880
	lise4	-0,4433107	,988
	lise1	5,35396*	,001
lise3	lise2	1,06314407	,880
	lise4	0,61983341	,968
	lise1	4,73413*	,002
lise4	lise2	0,44331066	,988
	lise3	-0,6198334	,968
	lise2	-0,5316327	,888
lise1	lise3	-0,979703	,534
	lise4	-2,57698*	,001
	lise1	0,53163265	,888
lise2	lise3	-0,4480703	,929
	lise4	-2,04535*	,016
	lise1	0,97970297	,534
lise3	lise2	0,44807032	,929
	lise4	-1,5972812	,091
	lise1	2,57698*	,001
lise4	lise2	2,04535*	,016
	lise3	1,59728116	,091

Tablo 41'in devamı. Sınıf gruplarına göre ikili karşılaştırma analizi

		lise2	1,04591837	,486
	lise1	lise3	-0,0717822	1,000
		lise4	-1,3611111	,200
		lise1	-1,0459184	,486
	lise2	lise3	-1,1177005	,424
		lise4	-2,40703*	,003
Okul	Bahçesinde			
Olması/Yapılması	İstenenlere			
Yönelik Tutum		lise1	0,07178218	1,000
	lise3	lise2	1,11770055	,424
		lise4	-1,2893289	,242
		lise1	1,36111111	,200
	lise4	lise2	2,40703*	,003
		lise3	1,28932893	,242

*p<0,05

Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum için farklılık yaratan grubun belirlenmesi amacıyla yapılan karşılaştırma testi sonucuna göre lise 1 ile lise 2, lise 3 lise 4; lise 2 ile lise 1; lise 3 ile lise 1; lise 4 ile lise 1 grupları arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$).

Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutum için farklılık yaratan grubun belirlenmesi amacıyla yapılan karşılaştırma testi sonucuna göre lise 1 ile lise 4; lise 2 ile lise 4; lise 4 ile lise 1 ve lise 2 grupları arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$).

Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutum için farklılık yaratan grubun belirlenmesi amacıyla yapılan karşılaştırma testi sonucuna göre lise 1 ile lise 4; lise 2 ile lise 4; lise 4 ile lise 2 grupları arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo 42. Kız ile erkek gruplarının liseler arasında tutum puanları açısından karşılaştırılması

					X	ss	t	p
Affan Anadolu Lisesi	Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	Kız			33,31	5,44	-,237	,814
		Erkek			33,88	8,83		
	Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu	Kız			11,56	2,28	-2,251	,029*
		Erkek			13,65	4,26		
Okul Olması/Yapılması Yönelik Tutum	Bahçesinde İstenenlere	Kız			12,38	4,08	-1,008	,318
		Erkek			13,59	3,92		
Erdoğdu Anadolu Lisesi	Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	Kız			38,17	9,38	,165	,870
		Erkek			37,73	9,31		
	Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu	Kız			15,58	4,42	,229	,820
		Erkek			15,27	5,20		
Okul Olması/Yapılması Yönelik Tutum	Bahçesinde İstenenlere	Kız			13,54	5,15	1,325	,191
		Erkek			11,54	5,51		
Fen Lisesi	Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	Kız			28,97	7,73	1,465	,146
		Erkek			26,47	9,06		
	Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu	Kız			9,55	4,15	-,639	,524
		Erkek			10,13	4,86		
Okul Olması/Yapılması Yönelik Tutum	Bahçesinde İstenenlere	Kız			9,02	3,44	-1,857	,066
		Erkek			10,47	4,35		
Kanuni Anadolu Lisesi	Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	Kız			32,44	9,06	,873	,387
		Erkek			30,22	7,73		
	Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu	Kız			11,59	3,69	-1,382	,173
		Erkek			13,06	3,40		
Okul Olması/Yapılması Yönelik Tutum	Bahçesinde İstenenlere	Kız			10,34	5,35	-1,707	,094
		Erkek			12,94	4,83		
Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	Kız			35,43	8,62	,287	,775
		Erkek			34,87	10,11		
	Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu	Kız			13,05	5,30	,395	,694
		Erkek			12,65	4,73		
Okul Olması/Yapılması Yönelik Tutum	Bahçesinde İstenenlere	Kız			11,40	5,42	,219	,827
		Erkek			11,17	5,08		
Tevfik Lisesi	Okul Bahçesinin Yeterliliğine Yönelik Tutum	Kız			39,51	6,61	,387	,700
		Erkek			38,87	7,76		
	Okul Bahçesinde Yapılan Aktivitelere Yönelik Tutumu	Kız			12,14	4,93	,529	,598
		Erkek			11,55	4,61		
Okul Olması/Yapılması Yönelik Tutum	Bahçesinde İstenenlere	Kız			9,41	4,01	-,211	,833
		Erkek			9,61	4,17		

*p<0,05

Kız ile Erkek Grupları İçin Yapılan t Testine Göre:

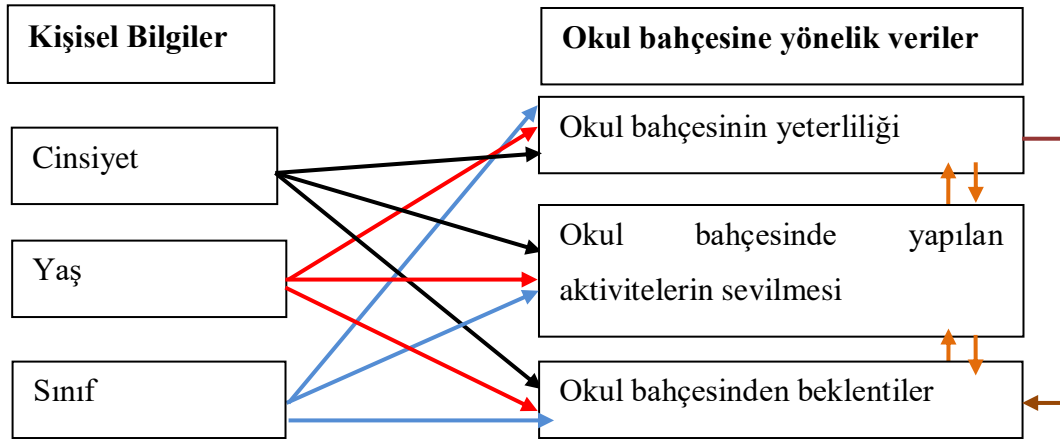
Affan Anadolu Lisesi'nde farklı cinsiyet grupları ile Okul bahçesinden yapılan aktivitelere yönelik tutumu arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmaktadır ($p < 0,05$). Kızların ortalama puanı 33,31 iken erkeklerin ortalama puanı 33,88'dir. Buna göre Affan Anadolu Lisesi'nde erkeklerin Okul bahçesinde yapılan aktivitelere yönelik tutumu kızlara göre daha fazladır.

Affan Anadolu Lisesi'nde farklı cinsiyet grupları ile Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutumu ve Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutumu arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Erdoğdu Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Kanuni Lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi farklı cinsiyet grupları ile Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutum, Okul bahçesinin yeterliliğine yönelik tutumu ve Okul bahçesinde olması/yapılması istenenlere yönelik tutumu arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Yani genel olarak kızlar ve erkekler arasında okul bahçesinden beklentiler, okulda yapılan aktiviteler ve okul bahçesinin yeterliliği açısından farklılık bulunmamaktadır.

Üçüncü aşamada soru gruplarının hangi soru grupları ile ilişkisine bakıldığı aşağıda özetlenmiştir:

Şekil 72. III. Aşamada bulunan soru gruplarının birbiri ile ilişkilerinin incelenmesi

- Kişisel verilerle okul bahçesine yönelik soru grupları arasındaki ilişki:

III. Aşamada;

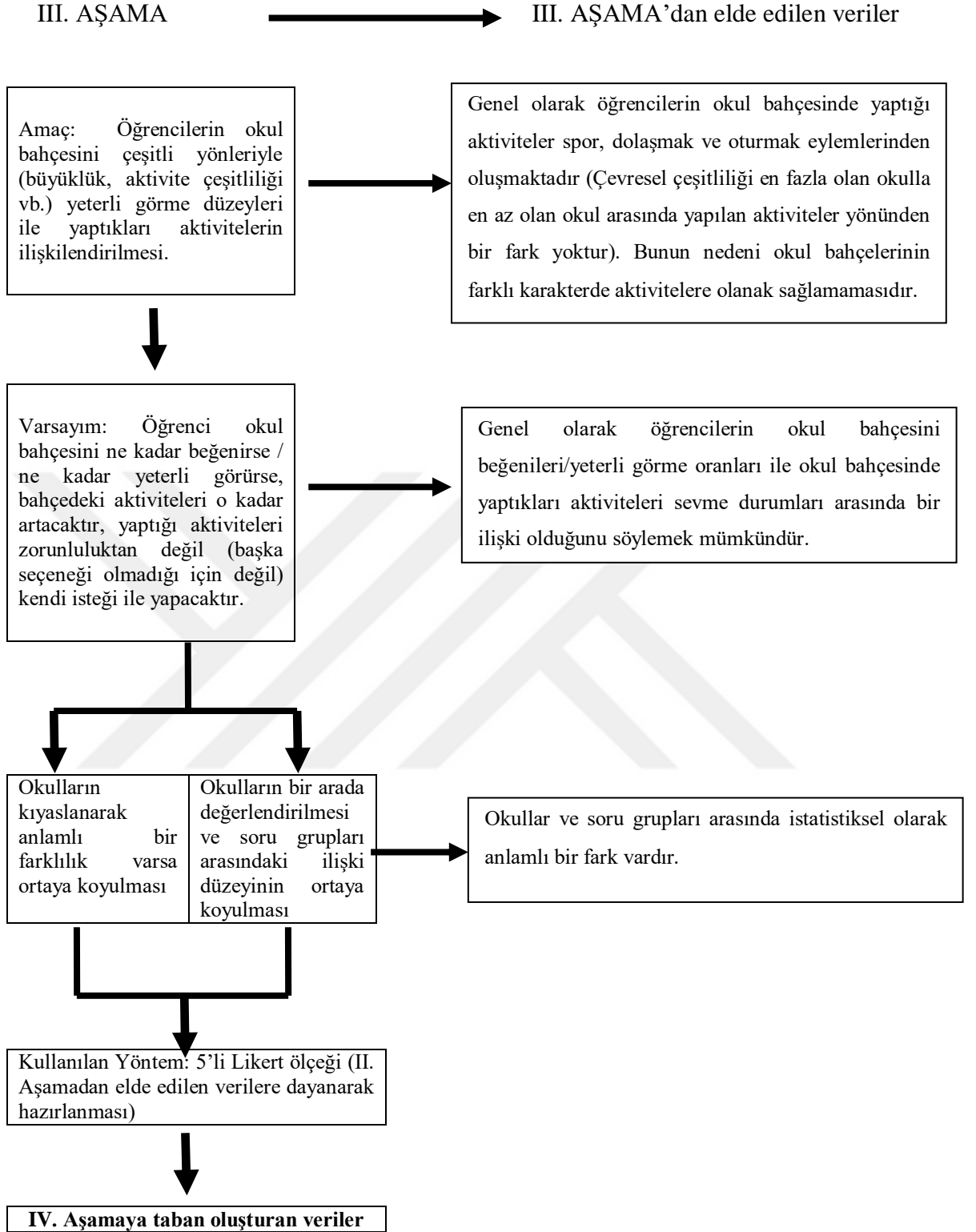
Öğrencilerin cinsiyetleri ile okul bahçesini yeterli görme, okul bahçesinde yapılan aktiviteleri sevme, okul bahçesinden beklentileri arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre kız ve erkek grupları arasında okul bahçesinin yeterliliğine yönelik veriler arasında bir farklılık yoktur.

Öğrencilerin yaşları ile okul bahçesine yönelik veriler arasında farklılık vardır. Yaşı 17 olan öğrenciler okul bahçesini daha çok severek kullanmakta ve okul bahçesini daha çok yeterli görmektedir. Okul bahçesinden beklentilere (okul bahçesinde olması istenenlere) yönelik değişik yaş gruplarında farklılık görülmemiştir.

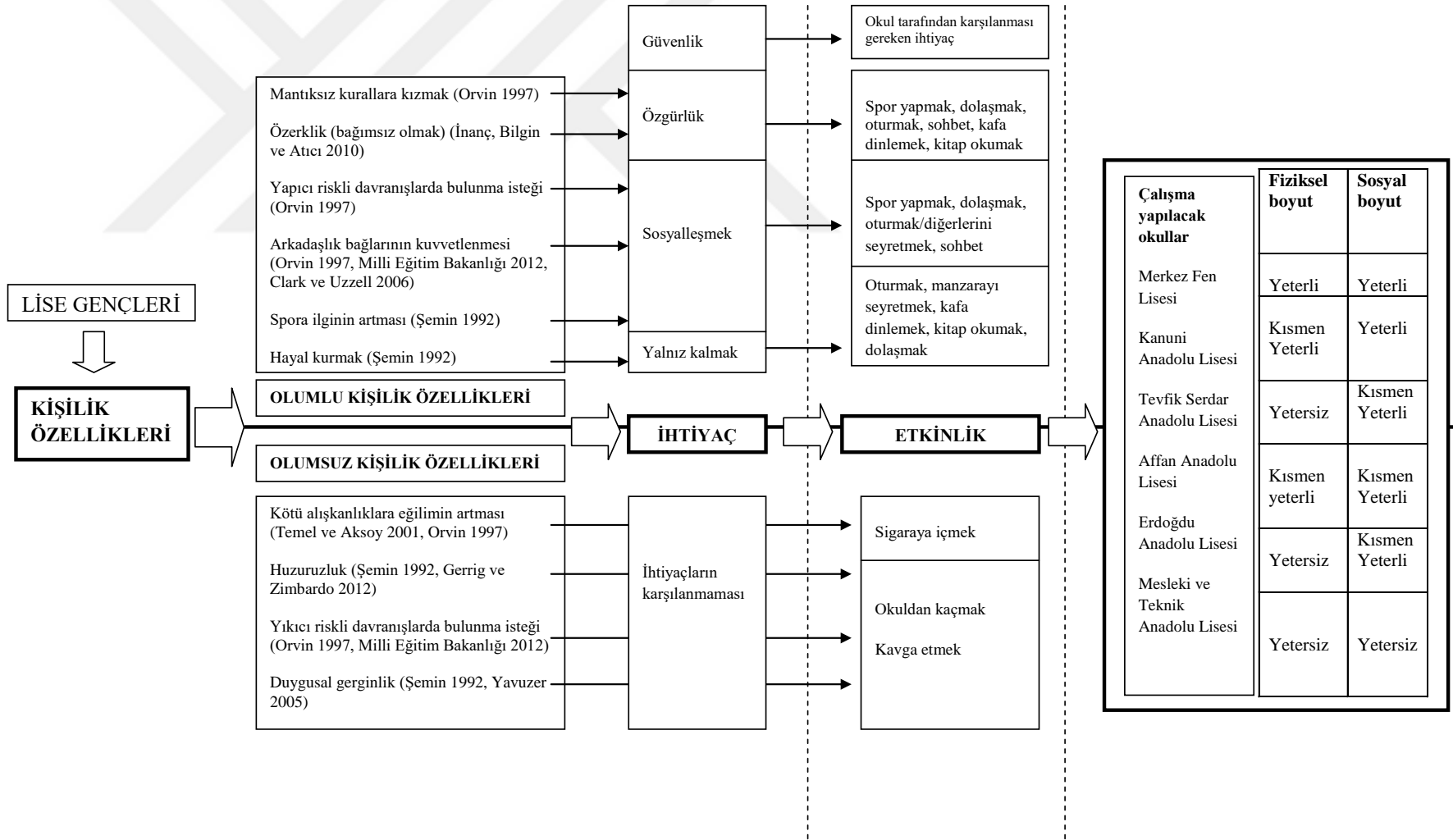
Lise 3. Sınıf öğrencileri okul bahçesini daha yeterli görüyorken, lise4. Sınıf öğrencileri okul bahçesini daha çok severek kullanmaktadır ve okul bahçesinden beklentileri daha fazladır.

- Okul bahçesine yönelik soru gruplarının birbirleri ile ilişkisi:

Okul bahçesinin yeterliliği ile okul bahçesinde yapılan aktivitelerin sevilmesi arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki vardır. Aynı şekilde okul bahçesinin yeterliliğine yönelik soru grubu ile okul bahçesinden beklenenlere yönelik soru grubu arasında da pozitif yönlü zayıf bir ilişki vardır. Okul bahçesinde yapılan aktivitelerin sevilme durumları ile okul bahçesinden beklenenlere yönelik soru grubu arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki vardır. Bütün ilişkilerin pozitif olmasının anlamı okul bahçesinin yeterliliği arttıkça okul bahçesinde yapılan aktiviteler de sevilme, okul bahçesinden beklentiler de artmaktadır. Bu soru grupları arasındaki ilişkinin zayıf olmasının anlamı ise okul bahçesinin yeterliliğini, okul bahçesinde yapılan aktivitelerin sevilmesi ve okul bahçesinden beklentileri etkileyen birçok faktör vardır.

Şekil 73. III. Aşamamın özeti

Şekil 74. III. Aşamadan elde edilen bulguların kavramsal katkıyla ilişkisi

4. İRDELEME

4.1. II. Aşamada Sorulan Açık Uçlu Sorulara Verilen Cevapların İrdelenmesi

Güvenlik sorusuna verilen cevapların irdelenmesi

Çalışma yapılan bütün okullar da sınır elemanları, güvenlik kameraları ve güvenlik kulübesi (güvenlik görevlisi) mevcuttur. Aşağıda, okullarda bulunan güvenlik kulübelerine ve sınır elemanlarına ilişkin görüntüler yer almaktadır.

Şekil 75. Merkez Fen Lisesi güvenlik kulübesinde görünüm

Şekil 76. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi güvenlik kulübesinde görünüm

Şekil 77. Merkez Fen Lisesi sınır elemanlarından görünüm

Şekil 78. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi sınır elemanlarından görünüm

Çalışma yapılan okulların öğrenci tarafından güvenli görülüp görülmemesi arasında önemli farklılıklar vardır. Merkez Fen Lisesi öğrencileri okullarını %94 oranında güvenli görüyorken, bu oran Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde %57, Kanuni Anadolu Lisesi'nde

%82, Erdoğdu Anadolu Lisesi'nde %65, Affan Anadolu Lisesi'nde %64, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde %75'dir. Öyleyse aradaki bu büyük farkın sebebi nedir?

Bütün okulların güvenliğe yönelik donatıları fiziksel olarak (kalite, kullanılan malzeme, işlevsellik...vb.) birbirinden pek farklı özelliklere sahip değildir. Sadece Fen Lisesi ve Kanuni Anadolu Lisesi'ndeki sınır elemanları okulu çevresinden daha iyi yalıtılmaktadır (Duvar üzerinde parmaklık kullanıldığı için hem görsel hem de fiziksel bariyer görevindedir; Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'ndeki sınır elemanları görsel perde oluşturmamaktadır). Öğrencilerin güvenlik sorusuna not düşerek verdikleri cevaplar her ne kadar % olarak analizlerde yer bulamamış olsa da, bu okullar arasında güvenlik yönünden neden böyle düşünce farklılıklarının olduğunun cevabını vermişlerdir. En önemli fark okulların konumlarıdır. Merkez Fen Lisesi; anayola yakın, kırtasiye, kafe gibi işletmelere yakın ve bir ortaokulun yanında bulunmaktadır. Oysa Tevfik Serdar Anadolu Lisesi anayola uzak, tali yollarla ulaşımın sağlandığı, (varoş sayılabilecek) mahalle içinde yer almaktadır. Yine öğrencilerin anket kâğıtlarına düştükleri notlara göre tenefüs ve öğle aralarında mahalle sakinleri tarafından rahatsız edildiklerini söylemişlerdir. Bu nedenle öğrenciler tedirgin olmaktadır.

Ayrıca, Merkez Fen Lisesi'nde arka bahçe otopark olarak kullanılmaktadır. Aynı durum Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde de geçerlidir. Oysa otopark okula yakın fakat gezinti alanlarından uzağa konumlandırılmalıdır.

Sonuç olarak okulların güvenliği için sınır elemanı, güvenlik kamerası ve güvenlik görevlisi kadar, okulların çevreleriyle olan ilişkisi de önemlidir.

Okul bahçesinde yalnız kalınabilecek yeterli mekân olup/olmamasına yönelik sorunun irdelenmesi:

Çalışma yapılan okullarda öğrencilerin yalnız kalma ihtiyaçlarını karşılama oranları birbirinden farklılık göstermektedir. Aşağıda öğrencilerin yalnız kalma ihtiyaçlarını giderdikleri okul mekânlarından görüntüler yer almaktadır.

Şekil 79. Merkez Fen Lisesi gezinti alanından görünüm (Yalnız kalma ihtiyacının giderildiği mekânlara örnek)

Şekil 80. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi gezinti alanından görünüm

Merkez Fen Lisesi'nde öğrencilerin %80'i okul bahçesinde yalnız kalabilecekleri yeterli mekân olduğunu söylerken bu oran Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde sadece %16, Kanuni Anadolu Lisesi'nde %42, Erdoğan Anadolu Lisesi'nde %31, Affan Anadolu Lisesi'nde %40, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde %62 (öğrencilere göre yeterli dış mekân vardır fakat dışarı çıkmaları yasaktır) dir. Kişinin kendini yalnız hissedebilmesi için öncelikle diğerleriyle fiziksel olarak ayrılmalıdır. Bu da mekânın büyüklüğü ile alakalıdır (Yalnızca Merkez Fen Lisesi Bahçesinin standartlara uygun büyüklükte olduğunu söylemiştik). Yalnız kalmak için diğer kriter ise diğer kullanıcılarla görsel temasın sağlanmamasıdır. Merkez Fen Lisesi'nde arka bahçede yeşil elemanlar kullanılarak görsel perdeler oluşturulmuştur. Ağaçların arasında gezinti yollarının ve oturma elemanlarının

olduğu bu mekân yalnız kalmak isteyen öğrencilerin tercihi dâhilindedir. Oysa Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde böyle bir alandan söz etmek mümkün değildir.

Zaten Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde öğrencilere okul bahçesinde yalnızken en çok yaptıkları etkinlik sorulduğunda öğrencilerin %65'i cevap verememiştir. Bu da okulda yalnız kalma olanakları olmadığı için ne yapacaklarını bilemedikleri anlamına gelmektedir. Oysa Merkez Fen Lisesi öğrencileri yalnız kalma olanağına sahip oldukları için seçme şansları vardır ve öğrencilerin %24'ü yalnız kalmak istemediklerini söylemiştir. Demek ki ergenlik döneminde sosyalleşme ihtiyacı yalnız kalma ihtiyacına göre daha ön plandadır.

Okul bahçesinde arkadaşlarla vakit geçirilebilecek yeterli mekân olup/olmamasına yönelik sorunun irdelenmesi:

Çalışma yapılan okullarda öğrencilerin sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılama oranların birbirinden farklılık göstermektedir. Aşağıda okulların sosyalleşme alanlarından görüntüler yer almaktadır.

Şekil 81. Merkez Fen Lisesi gezinti alanından görünüm (sosyalleşme İhtiyacının giderildiğı mekânlara örnek)

Şekil 82. Merkez Fen Lisesi oturma alanından görünüm (sosyalleşme ihtiyacının giderildiği mekânlara örnek)

Şekil 83. Tefvik Serdar Anadolu Lisesi gezinti alanından görünüm (sosyalleşme ihtiyacının giderildiği mekânlara örnek1)

Şekil 84. Tefvik Serdar Anadolu Lisesi gezinti alanından görünüm (sosyalleşme ihtiyacının giderildiği mekânlara örnek2)

Merkez Fen Lisesi'nde öğrencilerin %91' i okul bahçesinde arkadaşları ile vakit geçirebilecekleri yeterli mekân olduğunu söylerken bu oran Tefvik Serdar Anadolu Lisesi'nde %32, Kanuni Anadolu Lisesi'nde %58, Erdoğan Anadolu Lisesi'nde %46, Affan Anadolu Lisesi'nde %66, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde %65'dir.

Merkez Fen Lisesi öğrencilerinin tamamı bu soruya cevap verebilmişken Tevfik Serdar Anadolu Lisesi öğrencilerinin %24'ü cevap verememiştir. Genel olarak bütün okullarda, okul bahçesinin yeterliliği azaldıkça öğrencilerin sorulara cevap verebilme oranları da azalmaktadır. Ayrıca öğrencilerin sosyalleşme adına yaptıkları aktivitelerin tamamı (bütün okullarda) oturmak, dolaşmak, spor ve sohbetten ibarettir. Yani hiçbir okul bu aktivitelerden başka eylemlere olanak sağlamamaktadır.

Yorumlanması gereken diğer bir faktör ise Merkez Fen Lisesi daha geniş açık alana sahip olmasına rağmen öğrencilerin %3'ü sosyalleşme adına dolaştıklarını söylerken Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %31'i dolaşmak demiştir. Bunun nedeni ise öğrencinin başka alternatifi yoktur, yani bu aktiviteyi zorunluluktan yapmaktadır. Zaten öğrencilerin anket formuna düştükleri notta bu yöndedir. Okulun etrafında dolaşmaktan başka çarelerinin olmadığını vurgulamışlardır.

Göze çarpan diğer bir veri ise okul bahçelerinin olanakları arttıkça öğrencilerin okul bahçesini kullanma oranları da artmaktadır.

Okul bahçesinde öğrencilerin kendilerini özgür hissedip/hissetmediklerine yönelik sorunun irdelenmesi:

Çalışma yapılan okullarda öğrencilerin özgürlük ihtiyaçlarını karşılama oranları birbirinden farklılık göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin yalnız kalmak ve sosyalleşmek ihtiyaçlarına yönelik yaptıkları etkinliklerle özgürlük ihtiyacını karşılamaya yönelik yaptıkları etkinlikler birbirleriyle aynıdır. Öyleyse okul açık alanları için, öğrencilerin sosyalleşme ve yalnız kalma ihtiyaçlarının karşılanması özgürlük ihtiyaçlarının karşılanması anlamına gelmektedir. Yani öğrencilerin –okul açık mekânlarında- özgürlük ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için sosyalleşme ve yalnız kalma ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Aşağıda çalışma yapılan okullardan özgürlük ihtiyaçlarının karşılandığı mekânlardan görünüm yer almaktadır.

Şekil 85. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi oturma alanından görünüm (sosyalleşme ihtiyacının giderildiği mekânlara örnek)

Şekil 86. Merkez Fen Lisesi voleybol sahasından görünüm (sosyalleşme İhtiyacının giderildiği mekânlara örnek)

Şekil 87. Merkez Fen Lisesi basketbol sahasından görünüm (sosyalleşme İhtiyacının giderildiği mekânlara örnek)

Merkez Fen Lisesi'nde öğrencilerin %68'si kendilerini okul bahçesinde özgür hissettiklerini söylerken Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde bu oran %29, Kanuni Anadolu Lisesi'nde %66, Erdoğan Anadolu Lisesi'nde %34, Affan Anadolu Lisesi'nde %60, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde %24'dür. Yine burada da oranlar arasında bu kadar fark olmasının temel nedenlerden biri okulların açık alanının yetersiz olmasıdır (Zaten Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin % 10' u, Affan Anadolu Lisesi'nde %8' i bahçenin büyük olmasının kendilerini özgür hissettirebileceğini vurgulamıştır. Ayrıca Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrencilerin %24' ü bahçeye çıkabilmenin kendilerini özgür hissettireceğini vurgulamışlardır).

Yine bu soruda da okul bahçesinin olanakları fazla olan okullarda soruya cevap verilmeme oranları azdır.

Okul bahçesinde öğrencilerin en çok ne yapmak isteyip yapamadıklarını öğrenmeye yönelik sorunun irdelenmesi:

Merkez Fen Lisesi'nde öğrencilerin %38' i spor aktivitelerini yetersiz görmektedir ve öğrenciler spor yapmak isteyip yapamadıklarını belirtmiştir. Tevfik Serdar Anadolu Lisesi'nde ise öğrencilerin %48' i oturmak, %33'ü ise spor yapmak şeklinde cevap vermiştir. 750 öğrencili bir okulun bahçesinde sadece 5 tane oturma birimi olduğunu düşünürsek öğrencilerin bahçede oturacak yer bulamamaları hiç de şaşırılacak bir durum

değildir. Zaten genel olarak öğrencilerin yapmak istedikleri aktiviteler oturmak, spor ve dolaşmaktan ibarettir (Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileri de okul bahçesine çıkmak istediklerini belirtmişlerdir).

Üzerinde düşünülmesi gereken konu ise Merkez Fen Lisesi'nin bu kadar büyük bir alana sahip olmasına, 1 futbol, 2 basketbol sahası bulundurmasına rağmen öğrencilerden spor aktivitesini yapmak isteyip yapamayanların sayısının yüksekliğidir. Bunun nedeni ise şudur: spor sahalarının kullanım oranlarının fazla olması için sahip olmaları gereken bazı özellikler vardır. Standartlara uygun olmak, sahanın etrafının tel örgülerle çevrili olması, uygun renklerin kullanılması, tribünlerin bulunması bunlardan bazılarıdır. MFL bahçesinde bulunan basketbol sahaları uygun malzeme ile yapılmamıştır. Sahalarda uygun renkler kullanılmamıştır. Sahaların zemin eğimleri çok fazladır. Sahalar yan yana konumlandırılmıştır. Aralarında da herhangi bir ayırıcı eleman (tel örgü) bulunmadığı için öğrenciler top çarpma tehlikesi vardır. Ayrıca diğer öğrencilerin oyun oynayanları seyretmeleri için tribünlere yer verilmemiştir.

Geniş bir alana sahip olan Merkez Fen Lisesi'nde voleybol sahası da herhangi bir sınırlama olmadan basketbol sahalarının yanında konumlandırılmıştır.

Spor için ayrılan bahçe ön bahçedir ve öğrenciler burada birbirleri ile iç içe spor aktivitelerinde bulunmak zorundadır. Bu nedenle Merkez Fen Lisesi bahçesi ilk bakışta spor olanaklarına sahip gibi görünse de, aslında bu olanağı oldukça kısıtlıdır.

Çalışma yapılan bu 6 okuldan elde edilen verilere göre Merkez Fen Lisesi öğrencileri okul bahçelerini çeşitli kriterlere göre (büyüklük, etkinlik çeşitliliği vb) yeterli görmelerine karşın Tefik Serdar Anadolu Lisesi öğrencileri yeterli görmemektedir. Buna rağmen okullarda gerçekleştirilen aktiviteler arasında fark yoktur. Tek ve önemli fark Merkez Fen Lisesi'nde yapılan faaliyetleri öğrenci istediği için yapmakta, Tefik Serdar Anadolu Lisesi'nde ise zorunlu olduğu için (başka alternatifi olmadığı için) yapmaktadır. Bu nedenle Merkez Fen Lisesi'nin öğrencilerin kişilik gelişimleri üzerinde olumlu etkisi olan bir açık alana sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Sonuç olarak Merkez Fen Lisesi ve Kanuni Anadolu Lisesi okullarının bahçeleri diğer okullara göre daha fazla olanağa sahiptir. Bu nedenle öğrencilerin dış mekânda karşılaşmaları gereken ihtiyaçlara yönelik daha fazla olanağa sahiptirler. Yani bu iki okul diğer dört okula göre öğrencilerin kişilik gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir. Zaten sigara içmek, şiddete eğilim ve okuldan kaçmak gibi olumsuz kişilik özelliği olarak sayabileceğimiz davranışlar, Tefik Serdar Anadolu Lisesi, Erdoğan Anadolu Lisesi, Affan

Anadolu Lisesi ve Mesleki ve Teknik Anadolu Lise'nde varken, dış mekân çeşitliliği yönünden daha zengin olan diğer iki okulda yoktur.

4.1.1. III. Aşamada (Likert Ölçeğine) Verilen Cevapların İrdelenmesi

Bu aşamada elde edilen verilere dayanarak; öğrencilerin okul bahçesini yeterli görmelerini etkileyen en önemli faktörlerin okul bahçesinin yeterli büyüklükte olması, oturma alanlarının ve gezinti yollarının yeterli olmasıdır diyebiliriz. Ayrıca öğrencilerin en önemli ihtiyaçları sosyalleşmedir. Buna bağlı olarak öğrenciler genel olarak spor aktivitelerinin eksikliğini duymaktadırlar. Ayrıca öğrencilere göre değişik mevsim koşullarında kullanılabilecek farklı karakterde (açık/yarı açık) oturma mekânları yoktur. Okullardaki yeşil alan miktarları her ne kadar öğrencilere göre yeterli olsa da, öğrenciler bu alanlarda ne yapabilecekleri konusunda kararsızdır. Yani genel olarak okullardaki yeşil alanlar işlevsel değildir. Bakımsız, kendiliğinden büyüyen yabancı otlar öğrencilerde yeşil alan algısı oluşturmaktadır. Fakat bu alanlar estetik veya işlevsel bir amaca hizmet etmemektedir.

Merkez Fen Lisesi ve Kanuni Anadolu Lisesi okullarının bahçeleri büyüklük açısından diğer okullara göre daha yeterlidir. Ayrıca bu okullardaki etkinlik alanları da diğer okullara göre daha yeterlidir.

Bütün okullar birlikte değerlendirildiğinde öğrencilerin okul bahçesinde vakit geçirmeyi sevdiğini söylemek mümkündür. Öyleyse okul bahçeleri gençlerin dış mekân ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri açık mekânlar arasındadır. Merkez Fen Lisesi ve Kanuni Anadolu Lisesi okullarının bahçeleri öğrenciler tarafından en çok beğenilen açık mekânlara sahiptir.

Öğrencilerin dikkat çektikleri diğer husus ise şudur: Öğrenciler okul bahçesini kullanabilecekleri daha fazla zaman istemektedirler. Ayrıca açık mekânda ders işlemek, okul bahçesini kullanma oranlarını arttıracak değişik kullanımların olması da yine öğrencilerin istekleri arasındadır. Zaten okullar fiziksel yönden ne kadar iyi ise öğrencilerin okul bahçesini sevme ve okul bahçesinden beklenti oranları da o kadar artış göstermektedir.

III. Aşamadan elde edilen sonuçlara göre Merkez Fen Lisesi ve Kanuni Anadolu Lisesi'nin diğer dört okula göre daha fazla çevresel çeşitliliğe sahip olduğunu, öğrencilerin bu okulların bahçelerini daha fazla ve daha severek kullandığını söylemek mümkündür.

4.1.2. II. Aşama ve III. Aşamadan Elde Edilen Verilerin İlişkilendirilmesi

II. Aşamadan elde edilen verilere göre öğrencilerin okul bahçesine çıkmamayı tercih etme oranları okula bahçesinin fiziksel boyut yeterliliği azaldıkça, artmaktadır. Yani öğrencileri okul bahçesini kullanmaya teşvik edebilmek için okul bahçesinin olanakları arttırılmalıdır.

Ayrıca II. Aşamadan elde edilen cevaplara göre olumsuz kişilik özelliği olarak sayabileceğimiz sigara içmek, okuldan kaçmak, şiddete eğilim, bağırarak istemek, kavgaya etmek istemek, okuldan kaçmak istemek gibi eylemler okul bahçelerinin fiziksel boyutu yetersiz olan okullarda varken, olanak yönünden daha yüksek olan Merkez Fen Lisesi ve Kanuni Anadolu Lisesi'nde yoktur. Öyleyse Merkez Fen Lisesi ve Kanuni Anadolu Lisesi öğrenci ihtiyaçlarını karşılamakta daha başarılıdır.

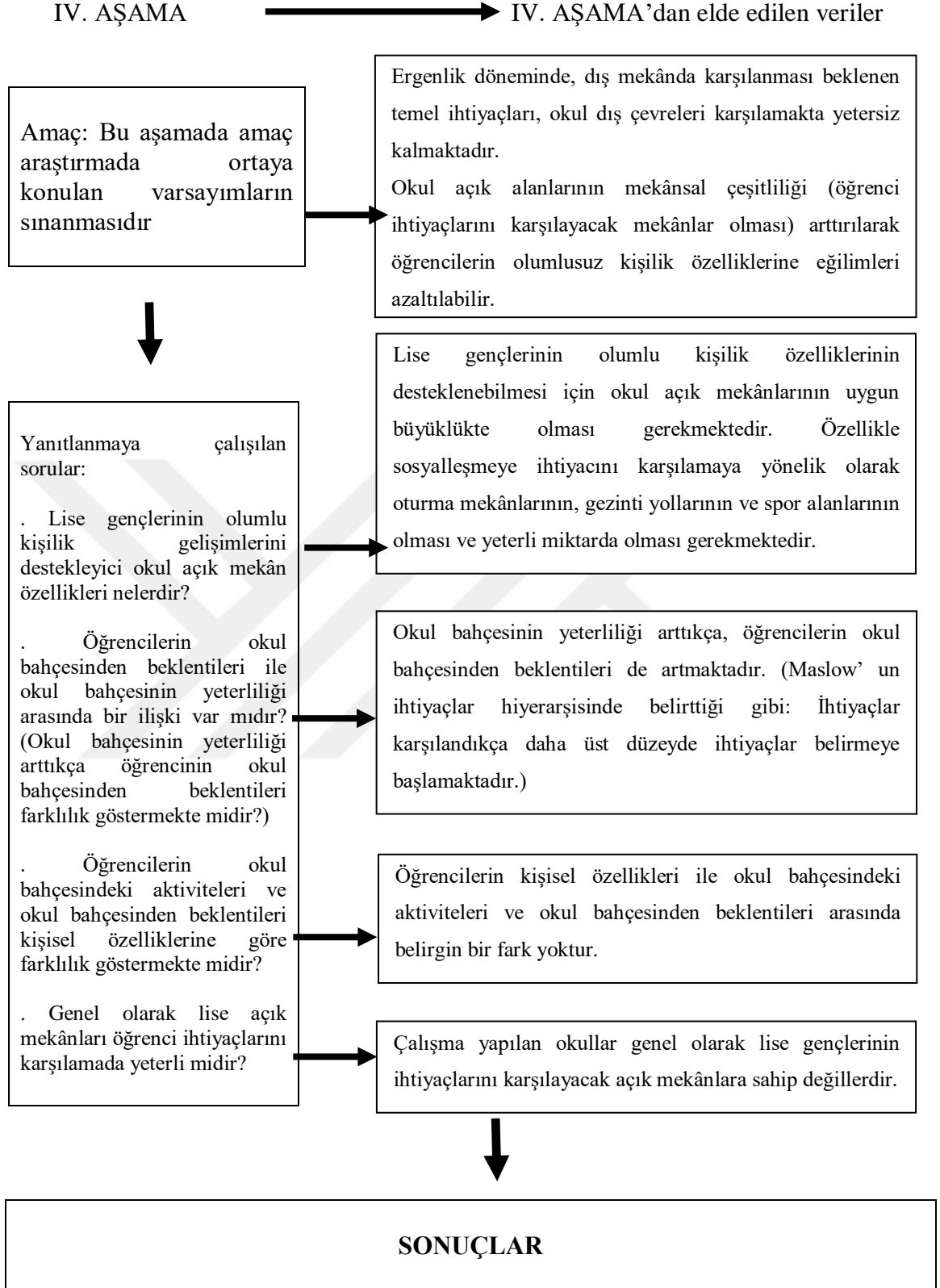
Bu konuyu biraz daha irdelemek gerekirse; Erdoğan Anadolu Lisesi bahçeyi kullanım oranı en az olan okuldur (Spor %10, Bahçede oturmak %16, dolaşmak %16, bahçede ders çalışmak %18, bahçede yalnız kalmak/kafa dinlemek %8'dir). Bahçe kullanım oranlarının en az olduğu ikinci okul ise Affan Anadolu Lisesi'dir (Spor %28, bahçede oturmak %24, dolaşmak %18, bahçede ders çalışmak %16, Bahçede yalnız kalmak/kafa dinlemek %22'dir). Buna bağlı olarak olumsuz kişilik özelliklerinin bu iki okulda görülme sıklıkları diğer okullara göre daha fazladır (Erdoğan Anadolu Lisesi'nde öğrenciler yalnızken, arkadaşlarıyla birlikteken sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca sigara içmeyi özgürlük olarak görmektedirler. Aynı şekilde Affan Anadolu Lisesi öğrencileri' ne göre de sigara içebilmek hem özgürlük ihtiyaçları arasında hem de öğrencilerin bahçede yapmak istedikleri eylemler arasındadır). Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin de okul bahçesinde en çok yapmak istedikleri aktivite sigara içmektir. Fakat burada önemli olan nokta bu okul bahçesinin olanaklarının diğer okullardan az olmaması, ama öğrencilerin bahçeyi kullanmalarının yasak olmasıdır. Yani bahçenin sahip olduğu olanaklardan öğrencilerin yararlanması yasak olduğu için sigara içmek öğrencilerin aklına gelen eylemler arasındadır. Belki de öğrenciler bahçeyi kullanabilse bütün ihtiyaçlarını karşılayabilecek ve olumsuz kişilik özelliklerine eğilim göstermeyeceklerdir. Tefik Serdar Anadolu Lisesi'nde ise öğrenciler okuldan kaçmak istediklerini belirtmiştir.

Okullardaki olumsuz kişilik özelliklerinin görülme oranları ile okul bahçelerinin yetersizlik oranları aynı paralellikte değildir. Bunun nedeni okul bahçelerinin olanakları

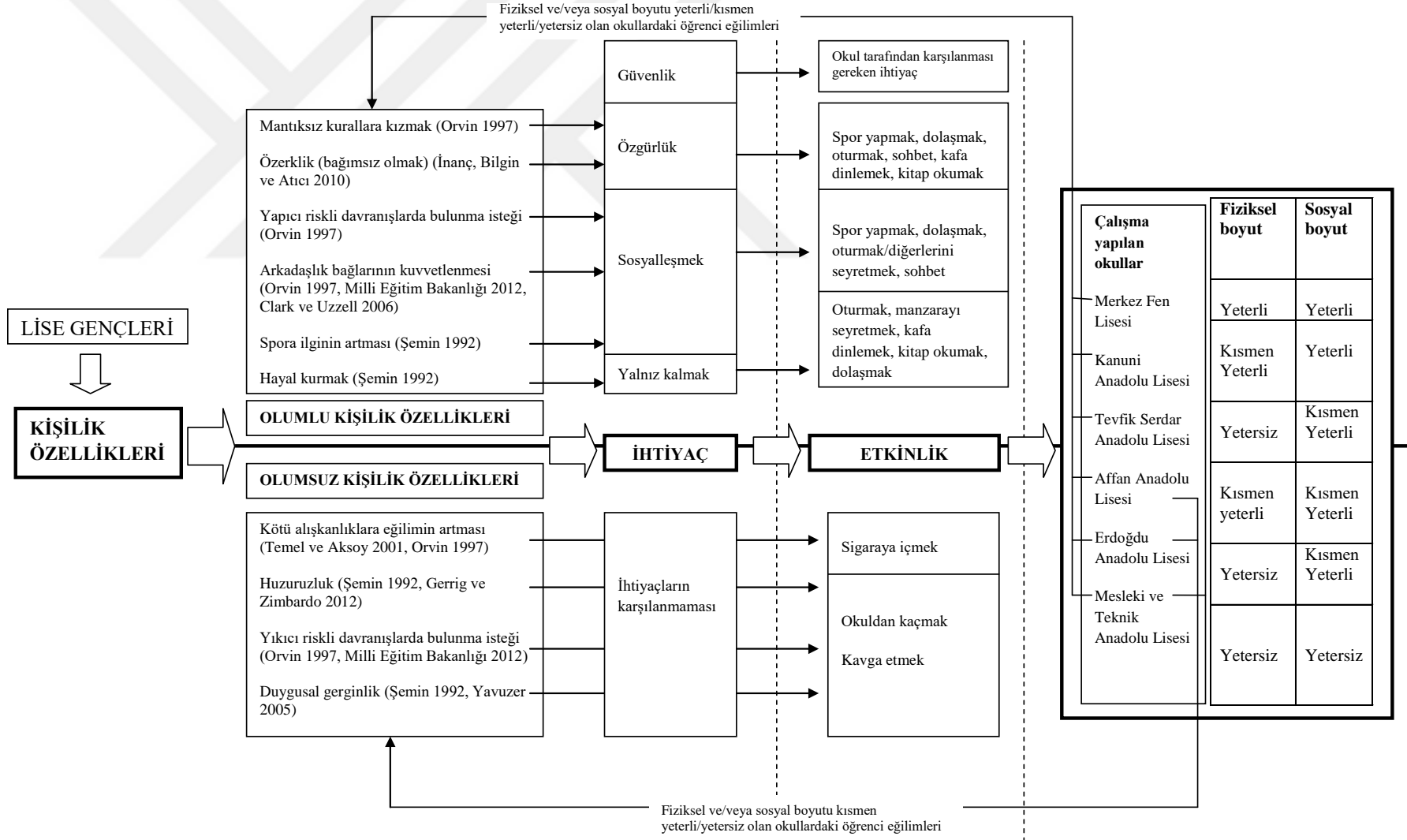
olumsuz kişilik özelliklerinin azaltılmasını sağlayabilir ama olumsuz kişilik özelliklerinin azaltılmasında tek faktör bu değildir. Okulun eğitim seviyesi, ailenin eğitim durumu, okulun bulunduğu çevre... hep birlikte değerlendirilmesi gereken faktörlerdir.

Özetleyecek olursak okul bahçesinin fiziksel boyutu yeterli olan okullarda olumsuz kişilik özelliklerine eğilim daha az görülüyorken, okulların açık mekân çeşitliliği azaldıkça, öğrencilerin okul bahçesinden yararlanma süreleri azaldıkça öğrencilerin olumsuz kişilik özelliklerine eğilimleri artış göstermektedir.

Şekil 88. IV. Aşamının özeti

Şekil 89. IV. Aşamadan elde edilen bulguların kavramsal çatkiyla ilişkisi

5. SONUÇLAR

İnsanlar ihtiyaçları doğrultusunda hareket ederler ve her davranış insanın kişiliğinin yansımasıdır. İhtiyaçların karşılanmasında çevre önemli bir etkidir. Çünkü çevre insanı, insan da çevresini etkiler. Bu etkileşim içinde birey fiziksel çevrede sosyal yaşantısını sürdürür. Bu nedenle fiziksel çevre ve sosyal çevre birbirinden ayrılamaz bir bütündür.

Günümüz eğitim sistemi koşulları gereği öğrenciler günün büyük bir bölümünü okullarında geçirmektedirler. Özellikle lise gençleri önlerinde geleceklerini belirleyen bir -üniversite sınavı- olduğu için ders dışı zamanlarını bile sınıf içerisinde soru çözerek değerlendirmektedirler. Sınav odaklı yaşayan gençler en güzel, en verimli dönemlerini dış mekândan soyutlanmış bir halde geçirmektedirler. Oysa ergenlik döneminde bulunan lise gençlerinin hayatlarının dönüm noktası olarak görülen bu sınav, gelecek yaşantılarını belirleyen kişilik gelişimlerine bir katkı sağlamamaktadır. Kişilik gelişimi ve eğitim hayatı birbirine paralel ilerlemesi gereken unsurlardır. Bir kişinin çok iyi bir eğitim hayatı olması, sınavlardan çok iyi notlar alıyor olması psiko-sosyal açıdan sağlıklı bir birey olduğunu göstermez. Ya da olumlu kişilik özellikleri (arkadaş ilişkileri iyi olan, çevresine saygılı, çevresine duyarlı vb.) gösteren birinin eğitim hayatının da başarılı olduğu anlamına gelmez. Bu nedenle zamanlarının çoğunu okulda geçiren lise gençlerinin hem derslerinin hem de kişilik gelişimlerinin iyi olması gerekir.

Derslerin işlendiği sınıfların iç düzenleri ile ilgili literatürde birçok çalışma vardır. Sınıf iç düzeninin nasıl olması gerektiği, sınıf duvar renklerinin nasıl olması gerektiği, duvarlarda hangi tür posterlerin olması gerektiğine dair birçok çalışma vardır. Fakat gençlerin ergenlik döneminde temelde karşılamaları gereken ihtiyaçları karşılayabilecekleri mekânlara ilişkin yapılan çok az sayıda çalışma vardır.

İnsanların bir mekândaki ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için öncelikle o mekânın güvenli olması gerekir. Okullar için; sınır duvarları, güvenlik kameraları, güvenlik görevlisi varlığı güvenlik ihtiyacının karşılanması açısından oldukça önemlidir. Fakat bu ihtiyaç karşılanırken dikkat edilmesi gereken hususlar da vardır. Örneğin öğrenciler kamera sistemlerini özgürlüklerini kısıtlayan elemanlar olarak da görebilmektedir. Ya da sınır duvarlarını -özgürlük engeli- olarak da tanımlayabilmektedirler.

Lise gençlerinin temel ihtiyaçları sosyalleşmedir. Arkadaşları arasında yer edinmeye çalışan, kendi değerinin farkına varan, toplumda söz sahibi olduğunun bilincine varmaya başlayan, kendi yeteneklerini fark eden ve geliştirmeye çalışan lise gençleri için okul bahçeleri, dış dünyanın küçük örnekleridir. Birey kişilik gelişiminin temellerini okullarda ne kadar iyi atarsa, bu gelişim okullar tarafından ne kadar çok desteklenirse, birey hayatta o kadar başarılı olur.

İnsanların ihtiyaçlarını karşıladıkları yerler, fiziki çevrelerdir. Öğrencilerin dış mekân ihtiyaçları karşılayabilmeleri için gerekli olan ilk kriter okul bahçesinin yeterli büyüklükte olmasıdır. Yeterli okul bahçesi olan okullardaki öğrenciler sosyalleşme ve yalnız kalma ihtiyaçlarını daha yüksek oranda karşılamaktadırlar. Buna bağlı olarak fiziksel çevreler insanlara ihtiyaçları doğrultusunda mekânsal çeşitlilik sunmalıdır. Okul bahçeleri için belirlenen ihtiyaçlar sosyalleşme, yalnız kalma ve özgürlüktür. Sosyalleşmeye yönelik oturma mekânları, spor alanları, gezinti alanları, yeşil alanlar günümüzde okullarda yer alan (ama yetersiz olan) mekânlar arasındadır. Yalnız kalma ihtiyacına yönelik olarak ise genellikle okul bahçeleri yetersizdir. Sosyalleşme ve yalnız kalma ihtiyaçlarının karşılanması ise okul açık mekânları için özgürlük ihtiyacının karşılanması açısından yeterlidir.

Okul açık alanlarında mekânsal çeşitlilik artırılabilir. Öğrencilerin aktif olarak kullanabilecekleri yeşil alanlar (hatta belki kendi yetiştirebilecekleri bitkilerin olduğu, bakımını kendilerinin yaptığı yeşil alanlar), müzikle alakalı mekânlar, görsel sanatlara ve plastik sanatlara yönelik alanlar, yaratıcılıklarını geliştirebilecekleri deney alanları okul bahçelerinde yer alabilir.

Okul açık alan miktarı (okul bahçesinin büyüklüğü), okul güvenliği ve okul bahçesindeki aktivite çeşitliliği okul ikliminin fiziksel boyutunu gösteren kriterlerdir.

Okul ikliminin sosyal boyutu ise; öğrencilerin okul bahçesini beğenmeleri/yeterli görmeleri ve okul bahçesinde yaptıkları etkinlikleri severek yapmalarındadır.

Trabzon Ortahisar'da bulunan liselerdeki öğrencilerin % 68,7 sine göre okul bahçelerinin büyüklüğü yeterlidir. Oysa okullarda kişi başına düşmesi gereken açık alan miktarları düşük düzeydedir. Fakat öğrenciler sınav odaklı yaşadıkları için (ve ders çalışmak için dış mekânı alternatif olarak göremedikleri için) dış mekân kullanım oranları düşüktür. Bu nedenle bahçenin büyüklüğü (bahçeyi kullanmaya fazla zamanları olmadığı için) onları çok fazla ilgilendirmemektedir. Kullanmadıkları bir bahçenin büyüklüğü de ne olursa olsun onlara yeterli gibi görünmektedir. Bu durum oturma alanları ve gezinti yolları

için de geçerlidir. Zaten kullanılmayan mekânlar öğrenciler için yeterli düzeydedir. %20,2'lik kısım ise okul bahçesini kullanmayı tercih eden ve büyüklüğünü yetersiz gören kesimdir. Spor etkinliklerinin yeterli olmadığını söyleyen %38,8'lik kısım okul bahçesinde değişik spor etkinlikleri yapmak isteyen ama yapamayan (spor alanlarının yetersizliğinden veya utanmalarından dolayı) kişilerden oluşmaktadır. Okul yeşil alanlarında istediği etkinlikleri yapamadığını belirten %36,9'luk kısım ise okul bahçelerindeki yeşil alanların plansız ve/veya işlevsiz yapıldıklarının göstergesidir.

Çalışma yapılan okullar tek tek değerlendirildiğinde ise okul ikliminin fiziksel boyutu yönünden en yeterli okullar Merkez Fen Lisesi ve Kanuni Anadolu Lisesi bahçeleridir.

Trabzon Ortahisar'da bulunan liselerdeki öğrencilerin çoğunluğu okul açık mekânlarını severek kullandıklarını belirtmişlerdir. Okul bazında bakıldığında ise okul bahçelerini severek kullanan öğrencilerin çoğunluğu başta Merkez Fen Lisesi olmak üzere Kanuni Anadolu Lisesi'ne mensupturlar.

Buradan yola çıkarak okul ikliminin sosyal boyutunun en yeterli olduğu okullar Merkez Fen Lisesi ve Kanuni Anadolu Lisesi'dir.

Öğrencilerin genel olarak okul bahçesinden beklentileri ise okul bahçesinin daha doğal ortamlar olması (yeşil alanların artması, aktif kullanılabilir yeşil alanların olması), müzikle ilişkili mekânlar olması, okul bahçesinde değişik etkinliklerin olması ve derslerin bahçede işlenebilmesi şeklindedir.

Açık alanda mekânsal çeşitliliği en fazla olan okullarda ve en az olan okullarda, okul açık alanından beklentiler en yüksek düzeydedir. Bunun nedeni ise şöyle açıklanabilir: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'ne göre alt düzeydeki ihtiyaçlar karşılandıkça üst düzeydeki ihtiyaçların belirme oranı artış gösterir. Bu nedenle fiziksel ve sosyal boyut açısından en yeterli olan okullarda üst düzey ihtiyaçların (dersleri bahçede işlemek, bahçede daha fazla zaman geçirmek istemek...) belirme oranı daha yüksektir. Açık alan mekânsal çeşitliliği düşük olan okullarda ise öğrencilerin temel ihtiyaçları karşılanamadığı için (yeterli oturma alanlarının olmaması, gezinti alanlarının olmaması...) üst düzey diyebileceğimiz ihtiyaçların belirme oranları daha düşüktür.

Okul bahçelerinin yeterliliği ile okul bahçelerinde yapılan etkinliklerin sevilmesi arasında da bir ilişki vardır. Okul bahçeleri fiziksel ve sosyal açıdan ne kadar yeterliyse, öğrenciler okul açık alanlarında yaptıkları etkinlikleri de o derece çok severek/isteyerek yapmaktadır. Fakat yapılan etkinliklerin sevilerek yapılmasında okul bahçelerinin fiziksel

ve sosyal boyutunun yeterli olması tek etken değildir. Gençlerin dış mekân kullanımlarının okul idaresince teşvik edilmesi, ailelerin bu yönde öğrencileri desteklemesi gibi birçok etken de okul dış mekânlarının sevilerek kullanılmasında önemli etkenlerdir.

Okul ikliminin fiziksel ve sosyal boyutu açısından, kız ve erkek öğrenci grupları arasında belirgin bir fark bulunamamıştır (Bu çalışma ergenlik döneminde bulunan gençler üzerinde yapılmıştır. Kız erkek grupları arasındaki farkı ortaya koymak için yapılmamıştır).

Okul ikliminin fiziksel boyutu (okul güvenliği, okul bahçesinin büyüklüğü, okul bahçesindeki aktivite çeşitliliği) ve sosyal boyutu (öğrencilerin okul bahçesini beğenmesi/sevmesi, öğrencilerin yaptıkları aktiviteleri isteyerek yapması) arasında bir ilişki bulunmaktadır. Okul bahçesinin fiziksel özellikleri ne kadar iyiyse sosyal boyutu da buna paralel olarak artış göstermektedir. Okul bahçelerinin fiziksel ve sosyal boyutlarının yeterli olması öğrencilerin olumsuz kişilik özelliklerine eğilimlerinin azaltılmasında önemli bir etkidir (Fakat tek etken değildir. Olumsuz kişilik özelliklerine eğilimin azaltılmasında okulun eğitim düzeyi, ailelerin eğitim düzeyi, okul idaresinin bahçenin kullanımına yaklaşımı gibi birçok etken vardır). Öğrenciler ders dışı zamanlarını değerlendirme konusunda yönlendirilebilirler. Bu sözel olabileceği gibi görsel de olabilir. İnsanlar çevrelerini algılamak için daha çok görsel verileri kullanırlar. Okul bahçesi öğrencilere ne kadar çok etkinlik çeşitliliği sunarsa (öğrenciler çevreden ne kadar çok görsel veri elde ederse) öğrencilerin okul bahçesini kullanım oranları da arttırılabilir. Sağlanan aktivite çeşitlilikleri ile öğrenciler aslında doğru olan davranışa yönlendirilmiş olur. Böylece yanlış davranışlara yönelimleri azalan öğrencilerin kişilik gelişimleri desteklenebilir.

Bu yönlendirme sadece ders dışı zamanlarla kısıtlı olmak zorunda değildir. Birçok yurt dışı örneği derslerin açık alanlarda işlenebileceğini göstermektedir. Öğrenciler okulu sadece derslerden ve sınavlardan ibaret görmekteydiler. Özellikle lise son sınıf öğrencileri kendilerini tamamen iç mekâna hapsederek üniversite sınavlarına hazırlanmaktadırlar. Tabii ki öğrencilere soru çözme/ders çalışma diyemeyiz. Ama geleceklerini belirleyecek bu sınav için onlara dış mekânda kullanabilecekleri mekânlar tasarlayabiliriz.

Öğrencilerin okul bahçelerinde karşılaşmaları gereken temel ihtiyaç (güvenlik ihtiyacından sonra) sosyalleşmedir. Daha sonra yalnız kalma ve özgürlük ihtiyacı gelmektedir. Okul bahçeleri için, sosyalleşme ve yalnız kalma ihtiyaçlarının karşılanması özgürlük ihtiyacının da karşılandığı anlamına gelmektedir (Okul bahçelerinde sosyalleşme

ve yalnız kalma ihtiyaçlarını karşılayan öğrencilerin kendilerini özgür hissetme oranları daha yüksektir).

6. ÖNERİLER

Okul bahçelerinin mekânsal çeşitliliği arttıkça öğrencilerin olumsuz davranışlara eğilim sıklıkları azalmaktadır (Öğrenciler ders aralarındaki kısıtlı zaman dilimlerini çevrenin onlara sunduğu çeşitlilik doğrultusunda doldurabilmekte, farklı arayışlara eğilim göstermemektedirler. Aşağıda, kişi başına düşen açık alan miktarları yeterli ve mekânsal çeşitliliği fazla olan yurt dışındaki okullardan örnekler yer almaktadır.

Aşağıdaki örnekte yer alan okul, 900 öğrenci kapasitelidir ve 11-18 yaş öğrencilere eğitim vermektedir. 9.6 ha yeşil alana sahiptir. Alan deniz seviyesinden aşağıda bulunduğu için su taşkın riski olan alanlar yükseltilmiştir. Hafta sonları kamuya da hizmet veren açık mekân spor olanaklarına sahiptir. Okul binası yoldan gelecek gürültüye karşı bariyer görevi görecektir şekilde tasarlanmıştır. Okul binası 3 katlıdır ve katlardaki her sınıfın kapısı terasa açılmaktadır. Bu teraslar oturma mekânları ve dış mekân merdivenleri ile öğrenciler ve sosyal açık alanlar arasında kuvvetli bir bağ oluşturur (Dudek, 2000).

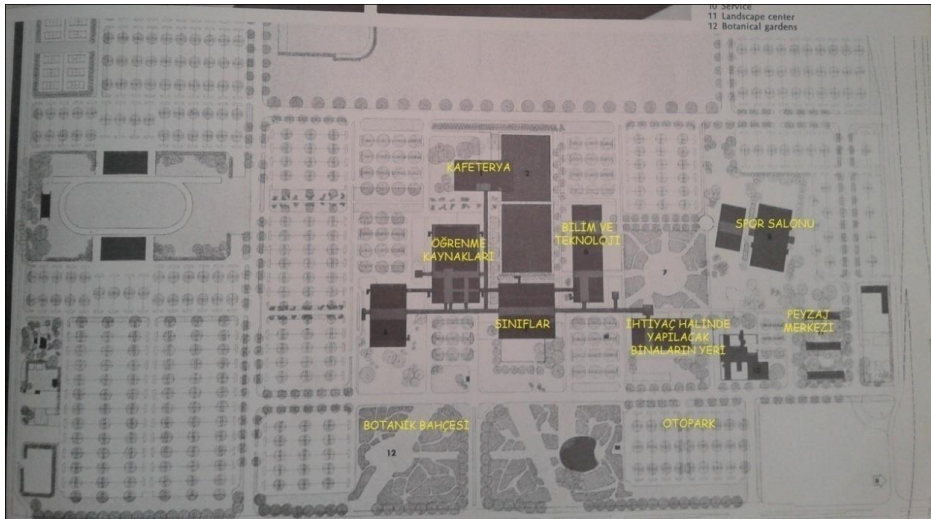
Şekil 91. Admiral Lord Nelson Orta Okulu, Portsmouth, Hamshire – yerleşim planı (Dudek, 2000)

Şekil 92. Dış mekâna açılan teraslara örnekler (Dudek, 2000)

Bisiklet yolları, değişik hava koşullarında kullanılabilir alanlar, dışarı açılan teraslarla öğrencilerin okul açık alanlarını kullanma oranları artırılabilir.

Aşağıdaki plan ise Miami-Dade County'nin North Campus'ine aittir. Bu kampüste de botanik bahçesi, çeşitli spor alanları ve geniş bir dış mekân vardır.

Şekil 93. Miami-Dade County'nin North Campus (Dudek, 2000)

Şekil 94. Miami-Dade County' s North Campus – Dış mekândan görünüm (Dudek, 2000)

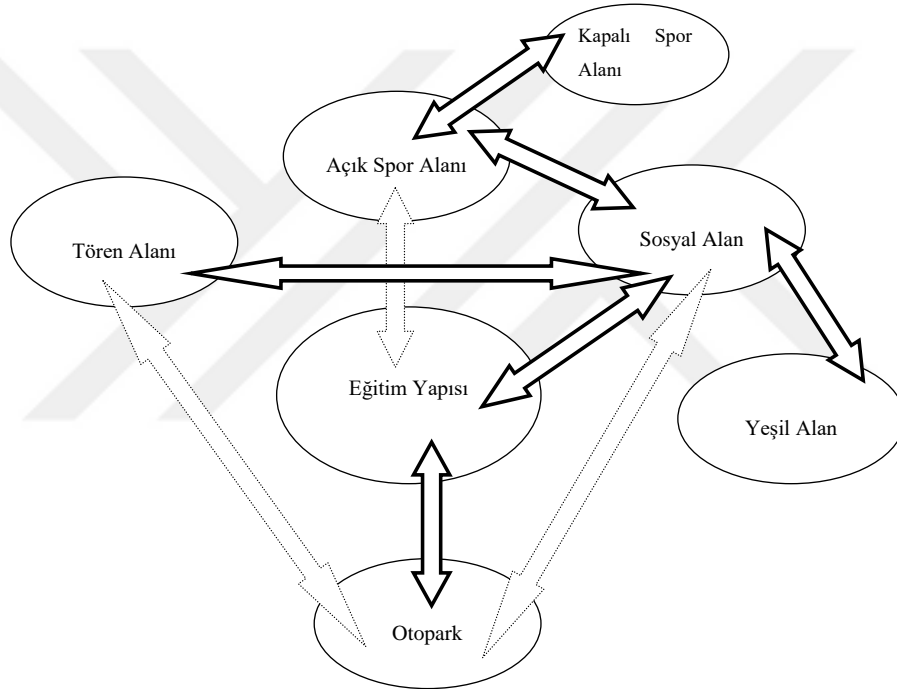
Mekânsal çeşitlilik yanında bir mekânın sahip olduğu değişik özelliklerde kullanıcı üzerinde farklı etkiler yaratacaktır. Örneğin; Bir mekândaki karışık kompozisyonlar, ahensiz sesler, kullanıcı üzerinde sinirsel bir gerilim yaratabilir. Mekânın, basit uygun bir düzende olması, yaygın ışık, dinlendirici ses, kullanıcılarda, dinlenme hissini doğurur. Bir mekânda, bulunduğu yeri, yönü ve ölçeği belirleyici herhangi bir öğenin olmayışı, soluk renkler, korunmasız açık alanlar kullanıcıda korku uyandırırken, rastlantısal güzel objeler, parlak ışık, sıcak renkler, coşkunsesleri e oluşturulmuş serbest mekânlar neşe yaratırlar. Emniyet ve sükûnet duyguları sağlayacak, yumuşak ışığın, farkında olmadan algılanacak düşük perdeli seslerin olması kullanıcıda kendi başına olma hissini uyandırır. Yoğun kullanıma sahip mekânlar kullanıcıyı hareketliliğe teşvik ederler Bir mekânda insanı ezici ölçünün, beyaz ve yanı sıra soğuk renklerin, hâkim olduğu kompozisyonlar, saygı ve hayranlık duygusu oluşturur. Hareketi engelleyen, kullanıma uygun olmayan alanlar hoşagitmeyen ışık kalitesi, kullanıcıda hoşnutsuzluğa yol açar (Altınçekiç S. Ç., 1997)

Öyleyse akla gelen soru ise şudur. Mekânsal çeşitliliğin yanında okul bahçesinde olması gereken diğer özellikler nelerdir? Bunun anlamı, okul açık alanlarının öğrenci

tarafından daha çok kullanılması için sahip olmaları gereken başka özellikler de vardır. Bu sorunun cevabını alt başlıklar halinde özetlemek mümkündür:

- Okul açık alanlarındaki mekânların birbiri ile olan ilişkisi
- Oturma alanlarının sahip olması gereken özellikleri
- Spor alanlarının sahip olması gereken özellikler
- Diğer mekânsal özellikler

6.1. Okul Açık Alanlarındaki Mekânların Birbiri İle Olan İlişkisi

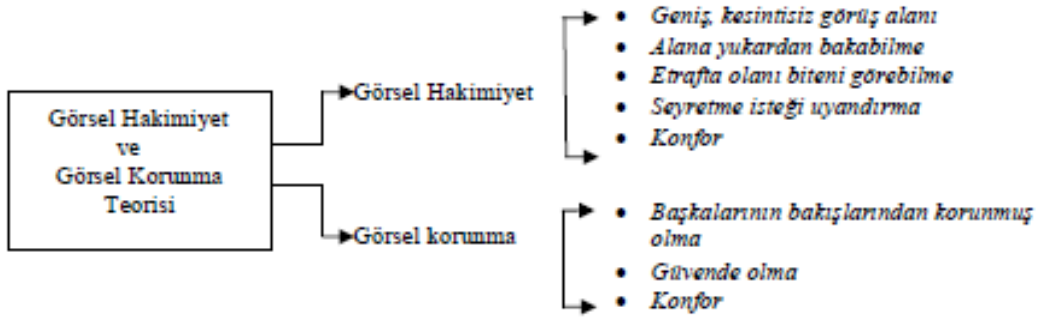
Şekil 90. Eğitim yapısı – Çevre ilişkisi

Okul açık alanlarında değişik olanaktaki mekânların varlığı kadar bu mekânların birbirleriyle olan ilişkileri de önemlidir. Açık spor alanlarının kapalı spor alanlarına yakın konumlandırılması fakat okul binasından uzakta yer alması tercih edilmektedir. Böylece dersliklerdeki öğrencilerin gürültüden etkilenmeleri önlenmiş olacaktır. Sosyal alanların okul binası ile yakın ilişkide olması öğrencilerin bu alanları kısıtlı tenefüs dilimlerinde daha etkin kullanmalarını sağlayacaktır. Otoparkın sosyal alanlardan uzakta, okul binasıyla yakın ilişkili çözümlenmesi öğrenci güvenliği açısından önemlidir. Tören alanı sosyal alan

içinde çözümlenebilir. Böylece öğrenci boş zamanlarında kendi kurguladığı aktiviteleri yapabileceği geniş bir alana sahip olacaktır. Yeşil alanlar sosyal alanlarla yakın ilişkili çözümlenmelidir. Fakat bu, yeşil alanların okulun sadece bir kısmında kullanılacağı anlama gelmemelidir (Yeşil alanların hem fonksiyonel hem de estetik amaçlı nasıl kullanılabilceğine ileriki bölümlere yer verilmiştir).

6.2. Oturma Alanlarının Sahip Olması Gereken Özellikler

Çalışmadan elde edilen diğer bir veri ise öğrencilerin en çok sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılamak istedikleri için okul bahçesini kullandıklarıdır. Sosyalleşmeye yönelik olarak ise en çok oturma birimleri ve oturma mekânlarında zamanlarını geçirmektedirler. Ayrıca okul açık alanlarında yalnız kalma ihtiyacına yönelik olarak da en çok oturma birimleri kullanılmaktadır. Öyleyse okul bahçelerinin kullanım oranını arttırmak için oturma birimlerinin ve oturma mekânlarının çeşitliliğini arttırmak gerekir.

Şekil 91. Görsel Hâkimiyet ve görsel korunmaya ilişkin kavramlar (Mumcu, 2009)

Görsel hâkimiyet: Geniş-kesintisiz bir görüş alanı, alana yukarıdan bakabilme, etrafta olanı biteni görebilme, seyretme isteği uyandırma gibi özellikleri barındırır ve bireyin çevresi üzerinde görsel denetimi elde etmesini ifade eder (Mumcu, 2009). Yani öğrencilerin sosyalleşme ihtiyacını karşılamaya hizmet eden oturma alanlarında olması gereken bir özelliktir.

Görsel korunma: Başkalarından korunmuş olma (uzak olma), güvende olma gibi özellikleri içerir ve kişinin bulunduğu konumun başkaları tarafından görülmesini

engellemesi demektir (Mumcu, 2009). Yani öğrencilerin yalnız kalma ihtiyacını karşılamaya hizmet eden oturma alanlarında olması gereken bir özelliktir.

Bu bilgiler ışığında okulları inceleyecek olursak Tefvik Serdar Anadolu Lisesi konumu açısından görsel hâkimiyet sağlamaktadır. Fakat oturma birimleri bu olanağı sağlayacak pozisyonda ve sayıda değildir. Görsel korunmaya yönelik olarak ise bitkisel tasarımlar yapmak mümkündür fakat bu okulda görsel korunmaya yönelik herhangi bir tasarımdan söz etmemiz mümkün değildir.

Merkez Fen Lisesi açık alanı görsel hâkimiyet yönünden dezavantajlı bir okuldur. Okulun sosyalleşme mekânı olarak kullanılan ön bahçesi ‘U’ şeklindeki okul yapısının içinde kalmaktadır. Bu nedenle manzara olanağına sahip değildir. Fakat ön bahçe içinde konumlandırılan oturma birimleri öğrencilerin bahçeyi genel olarak izlemesini sağlamaktadır. Bu nedenle manzara olmasa bile öğrencilerin bahçeyi/oyun oynayanları/arkadaşlarını seyir imkânı vardır. Tek sıkıntı sosyalleşmeye yönelik bu oturma birimlerinin sayılarının yetersizliğidir. Öte yandan Merkez Fen Lisesi arka bahçesinde görsel korunmaya olanak sağlayan oturma birimleri fazla sayıdadır. Yani öğrencilerin yalnız kalma ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bolca alan vardır. Fakat gençlerin - okul bahçesinde - sosyalleşme ihtiyaçlarının, yalnız kalma ihtiyaçlarına oranla daha fazla karşılanması gerektiğini düşünürsek oturma sosyalleşme ve yalnız kalma mekânlarındaki oturma birimleri arasında ters bir orantı olduğunu söylemek mümkündür. Yani özetle ön bahçede görsel hâkimiyet sağlayan daha fazla oturma birimi/oturma alanı tasarlanmalıdır.

6.3. Diğer Mekânsal Özellikler

Bir okul bahçesinin yeterli büyüklükte ve yeterli alt bileşenleri buldurması durumunda, okulun öğrencileri okul açık alan kullanımına teşvik etmesi için mekân düzenlemelerinde bazı kriterlere dikkat edilebilir.

Yön: Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Yapıları Asgari Standartları Kılavuzu’nda okul açık alanlarının ılıman bölgelere göre nasıl konumlandırılması gerektiği belirlenmiştir. Bu standartlara göre spor alanları Güney, Güneydoğu, Güneybatı veya Doğu yönlerinde konumlandırılmalıdır. Alan içindeki spor sahaları ise Kuzey-Güney Doğrultusunda olmalıdır. Alan kullanımında öğrencilerin bu mekânlardan maksimum düzeyde yararlanmaları, olumsuz hava koşullarından minimum etkilenmeleri açık alan planlamasının belirlenen yönlere uygun yapılmasıyla mümkündür.

Malzeme: Mekân tasarımında, kullanılan malzeme büyük önem taşımaktadır. Malzemenin kullanıldığı yere ve amaca uygun olması, öğrenciyi her türlü tehlikeden uzak tutması, yaralanmalara sebep olmaması ve uzun ömürlü olması gerekir.

Renk: Mekân tasarımında kullanılan renkler, insanlar üzerinde önemli etkisi olan özelliklerdendir.

Renklerin; tür, değer, doygunluklarına göre değişen sıcaklık, soğukluk, aktiflik, pasiflik, hafiflik, uyarıcılık, dinlendiricilik, sevinç, üzüntü gibi pek çok psikolojik etkileri olduğu günümüzde de deneylerle kanıtlanmıştır (Özdemir T. , 2005).

İnsanlar üzerinde renklerin etkisi, kişinin psikolojik durumu, yaşı ve kültür düzeyine göre değişmesinin yanı sıra, ulusların farklı dönemlerdeki yaşantıları da renk seçiminde kriter olmaktadır. Bununla birlikte tasarım çalışmalarında renklerin insanlar üzerindeki genel psikolojik etkilerinde farklılık görülmektedir. Şöyle ki;

- Kırmızı, hareketlendirici, tahrik edici, bazen de huzursuzluk verici etki yapar. Heyecanı, mücadeleciliği ve canlılığı ifade eder.
- Turuncu, insana yaşama şevki, canlılık ve ferahlık verir, kırmızı kadar olmasa da dinamik etki yapar.
- Sarı, sevinç uyandıran, rahatlatıcı ve zekâ geliştirici bir renktir.
- Yeşil, dinlendirici, ümit ve memnuniyet verici etkisinin yanı sıra dinsel ve mistik bir anlam taşır.
- Mavi, inancı güçlendiren düşünme yeteneğini arttıran, sakinlik ve mutluluk veren bir renktir.
- Mor, hüznü veren, düşünmeye yönelten, çok geniş yüzeylerde korku ve pişmanlık hissi uyandıran bir renktir.

Nötr renkler olarak tanımlanan, beyaz, siyah ve gri de aşağıdaki psikolojik etkileri yaparlar:

Beyaz, temizlik, saflık ve ferahlık etkisi uyandırır.

- Siyah, ciddiyet ve kararlılığı temsil eder. Küçük yüzeyler halinde canlılık, büyük yüzeyler halinde ise endişe ve korku hissi uyandırır.
- Gri, olgunluk, rahatlık ve güven imajı veren bir renktir (Altınçekiç H. , 2000).

Mekân tasarımlarında renklerin kullanılmasıyla mekânların kullanıcıları üzerinde değişik psikolojik etkiler yaratmak mümkündür. Bu bağlamda okul bahçelerinde de öğrenciler üzerinde istenen etkinin sağlanması açısından renklerden yardım alınabilir.

Bunun yanı sıra renkler, mekân tanımlanması ve alanların sınırlandırılması amacıyla da kullanılabilir. (Renk kullanımı ile ilgili Asgari tasarım kılavuzunda ‘Dış cephelerde mavi, lacivert, bordo, kırmızı ve koyu yeşil renkler uygulanmamalıdır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2010)’ ifadesi yer almaktadır).

Kapasite: Mekânların yeterli büyüklükte olması, kullanıcıların bu alanlardan yeterli oranda yararlanabilmesi açısından önemlidir. Okul bahçeleri ele alındığında okul bahçesinin yeterli büyüklükte olması, spor sahalarının yeterli sayıda olması, otoparkın yeterli olması, seyir alanlarının öğrenci ihtiyaçlarını karşılayacak sayı ve büyüklükte olması gerekir.

Standartlara Uygunluk: Peyzaj tasarımında kullanıcıların optimum yarar sağlaması bazı standartlara uyulması ile mümkündür. Spor sahalarının standartlara uygun ölçülerde olması, basamak genişlik ve yüksekliklerinin uygun ebatlarda olması, oturma birimi yükseklik ve genişliği gibi bileşenler belirlenen standartlara uygun olarak tasarlanmalıdır.

Donatılar: Tasarlanan her mekânın amaca uygun nitelik ve sayıda bulundurması gereken donatılar vardır. Donatı çeşitliliği mekânsal zenginliği de beraberinde getirir. Örneğin bir dinlenme alanında oturma birimi, çöp kutusu varlığı asgari gereksinimlerdir. Fakat bu alanda su ögesine yer verilmesi, alanın hem görme hem de işitme duyusuna hitap etmesini sağlayacaktır. Ya da açık bir alanda yarı açık mekânsal düzenlemelere de yer verilmesi alanın değişik iklim koşullarında da kullanılmasını sağlayacaktır. Bu açılardan mekânsal tasarımda donatı kullanımı önemlidir.

Müzik: Özellikle eğitim ortamlarında ders aralarında, sağlık kuruluşlarında koridorlarda veya iş yerlerinde serbest zaman geçirme ortamlarında rahatlatıcı özelliği olan müzik türlerinin dinletilmesinin verimliliği ve motivasyonu arttırmada fayda sağlayacağı düşünülmektedir (Sezer, 2011). Ergenlik döneminde de gençlerin müziğe ilgileri arttığı için okul açık alanlarında çeşitli yollarla müzik kullanımı (bahçede müzik köşeleri oluşturarak enstrüman çalmaya teşvik etmek, değişik türde müziklerin çalındığı müzik dinleme alanları oluşturma...) öğrencilerin dış mekân kullanımını arttırabilir.

Özetleyecek olursak;

Csikszentmihalyi M, Wong M'nin gençler üzerinde yaptıkları araştırmaya göre gençlerin mutlu olma durumları ile yaptıkları aktiviteler arasında çok fazla fark yoktur. Mutlu insanlar daha sosyal ve diğer insanlarla daha iyi ilişkileri olan bireylerdir. Önemli olan gençlerin çevreyi nasıl algıladığıdır. Mutlu gençler yaptıkları aktiviteyi kendi istekleri ile gerçekleştirirken mutsuz ya da daha az mutlu olanlar bunu zorunlu bir aktivite olarak görmektedir. Eğer okul çevreleri, öğrenim amacıyla, gençlerin arkadaşları ile güzel vakit geçirebilecekleri alanlar olarak tasarlansaydı eğitim süreci daha mutlu edici ve daha motive edici olabilirdi (Strack, Arygle, & Schwarz, 1991). Yani okul dış mekânları sadece boş zamanların değerlendirileceği alanlar olarak değil eğitimi destekleyen yönde de tasarlanabilir. Mutluluk, psikolojide öznel iyi oluş kavramıyla ele alınır. Myers ve Deiner (1995)'e göre öznel iyi oluşun, olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumu olmak üzere üç önemli göstergesi vardır. Öznel iyi oluşun olumlu duygulanım boyutunda, neşe, heyecan, gurur, ümit, ilgi ve güven gibi duygular yer alır. Olumsuz duygulanım boyutunda ise, üzüntü, suçluluk, nefret ve öfke gibi duygular yer alır. Yaşam doyumu boyutunda, bireyin çeşitli yaşam alanlarındaki doyumuna yönelik değerlendirmeleri yer alır (Eryılmaz ve Öğülmüş , 2010). Neşe, heyecan, gurur, ümit, ilgi ve güven öğrencilere spor aktiviteleriyle kazandırılacak duygulardır.

Öğrenciye sunulan dış mekân çeşitliliğinin artırılması, öğrenciye seçme imkânı sunduğu için yaptığı aktiviteyi isteyerek yapma/seçme olanağını sağlar. Fakat eğitim sisteminin iç mekân temelli olması nedeniyle, dış mekân da yeterince vakit geçirmek mümkün değildir.

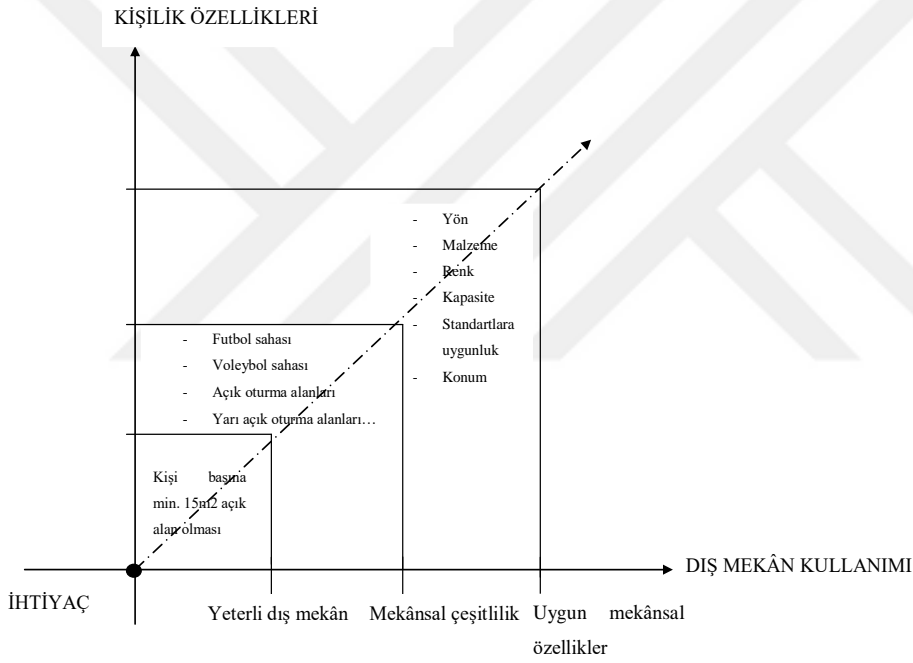
Psikolojide bireylerin öznel iyi oluş düzeylerini artırmaya yönelik stratejilere ilişkin ilk çalışmalar, Fordyce (1977, 1983) tarafından yürütülmüştür. Fordyce (1977, 1983); dışa dönük bir birey olma özelliğini geliştirmek, daha çok toplumsal faaliyetlerde bulunmak, yaşamı aktif bir şekilde geçirmek, olumsuz düşünceleri azaltarak iyimser düşünmek ve yeni aktivitelerle uğraşmak gibi stratejiler ortaya koymuştur (Eryılmaz ve Öğülmüş, 2010). Öğrencilere de farklı aktivitelerle yönelik (spora yönelik farklı olanaklar ya da oturma mekânlarını çeşitlendirmek gibi) olanaklar sunularak öznel iyi oluş düzeyleri artırılabilir.

Gençlerin yeni aktivitelerde bulunma, toplumsal faaliyetlerde bulunma yerleri çoğunlukla okul ortamı olmaktadır. Demek ki okul ortamlarında yapılan fiziksel faaliyetlerin öznel iyi oluş (mutluluk) üzerinde etkisi büyüktür. Buradan şu sonucu

çıkarmak mümkündür. Genci değişik fiziki aktivitelere yönlendiren okul ortamları, kişinin mutlu olma durumunu artırır. Böylece yapılan aktivite ‘istekli’ yapılmış olur.

Sonuç olarak okul ortamlarında öğrenciyi açık alanlardaki aktivitelere yönlendiren tasarımların yapılması, gencin yaptığı aktiviteyi zorunluluktan (başka bir alternatifi olmadığı için) değil, bunu yapmayı sevdiği/tercih ettiği için yapması kişilik gelişimini olumlu olarak etkiler.

Lise gençlerinin dış mekân kullanımı ile olumlu kişilik özelliklerinin artırılması arasındaki ilişki aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Şekil 92. Lise gençlerinin okul dış mekân kullanımını ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki

Gençlerin, olumlu kişilik özelliklerinin artırılabilmesi için ihtiyaçların karşılanması gerekir. Bir okulda dış mekân kullanımını ne kadar fazlaysa, açık alanların gençlerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik o kadar fazla özelliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle olumlu kişilik özellikleri ve dış mekân kullanımının odak noktasında “ihtiyaç” vardır. Yani olumlu mekânsal özelliklerin nitelikleri ile olumlu kişilik özellikleri arasında doğru orantı vardır. Biri arttıkça diğeri de artar. Ergenlik döneminde olumlu kişilik özelliklerinin artırılması mekânın sağladığı çevresel çeşitlilikle doğru

orantılıdır. Mekânın çeşitliliği ne kadar fazlaysa olumsuz kişilik özelliklerine eğilimde o kadar az olur.

6.4. Okul Tasarımında Farklı Meslek Disiplinlerinin Rolü

Günümüzde okul mekânlarının tasarımı genelde tek bir meslek disiplini ile yapılmaktadır. Bu da birbirinin aynı -tip yapılarla- sonuçlanmaktadır. Oysa her yaş grubunun çevresel ihtiyaçları farklıdır. Her bina –okul- olamaz. Ya da şehrin içerisindeki her alan okul yapılabilmesi için uygun değildir. Okulların çevreleriyle olan ilişkileri özellikle güvenlik açısından çok önemlidir. Öğrencilere göre mahalle içlerinde, ana yoldan uzakta yer alan okullar güvenlik yönünden yetersiz kalmaktadırlar. Eğitim yapılarının açık mekânlarıyla olan ilişkisi önemlidir. Okul iç düzenlerinin öğrencinin hem psikolojik hem de eğitimsel ihtiyaçlarını karşılaması gerekmektedir. Okul dış mekânları öğrencilerin dış mekân ihtiyaçlarını karşılar nitelikte olmalıdır. Buradan yola çıkarak, Şehir Bölge Plancılar, Mimarlar ve Peyzaj Mimarlarının eğitim yapılarının tasarımında birlikte çalışmaları gerektiğini söyleyebiliriz. Hatta gerekirse psikologlar, botanikçiler bu işbirliği içinde yer almalıdırlar. Peyzaj Mimarlarıyla yapılacak etkin çalışma programları ile okul dış mekânları iç mekân dersleri için uygun hale getirilebilir. Öğrenciler için oluşturulacak alternatif eğitim mekânları (açık mekânlar) ile dış mekânda eğitim desteklenebilir böylece öğrenciler açık mekânları sadece kısıtlı zamanlar da kullanmak zorunda kalmazlar. Eğitimin dış mekânda da olabileceğini gören öğrenciler artık çevrelerini daha farklı boyutlarla da değerlendirerek eğitimin yaşamın her alanında olduğunu görecektirler. Ders dışı zamanlarında eğilimleri yönünde desteklenen öğrencilerin kişilik gelişimleri desteklenebilir. Sözel telkinde bulunmak özellikle ergenlik döneminde olan gençler için itici gelebilir. Bunun yerine onlara doğruyu göstererek, onları doğruya yönlendirmek daha uygun çözümler sağlayacaktır. Dış mekânda ihtiyaçlarını karşılayabileceği mekânlar olduğunu gören gencin kendiliğinden bu mekânlara yönelmesi sağlanabilir. Böylece görsel algıyla yönelen gencin olumlu kişilik özelliklerinin gelişimi desteklenebilir.

7. KAYNAKLAR

- Adams, G., and Berzonsky, M., 2003. Adolescence.
- Aldridge, J. M., Fraser, B. J., Fozdar, F., Ala'i, K., Earnest, J., and Afari, E., 2015. Students' Perception of School Climate as Determinants of Well Being, Resilience and Identity, *Improving Schools*, 19, 5-26.
- Altınçekiç, H., 2000. Peyzaj Mimarlığında Renk ve Önemi, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi , 59-78.
- Altınçekiç, S. Ç., 1997. Kentsel Alanlarda Mekan Organizasyonu ve Beyazıt Çevresinin İrdelenmesi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi , 47, 2, 201-228.
- Ardahan, F., ve Lapa, T. Y., 2011. Açık alan rekreasyonu: Bisiklet Kullanıcıları ve Yürüyüşçülerin Doğa Sporunu Yapma Nedenleri ve Elde Ettikleri Faydalar, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi , 8,1, 1327-1341.
- Ataç, E., 2007. Suçun Kentsel Mekandaki Algısı "Güvensizlik Hissi". TMOB Mimarlar Odası, 55.
- Atak, H., 2011. Kimlik Gelişimi ve Kimlik Şekillenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 3, 163-213.
- Bayar, Y., ve Uçanok, Z., 2012. Okul Sosyal İklimi ile Geleneksel ve Sanal Zorbalık Arasındaki İlişkiler: Genellenmiş Akran Algısının Aracı Rolü. Türk Psikoloji Dergisi, 101-114.
- Baymur, F., 1994. Genel Psikoloji. İstanbul, İnkılap Kitabevi.
- Bell, S., 1996. Elements of Visual Design in the Landscape, London, Spon press.
- Büküşoğlu, N., ve Bayturan, A. F., 2005. Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psiko-sosyal Durumlarına İlişkin Algısı Üzerindeki Rolü, Ege Tıp Dergisi , 44.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F., 2009. Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem akademi.
- Canter, D., and Stringer, P., 1975. Environmental Interaction: Psychological Approaches to Our Physical Surroundings, London.

- Carlson, N. R., Buskist, W., and Martin, G. N., 2000. *The Science of Behaviour*, England.
- Casey, T., 2003. *School Grounds Literature Review*, Grounds for Learning.
- Clark, C., and Uzzell, D. L., 2006. *Children and Their Environments*, Cambridge, Cambridge University.
- Cloutier, R., 1982. *Ergenlik Psikolojisinde Kuramlar*, Quebec, Geaten Morin.
- Cotton, K., 1996. *School Size, School Climate and Student Performance*, School Improvement Research Series.
- Crow, L., and Crow, A., 1956. *Adolescent Deveopment and Adjustment*. New York.
- Cüceloğlu, D., 2011. *İnsan ve Davranışı*. Remzi kitabevi, İstanbul.
- Çalık, T., Kurt, T., & Çalık, C., 2011. Güvenli Okulun Oluşturulmasında Okul İklimi: Kavramsal Bir Çözümleme, Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi , 73-84.
- Çankaya, H., 2009. Okul Güvenliği Üzerine Teorik Bir Çözümleme, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 1, 2, 97-103.
- Çelik, A., and Şahin, M., 2013. Sports and Child Development, International Journal of Social Science , 467-478.
- Çivitçi, N., & Arıcıoğlu, A., 2012. Beş Faktör Kuramına Dayalı Kişilik Özellikleri, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Demir, Ö., 2012. Türk Televizyonlarında Yayınlanan Çizgi Filmlerin İlköğretim Çağı Çocuklarının Toplumsallaşma Sürecine Etkilerinin Değerlendirilmesi, Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dodson, S., 1997. *Çocuğunuzu Tanıyor musunuz*, İstanbul.
- Doğan, S., 2012. Lise Öğrencilerinin Okul İklimi Algıları, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 55-92.

Dudek, M., 2000. Architecture of Schools: The New Learning Environments, Routledge.

Durmuş, A., 2005. Ergenlik dönemi, İstanbul, Nesil Matbaacılık.

Düzenli, T., 2010. Kampüs Açık Mekan Olanaklarının Gençlerin Psikososyal Yapısına Bağlı Olarak İncelenmesi, Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Dwyer, K., Osher, D., & Warger, C., 1998. Early Warning, Timely Response: A guide to Safe Schools, Washington, DC.

Edwards, R. J., Caplan, R., & Harrison, V., 1998. Person Environment Fit Theory, Theories of Organizational Stress.

Ercoskun, H., ve Nalçacı, A., 2005. Öğretimde psikolojik ihtiyaçların yeri ve önemi, 11.

Erdönmez, M. E., & Akı, A., 2005. Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Yeri. YTÜ Mim. Fak. Dergisi, 1, 67-87.

Ergün, M., 2009. Eğitim Felsefesi. Afyon, Pegem akademi.

Eripek, S., 1998. İlköğretim Çağı Çocukların Bilişsel, Bedensel ve Kişilik Özellikleri, Anadolu Üniversitesi.

Eryılmaz, A., 2010. Ergenlerde Öznel İyi Oluşu Arttırma Stratejilerini Kullanma ile Akademik Motivasyon Arasındaki İlişki, Klinik Psikiyatri, 189-203.

Eryılmaz, A., 2009. Ergenlik Döneminde Stres ve Başa Çıkma, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, VI, II, 23-24.

Eryılmaz, A., ve Öğülmüş, S., 2010. Ergenlikte Öznel İyi Oluş ve Beş Faktörlü Kişilik Modeli, Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11, 3.

Fairley, A., Flehr, M., Nash, N., Parrish, C., and Patterson, P., 2002. Public Spaces and Public Life: City of Adelaide, Australia.

Feist, J., and Feist, G. J., 1990. Theories of Personality, 4th edition, California.

Feist, J., and Feist, G. J., 2006. Theories of Personality, 6th edition, California.

Gardiner, W., and Gander, M., 1993. Çocuk ve Ergen Gelişimi.

Gerrig, R. J., and Zimbardo, P. G., 2012. Psikolojiye Giriş, Psikoloji ve Yaşam.

Gullotto, T., Adams, G., & Markstrom, C., 2000. Adolescence as a Social İnvention.

Güçlü, M., 2013. Gençlik Döneminde Boş Zaman Faaliyetlerinin Yeri ve Önemi, Gençlik araştırmaları dergisi , 1, 160-169.

Gür, Ş. Ö., 1996. Mekan Örgütlenmesi. Trabzon, Gür Yayıncılık.

Güven, E. D., 2005. Eğitim Üzerine Yinelenen Eleştiriler, Alternatif Öneriler, Pivolka - Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi , 6-8.

Gotsch, P., 2001. Imagine a city: The informational city and the concept of cognitive mapping.

Higgins, S., Hall, E., Wall, K., Woolner, P., and McCaughey, C., 2005. The Impact of School Environment, University of Newcastle.

Humphrey, J., 2002. Teenagers Will Be Teenager, Newyork, Kroschka books.

İnceoğlu, M., ve Aytuğ, A., 2009. Kentsel Mekanda Kalite Kavramı, Megaron, 4.

Jackle, J., 1987. The Visual Elements of Landscape. Amherst, The University of Massachusetts press.

Kamičaitytė, J., and Janušaitis, R. V., 2004. Some Methodical Aspects of Landscape Visual Quality Preferences Analysis. Environmental Research, Engineering and Management, 51-60.

Kaptan, S., 1992. Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kaptanoğlu, A. Y., 2008. Peyzajın Görsel Analizinde Grafik Düşünme Süreci ve Soyutlama, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 58, 25-38.

Karadayı F, 2001. Çevre psikolojisi dersi yardımcı notları. Robert Gifford, Environmental psychology; principles and practise' den çeviri. Maltepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul.

Karakaş, S., 1991. Psikolojiye Giriş. Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Karakon, E., 2010. Alsancak Kıbrıs Şehitleri Yaya Bölgesi Örneğinde Kentsel Alanlarda İnsan-Mekan Etkileşiminin Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Karasar, N., 2005. Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.

Kim, D.-J., & Cho, S.-J., 2015. A Study On The Effects of Teenagers' Life Environment Factors on Their Violent Behaviors. Advanced Science and Technology Letters .

Kır, İ., 2007. Yükseköğretim Gençliğinin Boş Zaman Etkinlikleri: KSÜ Örneği, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 17, 307-328.

Kulaksızoğlu, A., 2001. Ergenlik psikolojisi, 4. Basım, Remzi kitabevi.

Loukas, A., 2007. What is School Climate, Leadership Compass, Vol.5.

Malone, K., 2008. Every Experience Matters: An Evidence Based Research Report On The Role of Learning OutsideThe Classroom for Children's Whole Development From Birth to Eighteen Years, Report Commissioned by Farming and Countryside Education for UK Department Children, School and Families, Wollongong .

Maslow, A., 1954. Motivation and personality. New York.

Maslow, A., 1943. Self Actualization: A theory of Motivation.

Maslow, A., 1956. Toward a Psychology of Being, Third edition.

Mehrabian, A., & Russell, J., 1974. An Approach to Enviromental Psychology.

Memduhoğlu, H. B., ve Taşdan, M., 2007. Okul ve Öğrenci Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümlerme, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 69-83.

Mezirow, J., 2000. Learning to Think Like an Adult, San Francisco.

Milli Eğitim Bakanlığı., 2010. Eğitim Yapıları Mimari Proje Hazırlama Genel İlkeleri.

Milli Eğitim Bakanlığı. 2012. Kişiliğin Dönemleri ve Kişilik Bozuklukları.

Milli Eğitim Bakanlığı, 2013. Eğitim Yapıları Asgari Tasarım Standartları 2013 Yılı Kılavuzu, Milli Eğitim Bakanlığı.

Morgan, C. T., 1991. Psikolojiye Giriş, 8. Baskı, Ankara, Hacettepe Üniversitesi.

Mumcu, S., 2009. Açık Mekanlarda Davranış Konumları: Oturma Davranışının Değişiminin İncelenmesi, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Naker, D., 2007. What is a Good School: Imagining Beyond The Limits of Today to Create a Better Tomorrow, Raising Voices.

Nasar, J., 2008. Assessing Perceptions of Environments for Active Living, American Journal of Preventive Medicine.

Orvin, G. H., 1997. Ergenlik Çağındaki Çocuğunuzu Anlamanın Yolları, Ankara, Medico Graphics Ajans ve Matbaacılık hizmetleri.

Özbilen, A., 2010. Basılmamış Ders Notları, Trabzon.

Özbilen, A., 1983. Meryemana Kırsal Yöresinde Yapay-Doğal İmgelem Öğelerinin Araştırılması, Doktora tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü ,Trabzon.

Özdemir, T., 2005. Tasarımda Renk Seçimini Etkileyen Kriterler, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 391-402.

Özoğlu, Ç., 1992. Davranış Bilimlerinde Anket, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi.

Pehlivan, Z., ve Ada, E. N., 2011. Kişilik Gelişimi İçin Beden Eğitimi Ders Uygulamaları, Van Eğitim Fakültesi Dergisi , 83-95.

Praetorius, P., 2006. A Permaculture School Garden, Green teachers, 78.

- Prohansky, H. M., Ittelson, W. H., & Rivlin, L. G., 1976. Environmental Psychology: People and Their Physical Settings.
- Rapoport, A., 1986. The Use and Design of Open Spaces in Urban Neighborhoods, The Quality of Urban Life: Social, Psychological, And Physical Conditions.
- Savi, F., 2008. 12-15 Yaş Arası İlköğretim Öğrencilerinin Davranış Sorunları ile Aile İşlevleri Ve Anne-Baba Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, İzmir.
- Schultz, D., 2006. Theories of personality, Cengage.
- Sekin, S., 2008. Türkiye' de Ezberci Öğretim ve Nedenleri, Marmara Coğrafya Dergisi.
- Sezer, F., 2011. Öfke ve Psikolojik Belirtiler Üzerine Müziğin Etkisi, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi.
- Silah, M., 2005. Sosyal psikoloji, 2. baskı, Ankara, Sözkese Matbaacılık.
- Skinner, E. A., 1995. Perceived Control, Motivation and Coping, London, Sage Publications.
- Steadman, R. C., 2002. Toward a Social Psychology of Place: Predicting Behavior From Place-Based Cognitions, Attitude, and Identity, Environment and Behaviour.
- Strack, F., Arygle, M., & Schwarz, N., 1991. Subjective Well-Being, Oxford.
- Sürme, V., & Güner, S., 1999. Genel İstatistik. Türkiye, Birsen Yayınevi.
- Şemin, R. U., 1992. Gençlik Psikolojisi, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Şensoy, S. A., & Sağsöz, A., 2015. Eğitim Yapılarında Öğrenci Odaklı Tasarım. International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic .
- Taşdelen, V., 2012. Eğitimde Ezberleme ve Anlama, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim 143, 12-17.

- Tavşancıl, E., 2005. Measuring Attitudes and Data Analysis With SPSS, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Temel, Z. F., & Aksoy, A., 2001. Ergen ve Gelişimi, Ankara.
- Tezcan, M., 1985. Eğitim Sosyolojisi, 10. baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Thorp, L., & Townsend, C., 2001. Agricultural Education In An Elementary School: An Ethnographic Study of An School Garden, 28th Annual National Agricultural Education Research Conference.
- Torkildsen, G., 2005. Leisure and Recreation Management, New York.
- Tuncay, S., 2000. Türkiye' de Gençlik Sorunlarının Psikolojik Boyutu, Muğla Üniversitesi SBS Dergisi , 1, 244-251.
- Turan, E., 2007. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Geleceğe Yönelik Beklentileri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Türnüklü, A., 2004. Okullarda Sosyal ve Duygusal Öğrenme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi , 136-152.
- Welsh, W. N., 2000. The Effects of School Climate On School Disorder. The Annals of The American Academy of Political And Social Science , 567, 88-107.
- Yavuzer, H., 2005. Gençleri Anlamak. Remzi Kitabevi.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S., 2004. Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara, Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, M., Sevüktekin, S., Kılınç, B., & Gören, G., 2006. Öğrenme Psikolojisi:Sosyal Öğrenme Kuramı.
- Yücel, E., 2006. Canlılar ve Çevre. Web: [Http://Www. Aof. Edu. Tr/Kitap/Ioltp/2281/Unite05. Pdf](http://www.aof.edu.tr/Kitap/Ioltp/2281/Unite05.Pdf) adresinden.(12.12.2006).

8. EKLER

Aşağıda bu çalışmada kullanılan anket formları yer almaktadır.

İyi Günler. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Doktora tezime için anket çalışması yapıyorum. **Anketin amacı, okul bahçesinin öğrenci kişilik gelişimi üzerindeki etkilerinin araştırılmasıdır. Bu çalışma sonucunda öğrenci istekleri doğrultusunda doğru okul bahçesi tasarımlarının nasıl yapılması gerektiğinin bulunması hedeflenmektedir.** Ankete katılım isteğe bağlı olup, isim yazılmamaktadır. Bu nedenle içtenlikle cevap vermenizi rica ediyorum.

1. Okul bahçesinde **arkadaşlarınızla birlikte** vakit geçirebileceğiniz yeterli mekân olduğunu düşünüyor musunuz, bu mekânlarda arkadaşlarınızla en çok ne yapıyorsunuz?
.....
.....

2. Okul bahçesinde, **yalnız kalmak istediğinizde** vakit geçirebileceğiniz yeterli mekân olduğunu düşünüyor musunuz, bu mekânlarda en çok ne yapıyorsunuz?
.....
.....

3. Okul bahçesinde kendinizi **özgür** hissediyor musunuz, kendinizi özgür hissetmek için ne yapmak isterdiniz?
.....
.....

4. Okul bahçesinde **en çok** yapmayı istediğiniz fakat yapamadığınız aktivite nedir?
.....
.....
.....

5. Okul bahçesini **güvenli** buluyor musunuz? (Şiddet olayları oluyor mu, kazalar oluyor mu, tek başınıza kendinizi güvende hissediyor musunuz...vs)
.....

Ek Şekil 1. II. Aşamada kullanılan anket formu

Sıra		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Katılmıyorum
		1	2	3	4	5
4	Okul bahçesinin büyüklüğü benim için yeterlidir					
5	Okul bahçesindeki spor aktiviteleri benim için yeterlidir					
6	Okul bahçesindeki oturma alanları benim için yeterlidir					
7	Okul bahçesindeki gezinti yolları benim için yeterlidir					
8	Okul bahçesi bence bakımlıdır					
9	Okul bahçesinin renkleri bence güzeldir					
10	Okul bahçesinde yaz -kış (sıcaktan, soğuktan, rüzgârdan) etkilenmeden kullanabileceğim alanlar var					
11	Spor sahaları, oturma birimleri, yer döşeme malzemeleri bence yaralanmaya neden olacak malzemedan yapılmamış					
12	Okul bahçesinde çöp kutuları, aydınlatma armatürleri vb. yeterlidir					
13	Okul bahçesi engelli öğrencilerin kullanımına uygundur					
14	Okul bahçesinde yeterli miktarda yeşil alan vardır					
15	Okul bahçesindeki yeşil alanda istediğim aktiviteleri yapabiliyorum					
16	Okul bahçesinde arkadaşlarımla spor aktiviteleri yapmayı seviyorum					
17	Okul bahçesinde arkadaşlarımla oturmayı seviyorum					
18	Okul bahçesinde arkadaşlarımla dolaşmayı seviyorum					
19	Okul bahçesinde ders çalışmayı/kitap okumayı/müzik dinlemeyi seviyorum					
20	Okul bahçesinde hayal kurmayı/kafamı dinlemeyi seviyorum					

Ek Şekil 2. III. Aşamada kullanılan anket formu

Sıra		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Katılmıyorum
		1	2	3	4	5
21	Okul bahçesinde süs havuzları, su sesleri olmasını isterim					
22	Okul bahçesinde doğayla iç içe olmak isterdim (Kuş sesleri, çiçekler, güzel bir manzara, çimlerde yürümek vb...)					
23	Okul bahçesinde müzik olsun isterdim					
24	Dersleri bahçede işlemek isterdim					
25	Okul zamanları dışında okul bahçesinde değişik faaliyetlerin olmasını isterdim					

Ek Şekil 2' nin devamı. III. Aşamada kullanılan anket formu

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Trabzon' da doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Trabzon' da yaptı. 2001 yılında başladığı Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'ndeki öğrenimini 2005 yılında tamamladı. Aynı yıl Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda başladığı yüksek lisans eğitimini 2007 yılında "Trabzon Kenti Park ve Bahçelerinin Peyzaj Tasarım Kriterleri Açısından İncelenmesi" adlı tez çalışması ile tamamladı. 2009 yılında başladığı doktora ile öğrenimine devam etti.

Evli ve iki çocuk sahibi olup iyi düzeyde İngilizce bilmektedir.

